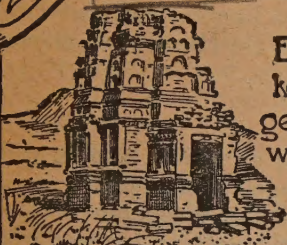

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE
GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

En dit Evangelie des
koninkrijks, zal in de
geheele wereld gepredikt
worden tot een getuigenis
allen volkeren.
Matth. 24 : 14.

Redactie:
H. DIJKSTRA, Rotterdam.
(MANIA, te Bilt (Ut.))

Comm. v. T. ez. en Controle:
W. BREUKELAAR, Zaandam.

INHOUD: In de schoolplaats des Allerhoogsten. — Brieven naar Antiochie. — Financieel overzicht. — Ds. L. Netelenbos. — Zendingsconferentie te Soerabaia. — Korte Berichten. — Leestafel. — Giften.

In de schoolplaats des Allerhoogsten.

Die in de schoolplaats des Allerhoogsten
is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen.

Psalm 91 : 1.

De fijn-ontwikkelde, maar ook vrome Theodorus Beza, die jarenlang te Geneve een trouwe vriend en ijverig mede-hoogleraar van Calvijn is geweest, schreef o.a. eene korte verklaring van de Psalmen.

Zeer merkwaardig is hetgeen hij bij het begin van Psalm 91 opmerkt. Met eene „confidentie“, eene „vertrouwelijke mededeeling“ vangt hij aan. „Mij aangaande, zoo zegt hij, het zal mij niet moeilijk vallen noch verdrieten, tot Gods eere van dezen Psalm te verhalen hetgeen ik in mijn eigen persoon metterdaad ondervonden heb. Het is nu in het een en dertigste jaar (1579), dat ik, door de genade des Heeren, mijn Vaderland en al het mijne gewillig verlaten heb, opdat ik Christus vrij en onverhinderd zou mogen dienen. En toen is het geschied, als ik voor de eerste maal mijn voet stelde in de openbare vergadering der christgelooovigen (te Geneve), dat deze Psalm juist te dier tijd door de gemeente gezongen werd. Waardoor ik verklaar, dat mij het hart niet anders ontstoken en verkwikt werd, dan als of ik *God zelf uit den hemel* tot mij in het bijzonder had hooren spreken. Zoodat ik dezen Psalm van die ure af in het binnenste van mijn hart heb gedrukt. Ik kan ook dit — voegt hij er nog aan toe — met eene goede conscientie voor God getuigen, dat ik ten gevolge van eene naarstige overlegging van dezen Psalm, niet alleen toen ik drie jaar daarna (1551) zelf, in mijn eigen persoon, met

de pestilentie bezocht was, en toen diezelfde plaag later (hetwelk tot viermaal toe geschied is) mijn huisgezin had aangetast, maar ook in verscheidene andere verzoekingën eene zeldzame en wonderbaarlijke verlichting van mijne bekommernissen en smarten ontvangen en genoten heb".

Wat is Beza dus door Psalm 91 bestierd geworden en verkwikt in nood en dood.

En evenzoo eene vrome zuster, die enkele jaren geleden eene zeer ernstige operatie moest ondergaan.

Zij lag in het Ziekenhuis, met nog eene andere vrouw, op eenzelfde kamer. 's Nachts vóór de operatie sliep zij gerust. En toen die andere vrouw daarover des anderen morgens hare verwondering te kennen gaf, antwoordde de kranke zuster: Ik ben met Psalm 91 ingeslapen. De Heere was mijne schuilplaats. Hij bevestigde in mijne ziel de woorden:

Hij zal, in lijf- en zielsgevaar,

U met zijn vleug'len dekken.

Ik kom van buiten, merkte zij er nog bij op; en buiten zag ik wel meer-malen hoe de oude eenden hunne groote vleugelen uitbreiden over hunne jonge, kleine kuikens; zoo breidde de Heere Zijne vleugelen over mij uit; daarom heb ik zoo gerust geslapen en zie ik ook niets op tegen de operatie, die ik vandaag moet ondergaan.

Wat is Psalm 91 dus ook voor die zuster tot heil geweest!

Die twee voorvallen kwamen mij voor de aandacht toen ik een stukje zou schrijven voor het eerste nummer van het Zendingsblad van 1919 en het mij het beste toescheen om te herinneren aan Psalm 91 : 1.

Een veelbewogen jaar ligt achter ons. Als wij alleen maar denken aan de ontzettende oorlogs-ellende in bijna de geheele wereld; aan de „Spaansche griep", die overal heen gezonden werd door den Heere en duizenden en tienduizenden doodde en aan de revolutionaire woeling in November; staat dat wel weer voor de aandacht.

Wat eene verschoonende goedertierenheid des Heeren dat het Nederlandsche volk steeds buiten dien oorlog is gebleven en door God als met een vurigen muur werd omringd. Wat eene bijzondere betooning van Zijn gunst dat wij ook voor een binnenlandschen burger-oorlog bewaard zijn gebleven! En wat ook eene goedgunstigheid door Hem aan ons bewezen, als wij zelf door de moordende „griep" niet werden aangetast, of ook, indien wij kwamen tot aan de poorten des doods, God nog weer Zijn woord uitzond en ons weer herstelde.

Loof Hem, Die van 't verderf uw leven wou verschoonen,
Met goedheid en barmhartigheeden U kronen;
Die in den nood uw redder is geweest.

Wat heeft Hij het ook met de Zending van de Gereformeerde Kerken in Nederland nog weer wel gemaakt. Althans de Deputaten der Generale Synode voor de Zending onder de Heidenen en Mohammedanen kunnen met groote dankbaarheid getuigen dat zij nog voor geen enkel tekort zijn komen te staan en hun arbeid, ook al werd die door de onveiligheid ter zee wel vertraagd, toch nog voortgang hebben kon.

En wat zal nu in 1919 gebeuren?

Dat kan niemand onzer zeggen.

Wij zijn van gisteren en weten niet. (Job 8 : 9).

Of de zee van rampen in 1919 weer zoo geweldig met hare golven zal slaan — het is Hem bekend, voor wiens Alwetendheid niets bedekt is.

Elke dag zal zeker wel weer genoeg hebben aan Zijn eigen kwaad.

Velerlei zorgen en wederwaardigheden zullen ook wel weer eens op ons aankomen. Mogelijk, dat wij herhalen moeten:

„Helaas, het best van onze beste dagen,
Baart dikwijls smart, geeft dikwijls stof tot klagen.

In den 91sten Psalm wordt ons dat ook wel voorgehouden.

De dichter spreekt van de pijlen, die des daags vliegen; van de zeer verderfelijke pestilentie, die in de donkerheid wandelt; van den fellen leeuw en de adder, die grootelijks kwaad kunnen doen. Aan alle zijden kunnen wij dus wel worden benauwd. Persoonlijk. Als gezin. Als familie. Als land en volk. Ook als Zion.

En toch kunnen wij ook nog wel van „veiligheid” en van „gerustheid” spreken te midden van zooveel rumoer der baren.

Want, die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die is veilig en die kan gerust zijn.

Dat heeft Beza ondervonden.

Dat is ervaren door die zuster in het ziekenhuis.

Dat kan nog het deel des bekens wezen.

Mogen wij dien Allerhoogste, dien-eeuwigen, waren God maar recht kennen! Mogen wij met Hem verzoend zijn in onzen Borg en Middelaar Christus! Mogen wij maar telkens weer tot Hem de toevlucht nemen en op Hem onze hope vestigen. Hij zij onze troost, onze vrede, onze kracht, onze hope, onze zaligheid. Mogen wij, die Hem van nature haten, geleerd hebben Hem „zeer te beminnen”, zooals dat ook in Psalm 91 staat: „Dewijl hij Mij zeer bemint” (vs. 14), opdat Hij ons ook gedurig uithelpe; ons telkens weer beveilige; ons aanhoudend met Zijne hulp sterke; ja ons gedurig tot zich trekke en in Zijne schuilplaats doe zitten.

Buiten Hem is het nergens veilig.

In Hem geborgen is het overal veilig.

O zoo veilig!

Want Zijne schuilplaats is de schuilplaats des *Allerhoogsten*, die ver verheven is boven al het laag en nietig aardsch gewemel. Zijne schaduw is de schaduw des *Almachtigen*, wiens kracht nooit te stuiten is; Die den hemel en de aarde gemaakt heeft; Die aller lot regelt; Die 40 jaar aaneen Manna gaf; Die water stroomden deed uit de rotsteen; Die de oorlogen kan doen ophouden tot de einden der aarde.

Als Daniël in die schuilplaats zit, dan doen de leeuwen hem geen kwaad.

Als de 3 jongelingen in die schuilplaats zijn gezeten, kan het heetste vuur hun niet deren!

En Paulus, als gezeten in de schuilplaats des Allerhoogsten, roemt met blijden jubel in de ziel: „Ik ben verzekerd, dat noch dood, noch leven, noch engelen, noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomstige dingen, noch hoogte, noch diepte, noch eenig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onzen Heere. (Rom. 8 : 38, 39).

O, leve dat ook in ons gemoed in 1919!

Zij dat het steunsel van ons hart altijd weer en immer meer!

In die schuilplaats des Allerhoogsten kunnen ook nog wel „toegebrachten” uit de Heidenen zitten. Want zij is eene veilige, maar zij is ook eene o zoo *ruime* schuilplaats. Er is plaats voor beminnars van den Heere uit *alle* volkeren en uit *alle* natiën.

Leere „de Zending” aan vele Heidenen: In uwe afgoden is *geen* sterkte en *geen* heil. Die ontnemen u niet uwe vreeze en uwe onrust. Alleen in den Heere is uitkomst uit alle gevaar. Hij alleen is de rechte toevlucht en sterkte. In Christus, Die de versche en levende weg tot den Allerhoogste is, leere

ook in 1919 menige Javaan en Chinees, Soembanees of Savoenees tot Hem vluchten en in Hem rusten. De Heilige Geest werke daartoe krachtig mede bij de prediking van de broederen op onze Zendings-velden, opdat velen deelgenoot worden van die groote weldaad.

En zoo zij het dan veel bij *hen* en veel bij *ons*; in die schuilplaats van den Allerhoogste gezeten kan ik mij zoo geheel en al op Hem verlaten, dat ik niet twijfele of Hij zal mij met alle nooddrift des lichaams en der ziel verzorgen; ja ook al het kwaad, dat hij mij in dit jammerdal toeschikt, mij ten beste keeren; want Hij zulks doen kan als een Almachtig God en ook doen wil als een getrouw Vader.

'k Zal op Hem 'mijn vast vertrouwen,

Altoos bouwen,

Door zijn vleugelen verspreid.

De Bilt, Januari 1919.

J. HANIA.

Brieven naar Antiochie.

Gel.! De overwinningsroes leidt tot wonderlijke uitingen. Toen de oorlog begon kreeg men uit sommige Duitsche uitlatingen den indruk, dat men de wereld gelukkig wilde maken met het „Duitsche Evangelie" en nu de oorlog, dank zij het groote leger van Amerika, gewonnen is en Duitschland recht op zijn rug ligt te zieltoegen, nu ontfermt zich de Amerikaan over den overwonnene en verkondigt „the Miss. Rev. of the World", dat de Duitsche zending gestorven is door gebrek aan voedsel en dat eenigen meenen, dat na den oorlog Duitschland zelf zal moeten worden geëvangeliiseerd". Natuurlijk zullen de Amerikanen dat dan komen doen.

Dr. H. Beets, de man dien wij met zooveel genoegen op onze Synodes ontmoet hebben, en naar wiens geestrijke redevoeringen wij zoo gaarne luisterden, is ook reeds door den overwinningsroes aangetast. Hij scheldt ons voor „Knaves", (Schurken) die slijk willen werpen op Amerika. Ik acht het niet onwaarschijnlijk, dat hij in 1920 weer ter Synode te Leeuwarden verschijnt, om die „Knaves" het „Amerikaansche Evangelie" te verkondigen.

Nu ontkent niemand onzer dat èn Duitschland èn Nederland een schrikkelijk groot aantal burgers bevat, die met God en Godsdienst gebroken hebben en die wel behoefte hebben aan de verkondiging van het Evangelie. De Duitschers hebben dezer dagen te Berlijn vergaderd tot stichting van een „Duitsch Genootschap voor Zendingswetenschap". Hausleiter, Mirbt, Paul, Richter, Schlunk, Warneck en andere geleerde zendingsmannen in Duitschland hebben zich voor dit doel vereenigd en ik acht het niet onwaarschijnlijk dat wij, en ook enkele Engelsche en Amerikaansche leiders, nog wel iets van hen kunnen leeren. Ze hebben een vrij breed plan ontworpen en wij zullen er wel eens meer van hooren, als de vrede maar eens gesloten is.

Minister de Vries heeft een zeer gewichtige rede gehouden, gewichtig ook voor onze beurzen. Wij zullen elk jaar ongeveer 250 millioen meer in de Staatskas moeten storten. Ik weet niet of gij U een voorstelling kunt maken van zulk een som. De Zending onzer kerken verzamelt elk jaar ongeveer een achtste deel van een millioen en soms hoor ik wel eens zeggen dat onze zending zoo enorm veel kost. Ik denk dat wij zoo ongeveer een tiende deel van het Nederlandsche volk uitmaken, wij zullen dus vermoedelijk ongeveer $\frac{1}{10}$ van de 250 millioen, dat is 25 millioen, meer moeten betalen aan belastingen. Bij dit bedrag vergeleken is heel onze kerkelijke omslag een peulschilletje en ons zendingsbudget een peulschilletje van een peulschilletje. Oorlogvoeren is een duur werkje. Het neemt eerstens vele kostbare

menschenlevens en dood en hel varen er goed bij, maar het kost ook veel geld. De minister heeft ons verteld, dat Duitschland in Juni 1918 reeds 139 milliard mark had versnoept. Engeland 8318 millioen pond, dat is 100.000 millioen gulden. In Frankrijk bedroegen de oorlogskosten 78115 millioen frans, d.i. 40.000 millioen gulden. Dat heeft een mensch er voor over om te voldoen aan den woesten haat. Maar de Zending heeft, zelfs onze vijanden rechters zijnde, een veel edeler doel, zij zoekt het heil der medemenschen voor tijd en eeuwigheid en zij moet wurmen en bedelen en zuchten en klagen om een onnoozel kwart millioen samen te brengen. De vier samenwerkende Genootschappen hebben dit jaar nog een kwart millioen noodig en zij hebben een mooi plan ontworpen om dit kapitaal samen te brengen. Ze hoopten 25 menschen te vinden die elk f 1000.— wilden geven, en ook 25 die elk f 500.— zouden brengen enz. enz. Dat is nu een maand in actie en er is ongeveer f 40.000.

Voor Soemba is een Soemba-week uitgeschreven, en naar ik verneem hebben de drie noordelijke provinciën de zaak met animo aangepakt, f 20.000 moet er zijn. De kerk van Groningen alleen gaf f 1200.—, de heel kleine kerk van Eén gaf f 90.—. Prachtige cijfers werden reeds verantwoord en nog vele zullen verantwoord worden. Gode zij dank! Maar als men nu toch eens eventjes de pen van Minister de Vries kon leenen, gewis ik zou haastiglijk schrijven: „Een heffing in eens van f 200.000.—. In geen 10 jaar kom ik terug”.

Dr. H. A. van Andel brengt Java in beroering. Hij werkt niet alleen in Solo en omgeving met 35 helpers, maar hij bepleit ook de Zendingszaak te Batavia en treedt te Soerabaia op in de 16de Zendingsconferentie. De rede, die hij te Soerabaia gehouden heeft, kunt gij vinden in het eertsvolgende no. van de „Macedoniër”. Hier geef ik U er 'n klein overzicht van, dat ik ontleen aan de Indische „Banier”. Deze schrijft dat Dr. van Andel het woord krijgt om zijn referaat te houden over: „Vermindering van groei in Zendingkerken.” Hij toont aan, dat in den regel de uitbreiding der Inlandsche gemeenten in de eerste jaren na de vestiging van een zendingspost grooter is dan in volgende jaren. Hij stelt en beantwoordt drie vragen. Ten eerste: is vermindering van groei geheel of ten deele een levenswet van het zendingswerk of van het inlandsch kerkelijk leven?

Het antwoord op die vraag is ontkennend. Ten tweede: is vermindering van groei geheel of gedeeltelijk te verklaren uit toekomstige, toevallige, van menschenlijken wil onafhankelijke omstandigheden of factoren? Er wordt gewezen op het verzorgen der jonge gemeente. Dit gaat weldra op allen tijd en alle kracht van den zendeling beslag leggen. En de gemeente gaat zich dan in navolging daarvan geheel wijden aan den opbouw van haar eigen geestelijk leven en vergeet de wereld om haar heen. Door den nauwen omgang met den westerschen zendeling loopt de gemeente gevaar, zóó vervreemd te worden van het bewustzijn van haar eigen volk, dat ze hoe langer hoe minder geschikt wordt voor evangelisatie-werk. Ten derde: op welke wijze kunnen die omstandigheden of factoren voorkomen, gewijzigd of weggenomen worden? Spreker wijst op de noodzakelijkheid om het kwaad gerucht over het Christendom te voorkomen door zelf den eersten indruk te vestigen op héél het terrein. Lectorverspreiding op zeer groote schaal en geregeld voortgezet, zal daarvoor noodig zijn. Indien er terreinen zijn, die te groot zijn, of waarvoor de gelden niet te vinden zijn voor zulk een lectorverspreiding, dan moeten die terreinen worden ingekrompen. Niemand bezette een grooter terrein dan hij behoorlijk bewerken kan. Het onderwijs, de zielszorg en de gemeente-leiding worde overgelaten aan helpers en andere Christenen, alléén de centrale leiding blijve bij den zendeling. Een zendeling moet nooit zelf doen, wat hij een ander kan laten doen. Er blijft toch altijd nog heel

wat over, dat alleen hij kan doen. Het is ook noodzakelijk zoo spoedig mogelijk te komen tot institueering van Inlandsche kerken en tot het hebben van Inlandsche predikanten. Op deze wijze zal de zendeling zijn beste krachten vrijhouden voor het leiden der evangelisatie. En zijn voorbeeld zal bezielend werken op de Inlandsche Christenen. En dit evangelisatie-werk zal de Inlandsche Christenen prikkelen tot studie en zal voor hun geestelijk leven ten zegen zijn.

Er werd van de gelegenheid om van gedachten te wisselen, druk gebruik gemaakt. Zoo vroeg o.a. de zendingsconsul Baron van Boetzelaer, of het misschien mogelijk was, dat de opleiding der helpers hun evangelisatieijver doofde. Anderen wezen erop, dat op andere terreinen dit verschijnsel niet voorkomt. Weer anderen merkten op, dat het noodzakelijk is voor de zending om op den tijdgeest te letten, enz." Tot zoover de „Banier”.

Voor eenige jaren hoorde ik op een conferentie wijzen op het treurig feit dat de Javaansche Christenen niet ijveren voor hun geloof. Een Javaan, die Mohammedaan is, is ook zendeling in dienst van den Islam, al heeft ook niemand hem gezonden en al geniet hij er op geen manier eenig voordeel van, maar een Javaansch Christen doet niets voor zijn godsdienst, of het moet zijn dat hij als helper wordt aangesteld en er een behoorlijk salaris mee verdient, en dan gebeurt het ook nog wel, dat een helper den dienst vaarwel zegt, als hij op een kantoor of als onderwijzer in Regeeringsdienst een ducaat per maand meer kan verdienen.

Ik heb toen ook wel gedacht, dat dit aan de methode moet zitten, waarop wij werken en Dr. v. Andel denkt dat blijkbaar ook. Ik verblijd mij daarover. Het helpt niet of wij al zuchten, als wij de oorzaak der kwaal niet ontdekken. Volgens een bericht dat dezer dagen door meer dan een blad is overgenomen is het in de jeugdige kerk van Korea gansch anders gesteld.

Van Korea kom ik op China. Deze dagen las ik in de „Rotterdammer” over dit ongelukkig land het volgende:

„*Onrust in China.* De jongste berichten van zendelingen der zending in China's binnenland werpen een helder licht over de droevige wetteloosheid in vele deelen van het tegenwoordige China. Politiek is de toestand min of meer chaotisch. In verscheidene provinciën, vooral in Sztuschuen, Hunen, Hupeh en Schansi heeft de Centrale regeering zoo goed als geen invloed meer. In de drie westelijke provincies Jünnan, Kweitschau en Sztuschuen heerscht bovendien sinds vele maanden nog de burgeroorlog. Sinds den grooten brand van Tschen-Tu is Sztuschuen zonder provinciale hoofdstad.

Enkele districten maken zich geheel onafhankelijk. Er heerscht groote wanorde. In het oosten der provincie rooft men, slaat men menschen dood en begaat andere gruwelen. Zelfs Britsche, Amerikaansche en Japansche stoombooten en rivierkanoneerbooten worden op de Jangtoe boven Hankau beschoten. Op een vaartuig werd de kapitein op de commandobrug gedood. Amerikaansche ingenieurs zijn in Honon door straatrovers uitgeplunderd en gevangen genomen. Een der zendeling-zusters van de Skandinavische Alliantie-zending, die met de zending in China's binnenland verbonden is, is op de buitenpost van Pintschau in de provincie Schans door roovers vermoord, twee zusters van de Liebenzeller-zending in Honon zwaar verwond. Bovendien is in Noord-China aan gene zijde van den grooten muur de longenpest, die met den vreeselijken Zwartten Dood der Europeesche middeleeuwen identisch schijnt te zijn, uitgebroken. Reeds is tengevolge van de ontoereikende quarantaines en inenting de vreeselijke ziekte op eenige plaatsen tot binnen den grooten muur doorgedrongen. Eenige missionaire artsen, zooals Dr. Percy Watson, van den Amerikaanschen Board en Dr. Ch. Young, van Peking, trachten met de Chineesche ambtenaren door middel van openbare lezingen en sanitaire maatregelen de vreeselijke ziekte te bestrijden.”

Deze toestand doet voor dit uitgebreide rijk met zijn 400 millioen inwoners het ergste vreezen.

Ik wil eindigen. Laat mij nog even iets vertellen van de dapperheid van onze kerk te Batavia. Ds. J. C. Aalders zou komen en is reeds op reis. Ze hadden een heel aardig kapitaal samen gebracht voor reis en uitrusting, ongeveer f 5000.—. Toen bleek dat de reis en uitrustingskosten meer dan het dubbele bedroegen. Zij werden verzocht even 12 duizend gulden te zenden. En wat deed Batavia? Zaten ze met de handen in 't haar, riepen ze de hulp in van alle Generale en Speciale Deputaten in Nederland? Niets van dat alles! Ze pakten zelf aan en betaalden de overtocht van Ds. Aalders. Ferm, niet waar? Van die Indische kerk is wat te maken!

De jonge zuster van Medan doet voor de oudere niet veel onder. Ze heeft over 1919 een begroting van f 10,120.— en verwacht niet meer dan f 4000 uit Nederland. Ze stelt zich voor meer dan f 6000.— uit eigen middelen te vinden. Voor het bouwen van kerk en pastorie werd f 30.000 in eens uitgegeven; de leden der gemeente Medan gaven f 16.000.—. Ze leenden f 14.000.— waarvan elk jaar f 1000.— zal worden afgelost.

De Indische kerken maken hare Nederlandsche zusters beschaamd.

Weest voorts hartelijk gegroet en ontvangt allen te Antiochië de beste wenschen voor het jaar 1919.

H. DIJKSTRA.

Snellinckstraat 54a, Rotterdam.

17—12—1918.

Financieel Overzicht.

Ten gevolge van de moeilijke en uiterst trage communicatie tusschen Nederland en Ned.-Indië kwamen de gevraagde opgaven zoo laat en zoo onvolledig in, dat ondergeteekende eerst heden eenig overzicht kan geven van de ontvangsten en uitgaven van de Zending der Gereformeerde Kerken over het jaar 1917. Ook dit overzicht kan echter nog geenszins op volledigheid aanspraak maken, wijl van enkele administratie geen opgave werd ontvangen. Voor zooverre uit de beschikbare gegevens blijkt, zijn de ontvangsten voor de zending in het laatst verlopen boekjaar geweest als volgt:

Voor de Zending van de Gereformeerde Kerk in Groningen, Drenthe en Overijssel:
In Nederland f 34.432.14^a

In Indië

subs. scholen .. f 14.176.20

subs. Med. dienst f 5155.—

Giften Med. dienst f 1756.—

te zamen f 21.087.20

totaal f 55.519.34^a

Voor de Zending van de Gereformeerde Kerk te Heeg en de met haar medewerkende Kerken in Friesland:

In Nederland:

voor den hoofdd. f 15.650.—

voor Med. dienst f 5.900.—

te zamen f 21.550.—

In Indië:

subs. scholen f 1.228.—

giften scholen .. f 281.—

subs. Med. dienst f 20.060.—

giften Med. dienst f 2.000.—

te zamen f 24.509.—

totaal f 46.059.—

Voor de Zending van de Gereformeerde Kerk te Utrecht en de met haar medewerkende Kerken in Utrecht en Gelderland:

In Nederland:

voor den hoofdd. f 8.780.—

voor Med. dienst f 2.769.—

te zamen f 11.549.—

In Indië:

subs. scholen .. f 1.945.75

subs. Med. dienst f 76.837.50

giften Med. dienst f 1.036.61^a

te zamen f 79.819.86^a

totaal f 91.368.86^a

Voor de Zending van de Gereformeerde Kerk te Amsterdam en de met haar medewerkende Kerken in Noord-Holland:

In Nederland:

voor den hoofdd. f 26.360.57^a

voor Med. dienst f 19.254.68^a

te zamen f 45.615.24

In Indië:

Djocja:

subs. scholen ..	f 2.955.—
subs. Med. dienst	f 25.545.55
giften Med. dienst	f 24.723.04

te zamen f 53.223.59

Solo:

giften Hoofddienst	f 2.500.03
giften scholen ..	f 500.—
subs. scholen ..	f 687.—
subs. Med. dienst	
pl.m.	f 17.000.— (?)
giften Med. dienst	? ?

te zamen f 20.687.03

te zamen in Indië f 73.910.62

totaal f 109.525.86

Voor de Zending van de Gereformeerde Kerk te Delft en de met haar medewerkende Kerken in Zuid-Holland ten Noorden:
In Nederland:

voor den hoofdd.	f 8.184.37 ^s
voor Med. dienst	f 1.812.91 ^s

te zamen f 9.997.29

In Indië:

subs. scholen ..	f 610.—
subs. Med. dienst	
pl.m.	f 10.000.— (?)
giften Med. dienst	? ?

te zamen f 10.610.—

totaal f 20.607.29

Voor de Zending van de Gereformeerde Kerk te Rotterdam en de met haar medewerkende Kerken in Zuid-Holland ten Zuiden:
In Nederland:

Voor den hoofdd.	f 10.153.63
voor Med. dienst	f 3.000.—

te zamen f 13.153.63

In Indië:

subs. scholen ..	? ?
subs. Med. dienst	
pl.m.	f 20.000.— ?

totaal f 33.153.63

Voor de Zending van de Geref. Kerk te Middelburg en de met haar medewerkende Kerken in Zeeland en Noord-Brabant:

In Nederland ..	f 9.036.89 ^s
In Indië	? ?

totaal f 9.036.89^s

Voor de Generale Kas:

In Nederland f 19.399.33

In Indië:

subs. Keuch. sch.	f 13.579.—
diversen	f 1.613.37

te zamen f 15.192.37

totaal f 34.591.70

Betreffende de Med. dienst te Solo, Wonosobo en Poerbolinggo werden geen gegevens ontvangen. Ongetwijfeld zijn de hiervoor geraamde cijfers eer te laag dan te hoog. Voorts spreekt het van zelf dat in deze bedragen niet zijn opgenomen de saldi van het vorige jaar en evenmin in de ontvangsten der Gen. Kas de bijdragen der zenden- de Kerken.

In totaal is in 1917, blijkens bovenstaande cijfers voor de Zending ontvangen:

In Nederland	f 164.733.53
In Indië	f 245.129.05 ^s

totaal f 409.062.58^s

Dit totaal is iets lager dan in 1916 toen het bedroeg f 412.043.82^s, waarvan in Nederland f 162.710.08 en in Indië f 249.333.74^s. Wanneer echter al de gegevens uit Indië waren ontvangen zou wellicht het totaal der ontvangsten in 1917 dat van 1916 wel te boven gaan. In elk geval blijkt, dat de offervaardigheid der Kerken in Nederland niet is gedaald. De Kerken hebben in 1917 nog bijna f 2000 meer voor de Zending opgebracht dan in 1916.

Naar de beschikbare gegevens berekend waren de uitgaven ongeveer aldus:

Uitgegeven voor de Zending in Nederland en in Indië:

Op Soemba	f 55.721.21
Keboemen	f 44.409.—
Poerworedjo	f 95.234.25
Djocja en Solo	f 120.073.41
Wonosobo	f 23.841.74 ^s
Poerbolinggo	f 36.816.30
Magelang	f 9.036.89 ^s
Generale Kas	f 40.923.49 ^s

totaal f 426.056.30^s

W. BREUKELAAR.

Zaandam, 23 Dec. '18.

Rekening en verantwoording der onderaf- deeling „Heidenpenning” over het Boekjaar 1917.

Ontvangsten.

Aan saldo vorig jaar	f 3.33
Aan Contributiën	f 11.89
Aan Giften en Bussen	f 297.27½

f 312.49½

Uitgaven.

Per Drukwerk van de „Heidenpenning”	f 205.25
Per Afgedragen aan Ds. Dijkstra voor een knikjavaantje	f 3.—
Per Port en bindtouw	f 28.65
Per Redactie „Heidenpenning” aan den Heer Korf	f 40.—
Aan Administratie	f 25.—
Saldo volgend jaar	f 20.59½
	<hr/> f 312.49½

In onze vergadering van de „Heidenpenning” is de Rekening en verantwoording over het boekjaar 1917, opgenomen en accoord bevonden d.d. 25 Nov. 1918.

N. A. DE GAAY FORTMAN,
Voorzitter.

L. BERK, Secr.

C. G. TIMMERMEISTER.

J. W. MARX.

Rekening en Verantwoording der Nedl. Ger. Zendingvereeniging over het Boekjaar 1917.

Ontvangsten.

Aan Saldo vorig jaar	f 1452.78
Aan Contributiën	f 390.67
Aan Giften	f 12.50
Aan Rente	f 71.34
	<hr/> f 1927.29

Uitgaven.

Per afgedragen voor de Zending der Ger. Kerk Gen. Kas	f 600.—
Per innen van Kwitantien en Administratiekosten	f 66.37
Huur Salvatori	f 2.25
Saldo volgend jaar	f 1258.67
	<hr/> f 1927.29

Opgenomen in de vergadering van de N. G. Zendingvereeniging d.d. 25 Nov. 1918 in Salvator's en accoord bevonden.

Het Bestuur,

N. A. DE GAAY FORTMAN,
Voorzitter.

L. BERK, Secr.

C. G. TIMMERMEISTER.

J. W. MARX.

Rekening en Verantwoording der Afdeeling Amsterdam der Nederl. Ger. Zendingsvereeniging over het Boekjaar 1917.

Ontvangsten.

Aan Saldo vorig jaar	f 28.85
Aan Contributiën	f 266.90
Aan Busjes	f 9.87
Nadeelig Saldo	f 15.18
	<hr/> f 320.80

Uitgaven.

Per afgedragen aan de Finan-

cieele Commissie voor de Missie Amsterdam	f 200.—
Aan Bodeloon	f 120.80

f 320.80

In onze vergaering van de N.-G. Zendingsvereeniging Afd. Amsterdam, d.d. 25 Nov. 1918 opgenomen en accoord bevonden.

Het Bestuur,

N. A. DE GAAY FORTMAN,
Voorzitter.

C. G. TIMMERMEISTER.

J. W. MARX.

L. BERK, Secr.

Ds. L. NETELENBOS.

Mej. A. M. Netelenbos, zuster van den Miss. Dienaar des W. te Poerworedjo, komt warm op voor haar broeder op Java.

Ze ziet geen verband tusschen het doen van haar broeder en zijn neef te Middelburg.

Ik zie dat wel. Zij beiden hebben willekeurig gehandeld. Ds. Netelenbos van Middelburg preekte voor Dr. Cramer, zonder zijn Kerkeraad er over te raadplegen. Ds. Netelenbos van Wonosobo vertrok naar Poerworedjo, zonder zijn kerkeraad.

Voorts geeft Mej. Netelenbos toelichting van dit „vreemde geval”. Zij schrijft:

Maar ik wou U gaarne even inlichten over het vreemde geval dat mijn broer met zijn gezin naar Poerworedjo verhuisde, zonder daar nog beroepen te zijn. Zooals U weet was hij consulent voor Poerworedjo en woonde te Wonosobo. Daar de arbeid op het Zendingsterrein te Poerworedjo zooveel meer omvattende is dan te Wonosobo zou dit voor hem beteekenen pl.m. 5 dagen te Poerworedjo en 2 dagen wekelijks te Wonosobo te zijn. En dit hoogstwaarschijnlijk voor langen tijd, met al de moeilijkheden die er tegenwoordig aan vastzitten om 'n nieuwen miss.-pred. uit te zenden. U weet waarschijnlijk niet wat 't zeggen wil zoo'n wekelijksch reisje, daar hebben we hier in Holland geen begrip van, waar we zonder de minste moeite van 't ene eind naar 't andere eind van 't land reizen kunnen. De reis van Wonosobo naar Poerworedjo duurt minstens negen uur, te paard in 'n tropische hitte, berg op, berg af. En als je dan moe en warm aankomt en je moet je voor vijf dagen gaan vestigen in 'n binnenslandsch hotelletje zonder 't minste comfort, dan is 't zeer begrijpelijk dat de volgende overlegging in iemand opkomt: Als ik nu die 5 dagen eens in m'n eigen huis kon zijn en die twee dagen bij anderen, die bovendien betere bekenden van mij zijn omdat ik reeds jaren lang onder hen werkte. Geachte Ds. Dijkstra vindt U 't dan nog zoo te

laken dat m'n broer en z'n vrouw tot 't besluit kwamen **tijdelijk** te verhuizen naar Poerworedjo? Dat dit inderdaad hun bedoeling was, kan ik U desgewenscht uit familie-brieven bewijzen. Ook voor 't gezinsleven is 't toch veel beter dat de vader 2 dagen dan 5 dagen ontbreekt, vooral als dit lange tijden geregeld 't geval zal zijn. Trouwens alle collega's op midden-Java waren 't hierover met hem eens, en vindt U niet dat die er eigenlijk beter over oordeelen kunnen dan iemand die nooit persoonlijk met Indische toestanden in aanraking kwam?

't Spijt mij dat U niet eerst getracht heeft nadere inlichtingen over dit geval in te winnen, zeker zou Uw oordeel dan eenigszins anders geweest zijn en niet op zoo'n toon geuit. Verder de classis 's Gravenhage verleende aan m'n broer **eervol** ontslag en dan is de zaak toch in orde dunkt me? Met beleefde groeten,

Uwe dienstw.,
Zuster A. M. NETELENBOS.
Wijkverpleegster, Halfweg.

We zullen het hier maar bij laten. Ze noemt het een **vreemd** geval. Ik hoop dat het in onze Zendingswereld een unicum blijft.

Intusschen wensch ik Ds. L. Netelenbos geluk met het bezit van deze zuster, die het zoo warm voor hem opneemt. God zegene ook haar!

Het volgende ontleen ik nog uit een brief van Ds. L. Netelenbos, gedateerd Poerworedjo 5 Juli 1918:

Dr. Flach vertelde me, dat de Inlandsche Christenen na het vertrek van den heer de Haas eerst overlegden, om op de terugkomst van Ds. Ingwersen bij Utrecht aan te dringen. Zijn naam leeft hier in dankbare herinnering voort. En niets zou me makkelijker gevallen zijn, dan over eenigen tijd de leiding van het zendingswerk hier over te dragen aan iemand als Ds. Ingwersen, met zijn bijzondere gaven voor den omgang met de Inlanders. Het is inderdaad een eer voor dezen prediker, dat hij hier steeds met groote sympathie genoemd wordt; en het is mij een behoefte, U dat eens te schrijven.

Intusschen begreep de Javaansche gemeente heel goed, dat er op de vervulling van haar begeerte, om Ds. Ingwersen terug te zien, weinig kans bestond. Ze wilden er wel een poging toe doen, maar wisten heel goed welke de groote bezwaren zijn, waardoor Ds. Ingwersen in het vaderland teruggehouden werd, bezwaren, die hun kracht blijven behouden.

Weshalve ze aan Dr. Flach verklaarden, dat het hun aangenaam zou zijn, indien de tegenwoordige waarnemer in hun midden

mocht blijven wonen. Ze zagen zeker in, dat als men niet krijgen kan wat men wil, men maar moet willen wat men krijgt.

Een en ander maakte mij de keuze gemakkelijk. Waar Uw roeping tot mij kwam, zag ik daarin de vervulling mijner begeerte; een vervulling, mij in den wettigen weg, dus door Gods bestel toegekomen; en had ik derhalve niet anders te doen, dan U de aanneming Uwer roeping te telegrafeeren. Eerst was ik nog eenigszins in het onzekere, of de woorden „in deliberation with Delft" misschien enkel inhielden, dat U Delft niet onkundig hadt gelaten van uw voornemen. Daarom telegrafeerde ik U, dat ik de roeping aannam, indien Delft er in bewilligde. Doch bij verder nadenken begrijp ik wel, dat U natuurlijk niet zonder Delft zoudt gehandeld hebben, en dat boven aangehaalde woorden dus wel iets meer beteekenen dan een loutere kennisgeving aan Delft, veeleer de bewilliging van Delft in deze roeping vertolken ¹⁾. Vandaar dat ik thans deze zaak als beslist beschouw en dus mij nu, moge het zijn voor vele jaren, aan Utrecht verbonden gevoel.

Blijke het nu, dat dit alles inderdaad geschied is naar Gods welbehagen; moge Zijn zegen op het zendingswerk het kennelijke bewijs daarvan zijn.

H. D.

¹⁾ Dit is ook de juiste opvatting.

Alvorens eenige beslissing te nemen heeft de Kerkeraad deze voornemens ter kennis gebracht van den Kerkeraad der Geref. Kerk van Delft en van de Deputaten der Classen van Z. Holl. Z. en met hen voorloopig de finantiele en andere aangelegenheden, die voor Delfts Kerk uit eene eventuele beroeping en haar opvolging zouden voortvloeien, te haren genoegen geregeld. En eerst toen bleek, dat noch bij Delfts Kerkeraad, noch bij die Classis Deputaten, noch ook bij de Generale Deputaten bezwaar bestond, is de Kerkeraad tot deze beroeping overgegaan. Ware hem duidelijk geworden, dat de Kerk van Delft haar Miss. Dienaar niet wilde ontslaan, dan had hij hem niet beroepen. Onder meer niet, omdat art. 10 der K. O. onder ons geen doode letter is.

Kl.

De Zendingsconferentie te Soerabala.

Aan mijn Ant. vrienden zend ik een stuk over de lezing van Dr. H. A. van Andel.

Het volgende is niet minder merkwaardig.

De vergadering van Maandag werd geopend met het zingen van Ps. 73:12, 13, waarna de heer Neumann Joh. 6:52—71 voorleest.

Na gebed kreeg Ds. Merkelijs het woord tot het houden zijner lezing over „Zending en Pers”.

Na een korte aanduiding van de Pers derzer landen, gaf inl. een overzicht van de berichten en stukken, zoowel van Europeesche als Inlandsche Pers, voorzover die betrekking hadden op Christendom en den arbeid der zending.

De conclusie, waartoe spreker kwam, was, dat de inhoud der meeste stukken, die uit de pen van redacteur en medewerkers der Europeesche bladen waren gevloeid, van een niet-sympathieke gezindheid getuigden jegens de zending, dat daarentegen de stukken der Inl. Pers meermalen een woord van waardeering bevatten voor den arbeid der zending en dat in meer dan 50 Inlandsche dag- en weekbladen, die spreker gedurende 7 weken (van 20 April tot 10 Juni) had nagegaan, geen enkel bitter of afkeurend woord tegen de zending voorkwam.

Spreker stelde tenslotte voor om een Perscomité op te richten, dat met de Europeesche Pers schikkingen zou trachten te treffen voor de toezending van Zendingsberichten en dat, voor de redacties van Europeesche en Inlandsche bladen, als informatiebureau zou kunnen optreden. Bovendien zou dit comité er naar kunnen streven om het vele misverstand, dat over den arbeid der Zending in Europeesche en Inlandsche Pers voorkwam, uit den weg te ruimen. Spreker was van oordeel, dat zulke berichten van een door de zending ingesteld comité aan de meeste bladen welkom zou zijn.

Voorts voerde hij het pleit voor de uitgave van een goed geredigeerd en geïllustreerd Maleisch weekblad, waarin de vele vraagstukken, die in de Inlandsche wereld bestaan, van Christelijke zijde zouden worden belicht.

Bij de discussies bleek dat de vergadering het eens was met referent. Er werd een Perscomité gevormd, waarin 3 leden zitting zullen nemen.

's Avonds was er in de Willemskerk weer een Evangeliesatiesamenkomst.

Korte Berichten.

Met dank aan God geven wij kennis van de geboorte van onzen Zoon

ANDREAS.

J. C. FLACH, Miss. arts.

G. J. FLACH—de Walle.

Poerworedjo (Kedoe), 29 Nov. 1918.

BUSJES.

a. Knikkertjes niet meer voorhanden.

b. Blikken busjes 10 f1.30, 5 f0.80 en 1 f0.23.

Verkrijgbaar bij Mej. S. Hania te De Bilt, tegen postwissel.

c. Papieren busjes.

Verkrijgbaar bij G. M. Feij, Burg 109, Middelburg.

De heer Feij heeft zware bordpapieren busjes, die geopend en met gedrukten tekst weer gesloten kunnen worden.

10 kosten f1.—, 25 f2.25, 50 f4.—. Losse teksten 100 a f0.90.

Ze worden alleen geleverd na ontvangst van een postwissel, door den heer G. M. Feij, Burg 109, Middelburg.

Kalender.

Van den Zendingskalender zijn nog enkele honderden over. Wie helpt er ons af?

Aanvragen bij den Heer G. F. HUMMELEN te Assen.

T. J. Mobach.

De heer Mobach zal, ingeval de toestanden op Soemba niet gebiedend noodzakelijk maken, dat hij eerder komt, in Juni en December 1919 de examens doen in de Mal. taal en Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië en dan in Jan. 1920 D.V. naar Soemba vertrekken.

Melolo.

De kerk van Melolo op Soemba vraagt, na ingewonnen advies van de vergadering van Dienaren des Woords op Soemba, instelling der ambten.

Wij wenschen Ds. J. F. Colenbrander geluk met dit goede gevolg van zijn kalmen, welbewusten arbeid!

Theelood enz.

De heer W. C. van Buuren, Schiedamsche weg 9b, Rotterdam, die theelood, capsules en gebruikte postzegels voor de zending te gelde maakt, bezorgde mij dezer dagen, als opbrengst van zijn moeite f26.41 ½.

Dank aan hem en dank aan allen, die hem helpen verzamelen.

H. DIJKSTRA.

R'dam, 21-12-1918.

Zend. Hensgen.

Zending Hensgen, praeses der Borneo-Zending, en directeur der kweekschool te Bandjermasin, is aan cholera overleden.

De Moord op Zend. A. A. v. d. Loosdrecht.

Naar de oorzaak van den moord op zending Van de Loosdrecht is een onderzoek

ingesteld door Dr. Kruyt, die in Posso werkt en den nieuwen zendingsconsul, den heer Crommelin.

De heeren zijn van oordeel, dat het bezoek van Van de Loosdrecht aan Posso meer kwaad dan goed gedaan heeft. Hij heeft wat in Posso in 25 jaar tot stand kwam, willen tot stand brengen in enkele jaren. Ook is het te veel inroepen van de hulp van het burgerlijk bestuur een fout geweest.

Van de Loosdrecht wilde met stoom vooruit en werd daarbij gesteund door het Ned. bestuur, tot het te laat was om een catastrofe te voorkomen.

Thans is de houding van het Ned. bestuur geheel omgeslagen. De civielgezaghebber stelt zich nu geheel op neutraal standpunt. Op den duur kan dit aan de Zending ten goede komen, daar de scheiding van zending en bestuur nu duidelijk wordt.

De toestand is er op 't oogenblik droevig. Allerlei moeilijkheden zijn er te overwinnen.

„Stand.”

Ds. D. J. B. Wijers.

Uit het Ind. „Kerkblad” blijkt dat Ds. Wijers nu te Temanggoeng woont (is hij daar wellicht vanilleplanter?) en over het kerkgebouw te Bandoeng, dat zijn eigendom is, lezen wij het volgende:

Ter tafel komt een door den Voorzitter namens den Raad met Ds. Wijers gesloten huurovereenkomst van het Kerkgebouw wat algemeene instemming heeft.

Daarna komt br Mol, die thans naast de Kerk woont, ter vergadering. Met hem wordt overeengekomen dat hij tegen eenige vergoeding de verzorging der Kerk op zich neemt, ook met betrekking tot de verlichting enz.

Ds. J. F. Colenbrander.

Deze broeder moest reeds in 1914 met vacantie naar Nederland gekomen zijn, maar hij werd opgehouden door gebrek aan reisgelegenheid. Hij zal nu zoo spoedig mogelijk komen. Na hem is de beurt aan Ds. L. P. Krijger.

Ds. A. Delfos.

Ds. A. Delfos, emeritus predikant van Hellevoetsluis, herdacht 23 dezer, dat hij vóór 30 jaar te Kamperland predikant werd, daarna te Hellevoetsluis; van 1880—1887 was hij te Soerabaya.

De Jongelieden-Kerk te Bandoeng.

Aan de Ind. „Banier” ontleen ik het volgende bericht:

De Jongeliedenkerk is eigenlijk de voortzetting van het werk van Ds. Wijers. Deze heeft ongeveer een jaar lang dergelijke samenkomsten gehouden en had daarbij nog al veel belangstelling. Nu Ds. Wijers evenwel Bandoeng heeft verlaten, tracht het Leger des Heils dien arbeid over te nemen.

Nieuwendijk (N.-Br.).

Alhier is voor Zending en Evangelisatie in het jaar 1917 opgebracht de niet onaanzienlijke som van f664.73. Hierin is de Pinkstercollecte begrepen, welke pl.m. f300 bedroeg. Dat het eindcijfer meer dan het dubbele van f300 is, danken we mede aan den arbeid der Zendingscommissie, welke hier reeds 7 jaren bestaat. Maandelijks gaan de 10 leden rond. Minstens 3 maal per jaar vergaderen ze en bespreken dan de plaatselijke en algemeene belangen der Zending. In November houdt de Commissie haar Jaarvergadering.

Steeds meer tracht ze onder den zegen des Heeren mede te werken tot de uitbreiding van Gods Koninkrijk.

De Heidenzending ontving dit jaar van hier pl.m. f450, de Evangelisatie f100. 't Overige diende om o.a. de onkosten tot verspreiding der Zendingsblaadjes te bestrijden. Vinde den arbeid dezer commissie navolging!

De Secr. P. BROUWER.

Een zeer toe te juichen plan.

Het is ons aangenaam U mededeeling te kunnen doen van een door „Libertas” opgezet grootsch plan. Hij heeft zich voorgenomen met Januari 1919 aan te vangen de uitgave van een populair-wetenschappelijk Christelijk weekblad. Hieraan bestaat groote behoefte en jarenlang is erom geroepen.

Wat toch is het geval?

Dergelijke bladen heeft ons land wel — wij noemen nu de twee groene Amsterdamers, de Haagsche Post, Stad en Land, enz. — maar niet één, dat een Christelijk stempel draagt. Op bijna elk gebied heeft in den loop der tijden de Christelijke actie zich geworpen en toch is juist dit terrein veronachtzaamd. Er is veel risico aan verbonden, toch gelooven wij, dat het succes boven twijfel vast zal staan, als zulk een blad slechts op goede wijze wordt aangevat.

LEESTAFEL.

Wij vernemen dat er bij den Uitgever J. H. Kok te Kampen ter perse gaat, om zeer spoedig te verschijnen, een Historisch Gedenkboek voor het Nederlandsche volk van wat er in November 1918 in ons land is ge-

schied. Het boek wordt samengesteld door de bekwame hand van den Heer G. van As, Journalist te 's-Hage en zal ook verschillende illustratiën bevatten. De bedoeling is om deze uitgave zoo goedkoop mogelijk te maken.

Christelijk Jongelingsblad.

Het bekende blad „De Jonge Garde”, tot heden uitgegeven en geredigeerd door den Heer M. v. d. Staal te Utrecht, is thans in eigendom overgegaan aan de uitgevermaatschappij E. J. Bosch Jbz. te Baarn. Het zal vanaf 1 Januari a.s. verenigd worden met het nieuwe Christelijke Jongentijdschrift „Hou Zee”.

Van het Onbewegelijk Koninkrijk.

Verslag der Negende en Tiende Zomerconferentie voor Zendingstudie, gehouden te Ermelo 29 Juli—10 Aug. 1918. — Boekhandel van den Zendingstudieraad, 's-Hage.

Dit boekje bevat veel belangrijks; o.a. een voordracht van G. Meima over Zendingsonderwijs op de Lagere School.

Ik zou gaarne willen, dat alle onderwijzers dit stuk ernstig lezen. Zij kunnen er veel uit leeren.

Kleine kleuters in de Zendinglanden, door Mary Entwistle. Vertaald door J. v. d. M. — Uitgegeven door den Boekhandel van den Zendingstudieraad in den Haag.

Een uitnemend middel om onze kinderen liefde tot de zending in te boezemen. Wanneer het niet verboden was, zouden we gaarne één der 12 stukjes, die het bevat, hebben willen overnemen als proeve van den inhoud.

Wat Gods genade vermag in een jong kind. Uit het leven van Bernard Hendrik van den Berg 3 Juli 1911—30 Jan. 1918, door G. v. d. Berg. — J. H. Kok, Kampen.

Een aandoenlijk verhaal van een lief kinderleven.

Gelouterde Zielen, door R. Papke. — La Rivière en Voorhoeve, Zwolle.

Een goedgeschreven ridderroman, waaruit men leert, dat er in de middeleeuwen ook waarlijk vrome mensen waren. Geef hem gerust de uwen in handen.

Dr. F. L. Rutgers in zijn leven en werken geschetst, door Ds.

J. G. Rullmann. — Rotterdam „Libertus”.

Dit is een zeer belangrijk werk, dat verdient herlezen te worden. Wat Prof. Rutgers voor de zending geweest is, komt er weinig, ik denk te weinig, in uit.

Menigelei Genade, no. 13—26. — J. H. Kok, Kampen.

Deze preeken worden druk gebruikt, vooral ook in Indië. Batavia en Medan zenden ze geregeld toe aan allen die wegens den afstand niet ter kerk kunnen gaan.

Op die wijze konden ze ook in ons land wel nut doen.

Kerstuitgaven, van H. ten Briak, Arnhem.

Louise, Keesje. Hooge lof.

Hoog, Kerstmis in Rome. Kostelijk.

Hoogland, Mondjegauw. Erger dan mondjegauw. Leerzaam.

Hoog, De Nieuwe Schooltasch. Zeer schoon.

Gerritsen, Uit Dagen van Strijd. Heel mooi. id. De Viking van Helgoland. Een zendingverhaal. Kon beter.

Bokma, Van Twee kinderen en Twee Lammetjes. Een zeer goed geslaagd zendingverhaal.

de Liefde, Krullemientje. Een goed, stichtelijk verhaal.

Blommers—Zeeman, Het geheim der sneeuwkonigin. Heel mooi.

Giften voor de Zending.

Ontvangen voor de Generale Kas der Zending.

Van H. Hungerink te Haarlo uit het huisbusje f12. Door W. J. Donkersloot, gev. in de oogstcollecte te Ooltgensplaat f100. Van het Comité voor Alg. Ned. Zend. Conferenties f20. Door A. D. v. d. Woude gevonden in de collecte te Winsum f250. Door A. Sinneman Sz. te H. I. Ambacht, opgespaarde halve centen van de dames B. S. en B. L. f225. Door Ds. Wiersma spaarcenten van Dieuwke Winsemius te Oosterbierum f231. Van N. N. te A. f225. Door H. v. d. Velden, verzameld door de kideren der Christ. School te de Lier f20. Door Dr. A. Kuiper Jr. 10 pct. van de ontvangsten voor de Zending in Zuid-Holland ten Zuiden over 1917 f1315. Van idem voor het Christ. Jav. Boekenfonds f75. Door Ds. A. Boekenooien 10 pct. van de ontvangst voor de Zending in de Classe Apeldoorn over 1918 f110. Door Ds. T. Sap 10 pct. van de ontvangst voor de Zending in de Classe Gouda over 1918 f130. Door M. v. d. Boom uit het Soendaneesje der Julianaschool te Charlois f485. Door H. Bouma, Hoofd der Christ. School te Rouveen, gift voor de Zending f10. Van Gebr. Smit te Schokland uit het busje f4. Door A. J. Negbering van

zuster Geurkink te Gelselaar opgespaarde halve centen f2.12. Door H. C. v. d. Schuur van de Christ. Burger school te Hillegom f8.91. Door Ds. J. Sybrandy saldo Zendingskalenders Geref. Kerk te Stiens f4.85. Uit het Zendingsbusje van P. Spieringa te Scharnegoutum f3.

W. BREUKELAAR.

Zaandam, 23 Dec. '18.

Ontvangen voor de Zending te Djocja en Solo.

Uit de Zendingsschoolbusjes te Nieuw-Vennip f40 en gift uit N.-Vennip f25. Gift uit Halfweg f60. Van de Geref. Kerk te Velsen f50. Van de Geref. Kerk te Sloterweg f29.60. Van de Geref. Kerk te Beverwijk f75.

W. BREUKELAAR.

Zaandam, 23 Dec. '18.

Zending op Soemba.

J. Ridder te Schildwolde, gev. in de coll. f4; Dr. Dee te Dwingeloo, gev. in de coll. op de dag zijner intrede f10 en f2.50 is f12.50; J. v. Dijk te Hoogeveen v. d. Schoolk. f30; H. Boer te Bellingwolde, 't Nikkertje der Ger. Kerk f4.47½; R. Koolstra te Zalk f4; Ds. Petersen te Veendam, gev. in de coll. f10; J. F. Fleurke te de Krim, saldo kal. f2; Ds. Bolman te Oostwolde (Old.) van Epko f5; J. Koops te Ermelo, gev. in de coll. f2.50; H. J. Meijerink te Laren (bij Lochum) f25; Dr. Schot te Hardenberg, gev. in de coll. f25; Ds. Meijer te Marum, saldo kal. f17; Ds. Kool te Neede, van W. G. D. f15; Ds. Schaafsma te Gripskerk uit het busje P. en D. B. f10.41½, van T. D., A. H., K. H., T. O., E. V., G. W. f3.75, van R. B. A. M., A. P., A. S., J. v. d. P., T. v. W. f3.81½ is f17.98; Ger. Kerk te Gasselternijveeën, gev. in de coll. f15; Ds. Postema te Beilen, gev. in de coll. f2.50; R. Beute Kz. te Steenwijk, gev. in de coll. f10; J. Andriessen te Groningen, gev. in de coll. f1 en f10 is f11; Ds. Meijer te Marum, v. d. kinderen B. de Wit 400 h. c. is f2; Ds. Schaafsma te Grienskerk, busjes in de kerk f6.39; D. A. Koebbrugge te Onstwedde, uit de Zendingskas f40, gev. in de coll. f10, bus Knap. v. f4.75½ is f54.75½; Ds. Middelveld te Hoogkerk, J. Koops 120 h. c., A. en J. Hoiting 100 h. c., gev. in de coll. 4 × f1 is f5.10; Ds. Middelveld van Gretha en Cita v. d. Gang te Groningen 96 h. c. is f0.48; Ds. Bakker te Niezijl van Lina Westra f100 h. c. is f0.50; H. Brandsma te Théringen, v. d. Schoolk. f25; H. Meijering te Borger, v. d. Zend. v. f80; B. Roosjen te Diever, saldo kal.

f5.20; M. Viet te Zuidwolde (Gron.) gev. in de coll. op Dankdag f10; O. J. Bouwman te Uithuizen, gev. in de coll. f5 en f2.50 en f2.50 is f10; Ds. Bramer te Hoogeveen, coll. 50 j. bruil. van F. Kok f9; Ds. Smitt van de Comm. v. d. Algem. Ned. Zend. Conf. f20; J. Dekker te Hollanderveld, gev. in de coll. f1; H. Timmermans te Lutten, gev. i. d. coll. f5 en f7.50 en f20 is f32.50; Ds. Jansen te Tenboer, Zendingsb. f21.38 en f19.04 en f29.17½, gev. in de coll. f10 en f10 en f5, van br. Dekens f8 is f102.59½; Ds. v. d. Vegte te Groningen, N. N. f2, zijn catechis. bus f28.36½ is f30.36½; J. J. Wegener te Wildervank, gev. in de coll. f10 en later idem f10 is f20; Mej. H. T. Wildeboer te Siddeburen van A. v. d. Helm 150 h. c. is f0.75; Z. Hopster te Vriezenveen, gev. in de coll. en dankoffert f5; H. A. Hulsebos te N. Pekela, uit de Zendingsbusjes f50; Ds. Goeree te Wagenborgen, van blinde Fina f0.60, Zend. Studiekr. f10 is f10.60; Ds. Binema te Munnekezijl uit de busjes in de kerk f40; A. Kamphuis te 's Gravenhage, gev. in de coll. een dankoffert f2.50; Ds. Enserink te Siddeburen, gev. in de coll. f5; J. v. Dalen Sr. te Ambt-Vollenhove B., gev. in de coll. f1 en f2.50 is f3.50; A. Brouwer te Gasselternijveeën, busje bij G. Ellen en A. Brouwer f56; H. Duyst te Twijzel f10; A. Boot te Groningen van St. Jakobs 110 h. c. is f0.55; Ds. Scheps uit Almelo, gev. in verschild. collecten f13.50.

Soembaweek.

Kommerzijl f108; Heemse f206; Nieuw-leusen f80; Ezinge f207.40; Ds. Wilp f9.46; Gripskerk f58.84; Meeden f65.20; Adward f132.12; Haaksbergen f40.80; Zweeloo f226.50; Enter f62.60; Vledder f33.15; Stroobos-Gerkesklooster A f110.35; Hoogkerk f195.05; Onderdendam f16.45½; Enumatil f250; Groningen A en B f1223.25½; Niezijl f183.65; Tenpost f106.20; Emmen f151.89; Borger f77.15; Oldemarkt f43.40½; Gasselternijveeën f283.25; Vroomshoop f308; Nijveeën f70.65; Munnekerzijl f171; Roodeschool f450.35; Appingedam f412.50; Gerkesklooster-Stroobos B. f100; Grootegast f155.02½; Tenboer f241.55; Een f90; Midwolda (Old.) f100; Lutjegast f100.05; Dedemsvaart f300; Garrelsweer f252; Loppersum f106.53; N. Pekela f218; 't Zandt f186.32; Wagenborgen f170; Zuidhorn f225.75; Oostwolde (Old.) f60.25; Bergentheim f140; Almelo f149.87.

J. DUURSEMA, Quaestor.

Groningen, 20 Dec. '18.

Het abonnementsgeld van 1919 te zenden aan den Uitgever.

De prijs voor Kerkeraden en Vereenigingen, die 4 ex. en daarboven ontvangen, 5 cts. per nummer; welk bedrag per 3 maanden wordt tegemoet gezien.

Particulieren die 1 tot 3 ex. ontvangen, betalen per Jaargang, franco per post, 66 cts.

Ex. op beter papier f1.25 per jaar.

De contribuanten van de Ned. Geref. Zendingsvereeniging, waarvan Penningmeester is de heer L. Berk, Heerenmarkt 5, Amsterdam, ontvangen het „Zendingsblad" gratis.

J. ZOMER, Uitgever.

J. ZOMER — ELECTR. DRUKKERIJ „VADA" — WAGENINGEN.

Hoesten

en verkoudheid!

ANGA-bonbons, Doos 50 en 90 ct.
 Vastzittende hoest, slijm op de borst,

Bronchitis en Kinkhoest.

ANGA-siroop p. flacon f 1.50.

Fabr. A. MIJNHARDT, ZEIST.

Bij Apoth. en Drogisten.

Disponibel.

ONESIFORUS-BANK

UTRECHT.

Verstrekt **BOUW**-Kapitaal tegen zekerheidsstelling
 aan KERKEN, SCHOLEN, STICHTINGEN.

Geeft uit 4½ % 10 jarige Obligaties in stukken
 van f 1000.—, f 500.—, 250.—, f 100.—, 50.—.

Inlichtingen verschaft de Directie,
 Nieuwe Gracht 69, Utrecht.

Electrische Drukkerij „V A D A”
 Speciaal ingericht voor PERIODIEKEN.

Christelijk Internaat Wilhelmina, te Zeist.

neemt niet meer dan 20 leerlingen. Daardoor kunnen ouders verzekerd zijn, dat voor hun kind alles gedaan wordt, wat eenigszins mogelijk is.

J. POPPES Jzn., Hoofdonderwijzer.

H. F. DE CHARRO & ZONEN

PAPIERHANDEL - DEN HAAG.

PAPIERFABRIEK TE EERBEEK.

Vraagt onze nieuwe collectie Pakpapieren.

Ruwe huid,

haften, springende lippen, winterhanden.
 Gebruik PUROL.

Hôtel-Rest. „DE HOOP”

Warmoesstr. 158. Tel. 9132 N. Amsterdam.

Logies f 0.50, f 0.60 en f 0.75.

:: Diners vanaf 50 cent. ::

Aanbevelend, A. L. ALDENKAMP.

Disponibel.

Dit Seizoen planten!

Prima **Stamrozen** in de prachtigste kleuren f 1.20, per 12 stuks f 12.

Struikrozen, verschillende en nieuwste kleuren f 0.30, per 12 stuks in
 b v. 6 variëteiten f 3.

Klimrozen, wit, rose of rood f 0.35, per dozijn f 3.60.

Hoogstam Treurrozen, wit, rose of rood f 1.50.

Prijsopgaaft van Vruchtboomen in allerlei vorm wordt op aanvraag onmiddellijk verstrekt.

Ligustrum ovalifolium, voor heggen, **altijd groenblijvend**,
 prachtige voorraad.

Rhododendrons, azalea's in de kleuren welke u wenscht vanaf f 0.60.
 Tevens alles wat op tuinbouwgebied behoort.

Bestelt s.v.p. tijdig voor dit seizoen.

Onbekenden onder rembours. -:- Voor goede waar wordt beslist ingestaan.

A. M. EERDMANS - Boomkweeker - Naarden.

Vraagt Prijskaart adres voor Zaden, Bloembollen en Planten
 - - - Vraagt Prijskaart adres voor Zaden, Bloembollen en Planten
 Het Beste, Goedkoopste en meest Solide adres voor Zaden, Bloembollen en Planten
 is L. STASSEN, HILLEGOM.

Prijs 60 cents
Oosterbaan & le Gointre, Goes.

ten dienste van de
Geref. Kerken in Nederland.

JAARBOEK

Hebt u reeds
besteld het

PEEK & CLOPPENBURG

Grootste Heeren-en Jongeheeren KLEEDINGMAGAZYNEN

In alle voornamen plaatsen

LEVEN- en ONGEVALLenVERZEKERING

DE AMSTERDAMSCH E

AMSTERDAM: Tijdelijk adres: HEERENGRACHT 414.

Directie: Jhr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN Jr., Jhr. J. DE SAVORNIN LOHMAN,
Mr. J. C. L. VLAANDEREN.

Bij J. H. KOK te Kampen is verschenen de

**4^e geheel herziene
druk van** II

HET HUWELIJK

DOOR

Dr. A. DUPONT

Geneesheer-Directeur te Ermelo.

Een uitnemend boek voor Gehuwden en Verloofden, met geneeskundige wenken, nuttige raadgevingen en ernstige waarschuwingen, waarvan in korten tijd reeds de **VIERDE DRUK** is verschenen. Door de **gansche** Chr. Pers dringend aanbevolen. Prijs ingenaaid f2.40, gebonden f3.00 Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den uitgever J. H. KOK te Kampen.

Vraag uitvoerig prospectus.

Voor Uw Kinderen

is zoo goed als onmisbaar:

De Bijbelsche Geschiedenissen

DOOR

W. G. VAN DE HULST.

Deze schrijver kan **vertellen**. Dit heeft hij bewezen met tal van uitnemend geschreven Kinderboeken, als „JAAP HOLM”, „OUWE BRAM”, „NIEK VAN DEN BOVENMEESTER” enz. Van **De Bijbelsche Geschiedenissen** moest binnen 6 weken een **nieuwe druk** ter perse worden gelegd.

Vraagt Prospectus met proeve van illustratie bij den Uitgever H. J. SPRUYT te Rijswijk (Z.H.) of inzage van de 1e aflevering bij een Boekhandelaar.

Van de Hulst

HET ZENDINGSBLAD

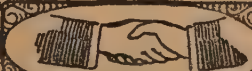
VAN DE
GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

En dit Evangelie des
koninkrijks, zal in de
geheele wereld gepredikt
worden tot een getuigenis
allen volkeren
Matth. 24 : 14

Redactie:
H. DIJKSTRA, Rotterdam.
J. PANIA, de Bilt (Ut.)

Comm. v. T. ez en Cont. ole:
W. BREUKELAAR, Zaandam.

INHOUD: Hij zal mij opnemen. — Brieven naar Antiochië. — In Memoriam Ds. W. B. Renkema. — Dr. K. P. Groot. — Dr. W. G. Harrenstein. — Een nieuwe Evangelieprediking. — Een oproeping voor onze zonen. — De Zending onder Israël. — Korte Berichten. — Leestafel. — Giften.

Hij zal mij opnemen.

Maar God zal mijne ziel van het geweld
des grafs verlossen, want Hij zal mij opne-
men. Sela. Psalm 49 : 16.

De onbekende dichter van den negen-en-veertigsten Psalm wist zeer goed hoe het in de toekomst, na zijnen dood, met hem komen zou. Als het levens-eind was bereikt, moest hij sterven. Dat was ook hem gezet. „Wat man leeft er die den dood niet zien zal, die Zijne ziel zal bevrijden van het geweld des grafs? Sela". (Psalm 89 : 49). Zijn lichaam zou nederdalen in het graf en in dat graf zou de verderving haar overwinningslied zingen.

Maar dat was „het laatste" niet.

Het geloof triomfeerde weer over stof en graf en verderf.

„God zal mij opnemen" is de krachtige belijdenis, waarin dat geloof zich uit.

Letterlijk staat er: God zal mij *nemen*. Misschien wel met terugslag op hetgeen wij van Henoch lezen: Henoch was niet (meer), want God nam hem (weg), (Genesis 5 : 24). En datzelfde „nemen" wordt ook door Asaf gebruikt als hij, na eerst gemord te hebben, weer blijmoedig zingt: „Gij zult mij leiden door uwen raad en daarna zult gij mij in heerlijkheid (op)nemen." (Psalm 73 : 24).

Zoo zou God den dichter, die Psalm 49 maakte, ook nemen.

Te heerlijker voor hem, omdat hij ook zoo goed wist hoe het, helaas, met den „wereldschen mensch" zou afloopen. Zulke wereldsche rijken en wijzen en ongerechten, die op de vergankelijke dingen steunden, en op hun „goed" „veelheid huns rijkdoms" roemden, zouden omkomen in graf en verderf.

„Men zet ze als schapen in het graf, de dood zal ze afweiden; de oprechten zullen over hen heerschen in den morgenstond" van den glorieusen dag van Christus' wederkomst en gericht; en die zullen dan steeds bij Christus in de hemelsche blijdschap en heerlijkheid zijn.

Wat is de christen-dichter, voor wien deze heerlijke toekomst vast stond, door dat blij vooruitzicht reeds gesterkt geworden in het leven! „Waarom zoude ik vreezen in kwade dagen, zegt hij daarom, als de ongerechten, die mij op de hielen zijn, mij omringen" (vs. 6).

En met dit betere en blijvende goed in de ziel heeft hij zeker ook niet tegen den tijdelijken dood opgezien; er soms misschien wel met aangenaamheid aan gedacht, ja nu en dan wellicht wel *begeerd* om maar ontbonden te worden, uit het lichaam uit te wonen en bij den Heere in te wonen. Hier in dit leven moest hij denkelijk soms achteraanstaan, maar in de eeuwigheid zou dat juist anders wezen; om Christus' verdiensten is de *heerlijke* toekomst aan de verlost en door Zijn bloed.

Hoe kostelijk is het als de kinderen Gods, bij het naderen van den tijdelijken dood, aldus geestelijk gesteld, geestelijk zóo opgewekt mogen wezen.

Zeker, er komen dan nog wel eens donkerheden over de ziel, maar God laat het licht ook menigmaal weer doorbreken. Van den vromen Bengel (gest. 1752) wordt verhaald dat hij op zijn ziek- en sterbed nog gedurig door allerlei bestrijdingen gekweld werd. Zijne hope zonk soms meer en meer weg. Tot dat iemand tot hem zei. „Het bloed van Jezus Christus, Gods Zoon, reinigt van alle zonden"; door welke woorden de Heilige Geest hem zoo rijkelijk troostte, dat hij weer ten volle mocht gelooven dat dat bloed ook *zijne* schulden voor God had bedekt.

En de godgeleerde Voetius (gest. 1676) had eene week vóór zijn dood ook nog zware aanvechtingen. Hij riep met nare verzuchtingen uit: „Heeft dan God vergeten genadig te zijn? Heeft Hij Zijne barmhartigheid met toorn toe-gesloten?" Doch „de wolk duurde niet lang"; weldra genoot hij weer de oude vertroosting. Zooals hij die gevoelde, toen hij die sedert lang met de gedachte aan sterven vertrouwd was, zeide: „Ik weet, in wien ik geloofd heb, en ik ben verzekerd dat God machtig is, mijn pand, bij Hem weggelegd, te bewaren tot dien dag" en daarna met grooten nadruk uit Psalm 16 aanhaalde: „De Heere is het deel mijner erve en mijns bekens". En nogmaals liet hij merken hoe goed hij het in de ziel had, toen hij uitsprak: „Zou ik niet zeker zijn? Er behoeft mij niemand te vragen waar ik heenga? Ik ga ter plaatse waar Jezus is; wij zijn één en zullen nooit gescheiden worden." En zoo is hij eindelijk, zeer „stillekens" in den Heere ontslagen.

Op 2 Januari j.l. Donderdag nam de Heere uit den kring van de Deputaten der Generale Synode voor de Zending onder de Heidenen en Mohammedanen, onzen broeder Ds. W. B. Renkema weg. Ruim drie weken van te voren heb ik hem voor 't laatst ontmoet. Ik heb toen te Arnhem, waar heen hij, om den nood der tijden, uit Duisburg verhuisd was, een half uurtje bij hem gezeten, terwijl hij op zijn ziekbed lag. Hij was kalm en goedsmoeds. Hij wist hoe de Heere hem vroeger uit ziels-benauwdheid en strijd in de ruimte had gesteld en sinds altijd Zijn trouwe, voor hem geduldige God, was geweest. De laatste tijden had het ook nooit aan genade ontbroken, maar toch had hij voor eenigen tijd bijzondere behoefte gehad aan „gevoelige genade". Hij had er vurig om gesmeekt en — de Heere had ze hem ook in rijke mate geschonken. Wonderlijk had hij sinds telkens weer mogen genieten van de goedertierenheden des Heeren.

God had hem, zoo was te bespeuren, rijkelijk bevochtigd met den dauw van boven. Hem gedurig overgoten met de versche olie des Heiligen Geestes. Telkens weer Zijne liefde in zijn hart uitgestort; hem overvloedig gevoed,

zooals de oude Theodorus van Brakel dat uitdrukte, met „de zoete melk der inwendige genade”. „Ik zal in uw goedheid mij verblijden”, was dies de jubeltoon van het geloof. Met den dood was hij nu volkomen verzoend; hij zou hier niet lang meer wezen en dan zou het geloof in aanschouwen worden verwisseld.

Sinds leefde hij nog drie weken en kwam nog uit het oude jaar in het nieuwe in; doch ging reeds 2 Januari in vollen vrede naar het Vaderhuis. God heeft ook zijne ziel opgenomen in de heerlijkheid.

Hier proefde hij reeds wat van de druiven, die in Kanaän rijpen, nu geniet hij ongestoord en nog meer volkomen de hemelsche zaligheid.

Is dat ook *uwe* en *mijne* hope? Zijn wij met God verzoend in den Heere Jezus Christus? Zullen wij ook eens langs den verschen en levenden weg, door het bloed van Jezus geopend, in het hemelsche heiligdom ingaan? Is het onderpand des Geestes daarvan ons in de ziel gegeven geworden? En wordt nu ook wel soms het beginsel der eeuwige vreugde in ons harte gevoeld? Zingen wij ook wel met aangenaamheid in het hart: En „na den dood is 't leven mij bereid; God neemt mij op in Zijne heerlijkheid”? Misschien beschouwt gij het nu en dan ook wel als een begeerlijke zaak verlost te zijn van het lichaam des doods; bevrijd te zijn van alle geloofs-zwakheid en aanvechtingen; uit de wereld met haar smartende doornen en weedoende distellen, uit te zijn en een inwoner te mogen wezen van het hemelsche vaderland. De God der hope vervulle U met alle blijdschap en vrede in het gelooven opdat gij overvloedig moogt zijn in de hope, door de kracht des Heiligen Geestes. En geve bij een vredevollen uitgang uit dit leven een' blijmoedigen en ruimen ingang in het Koninkrijk der hemelen.

Met deze heerlijke Godsopenbaring moeten ook *alle* volkeren bekend gemaakt worden.

Dat was ook de bedoeling van den dichter van Psalm 49.

Bij het begin er van komt dit al dadelijk uit. Hoort dit, alle volken, zoo begint de Psalmist daarom; neemt ter oore alle gij inwoners der aarde.

En alle rangen en standen onder die volken moeten er mede in kennis worden gesteld. Waarom hij er bijvoegt: Zoowel slechten (geringen) als aanzienlijken, te zamen rijk en arm. De zanger verkwikt dus met zijn lied niet enkel Gods volk, maar hij zingt, om zoo te zeggen, zijn lied uit voor het oor van alle natie en alle tong. Hij wil dat er geene spraak en geene woorden zijn, waar zijne stem *niet* zal worden gehoord.

Psalm 49 is daarom ook nog een Zendinglied.

Alle volkeren moeten er van hooren dat wie blijven steunen op dingen buiten God en van God vervreemd en gescheiden blijven, bij hun sterven in 's afgronds donk'ren nacht zullen nederdalen, Een wis verderf is hun ten lot beschoren. Aan de bange kaken van de hel zal dan geene ontkoming meer zijn. Zij zijn voor eeuwig verloren.

Maar wie den Heere leert kennen en op Hem alleen vertrouwt, zal, ook al gaat hij den tijdelijken dood in, toch leven in der eeuwigheid. En in den morgenstond van den eeuwigen dag met Christus over alle schepselen regeeren.

Als op ons Zendingsterrein van dit „eeuwig wee” en „eeuwig wel” gepredikt wordt, heilige de Heere die prediking dan aan veler harten, opdat zij de nietige afgoden of welke andere ijdele steunsels ook laten varen; ontkomen mogen aan het eeuwige verderf; en met blijdschap acht nemen op de groote zaligheid die God bereidde voor en geven zal aan allen, die Hem leeren liefhebben in den Heere Jezus Christus.

De Bilt, Febr. 1919.

J. HANIA.

Brieven naar Antiochie.

Gel! Nu heb ik wat nieuws voor u. Gij hebt nog nooit vermoed, dat gij bij de socialisten, wie weet misschien wel bij de Bolsjewieken, behoort. En toch is het zoo. Een Pater heeft het gezegd. Het ging over art. 123 van het Ind. Reg. Reglement, hetwelk bepaalt dat Zendelingen een bijzondere toelating moeten hebben, als ze hun dienstwerk in Indië zullen verrichten. De heer Bogaerd, de nu overleden Roomsche afgevaardigde, betoogde dat dit art. „de vrije geloofspropaganda in den weg staat” en toen kwam onze Pater daar tegen op. Hij vond het noodig dat de Zendelingen aan den band werden gehouden. Van zich-zelf en van de Roomsche Missionarissen gaf hij een loffelijke getuigenis. Maar, ik denk, gij wilt zijn eigen woorden lezen. Ziehier:

„Ging het in zake de afschaffing of wijziging van art. 123 alleen om de missie en om aan de mannen daarvan meer vrije hand te laten, dan zou men blindelings met den heer Bogaerd mede kunnen gaan. De training van onze missionarissen, hun zuiver doel, hun discipline, hun menschkundig inzicht, hun vastheid van handelen en de eeuwenoude ondervinding der missie staan er borg voor, dat men de katholieke kerk de vrije hand kan laten in 'n importe welk werelddeel of welke landstreek. Hun optreden zal nimmer oorzaak worden van onrust of weerspannigheid. Deze opvatting is niet een bloot persoonlijke, want zij zou bevestigd kunnen worden door de inzichten van vele protestante koloniale regeerders, met name Engelsche, die schier zonder onderscheid in de missie de krachtigste bewerkster zien van orde en rust, vooral ook in nog niet grondig gepacificeerde gewesten.

„Hoe onplezierig het nu ook moge zijn — van de zending mag hetzelfde niet gezegd worden. Eerstens is de zending een zeer vaag begrip, waar zowat alles, ook de actie van den meest actieven christen-socialist of christen-revolutionair door gedekt wordt. Dan zal ook de beste protestant toch niet willen ontkennen, dat hij in den grond van zijn wezen een opstandeling is — al is het dan maar tegen het zoo gehate leergezag. De eerste bladzijde van de geschiedenis zijner kerk, en die, waarop hij doorgaans het meest trotsch gaat, beschrijft een revolutie, een openlijk verzet en een omverwerping tegen het toen erkende gezag. Dit principe draagt het protestantisme nog altijd in zich om — is misschien de eenig leven gevende kiem er in. Theorethisch beschouwd lijkt het dus al onverantwoordelijk zulk een stelsel zonder ketting en muilband aan onder primitieve volkeren los te laten.

„Nu zal men geneigd zijn te zeggen, dat de aanhangers van het stelsel in kwestie beter plegen te zijn dan hun leer dat deze optimistische beschouwing ook over de zendelingen dient uitgestrekt te worden. In dien geest liet ook de heer Bogaerd zich uit, toen hij zeide, niet te kunnen gelooven, dat propagandisten van de christelijke leer het bestaand gezag konden ondermijnen.

„Helaas ziet men hier weer een goedaardige Roomsche welwillendheid, die door tal van feiten op de duidelijkste wijze wordt tegengesproken. De zending zou het gezag niet ondermijnen, zegt men, maar China dan vragen wij? Wie heeft de revolutie daar gesteund met alle middelen, welke haar ten dienste stonden; wie heeft dat eeuwenoude keizerrijk onvergeworpen en het land aan de droevigste anarchie overgeleverd? Wie anders dan de Amerikaansche zending met haar schitterend georganiseerde Y. M. C. A.'s? Of weet men een recenter voorbeeld, dat zich onder geheel andere verhoudingen afspeelde, dan rekene men eens uit, welk percentage de zending in Mexico bijgedragen heeft aan de naamlooze revolutionaire ellende, die dat ongelukkige land bereids jaren teistert. Wij willen niet verder over deze droeve zaken uitweiden en het bij deze beide eclatante voorbeelden laten. Zij toonen aan, welk groot gevaar de zending en vooral de Amerikaansche (die al in

ons Borneo werkt) voor orde en rust en het bestaande gezag kan opleveren. Uit dien hoofde artikel 123 te laten, zooals het was, lijkt een wat erg krasse conclusie, maar toch dient de aangelegenheid ook eens van dit standpunt bezien te worden."

Nu weet gij wat de Pater zegt.

Ik begrijp wel dat hij ons zulke neigingen toeschrijft. We hebben den Paus de gehoorzaamheid opgezegd en hij beschouwt den Paus als een „Heiligen Vader", wiens voeten wij moesten kussen. Maar hij moest toch onderscheid maken. Hebt gij ooit van een Zendeling gehoord, die de beginselen van het socialisme aankleeft? Gij niet, en ik niet. Maar de Pater wel, naar hij zegt. Zou er ook in de Roomsche wet geschreven staan: „Gij zult geen valsch getuigenis spreken"?

Ik weet nog wat nieuws, voor ons meer bevallig. We hebben een professorale goedkeuring gekregen. Het is Prof. Colenbrander te Leiden, die zijn werk aanvaard heeft met een rede. De rede zelf heb ik nog niet gelezen. Ik weet alleen wat de N. Rott. Crt. er van „verslagen" heeft. Volgens dit verslag zeide de Prof. het volgende:

„De Inlandsche gemeenschap dorst naar onze kennis en wij moeten haar die mededeelen. Maar mededeeling van kennis alleen sticht geen eenheid. Kunnen wij mededeelen, wat steeds hechter cement bleek tot nieuwen beschavingsdienst n.l., ons geloof?

Er is reeds veel, vooral door de zendelingen, in deze richting gedaan. Vooral onder de animisten, en met zegenrijken uitslag. Stelde de zending zich vroeger tevreden met een naamchristendom, dat slechts de huid besprenkeld had van wien het als bekeerden boekte, zij verstaat het nu in toenemende mate, ook harten te roeren. Zij vat haar werk op met niet minder ijver dan voorheen, maar met vertiendubbelde volkenkundige en taalkundige kennis. Het komt spreker voor, dat Dr. Adriani voor altijd de onderscheiding heeft doen aanvaarden tusschen, wat hij noemt, de „altruïstische" en de „abstracte" zending, en dat voor de „altruïstische", zooals hij ze begrijpt en opvat, bijna geen lof te schel is."

Tot zoover Prof. Colenbrander.

Zoo'n professorale goedkeuring steekt een hart onder den riem, vooral als men eerst door den Pater als een Bolsjewiek is gestriemd. Vooral de broeders en zusters in het Noorden, die voor Soemba zoo warm voelen en zoo volvaardig geven, kunnen zich aan deze Professoralen kost vergasten. Maar de ongelukkige menschen, die de Zending op Java steunen en de Mohammedanen willen bekeeren, komen er minder schitterend weg. Dat moeten wij immers ook hooren? Welnu we luisteren dan nog eens naar hetgeen de N. Rott. Crt. van zijn rede verslaat. Hoort:

„Maar de overweldigende meerderheid der bevolking van Ned.-Indië bestaat uit geïslamiseerden, die in een geheel anderen toestand dan de Toradja's verkeerden. Voor die meerderheid vertegenwoordigt vooralsnog de Islam „de nationaliteit; de haar met toenemenden drang aangeboden kerstening wijst zij af met beslistheid. Volhardt zij in die afwijzing — en teekenen, dat het anders zou zijn, weet spreker waarlijk nog niet te ontdekken — dan wordt de groote vraag dus deze: is geestelijke associatie mogelijk tusschen Kruis en Halve Maan? De Ned.-Indische Halve Maan is van een zeer bijzonder karakter, waarvan het Ned.-Indische Kruis ten plicht heeft, nauwgezet studie te maken. Of die haar in staat zullen stellen, de over het geheel zoo droevig mislukte bekeeringspoging met beteren uitslag te hervatten, zal de toekomst leeren. Dit is echter zeker, dat de geest van Indië nimmer zal

zijn samengesteld uit wat wij er brachten alleen, maar uit wat er aanwezig was in de eerste plaats gemengd met, gekleurd door hetgeen de inlander van onzen invoer heeft willen overnemen. Tot den bouw van het Indisch toekomsthuis mogen wij werktuigen hebben geleend, maar Kromo, die het bewonen moet, zal den bouwer willen wezen."

Hiermee is de Prof. aan het einde wat dit onderwerp betreft.

In dit deel zijn ook woorden, die wij van heeler harte beamen. Als hij zegt, dat wij van het bijzondere karakter van de Ned. Ind. Halve Maan nauwgezet studie moeten maken, geven wij dat volgaarne toe; als hij vraagt, of associatie (opsmelting) tusschen Kruis en Halve Maan mogelijk zal zijn, roepen we met luider stemme: Onmogelijk Professor! Als hij betoogt, dat Kromo (de Inlander) zelf bouwer wil en moet zijn van het Indisch toekomsthuis, geven we alweer adhaesie.

Maar als hij spreekt van „Droevig mislukte bekeeringspoging“, vragen we in allen ernst of de Prof. van de Zending op Java een zoo nauwkeurige studie heeft gemaakt, als hij ons voor den Islam aanbeveelt. Is hij metterdaad op Oost-Java geweest? Heeft hij Modjowarno gezien? Heeft hij de jongste berichten gelezen?

Maar zelfs een Professor kan niet alles in eens. We verheugen ons dat hij voor de zending „geen lof te schel“ vindt.

Een knaap vraagt inlichtingen over een knapenregiment in dienst der Zending. Hij wou dat heel gauw weten, want hij had nu vacantie. Nu wil ik u er over schrijven, wellicht kunt gij hem wel eens inlichten.

Mijn raad is dat hij zich tot den kerkeraad wendt, of tot den predikant, van wie bekend is, dat hij een vriend der Zending is en dat hij dan met gelijkgezinde knapen kome tot het oprichten van een knapen-regiment voor de Zending. Die vereeniging zou dan op vaste tijden moeten vergaderen, onder leiding van een ouderling of van den predikant en zich in den wapenhandel oefenen door het bespreken van deelen der H. Schrift die over de Zending handelen, b.v. De Handelingen der Ap. en sommige brieven van Paulus. De Kerkeraad zou die wel kunnen aanwijzen. Verder zou de Kerkeraad moeten zorgen dat de knapen geregeld het Zendingsblad lezen en bewaren, om na verloop van jaren een geregeld overzicht te krijgen. Ook zou de Kerkeraad voor verdere boeken moeten zorgen, b.v. de boekjes van mij en verschillende uitgaven van de Zendingsstudieraad te 's Gravenhage. De jongens zouden ook opstellen moeten maken over hetgeen ze in het Zendingsblad zouden lezen en elkander leeren het te begrijpen en de plaatsen opzoeken waar Zendingsposten zijn. Verder zouden de jongens elke maand het Zendingsblad moeten rondbrengen bij alle huizen en een gift voor de Zending vragen. De Kerkeraad zou al deze dingen moeten leiden. Hoofddoel zou niet moeten zijn om geld te verzamelen, maar om het regiment te oefenen. De ijver van de leden moet worden opgewekt en geleid. Ik zal er nu niet meer van zeggen. Als de zaak op gang is, moet de knaap maar eens aan mij schrijven. Verder beveel ik u de zaak der Zending aan in liefde en gebed.

Rotterdam, Snellinckstraat 54a, 21-1-1919.

H. DIJKSTRA.

In Memoriam. Ds. W. B. RENKEMA.

Onze vriend en broeder Ds. W. B. Renkema is van ons heengegaan. Den 2den Jan. des avonds om 8 uur blies hij den adem uit, ging zijn ziel naar zijn God. Hij had willen blijven werken; lang worstelde hij tegen, hij kon zijn gemeente in Duitsch-

land te midden van den nood niet verlaten; zij hadden zijn hulpe zoo dringend noodig; hij riep geneesheeren, allopathen en homöopathen, te hulp opdat zij zijn slijtende krachten nog zouden sterken, dat hij zijn werk kon voortzetten; hij paarde aan de midde-len een vurig gebed; maar het behaagde den Heere niet zijn wensch te vervullen.

hebben wij zijn stoffelijk overschot onder veel deelneming te Rijnsburg aan de aarde toevertrouwd. In het ruime kerkgebouw te Rijnsburg hebben wij professoren, ouderlingen en predikanten zijn krachtigen ijver en sterke mannenkracht, waarmee God hem gesierd had, geroemd. Ondergeteekende heeft gezegd, dat hij een warm vriend der

Ds. W. B. RENKEMA.

Toen hij dat zag, was het hem goed. Hij betuigde dat hij nimmer aan zijn zaligheid twijfelde, hij wist zeker, wat God aan zijn ziel gedaan had, en hij was bereid te sterv. n.

Onze broeder Dr. Hania heeft hem nog bezocht en zegt in het voorgaande stuk iets over zijn zalig ziekbed.

Zoo kwam het einde. Den 7de Januari

zending was en in onderscheideu betrekkingen daarvan blijk had gegeven.

Lange jaren heb ik hem gekend, hij is mij voorgegaan, hoewel hij de jongere was.

God moge zijne weduwe en zijne kinderen troosten en de ledige plaats naar Zijnen wijzen raad vervullen!

H. DIJKSTRA.

Dr. K. P. GROOT.

Van dr. Groot, die den 23en Augustus j.l. in goeden welstand te Batavia is aangekomen, is het volgende schrijven d.d. 12 Juli ontvangen. Toen hij het schreef voer hij met de Korea Maru tusschen San Francisco en Honolulu:

Met de Nieuw-Amsterdam hadden wij een vrij voorspoedige reis tot New-York. Het weer was den eersten dag heel mooi, maar naderhand was het eigenlijk te koud om aan dek te zitten. Voor ons zelf was dit niet zoo erg, maar voor onze kleine baby was dat minder goed.

In New-York kwamen wij 13 Juni betrekkelijk vroeg in den morgen aan, maar onze verwachting van spoedig aan den vasten wal te zijn, werd niet vervuld. Den geheelen dag moesten wij nog aan boord blijven en allerlei onderzoek naar passen enz. ondergaan.

Den volgenden dag hadden wij nog eens hetzelfde met geringe wijzigingen en eindelijk stonden wij 's middags om 2 uur in de loodsen.

Daar moest de bagage gevisiteerd worden. Alles, wat wij niet direct noodig hadden, werd verzegeld naar Frisco gezonden, maar de handbagage moest daar gevisiteerd worden. Gelukkig heeft het onderzoek van passen en bagage noch bij ons noch bij juffrouw Loggers bezwaren opgeleverd.

In New-York hebben wij, de dag van aankomst meegeteld zes dagen vertoefd.

Op het traject New-York—Frisco (San Francisco) mochten wij, wegens nieuwe bepalingen van de regeering der Vereenigde Staten niet uitstappen.

Bovendien moesten wij nog een aanzienlijke oorlogstoeslag voor die reis betalen.

Van 20 Juni tot 25 Juni hebben wij gereisd, dag en nacht door. Het is eene vermoeiende geschiedenis, maar over het algemeen is het goed gegaan. Ons dochtertje kwam wel wat bleek maar overigens goed gezond te Frisco aan. De voedselbereiding voor den kleine in den trein leverde nog al heel wat bezwaren op. Gelukkig hadden wij zelf voor geval van nood een kookapparaatje gekocht en meegenomen. Dat was gelukkig. Want enkele trajecten werd voor kolen te sparen de restauratiewagen uitgeschakeld, zoodat wij dan ons kooktoestel konden gebruiken. In Frisco hebben wij bijna 14 dagen doorgebracht. De eerste week is bijna geheel weggegaan aan formaliteiten met het oog op de bagage.

De Korea Maru, die oorspronkelijk 29 Juni zou afvaren, was echter nog steeds niet in Frisco aangekomen en daardoor was de afvaart tot 8 Juli uitgesteld. De eerste week van Juli hebben wij in Berkely, een klein plaatsje aan de overzijde van de golf van San Francisco doorgebracht. De temperatuur is daar nog wat zachter dan in Frisco, waar het vooral 's middags en 's avonds koud en mistig kan zijn. Onze kleine is daar heel aardig bijgekomen.

Bij het scheepgaan op deze boot hadden wij ook weer heel wat formaliteiten. Aanvankelijk bevat het goed op deze boot. De zee is heel kalm en deze boot is een van de snelste, die hier varen, zoodat wij „de willis", die 2 dagen voor ons uit Frisco vertrokken is, waarschijnlijk te Honolulu zullen hebben ingehaald.

Van het verdere deel van onze reis is niets bekend. Wij reizen naar Hongkong. Dat staat vast.

Op onze boot reizen ongeveer 25 Hollanders, de rest is samengesteld uit allerlei nationaliteiten, Franschen, Amerikanen, Engelschen, Russen, Spanjaarden, Japanners, Chinezen en Denen.

Andere zendingsarbeiders zijn er onder de Hollandsche passagiers niet. In Frisco troffen wij nog den nieuwen Zendingsconsul Mr. Schepper aan, die ook met de Nieuw-Amsterdam had gereisd, maar in de eerste klasse.

In Frisco zijn wij beide Zondagen naar de Hollandsche kerk geweest. Het is een heel klein gezelschapje. Ds. Muilenburg is door de Geref. kerken van Amerika aangewezen, om in Californië als evangelist te werken onder de Hollanders. Hij is daarom slechts 3 maanden achtereen daar en dan drie maanden op reis.

Daar er nog al heel wat kerkgaande passagiers op de Nieuw-Amsterdam waren, was het vergaderzaaltje beide keeren aardig gevuld.

Over het algemeen is de reis ons niet tegengevallen. Tot heden waren wij alle vier goed gezond en wanneer wij daarop zien, kunnen wij zeggen, dat de Heere het in alle opzichten wel heeft gemaakt.

Wij zijn zeer verlangend ons nieuwe vaderland en onze nieuwe woonplaats te zien. Met hart. groeten

K. P. GROOT.

Van Dr. W. G. Harrenstein.

Hooggeachte Collega.

Eindelijk ben ik te Medan aangekomen. Ik mag wel zeggen: „eindelijk”, als u bedenkt, dat ik den 9en December 1917 afscheid preekte te Noord-Scharwoude en den 14en Februari 1918 op reis ging met de „Hertog Hendrik”. Driemaal heb ik van mijn familie afscheid genomen en eindelijk ging den 3e Juli de reis andermaal beginnen, ditmaal zonder teleurstellingen, zoodat ik den 27en September te Batavia aankwam en den 8en October te Medan. Van de reis zelf valt weinig te zeggen, het was vrij eentonig, altijd lucht en water en heel zelden kregen wij land te zien. Toch zie ik met blijdschap op mijn verblijf aan boord van de Tabanan terug. Ik had het er best, vond tijd en gelegenheid om te studeeren en kreeg allengs ook contact met de opvarenden, zoodat menige avond omvloog in gezellig en ernstig gesprek. Gereformeerden waren er aan boord ook. Dat zij mij en ik hen zocht en dat wij gaarne samen spraken over de eeuwige dingen behoeft geen betoog.

Toch was ik blij toen het eind van de reis naderde en Batavia bereikt was. De ontvangst daar was bijzonder hartelijk. Ik vond er oude vrienden en kennissen en ook zij, die ik voor het eerst zag, bleven niet lang vreemden en onbekenden. Mijn kerkeraad telegrafeerde mij, dat zij mij spoedig verwachtte en met het oog daarop bleef ik op Java niet langer dan een week. Van een bezoek aan Midden-Java kon niets komen, ik had mij er anders veel van voorgesteld om het Zendingsterrein met eigen oog te zien en de arbeiders de hand te drukken. Ik beperkte mijn bezoek nu tot Batavia, waar ik Zondagsmorgens preekte. Buitenzorg, waar ik 's avonds optrad en Bandoeng, waar ik Dinsdagavond voorging. Op al die plaatsen werd ik klein onder de groote hartelijkheid der broeders en zusters.

Van Batavia naar Medan is een heerlijk reisje. Aan boord trof ik een van mijn gemeentelieden en voorts twee Zendingelingen, die niet ver van Medan onder de Karo-Bataks arbeiden. De drie dagen vlogen dan ook om. Wij deden Singapore aan en zag ik kans om gedurende de twee uren van ons verblijf aldaar twee zusters in de verstrooiing te spreken. De eene verlangt zeer, dat ik spoedig weer kom, want ze heeft een kind, dat al maanden en maanden op den Doop wacht. Mijn arbeid begon dus al, voor ik Medan gezien had.

Dinsdag 8 October, des middags te 2 uur gaf ik te Batavia, de haven van Medan, mijn drie ouderlingen, die mij daar afhaalden, de hand. Ik vermoed, dat zelfs buitenstaanders

hebben kunnen zien, dat de vreugde beiderzijds groot was. Ook te Medan werd ik door de gemeente ontvangen op een wijze, die onvergetelijk voor mij is. De eerste dagen brachten veel drukte, maar na maanden van rust was mij dit zeer welkom. Zondag 13 October verbond ik mij des morgens aan mijn nieuwe gemeente. Den vorigen avond was er ten huize van de familie Rutgers een begroetingsavond georganiseerd. Ook vele buitenleden, of wilt ge, verstrooiden, waren aanwezig. Er heerschte een opgewekte, prettige toon. Maar de kerkgang dien Zondagmorgen was voor de gemeente en voor mij toch nog heerlijker.

Het mooie kerkje was geheel gevuld, er waren 92 hoorders. Onder deze hoorders waren de Gouveneur van het Gewest, de Burgemeester van Medan, een afvaardiging van den Kerkeraad der Protestantsche kerk en ook een Zending van de Rijnsche Zending. Ik had tot tekst gekozen Hand. 28 : 15; „Welke Paulus ziende, dankte hij God en greep moed.” Voor ik sprak, had Ds. Rutgers, seriba van den kerkeraad, mij en de gemeente toegesproken en mij de vragen gesteld van het Bevestigingsformulier. Het was een heerlijke morgen en met vreugde verbond ik mij aan de kerk, die ik nu voortaan dienen zal. 's Avonds vierden wij het avondmaal. Er waren 37 avondmaalgangers van deze 37 waren nog een aanzienlijk deel buitenleden. Wel een bewijs, dat de gemeente in Medan niet groot is. Maar ik heb wel bemerkt, dat, al is zij klein in getal, haar liefde en ijver voor de zaak des Heeren groot is.

Mijn eerste indruk is een bijzonder aangename. Het lijkt mij hier een zwaar, maar heerlijk en veelbelovend arbeidsveld, maar daarover schrijf ik u later meer, als ik wat beter van de toestanden op de hoogte ben.

Met vriendelijke groeten teeken ik mij gaarne Uw Dr. in Christus.

W. G. HARRENSTEIN.

Dezen brief verzonden 18 October, ontving ik 11 Januari. Hij was niet in Engeland geopend. Dr. Harrenstein ontvinge onze beste wenschen en hij verblijde onze lezers geregeld met zijn brieven. Onder Korte Berichten vindt men nog iets over zijn intrede.

H. DIJKSTRA.

Een Nieuwe Evangelieprediking.

Naar aanleiding van het breede verslag over „De Blijde dag” te Medan, schrijft N. in het „Kerkblad” voor Oost-Indië:

Interessant was ook te lezen, dat er zoo vele „jongeren” tot den feestdag waren opgegaan. En in verband hiermede de opmer-

king, dat „Medan begrijpt dat de Evangelieprediking van nu niet in allen deele gelijk behoeft te zijn aan die van vóór 300 jaren, de verkondiging des Woords in Indië niet precies gebonden is aan de in Holland gebruikelijke vormen."

In zekere zin begrijpen we dit allen heel goed, en wordt hier niets nieuws gezegd.

Doch de schrijver van „De Blijde Dag" houdt zich blijkbaar niet met gemeenplaatsen op.

Welnu, dan raakt hij hier een kwestie aan, waarover nog al vaak gesproken wordt, en waarop het goede antwoord niet zoo spoedig te geven is.

We zouden willen vragen: „op welke wijze heeft men te Medan de Evangelieprediking meer in overeenstemming meenen te brengen met wat vele jongeren vaak begeeren dat geschieden zal?"

Wij voor ons tasten vaak in het duister als we hooren klagen, dat onze prediking niet op onzen tijd past. Wat wil men dan eigenlijk? En in wat opzicht is onze prediking antiek? Zulk een klacht moet ernstig behandeld worden. Ligt 't aan ons dat we de bedoeling ervan zoo weinig begrijpen?

In ieder geval, Medan verplichte ons met eenige mededeeling aangaande de wijze waarop men daar aan die klacht tegemoet komt, we zullen dat zeer waardeeren.

N.

De vraag van Ds. N(etelenbos) is door den heer Colijn in het Ind. Kerkblad beantwoord. Hij kan er echter niet veel van zeggen, men kan dat beter gevoelen dan beschrijven, zegt hij. Ten slotte verwijst hij naar een gedrukte preek van Dr. W. G. Harrestein, die hij voor een model houdt, en de preeken van Ds. B. Wielenga.

Heel helder is het mij nog niet.

H. DIJKSTRA.

Een oproeping voor onze zonen.

Onze Miss. D. d. W. van Poerbolinggo plaatste het volgende in de „Standaard."

Geachte Redactie.

Terugkeerende van een reis door Sumatra's Oostkust, Atjeh, Tapanoei en de Padangsche Boven- en Benedenlanden, waartoe de kerkeraden van Medan en Batavia mij in staat stelden, voel ik mij gedrongen nogmaals onze geestverwanten op te wekken in Indië een werkkring op te zoeken. Door de ruime subsidies stelt het Indische gouvernement ook onbemiddelde ouders in staat hun zonen voor allerlei betrekkingen te doen opleiden. En in het particuliere zijn er zoovele en zoo onderscheidene werkkringen te

vinden, dat schier niemand, die een goede gezondheid, en normale vermogens heeft en eenige energie bezit, hier geen plaatsing zou kunnen vinden. Meerendeels is het een prachtige taak waaraan men zich hier kan wijden en zijn ook de finantieele vooruitzichten schoon. Een schaduwzijde is met name in de Buitenbezittingen, dat als men in het begin van zijn loopbaan, in zijn gezin met ziekten te tobben heeft, het inderdaad moeilijk kan worden.

Ook moeten zij, die religieus of moreel zwak staan, liever niet naar Indië komen. Wij hebben hier menschen met een geestelijken ruggegraat noodig. Met name waarschuw ik zeer ernstig de ouders, dat zij hun zoons niet ongehuwd laten vertrekken, vooral niet naar landbouwondernemingen of suikerfabrieken. Verreweg de meeste ongehuwden blijven niet staande, tenzij zij een verloofde in het vaderland hebben. Maar laat die verloofde dan ook zoo spoedig mogelijk uitkomen. Maatschappijen, die voor hun personeel in de eerste jaren een huwelijksverbod hebben, moeten beslist door de onzen in de ban gedaan worden, evenals m.i. ook die, welke een borgtocht of waarborgen eischen boven datgene, wat de Maatschappij uitgeeft voor reiskosten en uitrusting. Indien althans niet een finantieel verantwoordelijke positie wordt toevertrouwd, zit daar vaak een luchtje aan.

Den raden der Gereformeerde kerken zou ik op het hart willen drukken telkens als zij een attestatie afgeven, ook den betrokken kerkeraad in Indië kennis te geven, van het vertrek van den broeder of zuster. Kerkeraden op Batavia, Bandoeng, Jogjakarta, Soerabaja en Medan. Gaat iemand naar het terrein van één der zendende kerken, dan richt men zich tot den betrokken missionair-predikant. Attestaties naar b.v. Padang of Makassar zijn dwaasheid. Weet men niet tot het ressort van welken kerkeraad een plaats behoort, dan vulle men de attestatie in ten name van Batavia en schrijve aan dien Kerkeraad. Deze zorgt dan wel dat de zaak ter bestemdter plaatse komt. Laten de Kerkeraden dit nu ook doen. Alleen zóó is een verzorging der Gereformeerden in Indië mogelijk.

Met dank voor de plaatsruimte,

Uw dw. dr.,

B. J. ESSER,

Miss. Predikant te Poerbolinggo.

6 Juli 1918.

Bladen van Christelijke richting wordt verzocht dit schrijven over te nemen.

De Redactie van het Zendingsblad neemt dit stuk met volle instemming over, maar voegt er de herinnering bij, dat ouders wel

toe moeten zien, wie ze naar Indië laten gaan.

Jongens, die hun attestatie laten slingeren en niet opzenden, die niet elk middel te baat nemen om met onze predikanten in aanraking te komen, moet men niet naar Indië laten gaan. Al geeft men ze ook tien attestaties mee er komt toch niets van terecht.

Dit neemt echter de plicht niet weg van Kerkeraden en familieleden om elken vertrekken jongeling niet alleen attestatie mee te geven, maar ook naar Batavia over hem te schrijven. Te Batavia is een Com. die dergelijke heeren van de boot haalt en hen in alles voorthelpt. Adres den Heer L. A. Kouwenhoven, Kwitang, Weltevreden.

H. D.

De Zending onder Israël.

Onze Hervormde vrienden spreken van een zending onder „Israël”. Wij meenen dat de Kerk van Christus van den nieuwen dag gelijk staat met het oude Israël, en spreken daarom van Zending onder „de Joden.”

Uit het jaarverslag der Ned. Ver. voor Israël ontleenen wij het volgende:

Verrug de meeste zonen en dochteren Abrahams bekommeren zich niet meer om godsdienstige dingen en gaan op in de zorg voor aardsche zaken en gebukt onder de zorgen des levens. Zij zijn echter daardoor even ontoegankelijk voor de boodschap des heils. Deze ongeloovige Joden spreken het onverholen uit, dat zij het meer met de denkbeelden der dusgenaamde vrijzinnige Christenen eens zijn dan met de waarheden des Bijbels.

In weerswil van dit alles zijn er toch bemoedigende resultaten. 17 Maart dezes jaars ontving dan ook eene dochter Abrahams in de Zuiderkerk te Amsterdam den doop. Door één der Zendingen was zij daartoe onderwezen.

Onze Zendingen staan met tal van Joden in betrekking en een zevental daarvan ontvangen geregeld onderricht ter voorbereiding van den doop.

Een zevental, jongelieden en jongedochters, kinderen uit den kring onzer Broeders en Zusters uit Israël, deden belijdenis van hun geloof in den Heiland, en werden als lidmaten der gemeente aangenomen. Ook dit zevental was daartoe door de Zendingen onderwezen.

Laten wij de gedoopten uit Israël en hunne kinderen in onze gebeden blijven gedenken. Onze beste wenschen vergezellen hen op hun verderen levensweg.

Korte Berichten.

De vaart op Indië.

Het stoomschip „Insulinde” is 18 Januari van Rotterdam naar Indië vertrokken, waarmede dan eindelijk, na ruim twee jaren van gedwongen stilstand, de rechtstreeksche passagiersdienst van het Moederland op de Koloniën weder is hervat.

Ds. K. van Dijk.

Den 18 Oct. schreef Ds. K. v. Dijk ons uit Nagasaki (Japan): „Zoover zijn wij gekomen. De Heere maakte onzen weg voorspoedig. Wij zijn uit groote gevaren gered en door alles heen heerlijk geholpen. Ons resten nu nog 2 weken reizens tot Batavia, als alles goed gaat. U begrijpt dat wij veel verlangen naar het einde van de reis.”

Van Dr. Gunning die omtrent dezen tijd in dezelfde streken de zeereis maakte, vernam ik van de „groote gevaren”. De storm was verschrikkelijk, de golven waren 50 meter hoog.

Den 26 Oct. schreef Ds. v. Dijk uit Singapore. Den 1 Nov. hoopte hij te Batavia te zijn. Eer dit blad verschijnt zal er vermoedelijk bericht van hem zijn uit Keboemen.

Brand op Kwitang.

Woensdag 2 Oct. woedde er een brand op Kwitang. De Zendingsschool, het hofje voor oude vrouwen, gebouwd op het plekje waar Ds. E. Haan zijn eerste godsdienst-oefeningen hield, en het blinden-instituut gingen in de vlammen op. Het laatste stond niet in rechtstreeks verband met onze zending.

Semarang.

Te Semarang is een Europeesche Gereformeerde Kerk geïnstitueerd den 27 Oct. 1918.

Ds. W. Pera.

Den 12 Sept. vierde Ds. W. Pera te Soerabaia, onder veel belangstelling, zijn 60sten verjaardag. Van alle kanten, zelfs van buiten Soerabaia, waren de gemeenteleden gekomen om hun beminden leeraar geluk te wenschen.

Intrede Dr. W. G. Harrenstein.

De Sumatra-Post schrijft uit Medan:

In de Geref. Kerk alhier had de intrede plaats van den hierheen beroepen predikant Dr. Harrenstein, die namens de Gemeente als haar leider werd welkom geheeten door Dr. Rutgers.

Vervolgens den predikant inleidende, stel-

de Dr. Rutgers dezen de voorgeschreven vragen uit het bevestigingsformulier, welke vragen Dr. Harrenstein beantwoordde met een: ja ik, van ganscher harte, waarop de gemeente den predikant Psalm 134:3 toezong: „Dat 's Heeren zegen op u daal....”

Daarop besteede Dr. Harrenstein den kansel en hield zijne eerste rede naar Handelingen 28:11—16.

Zichzelf de veel omvattende taak oplegende der leiding van de gemeente te Medan en regelmatig bezoek aan de buitenleden der gemeente, de dusgenaamde „verstrooiden”, eindigde spreker zijne uitvoerige rede met den wensch, dat dit eerste samenzijn een bevestiging mocht zijn van de profetie: Hoe goed en lieflijk is 't, waar broeders samenwonen, want daar gebiedt God Zijn zegen.

Ten slotte sprak Dr. Harrenstein een woord tot den gouverneur — daar zijn arbeid zich over het geheele gewest zal uitstrekken — en tot den Burgemeester, de hoop uitsprekende, dat hij zijne taak hier zou mogen vervullen in volmaakte harmonie met de overheid; tot den Kerkeraad en tot twee aanwezige broeders der Rijnsche Zending; tot Dr. Rutgers, dien hij dankte voor de vriendelijke ontvangst in zijn familiekring, en tenslotte tot de gemeente, welke door het woord der prediking moge worden vertroost en gesterkt.

Busjes.

- a. Knikkertjes niet meer voorhanden.
- b. Blikken busjes 10 f1.30, 5 f0.80, 1 f0.23, verkrijgbaar bij Mej. S. Hania, de Bilt (Utr.) tegen postwissel.
- c. Papieren busjes, niet meer voorhanden. Alleen losse teksten worden gezonden voor f0.90 de 100 door G. M. Feij, Burg 109, Middelburg, tegen postwissel.

Kalender.

Toen het bericht, dat er nog kalenders over waren, in het Zend. Blad verscheen, waren de laatsten reeds verkocht. We zijn daarover verblijd. De hooge prijs heeft derhalve niemand verhinderd ze te nemen. Er zijn 62.882 verkocht.

Soerabaia.

Uit het Kerkeraadsverslag:

Doordat met den bouw van de nieuwe kerk voorloopig gewacht zal worden, en wij niet steeds van de gastvrijheid van de Theosofische Loge gebruik mogen blijven maken, zal het bestuur van de school gevraagd worden het schoolgebouw t.z.t. voor het houden

van godsdienstoefeningen te mogen gebruiken.

Hieruit blijkt a. dat de oude kerk verkocht is, b. dat men tijdelijk in het logegebouw vergadert, c. dat men zoekt plaats te krijgen in het schoolgebouw, d. dat de bouw der nieuwe kerk nog niet vordert. Waarom niet?

LEESTAFEL.

't Geweer bij den voet. Rede gehouden voor de afdeling Groningen van Patrimonium ter nabetrachting op de revolutionaire woelingen door Ds. J. J. Knap. — J. H. Kok, Kampen.

Een zeer treffende rede, die veel verspreid moet worden. De socialisten zijn vossen, die den grond onder onze voeten weggraven. Zoo iets heeft ook waarde voor de Evangelisatie.

Wij en onze Kinderen. Korte schetsen en losse gedachten over de opvoeding in huis, door G. Meinma. — J. H. Kok, Kampen.

Bevat vele wijze lessen, ook aardige wenken over het opwekken van liefde tot de zending bl. 30 en 118. Geeft op blz. 133 een voorbeeld van provincialisme door het verkeerd gebruik van het woord „wachten.”

Schild en Pijl 7. Christuservaring door Dr. F. W. Grasheide. — J. H. Kok, Kampen.

Een leerzaam boekje, over het onderscheid tusschen ons en de Ethischen.

Giften voor de Zending.

Ontvangen voor de Generale Kas der Zending.

Door Ds. W. Bosch te Almkerk van de kinderen der Christ. School aldaar f7.95. Door Mej. F. Heidanus uit het Zendingsbusje van de Geref. Jonged. Ver. Dorcas te Stroobos f4. Door Ds. H. Dijkstra van de Fam. H. te Rotterdam f1.53, van Hendrica te Overschild f1, van H. te Asperen f5, van het overleden lid der Jonged. Ver. R. Epema te Rensumageest f6, van W. van Buren opbrengst zilverpapier, theelood enz. f26.41½, te zamen f39.94½. Door J. W. van Oosten van de kinderen der Breuke-laarschool te Aalten f3. Uit een nikkertje uit de Bilt f6.09. Door Mej. E. Griffioen van de Geref. Jonged. Ver. te Baambrugge f7.50. Door J. W. W. Das 10 pct. van de ontvangsten van de Med. dienst van de Geref. Kerk te Utrecht over 1917 f276.90. Door C. Jongbloed te N. Weerdinge f14.25.

Door B. P. Koster te Sommelsdijk verzameld door zijn dochters Jaantje en Lijntje f11.50. Door H. Dekker Hz. te 's Gravenmoer saldo Zendingsblad f4. Door de Fam. van Wijngaarden te Nijmegen uit het huisbusje f3.70. Door W. J. Goedbloed te Maarsseu saldo Zendingskalenders f0.25. Door H. Alkema opbrengst Zendingsbusjes te Pingjum en Zurich f18.64. Door Mej. A. Fokkens te Britsum saldo Zendingskalender f2. Van N. N. Aardenburg f10. Van J. W. te den Haag f12.75. Door J. J. v. Buuren de halve opbrengst van het Zendingsbusje 2e halfjaar van de Christ. School te Heelsum f8.20. Door C. Oostrom verzameld door de kinderen der Christ. School te Langerak f6.90. Door C. L. Stal opbrengst Zendingsbus te Drimmelen f8.20. Door K. Verhave saldo Zendingskalenders te Pernis f10.84½. Door W. Kirchner saldo van te veel betaalde abonnementsgelden van de Kleine Heidenbode f13.30. Door Ds. J. Duursema 10 pct. van de ontvangsten voor de Zending in Groningen, Drenthe en Overijssel over 1918 f3400. Door Ds. J. C. Meinen 10 pct. van de ontvangsten voor de Zending in de classe Amersfoort f90. Door Ds. C. A. van Nood 10 pct. der ontvangsten in de classe Utrecht f102.60. Van Mej. D. Pars te Apeldoorn f6. Van Mej. Joh. v. d. Steen te Pernis opgespaarde halve centen f2.50.

W. BREUKELAAR.

Zaandam, 23 Jan. '19.

Ontvangsten voor de Zending te Djogja en Solo.

Van de Geref. Kerk te Westzaan f12.50. Van de Geref. Kerk te Koog-Zaandijk f29. Door Ds. W. F. C. van Helsdingen voor de colportage van Dr. v. Andel f25. Door K. Sietzema te Opeinde collecte op een bruiloft voor Dr. Scheurers hospitaal f5. Van de Geref. Kerk te Zaandam ½ jaarlijksche bijdrage f300 en voor het tekort Med. Zending f200.

W. BREUKELAAR.

Zaandam, 23 Jan. '19.

Zending Geref. Kerken op Soemba.

Mej. W. Bruin te Bafle, saldo kal. f10. J. W. Siertsema te Gramsbergen, bij een 25 jar. bruiloft f25. Joh. Hoving te Oostwolde (de Leek) v. d. Schoolk. en Jonged.v. f15. Ds. Hamming te Groningen, theelood school Leliestr. f39.38½, zijn catechis. bus f30.66, gev. in de coll. f25 en f7.50 en f1.94 en f1, van B. K. en J. K. f1.74, B. S. 160 h.c., T. O. 200 h.c., N. N. 200 en 250 en 50 en 300 en 75 h.c., N. N. f2.50 is f115.70. W. H. de Jong te Deventer, uit het schoolbusje f6.50. K. Nienhuis te Sauwerd, v. d. Schoolk. f10. M. Velthuis te Bedum, gev. in de coll. f10 en f2.50 en f2.50 en 1 is f16. Mej. B. Hoolsema te Enumertil v. d. Jonged.v. f5.78. N. Lubberts te Zuidbroek, saldo Zend.bl. f4. A. S. Emmens te Delfzijl, v. d. Schoolk. f20. L. v. Dijken te Stadskanaal, v. d. Zend.v. f66.15, gev. in de coll. f10 en f10 en f30 en f10 en f10 is f136.15. L.

Groefsema te Oldehoeve, busjes van E. Hoeksema, J. D. Mollema, J. W. Bakker, Th. Dijkstra, H. Nieland, J. Spriensma, B. Mollema, W. Bakker, S. Meijer, A. Bakker en H. Roeters f20.35, busje van J. V. f9.75 is f35. Ds. Scholten te Zuidhorn, busje kinderen d. School f7.50, Jonged.v. f5.02, H. en S. Top 200 h.c. is f13.02. H. v. d. Vinne te de Krim, gev. in de coll. f36. J. F. Ritsema te Loppersum, gev. in de coll. f19.89½. Ds. Stadig te Ezinge verz. door C. Raven, R. Wierenga, J. v. d. Kooy, H. Dattema, J. Seriemer, E. v. d. Veen, A. J. Mulder, D. Wiersema, M. Schuitema, M. Bosma f29.90. H. Meris te Deventer A. uit versch. busjes f52.58. J. Bernard Sr. te Zwolle, v. d. Zend. Comm. f500. Ds. de Jong te Dalfsen, Kerstcollecte f40. W. Borkent te Enschede, v. d. Zend.v. f100. J. de Vries te Kommerzijl, busjes in de Kerk f6.03½. J. v. Dalen Sr. te Ambt Vollenhove B., v. d. Zend. Comm. f50. J. Meijer te Pieterburen, 't Negertje der School f4.85, van J. v. d. Berg 100 h.c. is f5.35. Zuidbroek v. d. Jonged.v. Maria f2.50. K. Kisteman te Rouveen een collecte f118.50. J. J. Wegener te Wildervank, gev. in de coll. een dankoffer f5. Ds. Duursema te Nieuw Amsterdam, gev. in de brievenbus f5 en f2.50 is f7.50. Ds. Duursema uit Zweeloo, gev. in de coll. f5. Mej. G. Smid te N. Buinen, uit de busjes f68.40. J. Valk te Kornhorn, gev. in de coll. f10 en verz. op 't bruiloftsf. van S. Postma te Opende f3 is f13. L. v. Dijken te Stadskanaal, gev. in de coll. f10 en f15, van de Zend. Comm. f77.49 is f102.49. Ds. Kool te Meeden, v. d. Zendingscomm. f47.03½.

1919.

Mevr. Texer-Offringa te Groningen, v. d. Zangv. S. D. G. f6.76½. Mej. B. Petersen te Veendam, saldo Kal. f48.20. A. Verwer te Emmer Compascuum, dankoffer van een broeder f25. Ds. de Boer te Garrelsweer, 2 keer de 2 m.d.l. bijdrage f40. Ger. Kerk te N. Weerdinge, gev. in de coll. f10. H. Hulshoff te Zoutkamp, Antje B. 50, Annette G. 126 h.c. is f0.88. A. Smit te Haren, 2 m.d.l. contrib. f42.65 en v. d. Jonged.v. f7 is f49.65. Ds. Postema te Beilen, gev. in de coll. f2.50. J. v. d. W. te Leek f10. Ds. Dekkers te Gerkuslooster-Stroobos A., gev. in de coll. f5. H. Brons Jr. te Scheemda, busje Zondagsch. f8.60. R. Werkman te Middelstum, gev. in de coll. f1, N. N. en dankoffer voor herstelling f2, 't Nikkertje Jongel.v. f6.01½, Jonged.v. f6.48½, van bruiloftspartijen f6.96, van 't Zendingscomité f150 is f172.46. Ds. Haspers te Roden, saldo Kal. f59.90. Ds. v. Wijk te Thesinge, van T. R. 200 h.c., B. S. 100 h.c. is f1.50. B. Mulder te Bellingwolde, 't Negertje der Kerk f1.75. W. Sandbergen te Ambt Vollenhove A., Zend. busjes f18. Dr. Schot te Hardenberg, Kerstcoll. f89.43½ en gev. in de coll. f5 is f94.43½. Ds. Bulder te Vroomshoop, gev. in de coll. f5. Ds. Vrieling te Scheemda, saldo Kal. f23.22. Ds. de

Boer te Garreelsmeer, gev. in de coll. f5 en dankoff. f2.50 is f7.50. R. Noback te Blokzijl, v. d. Ger. Kerk f38.85. Ds. Bax te Holten, busje Schoolk. f5, Jongejuffr. A. Schipper a. h. c. f0.75, Joh. Bax f3, is f8.75. Dr. Dee te Dwingeloo, gev. in de coll. f2.50. Ger. Kerk te Westerlee, gev. in de coll. f10. Ds. de Boer te Garreelsmeer, van F. Heeres te Wirdum 150 h.c. is f0.75. Mej. B. Sikkema te Groetegast, van het Chr. Damskoor Zingt Gode Lof f10. Ds. Goeree te Wagenborgen, van blinde Fine f2.15. N. v. de Blom te Smilde, saldo Kal. f3.65. Z. Hopster te Vriezenveen, gev. in de coll. f2.50. Ds. Petersen te Veendam, van A. de Gr. f2. Ds. Postema te Beilen, gev. in de coll. f2.50. J. J. Wegener te Wildervank, gev. in de coll. f3. K. Beute Kz. te Steenwijk, gev. in de coll. f2 en f1 is f3. M. Velthuis te Bedum, van N. N. f20. Ds. v. Halsema te Nijveen, v. d. Jongel.v. f9.02. T. Roosjen te Zuidwolde (Dr.), gev. in de coll. f5. Ds. Bakker te Emmen, gev. in de coll. f10. Ds. Bulder te Vroomshoop, gev. in de coll. f5. M. Lubberts te Zuidbroek, saldo Kal. f22.25. A. Bosman te Oldekerk, Vr. W. v. d. Herde 110 h.c. en uit de busjes f57.64 is f58.19. B. Brouwer te Steenwijk, busjes v. F. Lugtmeijer f3.32½, C. Ketel f2.67½, H. Kolk f2.85½, P. Talen f1.66, H. Bonthond f2.31, W. v. Engen f3.45½, B. v. Engen f5.86½, G. Nijenhuis 4.32½, A. Piest f1.59½, A. Mol f6.01½, J. Brouwer f3.36, E. Staal f1.41½ is f83.94½. Mej. T. Idema te Roodeschool v. d. Jonged.v. f12.22½. H. Heijs te 2de Exloërmond v. d. Knap.v. f9, N. N. f1 is f10. Ds. Kool te Meeden, nag. Zend. Com. f2.50, saldo Kal. f9.75 is f12.25. Mej. A. Stoit te Stadskanaal, v. d. Jonged.v. f15.66½. J. Hofsteenge te Oldekerk, v. d. Jongel.v. f4.21½. Ds. Postema te Beilen, gev. in de coll. f1. Ds. Gispén uit Haulerwijk, gev. in de coll. f1. Ds. Gispén uit Norg f24.90. Ds. Gispén uit Gasselter Nijveen f19.90. F. Dijkens te Uithuizen, saldo kal. f28.50 en de wedw. S. O. f1 is f29.50. Mej. J. Vegter te Aduard verz. door A. Buursema, B. de Vries, C. Geertsema, A. Offringa, T. Wolters, M. Huiting en E. J. Wolters aan h.c. f3.50. A. Blaak te Sappemeer, v. d. Zend.v. f34.31½. J. Ridder te Schildwolde, v. d. Zend.v. f50 en D Grashuis 110 h.c. is f50.50.

Dr. Schot te Hardenberg, gev. in de coll. f2.50, saldo Kal. te Radewijk f5.56½ is f8.06½. Kerstcoll. te Avereest f17.51. Kerstcoll. te Gramsbergen f58.78. Kerstcoll. te Heemse f233.35. Kerstcoll. te de Ham f81.66. Kerstcoll. te de Krim f34.03½. Kerstcoll. te Lutton f29.50. Kerstcoll. te Lemele f7.36. Kerstcoll. te Ommen f46.57½. Een gift uit de Ham f10. Bijdrage uit Deemsvaart f100. Lutton, saldo Kal. f47.75. W. de Vries te Kampen, van de Zend. Comm. f516.19. Ds. Lommertsma te Appingedam, gev. in de coll. een dankoff. voor herst. uit ziekte f10. Ds. Scholten te Zuidhorn, busje van A. Muller f8.55, S. en D. Mereveld 168 h.c., van 't lezen van 't Zendbl. f1.30 is f10.69. Ds. Schaafsma te Grijskerk, C. t. H. 70 h. st. en 260 h.c. is f3. Ds. v. Diemen te Nieuwleusen, saldo Kal. f11.85. Ds. Bulder te Vroomshoop, gev. in de coll. f5. P. Apotheke te Roden, v. d. kinderen der Chr. School f22.50. Ds. Goeree te Wagenborgen, saldo Kal. f2.90. J. v. Dalen Sr. te Ambt-Vollenhove B., saldo Kal. en Zendbl. f35. Mej. G. Haan te Groningen, 2 m.d.l. stort. v. d. Kinderz.v. f110. Mej. A. v. d. Veen te Groningen, v. d. Jonged.v. Bidt en Werkt f10. W. Westerhof te Lutjegast, saldo Kal. f30. H. Hulshoff te Zoutkamp, v. d. Zend.v. f35. Jonged.v. te Kockange f6. J. Valk te Kornhorn v. d. Zend.v. f50. P. Kieft te Enumatil v. d. Schoolk. f19.53. G. Ipema 100 h.c., J. ten Have 50 h.c., R. ten Have 50 h.c. is f20.53.

Soembaweek.

Baflo f194.25. Groningen nag. f5. Niezijl nag. f1. Steenwijk f122.29. Bedum A. en B. f602, Oldehove f139.60. Ulrum f203.75. Zuidbroek f54.75. Westeremden f89.10. Nijverdal f123.43. Veendam f91.01. de Krim f305.50. Vriezenveen f51.50. Oostwolde (Old.) nag. f15. Marum f134.12. Zuidwolde (Gron.) f165.30. Wildervank f160.35. Diever f75. Stadskanaal f514.35. Bierum f256. Steenwijk nag. f2.50. Marum nag. f2.50. Zoutkamp f66.12. Thesinge f274. Roden f183.21. Vries f93. Spijk f389.85. Blokzijl f55.95. Holten f91.25. Groningen nag. 7.50. Hoogersmilde f84. Delfzijl f400.

J. DUURSEMA, Quaestor.
Groningen, 25 Januari '19.

Het abonnementsgeld van 1919 te zenden aan den Uitgever.

De prijs voor Kerkeraden en Vereenigen, die 4 ex. en daarboven ontvangen, 5 cts. per nummer; welk bedrag per 3 maanden wordt tegemoet gezien.

Particulieren die 1 tot 3 ex. ontvangen, betalen per Jaargang, franco per post, 66 cts. Ex. op beter papier f 1.25 per jaar.

De contribuanten van de Ned. Geref. Zendingsvereeniging waarvan Penningmeester is de heer L. Berk, Heerenmarkt 5, Amsterdam, ontvangen het „Zendingsblad“ gratis.

J. ZOMER, Uitgever.

J. ZOMER — ELECTR. DRUKKERIJ „VADA“ — WAGENINGEN.

Voor Uw Kinderen

Deze schrijver kan **vertellen**. Dit heeft hij bewezen met tal van uitnemend geschreven Kinderboeken, als „JAAP HOLM”, „OUWE BRAM”, „NIEK VAN DEN BOVENMEESTER” enz. Van **De Bijbelsche Geschiedenissen** moest binnen 6 weken een nieuwe druk ter perse worden gelegd. Vraagt Prospectus met proeve van illustratie bij de uitgever H. J. SPRUYT te Rijkswijk (Z.H.) of inzage van de te aflevering bij een Boekhandelaar.

is zoo goed als onmisbaar.

De Bijbelsche Geschiedenissen

DOOR

W. G. VAN DE HULST.

Van de Hulst

ONESIFORUS-BANK

UTRECHT.

Verstrekt **BOUW** Kapitaal tegen zekerheidstelling aan **KERKEN, SCHOLEN, STICHTINGEN**.

— Geeft uit $4\frac{1}{3}\%$ 10 jarige Obligaties in stukken van f 1000.—, f 500.—, 250.—, f 100.—, 50.—.

Inlichtingen verschaft de Directie,
Nieuwe Gracht 69, Utrecht.

Hoesten en verkoudheid!

ANGA-bonbons, Doos 50 en 90 ct.
Vastzittende hoest, slijm op de borst,
Bronchitis en Kinkhoest.
ANGA-siroop p. flacon f1.50.
Fabr. A. MIJNHARDT, ZEIST.
Bij Apoth. en Drogisten.

H. F. DE CHARRO & ZONEN.

PAPIERHANDEL - DEN HAAG.
PAPIERFABRIEK TE EERBEEK.
Vraagt onze nieuwe collectie Pakpapieren.

Springende

lippen, ruwe huid, winterhanden,
Gebruikt **PUROL**. Doos 30 en 60 cts.
Bij Apothekers en Drogisten.

EDZO VENEMA

ELECTR. BOEK- en HANDELSDRUKKERIJ
PAPIERHANDEL.

N. Kerkhof O.Z. 12 - Groningen.
Teleph. 1294.

Dit Seizoen planten!

Stamrozen in de prachtigste kleuren f1.20, per 12 stuks f12.
Truikrozen, verschillende en nieuwste kleuren f0.30, per 12 stuks in b.v. 6 variëteiten f3.
Stamrozen, wit, rose of rood f0.35, per dozijn f3.60.
Stamrozen, wit, rose of rood f1.50.
Opstap van Vruchtboomen in allerlei vorm wordt op aanvraag onmiddellijk verstrekt.
Stamrozen, voor heggen, **altijd groenblijvend**, prachtige voorraad.
Stamrozen, **azalea's** in de kleuren welke u wenscht vanaf f0.60.
Tevens alles wat op tuinbouwgebied behoort.

Bestelt s.v.p. tijdig voor dit seizoen.

Bekenden onder rembours. -:- Voor goede waar wordt beslist ingestaan.

M. EERDMANS - Boomkweeker - Naarden.

Het Beste, Goedkoopste en meest Solide adres voor Zaden, Bloembollen en Planten is L. STASSEN, HILLEGOM. - Vraagt Prijscourant welke franco wordt toegezonden.

Prijs 60 cents
Oosterbaan & le Coindre, Goes.

ten dienste van de
Geref. Kerken in Nederland.

JAARBOEK

Hebt U reeds
besteld het

PEEK & CLOPPENBURG

Grootste Heeren-en Jongeheeren KLEEDINGMAGAZYNEN

In alle voornamen plaatsen

LEVEN- en ONGEVALLenVERZEKERING

DE AMSTERDAMSCH E

AMSTERDAM: Tijdelijk adres: HEERENGRACHT 414.

Directie: Jhr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN Jr., Jhr. J. DE SAVORNIN LOHMAN,
Mr. J. C. L. VLAANDEREN.

Bij J. H. KOK te Kampen is verschenen de

**4^e geheel herziene
druk van** II

HET HUWELIJK

DOOR

Dr. A. DUPONT

Geneesheer-Directeur te Ermelo.

Een uitnemend boek voor Gehuwden en Verloofden, met geneeskundige wenken, nuttige raadgevingen en ernstige waarschuwingen, waarvan in korten tijd reeds de **VIERDE DRUK** is verschenen. Door de gansche Chr. Pers dringend aanbevolen. Prijs ingenaaid f2.40, gebonden f3.00 Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den uitgever J. H. KOK te Kampen.

Vraag uitvoerig prospectus.

Inlichtingen omtrent de

N. C. V. Spaarbrieven

worden gaarne verstrekt door:

DE HOOFD-INSPECTIE, Oosteinde 30, te Amsterdam.

G. K. ZELDENRUST, Noord, Warns.

W. BENINK, Haven N. Z. 49, Almelo.

J. A. JAEGER, 's Gravenheekje 6, Amsterdam.

N. MOHR Jr., Lucasbolwerk 1, Utrecht.

A. LAKERVELD, Nude 177d, Wageningen.

H. S. VAN HOUTEN, Terneuzen.

G. F. BECKERS, Tegelse Weg 6, Venlo.

JOH. G. N. PREYDE, Postbus 740, Amsterdam.

en de plaatselijke agenten.

NATIONALE CREDIT VEREENIGING
of HAAG

**EEN WIJS MAN
heeft een SPAARBRIEF
VAN DE
N.C.V.**

TOUSSAINTRADE 2, DEN HAAG
VRAAGT PROSPECTUS

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE
GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

En dit Evangelie des
koninkrijks, zal in de
geheele wereld gepredikt
worden tot een getuigenis
allen volkeren
Matth 24 : 14

Redactie:
H. DIJKSTRA, Rotterdam.
J. HANIA, de Bilt (Utr.)

Comm v T. ez en Cont. ole:
W. BREUKELAAR, Zaandam.

INHOUD: Hij zal verslinden. — Brieven naar Antiochië. — Soemba. — Korte Berichten. — Leestafel. — Giften.

Hij zal verslinden het bewindsel des aangezichts.

En Hij zal op dezen berg verslinden het bewindsel des aangezichts, waarmede alle volken bewonden zijn, en het deksel, waarmede alle natiën bedekt zijn.

Jesaja 25 : 7.

Wanneer gij iemands aangezicht met een dikken, dichten doek of sluier bedekt of omwindt — hem blinddoekt, als gij zoo wilt, dan is hem het zien onmogelijk gemaakt. Gij kunt hem dan de schoonste dingen voorhouden, hij kan ze niet zien en daarom ook niet genieten of bewonderen. Hij staat met een blinde gelijk. En zoolang die sluier of doek niet wordt weggenomen, verandert dat ook niet; hij *blijft* dan als een blinde; de oogen zijn „verduisterd om niet te zien”. Eerst dan als het bedeksel wordt weggenomen, ziet hij weer.

Ziedaar het beeld van de volken en natiën sinds hun breukeheid met God. Ook het beeld dus van ieder natuurlijk mensch, met betrekking tot de geestelijke, hemelsche of goddelijke zaken. Van nature is hij geestelijk blind. „Ellendig en jammerlijk en arm en *blind* (Openbar. 3 : 17). Hij heeft een „deksel” op het aangezicht, waarmee hij bedekt is, zegt de profeet Jesaja; de volken en natiën zijn bewonden met een „bewindsel des aangezichts”. Van nature missen zij het geestelijk gezicht. Hun oog is gesloten voor de dingen van het Koninkrijk Gods: zij kunnen ze niet zien. Blind als ze zijn begrijpen zij niet de dingen des Geestes Gods; ze zijn hun dwaasheid; zij kunnen ze niet verstaan, omdat zij geestelijk onderscheiden worden. (1 Cor. 2 : 14). Evenmin als een blinde, die door een prachtig bosch rijdt er toch niet van geniet, kunnen ook zij de „wonderen van Gods wet genieten.

In zijne zelf-inbeelding meent de natuurlijke mensch dikwijls wel, dat het anders is; verbeeldt hij zich dat hij wel ziet; ja dat hij veel beter ziet dan iemand, wiens oog door genade geopend is, maar daarom is het nog zoo niet. De geestelijke dingen zijn voor hem toch nog „kunstig verdichte fabelen”.

Zelfs de Schriftgeleerden en Farizeën in Jezus'dagen, hoe geleerd ook, en hoe ook bekend met Mozes en de profeten, waren uit zich zelf ook nog blind. Jezus zelf heeft het hun gezegd, in antwoord op de vraag: „Zijn wij dan ook blind?” „Indien gij blind waart — d. i. uw gebrek, uwe zonde erkendet — zoo zoudt gij geene zonde hebben; maar nu gij zegt: wij zien; zoo blijft uwe zonde.” (Joh. 9 : 41).

En evenzoo is het onder de z.g. beschaafde cultuur-volken met den „verlichten” mensch, die niet wedergeboren is; hoe geleerd ook, hoe beschaafd en hoe wijs, hij is toch geestelijk blind; bewonden met het bewindsel des aangezichts; „verduisterd in het verstand, vervreemd zijnde van het leven Gods, door de onwetendheid, die in hen is, door de verharding des harten. (Efeze 4 : 18).

Vandaar ook dat het den natuurlijke mensch aan de ware zelfkennis ontbreekt. Hij meent rijk en verrijkt te zijn, hij meent — om het nu zóó te zeggen — dat hij een goed gezicht heeft en zien kan, doch het is niet het geval; hij is „duisternis”, van verre niet ziende.

Er is maar één, die hier redding kan aanbrengen. Alleen God de Heere, de Heere der heirscharen, zooals Jesaja Hem in kapittel 25 noemt, kan dat doen met Zijne verlichtende genade.

En de profeet belooft hier dat de Heere dat ook *wil* en *zal* doen. Hij zal op dezen berg verslinden het bewindsel des aangezichts, waarmede alle volken bewonden zijn, en het deksel, waarmede alle natiën bedekt zijn. De zondaar wordt dan tot den Heere bekeerd; het „bewindsel des aangezichts” wordt te niet gedaan; de oogen gaan open; hij wordt licht in den Heere; met ongedekten aangezichte kan worden gezien.

Als dat geschiedt komt er rechte, geestelijke zelf-kennis.

„Tot zich zelf gekomen zijnde” wordt het dan, zooals wij lezen van den verloren zoon in Lucas 15.

En wat ziet de mensch dan als God dat bewindsel des aangezichts verslonden heeft en er zelf-kennis kwam? Dat zal de tollenaar ons wel zeggen. Hij ziet dan in hoe schuldig en bedorven hij is. Alle zelf-inbeelding gaat weg. Eigen uitnemendheid is er niet meer. Hij is ellendig, diep in nood. O God, wees mij zondaar genadig! smeekt hij dan met een gebroken hart en verslagen geest.

Bij den stokbewaarder vinden wij dat evenzoo. Toen zijne oogen open gingen voor zijn eigen toestand, zag hij ook aanstonds in dat hij geestelijk melaatsch was, van den hoofdschedel af tot de voetzolen toe.

Want mijn hoofd 'is als bedolven,
In de golven,
Van mijn ongerechtigheen;
Zulk een last van zond' en plagen,
Niet te dragen,
Drukt mijn schouders naar beneên.

„Lieve Heeren! wat moet ik doen opdat ik zalig worde?” roept hij dies uit.

En David gaat nog wat verder als hij zijne zonden ziet met *ongedekten* aangezichte in het licht van Gods heiligheid. Hij erkent ook van ganscher harte; Ik heb gedaan wat kwaad was in uw oog;

Ik heb tegen U, ja U alleen misdreven; doch hij voegt er nog dit bij, dat de wortel van alle ongerechtigheid nog dieper zit:

't Is niet alleen dit kwaad, dat roept om straf,
 Neen, 'k ben in ongerechtigheid *geboren*;
 Mijn zonde maakt mij 't voorwerp van uw toren,
 Reeds van het uur van mijn *ontvang'nis* af.

De „ellende” wordt dus gezien als de Heilige Geest het „bewindsel” wegneemt.

En wat komt er dan voorts in zulke verbrijzelde harten eene begeerte op naar verzoening en herstelling in de gunst Gods. Is er nog eenig middel waardoor wij de straf zouden kunnen ontgaan en wederom tot genade komen? De bevende handen worden uitgestrekt naar het Kruis van Golgotha. Ai wasch mij wel van ongerechtigheid! — Hoe gelukkig als verstaan mag worden: Maar gij zijt afgewasschen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardigd, in den naam van den Heere Jezus, en door den Geest onzes Gods. (1 Cor. 6 : 11).

Hoe zalig als verstaan wordt: Mijne zonden waren als scharlaken, maar zijn nu weer wit als sneeuw, die versch op 't aardrijk nederviel.

Is het bewindsel des aangezichts ook bij ons reeds weggenomen geworden? Is ons oog ook reeds geopend voor ons zelf? Zijn wij reeds bekommerd geworden om onze zonde? Kregen wij deswege ook „walging over onszelven”? (Ezech. 36 : 31). Hoe zal dan zeker ook met hart en mond gesmeekt zijn geworden:

Gedenk niet meer aan 't kwaad, dat wij bedreven;
 Onz' euveldaan word' ons uit gunst vergeven;.....
 Verzoen de zware schuld,
 Die ons met schrik vervult,
 Bewijs ons eens genade,

Welzalig als wij ook mogen weten dat onze overtreding is uitgedelgd en God zich met ons in Christus heeft willen verzoenen. Vol verwondering over die bewezen genade zullen wij dan dikwijls herhalen: „Wie is een God gelijk Gij, die de ongerechtigheid vergeeft en de overtreding van het overblijfsel Zijner erfenis voorbij gaat? Hij houdt Zijnen toorn niet in eeuwigheid; want Hij heeft lust aan goedertierenheid. Hij zal zich onzer weder ontfemen; Hij zal onze ongerechtigheden dempen; Gij zult al hunne zonden in de diepten der zee werpen. (Micha 7 : 18, 19).

Worde ook nog in deze tijden het bewindsel des aangezichts bij vele Heidenen op ons Zendingsterrein verslonden. Al de heidensche volken zijn met dat bewindsel bewonden. Niet één uit die volken heeft uit zichzelf een goed geestelijk gezicht. Allen zijn blind. Doch de belofte Gods is er nog voor al die natiën. Niet ééne wordt er van uitgesloten. Hoe geestelijk blind ook, zij kunnen ziende worden en tot den Heere bekeerd. Het eenig instrument waarmee de Heilige Geest dat bewerkt is het Evangelie. Beschaving, of cultuur of zedelijke verbetering, ook al zijn ze niet geheel en al van uiterlijke waarde ontbloot, kunnen de *geestelijke* blindheid bij den Javan en Soembanees niet wegnemen. Als het woord des levens hun niet wordt gebracht blijven zij in geestelijke duisternis rondtasten. Daarom moet het Evangelie hun worden gepredikt. Dat Evangelie van Jezus Christus kan hun, onder den zegen des Heeren redden. Dat is de kracht Gods tot zaligheid. Dat is de oogenzalf, die onder de werking des Geestes den blinden Heiden ziende maken kan, opdat hij zijn zonde en schuld inziet en de toevlucht neme tot den Middelaar, wiens bloed van alle zonden reinigt.

Laten daarom de Kerken van Christus, zoo waarlijk zij zelf met ongedekten aangezichte haar eigen ellende zagen, maar ook, met blijden dank

en jubel in de ziel, de heerlijkheid en liefelijkheid van het Kruis van Christus, dat redde en verlost, zich telkens weer verwakkerd gevoelen om dat Evangelie overal te doen brengen door de broeders en zusters, die zij uitzenden.

En de Heere der heirscharen verzelle die prediking met de kracht Zijns Geestes, opdat op de Zendingsvelden veler Heidenen oogen ontdekt worden; door hen gezien worde: wat waren wij ellendig en rampzalig!; doch ook worde verstaan en genoten: Hoe heerlijk dat Jezus Christus, het licht tot verlichting der Heidenen, ons tot Zaligmaker geschonken is geworden!

De Bilt, Maart 1919.

J. HANIA.

Brieven naar Antiochie.

Gel! Een broeder, die blijkbaar zich toelegt op de Zendingstudie, en er schik in krijgt, vraagt om bronnen. Ik heb hem geantwoord, dat hij uit de Zend. Bibliotheek alles leenen kan, wat hij zoekt. Gij zult mij en misschien anderen een dienst doen met dit verder te zeggen, aan elk die er gebruik van wil maken. Iemand wil b.v. de Zending bestudeeren in een of ander land, dan schrijft hij mij dit en ik zend hem boeken. Wanneer hij verschillende talen leest, zegt hij dit er bij, dan houd ik daarmee rekening. Als hij de boeken gebruikt heeft, zendt hij ze mij terug en doet niet zooals velen, die ze dan weggewen en houden tot ik er om vraag, en als hij nog meer over dit onderwerp of over eenig ander onderwerp verlangt, schrijft hij dit maar. Ik help gaarne en zonder eenige kosten. Alleen heb ik gaarne dat men zich abonneert op het Zendingsblad en de Macedoniër en deze beide geregeld bewaart.

Genoemde broeder vraagt ook naar adressen voor lantaarnplaatjes. Geef hem s. v. p. den heer B. Alkema te Apeldoorn voor Soemba en den heer A. Meijer te Sliedrecht.

Eindelijk beklagt hij zich dat het verzamelen van stof uit de verschillende jaargangen van het Zendingsblad hem zooveel moeite kost en of ik hem niet een handleiding wil geven. Zeg hem dat ik dit gaarne wil doen, maar maak hem duidelijk dat zulk een handleiding binnen enkele jaren weer verouderd is en dat ook de kennis, die men al zoekende verwerft, in waarde ver te boven gaat dat wat men gereed in een handleiding leest.

Eindelijk wil ik u nog met een boodschap naar Amerika belasten. Ik heb hier een stukje *Ter Toelichting* voor Dr. H. Beets. Wil dat overbrengen en zooveel in u is een goede plaats bereiden.

Steek dan in uw zak: G. F. de Bruijn Kops *Over Bali en zijn bevolking*, uitgegeven bij de Hollandia Drukkerij te Baarn. Hij zal dan zien dat Bali ongeveer even groot is als Noord-Brabant en 800.000 zeer intelligente bewoners heeft. Ik zou gaarne zien dat onze broeders uit Amerika dat eiland eens voor Christus wonnen. Voorts mijn vriendschappelijke groete.

Ter Toelichting.

Wie de (Am.) „Wachter” van 27 Nov. 1918 gelezen heeft, kan vermoeden dat er iets niet botert tusschen de Amerikanen en ons.

In Amerika zijn twee kerken met welke wij in gemeenschap leven, de Nederl. Ger. Kerk en de Chr. Ger. Kerk. In den jongsten tijd kwam Dr. H. Beets, als vertegenwoordiger van de laatste, nog al eens op onze Synodes, en hij was er steeds een welkome verschijning.

Dr. Beets nu geeft „The Banner” uit, een Engelsch weekblad, en plaatste daarin den 25 April 1918 een stuk van den Amerikaanschen Methodistischen Zendeling, Rev. C. S. Buchanan.

Rev. Buchanan betoogde, dat Nederland het werk niet alleen kan doen, en dat het Protestantisme in Europa doodelijk zwak is, dat de Nederlandsche Zending te weinig rekent met het werk van den Heiligen Geest en te veel met het onderwijs, dat daarentegen de Amerikanen jeugdige kracht, warm geestelijk leven en agressieve evangelisatie bezitten. Om deze redenen meent hij, dat Amerika te hulp moet komen, vooral op Java, en dat het dan in de eerste plaats de kerken van Nederlandschen oorsprong zijn, die in dezen roeping hebben.

Rev. Buchanan met zijn warm geestelijk leven en vooral met zijn *agressieve* evangelisatie is bij de Zendelingen op Java een weinig beminde persoonlijkheid. De meesten hunner zouden hem geleiden met trommelen en met reien, als hij morgen den dag met heel zijn „geestelijken agressieven“ aanhang Tandjong Priok uitvoer om nooit weer te komen.

Deze geestelijke agressivist kwam nu Dr. H. Beets bij ons introduceeren en het scheen dat Dr. Beets het nog al met hem eens was, want hij plaatste het stuk in „The Banner“.

Na onderling overleg besloten de Deputaten der Gen. Synode het volgende schrijven aan hem te richten.

De Bilt, } 29 Augustus 1918.
Rotterdam, }

Ds. Henry Beets,
2050 Francis Ave, Grand Rapids, Mich.,
Unit. States of America.

Wederwaardige Heer en Broeder!

Namens de deputaten der Gener. Synode voor de Zending van de Gereformeerde Kerken in Nederland hebben wij de eer het volgende schrijven aan U te richten:

Onder de aandacht van deputaten is gebracht een stuk van den Heer Rev. Buchanan, voorkomende in „the Banner“ (Editor Rev. Henry Beets) van 25 April 1918, over „The call of America Churches of Dutch origin to the Evangelisation of the East Indiës“.

Naar aanleiding daarvan meenden deputaten een paar korte opmerkingen onder uwe aandacht te moeten brengen:

a. dat naar hun oordeel wel eenige onjuistheden in het stuk van den Heer Buchanan voorkomen. Dienaangaande zou wel een en ander geschreven kunnen worden. Deputaten achtten echter dat het daarvoor nu de geschikte tijd niet is. Niet zonder genoegen vernamen zij intusschen, dat de Zending van de Geref. Kerken nog niet het meest ongunstig werd beoordeeld.

b. dat deputaten meenen te moeten uitspreken, ingeval men van Amerika uit Zending wil drijven in Nederl. Indië, dat het den Gereform. Kerken in Nederland zeer aangenaam zal wezen, dat men *buiten het Gereformeerd Zendingsterrein* blijve. Deputaten hebben wel geen mandaat om dit vrijmoedig *namens* de Geref. Kerken te zeggen, doch twijfelen er geen oogenblik aan of dit is het eenparige gevoelen van alle Gereform. Kerken in Nederland.

Zoolang het niet gebeurt, zoolang men *buiten* dit terrein blijft, denken wij echter ook niet dat men *op* dat terrein zal willen gaan. Toch meenden deputaten het gevoelen van de Geref. Kerken nog eens te moeten uitspreken.

c. dat bij deputaten geen bezwaar bestaat tegen opneming van dit schrijven in „The Banner“.

Met heilbede,

Namens deputaten voornoemd:

Dw dw.:

H. DIJKSTRA, h. t. Voorz.

J. HANIA, h. t. Scriba.

Hierop nu slaat het bericht in de „Wachter". De Deputaten voor de Heiden-Zending in Amerika rapporteerden:

„Van over zee kwam het eenigszins vreemd luidend schrijven van deputaten van de Geref. Kerken in Nederland voor de Zending onder Heidenen en Mohammedanen: „dat deputaten meenden te moeten uitspreken, ingeval men van Amerika uit Zending wil drijven in Nederl. Indië, dat het den Geref. Kerken in Nederland zeer aangenaam zal wezen, dat men buiten het Geref. Zendingsterrein blijve:

„Geen woord in den brief van „welkom" in den arbeid — hoewel de velden daar zeer groot zijn -- neen! Eenvoudig het afmanend verzoek boven gemeld".

Nu stem ik toe, we hadden daar wel wat doekjes om kunnen winden, wat complimentjes over de bereidvaardigheid om ons te komen helpen enz. enz. Ik vermoed zelfs, indien Dr. Beets zelf had geschreven en zich niet door den Methodist Rev. Buchanan had laten aandienen, dat de toon van ons schrijven misschien iets zachter zou zijn uitgevallen.

Maar de inhoud zou niet veranderd zijn. De broeders in Amerika hebben met ons dezelfde kerkenordening en weten dus ook, dat volgens art. 80 „indringing in eens anderen dienst" voor een groote zonde wordt gehouden, die zelfs met afzetting bedreigd wordt. Ze konden dus moeilijk verwachten, dat wij een „welkom!" zouden doen hooren bij de agressieve plannen van Rev. Buchanan.

Gesteld zij hadden plan om in Indië te komen helpen en een eigen terrein te bezetten, b.v. op Atjeh of op Bali, waar nog geen Nederlandsche Zendelingen zijn; wij zouden ze welkom toegeroepen hebben, ze zelfs met alles wat wij konden hebben bijgestaan en bij hun aankomst de vlag uitgestoken. Maar op Java is mij geen terrein bekend, waar ze zich behoorlijk zouden kunnen ontwikkelen, zonder anderen in den weg te loopen.

Ik twijfel of het ook in dit geval raadzaam zou geweest zijn, zich door den geestelijken agressieven heer Rev. Buchanan te laten aandienen. Dr. Beets kan toch zelf het woord wel doen. Bali zou naar mijn oordeel boven Soedan — waar de Chr. Geref. Kerk nu over denkt — verre de voorkeur verdienen.

Nu hoor ik iemand vragen: Waarom dan toch niet op uw zendingsterrein op Java? Gij klaagt toch voortdurend over gebrek aan menschen en geld; waarom dan geen hulp aanvaard?

Laat mij antwoorden met een voorbeeld. Amsterdam heeft de handen meer dan vol met Djokja en Solo. Ik geloof zelfs dat het er wel over denkt om hier of daar hulp te zoeken. Neem nu eens aan, dat een andere kerk besloot een Miss. Dienaar te zenden op Amsterdams terrein, b.v. te Klatten; zou Amsterdam dien „indringer" welkom heeten? Immers neen! Hoe men er in zulke gevallen in Amerika over denkt, weet ik niet, maar hier in Nederland lijdt het geen twijfel. Als men oordeelt, dat ik mijn werk niet af kan en iemand komt mij ongevraagd helpen, dan maakt hij mij stadskind.

Nu zal, hoop ik, onze houding in Amerika begrepen en gewaardeerd worden.

H. DIJKSTRA.

SOEMBA.

Omdat het herhaaldelijk blijkt, dat niet alle lezers onthouden, wat ze eens gelezen hebben, en dat er ook telkens nieuwe lezers bij komen, die weinig van vroegere histories weten, zal ik mij beijveren telkens een kort overzicht van de historie voorop te laten gaan.

Soemba is het zendingsterrein van de drie Noordelijke Provinciën: Groningen, Drente en Overijsel. Er zijn vier zendende Kerken. Appingedam, Ds. J. F. Colenbrander, Groningen, Ds. L. P. Krijger, Hoogeveen, Ds. D. K. Wielenga, Kampen Ds. C. de Bruijn IJzn. Nijverdal wordt de vijfde kerk, maar daar-

voor is nog geen Miss. Predikant gevonden. Wel is er een paar keer een beroep uitgebracht, maar bedankt en nu wordt er weer gewacht op gelegener tijd, want er moet eerst een onderwijzer naar Soemba, en om beiden te gelijk uit te zenden is de kas niet voldoende.

Melolo.

Onze Oostelijke Zendingspost Melolo is tevens de oudste. Hier kwam Zend. J. J. v. Alphen omstreeks 1881 aan. Nu waren er te Melolo Savoneezen, die van het eiland Savoe zijn gekomen, en die toen reeds voor een gedeelte Christenen waren. Maar v. Alphen mocht zich onder hen niet vestigen, hij moest naar de Soembaneezen, die een uurtje van de kust woonden. Hier heeft hij veel geleden, vrouw en kind in Soembaneesche aarde begraven, en is hij zelf innerlijk gebroken. Dat was het eerste offer voor Soemba.

Den 14 Aug. 1890 kwam zijn opvolger Zend. W. Pos. Intusschen was er met het Ned. Zend. Gen. overlegd dat de Savoneesche gemeentjes aan onze zending zouden overgaan en vestigde Pos zich in de Savoneesche Kampong. Het plan was dat hij later weer naar de Soembaneezen zou gaan, en dat heeft hij ook wel beproefd, maar er is niet veel van gekomen. Het gemeente der Savoneezen kwam, onder zijn geregelde leiding, wat vooruit. Nadat zijn ferme en krachtige vrouw den 29 Aug. 1904 op Soemba gestorven was, kwam hij, den 27 Nov. van dat jaar, als gebroken man in Nederland terug. Hij heeft nog bijna 10 jaren geleefd in 'het huis van zijn vader te Zaandam en is den 30 Jan. 1914 de eeuwige rust ingegaan. Dat was het tweede offer voor Soemba.

Zijn opvolger was **Ds. J. F. Colenbrander**, uitgezonden door Appingedam. Hij deed 15 April 1909 intrede, kwam te Melolo 19 Oct. 1909 en is er tot op heden werkzaam. Ten gevolge van de lange vacature was de gemeente zeer verwaarloosd en er was heel wat geduld en lijdzaamheid noodig om alles weer in goede orde te brengen. Dezer dagen wordt nu te Melolo de kerk geïnstitueerd, ouderlingen en diakenen bevestigd en is dus het Zendingswerk afgeloopen. Ds. Colenbrander woont nog wel te Melolo en zorgt ook nog wel voor de gemeente, maar zijn eigenlijk arbeidsveld ligt onder de Soembaneezen. De Savoneesche gemeente moet, zoodra mogelijk, een Savoneeschen pandita (predikant) hebben en dan moet Ds. Colenbrander ook onder de Soembaneezen gaan wonen. Dat wacht maar op het opleiden van een Savonees voor den dienst des Evangelies. De gemeente te Melolo had in 1917

417 zielen en een kleine bijgemeente, die van Melolo uit bediend wordt, had er 70.

En wat doet Ds. Colenbrander nu voor de Soembaneezen? Hij heeft er, over heel Oost-Soemba verstrooid, zes of zeven scholen met 10 onderwijzers en op die scholen gaan 188 heidsche, jongens en 29 meisjes. Dit getal meisjes is nog veel te klein, maar toch al wat. De Soembaneezen begrijpen heel slecht, dat jongens wat leeren moeten en van meisjes begrijpen ze heelemaal niets en de zendelingen zien geen de minste kans om ooit tot Christelijke gezinnen te komen, als er geen Christelijke jongens en meisjes zijn. Nu worden de jongens, die op school gaan, niet allen Christenen, maar uit hen moeten toch de Christenen vooral worden gevonden. De onderwijzers op deze scholen zijn meest vreemdelingen en kennen de Soembaneesche taal niet. Ze leeren de kinderen de Maleische taal en spreken des Zondags ook Maleisch tot het volk. Dat is natuurlijk behelpen. Het doel is dat er Soembaneesche jongens worden opgeleid, die dan ook in het Soembaneesch spreken. We zullen daar straks wel meer van hooren. Ook is het doel, dat er Soembaneesche Evangelisten zullen worden opgeleid en dat deze dan rondgaan om het Evangelie te prediken. Ds. Colenbrander komt ook van tijd tot tijd in die samenkomsten, maar dat gebeurt ook al te weinig om veel uit te werken. Toch wordt op die 8 à 10 plaatsen, en waarschijnlijk op nog enkele meer, wekelijks een klein lichtje ontstoken om het duistere Soemba te verlichten.

Op dit oogenblik is er van Ds. Colenbrander niet veel nieuws. Het werk gaat geregeld. Hem is weer een dochtertje geboren en hij is voornemens, nu de booten weer geregeld varen, ons eens te bezoeken. Wij verlangen reeds, na zoovele jaren, zijn aangezicht eens weder te zien.

Het eenige nieuws is een verschil tusschen twee der predikanten. Waar zouden Gereformeerden wonen, die nooit geschil hebben? Er loopt geen bloed uit, gelukkig. Het gaat over de ziekenhuizen. Er is op elken zendingspost een ziekenhuis en nu is de regeering op Soemba de zending zeer genegen. Zoo komt het dat de Regeering bereid is om een verpleger aan het hoofd van het ziekenhuis te zetten en te betalen en dat vindt Ds. Colenbrander heel goed, als die verpleger dan maar een Christen is en overigens geschikt. Ds. Krijger keurt dat af. Hij vindt het principieel verkeerd. De verpleger moet door den Zending worden aangesteld en betaald. Het komt mij voor dat Ds. Krijger principieel wel gelijk heeft. Overigens is het een zeer geschikt onderwerp om eens

over te praten als men niets anders te doen heeft.

Het volgende schrijven is uit zijn jongste brieven.

In den brief van 11 Juli schrijft hij:

Door verschillende omstandigheden ben ik in den laatsten tijd nogal aan huis gebonden geweest. De laatste maand doordat mijn vrouw naar Pajeti was. Jonan (onze tweede) bleef thuis en om hem en ook om de inlandsche kinderen moest ik wel thuis blijven. Nu is ons den 7den Juni te Pajeti een dochtertje geboren, Alida. De Heer heeft alles wel gemaakt en ons verblijd. Nu is het mijn plan morgen per prauw naar Pajeti te gaan, waar dan de volgende week ook Ds. Krijger komt voor de vergadering.

Met den arbeid gaat het in den laatsten tijd niet erg goed. Hier in Melolo en Petawang gaat alles geregeld door, maar onder de Soembaneezen staat het bijna stil. In de omgeving, zooals Melolo en Rendi en ook Mangili hebben de goeroes soms een paar hoorders, vrouwen en oude mannen. Dan zijn de menschen op reis om eten te zoeken, en dan weer druk met tuinen en sawah's te maken. Zoo gaat het ook in Baing, men kan daar maar niet weer op gang komen. En zoo ook al in het veel belovende Tana-Rara. In het laatst van het vorig jaar is de goeroe van Kananggar getrouwd; het was toen regentijd en dan is het vaak zeer bezwaarlijk naar Tana-Rara te gaan, wat bij goed weer $2\frac{1}{2}$ uur rijden is. In het begin was Njora nog al eens ziek; later had de goeroe telkens koorts; daarbij werd de hulponderwijzer vervangen door een ander, en moest de hoofdonderwijzer wel des Zondags thuis blijven om koempoelan te houden met de jongens die bij de school wonen. En zoo werd ook in Tara-Rara bijna niet geëvangeliiseerd. Zoo ergens, dan is voor die buurt een afzonderlijke goeroe noodig. Maar veel, dat gewenscht en noodig is, zal wel moeten wachten, tot er betere tijden aanbreken.

In dien van 4 Juli lezen wij nog het volgende, dat eenigermate ter aanvulling kan dienen:

Met blijdschap en dankbaarheid mag ik U schrijven dat wij allen weer in welstand te Melolo zijn. Toen ik te Pajeti was had ik de bemiddeling van den Assistent-Resident ingeroepen om te verzoeken, dat als er een witte boot mocht komen op Soemba, deze Melolo mocht aandoen. En op denzelfden dag waarop dat verzoek werd verzonden naar Koepang, kwam er vandaar bericht, dat de boot over acht dagen werd verwacht. We hadden dus al veel hoop en die werd niet beschaamd. Want den 26sten Juni konden wij 's avonds aan boord gaan van de „Canpo-

pus", die ons den 27sten te Melolo bracht. We hebben dus veel reden tot dankbaarheid aan God, Die ook dit weer zoo goed heeft bestuurd en de bezwaren van de reis over land met zoo'n klein kind heeft weggenomen. De bereidwilligheid van den Resident om ons te helpen mag daarbij ook zeker worden erkend. Wij zijn nu blij, dat alles zoo wel is gegaan en de reis zonder eenig bezwaar heeft kunnen geschieden. Nu gaat het werk ook weer meer geregeld. Over den arbeid valt er ditmaal niets mede te deelen.

Kambanirooe.

De geschiedenis van dezen zendingspost is gauw verhaald. Toen wij dit terrein van uit Ned. Zend. Gen. overnamen, woonden hier evenals te Melolo Chr. Savoeneezen. Zend. v. Alphen had ook eenigen tijd te Kambanirooe gewoond en vandaar uit een tocht over het eiland ondernomen. Geregelde bearbeiding kwam pas, toen de overdracht zijn beslag had en Zend. C. de Bruyn IJzn. het werk opvatte. Hij kwam den 16 Nov. 1892 op Soemba aan en heeft er dus nu 26 jaren gaarheid, steeds op dezelfde plaats. De gemeente is onder zijn dienst bevestigd en uitgebreid en is de eerste geïnstitueerde Geref. Kerk op Soemba. Ds. C. de Bruyn is in 1904 en '05 in Nederland geweest en toen verbonden aan de kerk van Kampen, waar hij 23 Febr. 1905 is bevestigd. De kerk te Kambanirooe telde 1917 231 zielen, waarvan 86 ten Avondmaal waren toegelaten. Ds. de Bruyn heeft zich altijd rustig te Kambanirooe gehouden en weinig pogingen gedaan om de Soembaneezen te naderen, wat trouwens in de jaren vóór 1905 ook vrij wel onmogelijk was. Ook nu schijnt het dat geen andere scholen dan de twee te Kambanirooe en te Waingapoe, onder zijn toezicht staan. De school te Kambanirooe heeft 2 onderwijzers 30 Chr. jongens, 23 Chr. meisjes, 27 niet Chr. jongens en 12 meisjes. Men kan dus opmerken, dat de Christen-Savoeneezen zoowel jongens als meisjes ter school laten gaan en dat degenen die nog geen Christenen zijn, daarin achterlijk zijn.

Waingapoe is een bijgemeente ongeveer een uur gaans van Kambanirooe gelegen. Hier wonen 85 leden groot en klein en de school telt bij 2 onderwijzers 13 chr. j., 6 chr. m., 14 n. chr. j. en 7 n. chr. m. Waingapoe is nu nog in opkomst, maar zeer vermoedelijk zal het na enkele jaren Kambanirooe overvleugelen. Immers het is de havenplaats, de eenige geschikte haven op geheel Soemba en het krijgt hoe langer hoe meer beteekenis, nu de toestanden op het eiland geregeld worden en er overal wegen worden aangelegd.

Daarom zou er ook wat gebouwd moeten worden. Er staat een oud gebouwtje, dat vroeger voor school diende, zeer sober en vervallen. Dat is geen toestand, waardig de Gereformeerde Kerken. Maar een behoorlijk kerkgebouw moet ongeveer f20.000 kosten en het kleine groepje kan zelf niet van belang bijdragen. Het ware goed als iemand dit sommetje voor zijn rekening nam.

Betreffende de voornemens van Ds. de Bruijn weet ik niets mee te deelen. Hij zou, na zoo langen dienst, wel emeritaat kunnen vragen, maar het ware meer gewenscht, dat hij nog maar wat te Kambaniröe bleef, over enkele jaren kan wellicht een pandita-Soemba het werk van hem overnemen.

Ds. de Bruijn is ook nog bevorderd tot docent. Maar daarvan later.

Pajeti.

Pajeti is de oudste Zendingspost onder de Soembaneezen. Wat v. Alphen mislukt was, wat toen, een kwart eeuw geleden, onmogelijk was, kon nu worden uitgevoerd, door een persoon met jeugdige energie en onder Gods zegen.

Ds. D. K. Wielenga werd 3 Maart 1904 te Hoogeveen bevestigd en vertrok 16 April naar Indië en landde 13 Aug. 1904 op Soemba. Ds. de Bruijn was toen met vacantie en Ds. Wielenga betrok voorloopig het huis te Kambaniröe. Den 25 April 1905 werd door een woesten Soembanees een moordaanslag op hem gepleegd en het huis van Kambaniröe in brand gestoken. Hij was zwaar gewond en moest naar Java gaan om zich te laten heelen. Gelukkig kwam hij er met een zwaar litteeken af.

Intusschen had hij Soemba reeds bereisd en een plaats voor een zendingspost uitgezocht. Pajeti ligt ongeveer één uur van Waingapoe en Kambaniröe, op de hoogte, zoodat het een ruim uitzicht biedt over de zee. Toen hij genezen terugkwam, was zijn eerste zorg daar een woning te bouwen. Dit vond plaats in het jaar 1906.

Intusschen was er op Soemba een groote verandering gekomen. In vorige eeuwen liet de regeering de Soembaneezen vechten en moorden, zooveel ze verkozen, dat waren inwendige aangelegenheden, waar de Regeering zich niet mee bemoeide. In 1905 had Gouv.-Gen. v. Heutz er rechtstreeks bestuur ingevoerd. Ze mochten nu niet meer vechten, moord werd gestraft, en ze moesten wegen aanleggen. Toen Ds. Wielenga in 1904 kwam was er op heel Soemba niet één weg, er waren alleen paden waar een man en een paard over konden. Langs zulke paden maakte hij ook zijn eerste reizen.

Toen het huis te Pajeti bijna gereed was, werd het den 19 November 1906 door een

Soembanees in brand gestoken. Dat werken aan de wegen verveelde die lui en ze dachten dat Wielenga daar ook mee in betrokken was, want de kazerne van de soldaten stond in de nabijheid en zoo moest zijn huis er aan gelooven.

Het huis was nog niet betrokken, een waker sliep er en ontkwam tijdig. Een tweede huis werd nu gebouwd. Dit laatste staat er nog en wordt bewoond door den heer T. v. Dijk. Het is echter bouwvallig en moet zoodra mogelijk door een nieuw vervangen worden.

Pajeti is nu een dorp geworden. Er staat een ziekenhuis, een woning van zuster Lock, een school voor gewoon onderwijs, een Normaalschool, een Standaardschool, een woning voor den Miss. Predikant en één voor den schoolopziener Tj. v. Dijk.

We zullen van elk een kort verslag geven.

a. Pajeti. Miss. Predikant.

Jaren verliepen eer Ds. Wielenga zich rustig aan den arbeid kon wijden. Tot 1912 moest hij telkens naar het Westen, om de vestiging van een Zendingspost voor te bereiden. Ook tot op den dag van heden heeft hij veel te reizen, maar nu op zijn eigen terrein, gelijk ieder der predikanten op Soemba. Elk heeft twee paarden en trekt er van tijd tot tijd met zijn helper op uit om scholen te bezoeken en de oprichting van scholen voor te bereiden en, zoo mogelijk, samenkomsten te houden om het Evangelie te prediken. Het arbeidsveld van Ds. D. K. Wielenga strekt zich uit over Midden-Soemba. Hij heeft elf scholen met elf onderwijzers onder zijn toezicht. De gemeente te Pajeti is nog klein. Zij telt 83 zielen.

De onderwijzers zijn meest vreemdelingen. Zij houden dagelijks school en des Zondags een koempoelan, een vergadering, waar ze den menschen wat voorlezen uit de Bijbelsche Geschiedenis.

Dit is uit den aard der zaak een zeer gebrekkelig werk.

b. Pajeti. Ziekenhuis.

Een der eerste daden van Ds. Wielenga, toen hij Pajeti als plaats voor den Zendingspost had gekozen, was het bouwen van een ziekenhuisje. Reeds 29 Dec. 1904 werd het geopend. Dit was zeer eenvoudig en de predikant zelf kwam er de zieken helpen. Er is nu een zuster M. W. Lock aan verbonden. Ze is 24 Juli 1913 afgevaardigd en 12 Aug. '13 uit Nederland vertrokken; tot voltooiing harer opleiding bleef ze nog geruimen tijd te Djokja en haar werk op Soemba heeft ze 1 Januari 1916 aanvaard. Toen ze uit Nederland vertrok heeft haar een groot ongeluk getroffen, ze heeft haar pen

in de zee laten vallen. Nu kan ze natuurlijk niet schrijven. We vernemen wat van haar en haar werk uit de brieven van Ds. Wielen-ga. Ze wordt zeer hoog gewaardeerd door de Soembaneezen, die ze helpt en ook door de vrouwen onzer Miss. Dienaren. Als 'er vroeger een kind geboren zou worden, moesten de aanstaande moeders naar Djokja reizen en drie à vier maanden wegblijven. Nu helpt zuster Lock. Het hospitaaltje te Pajeti heeft 25 bedden en in 1917 werden er opgenomen 5 chr. m., 343 n. chr. m., 4 chr. vr. en 51 n. chr. vr. Gemiddeld 28 patiënten per dag. Ook houdt zuster een polykliniek, d.w.z. een dagelijksch spreekuur, en dit is bezocht door gemiddeld 21 patiënten per dag. Als zuster Lock haar pen nog eens weer vond, zou ze van dit werk wel aangename dingen kunnen vertellen.

c. Pajeti. Scholen.

Toen de Regeering rechtsreeks bestuur op Soemba invoerde, wijdde ze ook haar aandacht aan het onderwijs. Een overeenkomst werd gesloten. De zending zou op elke plaats, waar de Regeering het goedvond, een school openen en een onderwijzer aanstellen en de kosten zouden gevonden worden uit de landschapkas, waarin de Soembaneezen hun belastingpenningen storten.

Volgens dit plan zijn er op Soemba gewone lagere scholen met een cursus van drie jaren, waar de kinderen lezen, schrijven en rekenen leeren. Zulke scholen zijn er een veertig.

De meeste leerlingen komen Maandags met mondvoorraad voor de geheele week en trekken Zaterdags weer naar hun ouders, om nieuwen voorraad op te doen.

Over heel het schoolwezen is een schoolopziener door de Zending uitgezonden en aangesteld. De Regeering betaalt elke maand f250 voor zijn tractement.

Dit geld komt niet uit de landschapkas, daar is zooveel niet in, maar uit de grootte kas te Batavia. Zoo was het mogelijk het schoolwezen zulk een uitgebreidheid te geven, zonder dat de Zendingskas al te zwaar werd belast.

Ten gevolge van deze regeling vertrok de heer Tj. van Dijk den 11 Aug. 1913 naar Soemba en kwam daar aan 7 Dec. 1913. Hij is benoemd tot schoolopziener en heeft als zoodanig zich niet met het onderwijzen zelf te bemoeien. Op de gewone lagere scholen doet hij dat dan ook niet. Maar te Pajeti werden twee scholen gesticht, een normaal-cursus en een Standaard-school en daar moest hij zich wel mee bemoeien. Aan het hoofd dezer scholen staat een Ambonees en naar het oordeel van v. Dijk ging dat niet

goed, ten minste het kon beter. Zoo pakte hij mede aan. Als hij niet op reis was om scholen te bezoeken, gaf hij ook nog les in de genoemde scholen te Pajeti.

De resultaten waren schitterend, ten minste voor de scholen en voor de Regeering, maar minder voor onze broeder. Hij raakte overspannen. Gelukkig is hij weer hersteld en doet nu wat langzaam aan. Nevens hem is benoemd de heer Tj. Mobach, die in 1920 hoopt te vertrekken. Hij zat aan het hoofd staan der beide scholen en v. Dijk zal zich alleen met zijn werk als schoolopziener bezig houden.

De Normaal-cursus is voor de opleiding van Soembaneesche jongens (en meisjes) tot onderwijzers. Een jongen, die de gewone lagere school bezocht heeft, wordt in twee jaar onderwijzer.

De Standaardschool is voor jongens uit de betere standen, zonen van Oemboes en dergelijke. Zij blijven drie jaar en van hen zal een invloed ten goede uitgaan op de bevolking, naar men hoopt. Ook gaan vele leerlingen der Standaardschool later over op de Normaal-cursus.

We zullen nu het verslag van het examen in 1918 overnemen:

't Eindexamen Normaal-cursus werd gehouden 22 (schriftelijk), 28 en 29 Juni (mondeling).

De geheele 2e klasse bestaande uit 7 leerlingen, kon aan het examen deelnemen. Aan allen kon met de meeste vrijmoedigheid het diploma worden uitgereikt. Onder die 7 waren 3 Soembaneezen, 1 Savonees, 3 Amboneezen.

No. 1 was een Soembanees van Memboro; Timotheus. Die heeft werkelijk een prachtig examen gedaan. Dat is trouwens in alles een jongen, die uitmunt. Getrouw en ijverig in zijn werk; goed van verstand, zoodat hij wat dieper nadenkt dan anderen, is hij steeds een prettige leerling geweest. Ook wat zijn leven betreft, mogen we goede verwachtingen van hem hebben. Vóór hij naar Pajeti kwam, was hij reeds door Ds. Krijger gedoopt. 't Afgelopen jaar hebben we eenigszins in zorg over hem gezeten, omdat zich verschijnselen van toring voordeden. Hij heeft toen een rustkuur doorgemaakt en veel versterkend voedsel gebruikt. 't Lijkt nu wel, alsof hij het te boven is.

Ik schrijf nu eens bijzonder wat over één, omdat ik voor de toekomst nogal wat verwachtingen van hem heb; omdat naar ik hoop zijn naam later nog wel eens genoemd zal worden.

Deze zeven deden ook examen voor den Inspecteur ter verkrijging van de acte kweekeling. Daarvoor werd één, die met zijn som-

men wat ongelukkig was, afgewezen. De overigen deden een uitstekend examen. Een oud-leerling slaagde voor het hulponderwijzers-examen. Van de 8 leerlingen van de 1e klasse Normaalcurfus gingen 7 over naar de 2e klasse.

Van de Standaardschool werden er 10 leerlingen tot de Normaalcurfus toegelaten. Over den uitslag van de inspectie ben ik ook zeer, zeer tevreden. Het rapport door den inspecteur uitgebracht was in één woord prachtig. We kunnen niet genoeg dankbaar zijn, dat de Heere ons zoo zegent en zulke resultaten geeft. 't Doet den arbeid, hoewel moeilijk en zwaar, tot een bron van genot en geluk zijn.

Met de reorganisatie van de Standaardschool tot een vervolgschool zijn we nu ook klaar. De Standaardschool bestaat thans uit 3 klassen. Leerlingen van de volksscholen die blijf geven van eenigen aanleg, worden toegelaten tot de 1e klas van de Standaardschool. Uit degenen, die met vrucht de Standaardschool doorloopen hebben, kiezen we dan weer leerlingen voor de Normaalcurfus.

Dit jaar zijn van Oost, Midden en West-Soemba kinderen toegelaten tot de Standaardschool. Er was al veel meer aanvraag dan er plaats was. 't Internaat zit propvol. Zoo groeit langzamerhand het werk.

We hebben boven gelezen van den doop van Timotheus en vragen nu oawillekeurig of het onderwijs ook tot bekeering leidt.

v. Dijk zal er ons nog iets van vertellen:

Een blijde dag was het den 30sten Junij Drie Soembaneezen en vier Savoneezen uit ons huis werden gedoopt; twee Amboneezen en 1 Savonees reeds als kind gedoopt, deden belijdenis.

O, wat werden er dien dag heerlijke verwachtingen opgewekt! Jongelui bekwaam voor hun dagelijkschen arbeid, den Heere belijgend, dus straks werkend uit en tot Hem in hun dagelijkschen arbeid. En onder hen, kinderen van het volk zelf. Laat ons bidden om kracht voor hen! Hun taak zal zoo zwaar zijn; de verleidingen zoo vele. Laat ons toch bidden, dat de Heere hen ten zegen stelle.

Als die jongens van de normaalcursus nu aan het hoofd van een school komen te staan, weten ze, naar het oordeel der Regeering genoeg om onderwijs te geven. Maar de zending heeft er niet veel aan. Daarom is voor hen een derde jaar ingesteld. De eerste twee jaren betaalt de regeering, dit derde jaar moet uit de Zendingkas worden betaald. In dit Theologisch jaar krijgen ze les van Ds. C. de Bruijn en Ds. D. K. Wielenga. Deze twee broeders zijn dus docenten en het is het allereerste begin van een Theol. School op Soemba. Zes jongens werden onderzocht

en bekwaam verklaard. Dat zijn dus nu 6 onderwijzers uit het Soembaneesche volk, die aan het hoofd van 6 scholen komen te staan en des Zondags koempoelan houden.

Van hun examen rapporteert br. v. Dijk:

Boven bij het vermelden van de examens, vergat ik nog mee te deelen, dat ook de 3e klas, het Theologische jaar, geëxamineerd werd. 't Bleek, dat dat jaar prachtige resultaten had gehad. Met blijdschap en vrijmoedigheid kunnen we hen thans tot hun arbeid als onderwijzer of Hoofd van de Volksschool in-laten gaan.

Bij dit alles is er nog iets in voorbereiding. Er moeten niet alleen onderwijzers zijn maar ook Evangelisten (Goeroe's Indjil). Voorloopig is het doel dat er op elk terrein twee zullen werken, dus 2 bij Ds. Colenbrander, 2 bij Ds. Wielenga, 2 bij Ds. Krijger. Het geheele doel zal bereikt zijn als bij elke school ook een Goeroe-Indjil woont, en de onderwijzer zich bij zijn school kan houden. Voorloopig is er zoover wij weten nog alleen een goeroe- indjil op het terrein van Ds. Krijger.

Karoeni.

Onze jongste Zendingspost op Soemba is ver in 't westen, in het landschap Laura gelegen. Karoeni is een naam die velen nog vreemd is, Laura kennen de vrienden der zending reeds jaren. Zend. J. J. v. Alphen maakte reeds een tocht naar Laura. De Roomschen bezetten Laura, maar waren genoodzaakt het weer te verlaten. Het lag zoover van de eenige haven, de wegen ontbraken geheel, niemand kon het volhouden. Ds. D. K. Wielenga heeft in de jaren 1904—1910 meermalen een tocht naar Laura gemaakt, drie dagen te paard, soms ook twee nachten en één dag, en veel geroemd over dat schoone, dichtbevolkte land, vruchtbaar boven mate. Hij vond er graven van vorsten uit oude tijden; kennelijk had men niet als in het oosten gemoord en verwoest. Een uitgezocht terrein voor de Zending. Helaas! geen haven.

Ds. L. P. Krijger vertrok uit Nederland den 2den Januari 1912, landde op Soemba 9 Mei 1912 en bleef eerst te Pajeti, omdat Ds. Wielenga met vacantie was en ook omdat hij eerst wat op Soemba gewinnen moest. Hij kocht een geheel gereed huis te Soerabaia, liet dat opzetten, nadat hij een geschikt punt voor den zendingspost had uitgezocht en betrok het 24 Nov. 1913.

Op dien dag werd de Zendingspost **Karoeni** gevestigd. Het gaat nu iets beter om er te wonen. De booten van de Ind. Paket houden nu stil te Wadjewa. Ook helpt de Regeering dikwijls, door de broeders op

een „witte boot" mee te nemen. Krijger nam verscheiden hoofdenzonen in huis om ze te onderwijzen, één hunner, die dit leven verveelde, wierp een brandende lap op het stroodak en heel zijn schoone, pas voltooide huis was niet meer. (25 Mei 1915). Hij hield zich ferm, bleef op zijn post, de meisjes in de drie Provinciën brachten in enkele dagen een kleine f 20.000 bijeen, een nieuw huis kwam uit Soerabaia en Ds. Krijger woont er in sedert 21 Mei 1916. Dit huis staat er nog, stond er althans nog, toen de laatste brief verzonden werd, maar het is gevaarlijk; de school er naast is afgebrand en ware het huis weer met atap gedekt, dan zou het wellicht niet te redden zijn geweest. Een dik atapdak maakt het huis koel, de hitte dringt niet door het riet, maar als het enkele maanden niet regent is het atap vreeselijk brandbaar. Nu gaat men dekken met sirappen, kleine eiken plankjes, die op het dak bevestigd worden op de manier van leien. Ze beschutten niet veel tegen de warmte, maar beter tegen brand. Daarom worden nu alle daken der zendingsgebouwen geleidelijk met sirappen gedekt.

De vele branden brachten ook het vraagstuk der verzekering naar voren. Het bleek echter dat de premie, door de assurantiemaatschappijen gevraagd, zoo hoog was, en dat men bovendien zooveel uitzonderingen maakte, dat het beter scheen in eigen verzekering te gaan. Er is nu reeds een belangrijk kapitaal weggelegd, opdat men, in geval van brand, niet in eens verlegen zal staan.

Ds. Krijger nam vele jongens in huis, zonen van hoofden, opdat van hen later invloed ten goede mocht uitgaan. Na eenigen tijd werd zijn aandacht er op gevestigd, dat die jongens later vrouwen moesten hebben en dat veel werk vergeefs zou zijn, als ze dan met meisjes uit de kampong trouwden, die nooit wat geleerd hadden, en zoo begon hij ook meisjes in huis te nemen.

(Wordt vervolgd).

Korte Berichten.

Busjes.

- a. Knikkertjes niet meer voorhanden.
- b. Blikken busjes 10 f 1.30, 5 f 0.80, 1 f 0.23, verkrijgbaar bij Mej. S. Hamia, de Bilt (Utr.) tegen postwissel.
- c. Papieren busjes, niet meer voorhanden. Alleen losse teksten worden gezonden voor f 0.90 de 100 door G. M. Feij, Burg 109, Middeburg, tegen postwissel.

Soemba-week.

In de vorige twee Zendingsbladen werd de opbrengst verantwoord van 70 kerken, bijna f 13.000. Er zijn 100 kerken wier collecte nog moet verantwoord worden.

Ds. Aalders

is 14 Dec. te Tandjong Priok aangekomen en afgehaald door Ds. L. Tiemersma en verscheidene kerkeraadsleden, hun „blijde incomste" leek wel een feesttocht. Den 22en Dec. werd hij bevestigd door Ds. D. Bakker met Hand. 4 : 29b en deed intrede met Ps. 118 : 24, 25.

Tegenwoordig waren beide Zendingsconsuls. De Regeeringsautoriteiten waren verhinderd. De eerste dagen te Batavia werden doorgebracht bij familie van Mevr. Aalders en den 24en Dec. mochten ze de pastorie op Kwitang betrekken.

Op reis hebben ze veel genoten. Zij zijn verrukt over Amerika, vonden Honolulu prachtig. In Japan beviel het hun niet, zelfs de kinderen verlangden terug naar de boot. Te Jokohama dronken ze echte Ceylonthee; heel iets anders dan onze oorlogsthee; verrukkelijk!

God zegene hen voor Batavia!

Classis-Java.

Door de classis Den Haag van de Geref. Kerken zal aan de meerdere vergaderingen worden geadviseerd tot zelfstandige classisvorming op Java over te gaan.

Is dat niet onbillijk?

Ds. L. P. Krijger moet wachten met verlof te nemen tot Ds. Colenbrander terug is. Is dat niet onbillijk? Is dat niet hard? Hij heeft toch zijn recht op verlof. Zoo hoorde ik; zoo dacht ik zelf ook eenigszins.

Nu verneem ik dat hem niets vreemds overkomt. Alle staatsambtenaren treft hetzelfde lot. Wat zou het worden als alle ambtenaren, die nu drie à vier jaar gewacht hebben, omdat er geen scheepsgelegenheid was, wegtrokken, zodra de weg weer vrij is. Hoe groot deel van het ambtenarenpersoneel zou dan wegtrekken en heel de dienst zou ontreedderd worden. Eerst langzamerhand kan alles weer gewoon in orde komen. Geduld, geduld.

Theelood, Postzegels enz.

v. Mej. P. Lagrom Almkerk postz. en zil-verpapier. v. C. Dekkers Hzn. 2600 gebr. postzegels. v. Willem Frensen en Hendrikus Katenberg te Zweeloo een partijtje gebr.

postzegels, v. Corn. Wind te Ambt-Vollenhove gebr. postz. en zilverpapier. v. N. H. te Nederhorst den Berg zilverpapier.

W. C. VAN BUUREN.

Rotterdam. Schiedamsche weg 9b.

De Zendingsstudieraad

verzoekt ons mee te deelen:

a. De Ned. Zend. Bode hield op te verschijnen.

b. In Febr. verschijnt het boek van wijlen K. Wielemaker **School en Zending**.

c. Ook verschijnt voor Zondagsscholen „Op reis met den Zendeling” en Zendingsjaarboekje 1919.

d. In Januari verscheen: **Het Animistisch Heidendom als Godsdienst** door Dr. N. Adriani.

Dit laatste boek kennen wij reeds en bevelen wij sterk aan.

Wie meer van den Zendingsstudieraad wil weten, schrijve aan den Boekhandel der Z. S. R. Nassau-Zuilensteinstr. 25, 's Gravenhage.

LEESTAFEL.

Menigerlei Genade. Wekelijksche Leerredenen onder redactie van Dr. J. C. de Moor en Dr. B. Wielenga, met medewerking van vele Gereformeerde predikanten. 8ste jaarg. no. 27—39. — J. H. Kok, Kampen.

13 zeer geschikte preeken voor vacante gemeenten en voor menschen die verhinderd zijn op te gaan. In Indië worden ze geregeld verspreid onder de ver-afwonende leden.

Gods onveranderlijk en eeuwig plan voor des menschen behoudenis, door Dr. Vance. — J. H. Kok, Kampen.

Zeer duidelijk. Ook nuttig.

De Sarikat Islam, door B. Alkema. Utrecht. G. J. A. Ruys.

Deze brochure beantwoordt tal van vragen aangaande de bekende en toch nog zoo geheimzinnige vereeniging in Indië. De schrijver is op dit gebied een vertrouwbare autoriteit. Wie wat weten wil, bestelle haar.

De aarde het Middelpunt van het Heelal door Dr. H. H. Kuyper. — J. H. Kok, Kampen.

Schild en Pijl afl. 8 en 9 geven een zeer nuttig betoog. Tegenover de lichtzinnige wijze waarop onze jonge menschen op de hoogere

Burgerscholen en dergelijke van hun geloof worden beroofd, toont hij de grenzenlooze lichtvaardigheid aan van al dit beweren. Een zeer goed boek voor het opgroeiend geslacht!

De Bijbelsche Geschiedenissen, in vertelling door W. G. van der Hulst, in teekening door Isings, afl. 3. — Rijswijk, H. J. Spruyt.

Wat zijn onze kinderen toch rijk bevoorrecht! Uit welke nare en stroeve boeken moesten wij leeren! En wat is dit heerlijke kost! Ik las deze afl. met spanning van begin tot het einde.

Giften voor de Zending.

Ontvangen voor de Gen. Kas.

Door Ds. H. Dijkstra: door P. S. de Boer van de Jonged.v. te Hindeloopen f5 en van de Zendingsvereeniging te Barneveld f12.50. Door D. Agema te Ureterp uit het „Nikkertje” der Christ. School f5. Door Ds. J. G. R. van Mourik van de kinderen van J. Tilma te Hausumhuizen verzamelde halve centen f2.15. Door Mej. J. Hilhorst van de Geref. Jonged.ver. te Geesteren (Geld.) f5. Door A. Serien uit het „Knikkertje” van de Zendings-school te Tilburg f10. Door C. Dekkers te 's Gravenmoer saldo Zendingskalenders f7.20. Door A. Kraan te Doorn saldo Zendingsblad f11.50. Door J. H. Ike van de Geref. Kerk te Groningen B f10. Van de Geref. Kerk te Amsterdam voor het Christ. Jav. Boekenfonds f150. Door Ds. J. G. Wisink, gevonden in de collecte Geref. Kerk te Vorden f10. Door A. den Arend te Pernis uit het „Knikkertje” van den kleinen Gerrit den Arend f13.50. Door Ds. R. Postma te Ferwerd van Jan en Johannes Fennema 100 halve centen en van Auke v. d. Wal 50 halve stuivers en 50 halve centen te zamen f2. Door J. Zomer van Mej. P. Polak te Lage Zwaluwe f0.70. Door J. Postma van de Geref. Jongel. Ver. te Harlingen f5. Door Ds. H. Dijkstra van de Jong. Ver. te Wanswerd f6. Van de Geref. Kerk te Utrecht van het Christ. Jav. Boekenfonds f75. Uit het Zendingsbusje van de Wed. P. Vellinga te Oosterend (Fr.) f2.50. Door P. van Dijk te Schagerbrug f6.95½. Door K. de Goede te Stellendam eenige giften f3. Door Dr. J. Hania van de gezusters V. uit Steenwijk f2. Door W. Feringa te Putten op de Veluwe ½ collecte Jaarverg. Christ. Jongel. Ver. f4.25 en ½ inhoud busje Christ. School f3 en van N. N. f10 te zamen f17.25.

W. BREUKELAAR.

Zaandam, 23 Febr. '19.

Zending op Soemba.

R. en H. Jager te Bonger 284 h.c. is f1.42. A. Plender te Kamperveen, busje f28.67.

saldo Kal. en Zendbl. f2.64. J. Labots f2 is f33.31. Ds. v. Goor te Groningen, R. en T. Bonnema 75 h. c., leerl. Industrieschool, Spilsluis f2.57. N. N. f3 is f5.94½. Ds. Oosterheert te Ter Apel, gev. in de coll. f10. Ds. Hoekstra te Tenpost v. d. Jonged.v. f4.50. J. J. Wegener te Wildervank, gev. in de coll. f2.50. G. J. Breukink te Holten, saldo Kal. en Zendbl. f25. Ds. Goris te Bergentheim, gev. in de coll. met bijschrift Ps. 66: 13, 14 f100. H. Haan te Westerlee, saldo Kal. f12.90. J. H. Ike te Groningen B. f13.50. Dr. Dee te Dwingeloo, v. d. Jongl.v. f7.25, gev. in de coll. f2.50 is f9.75. W. Westerhof te Lutjegast, gev. in de coll. f5. Ds. Binnema te Munnekezijl, van S. Scholten 100 h.c. T. Bremer 105 h.c., S. Ozinga 200 h.c., busje Jonged.v. f4, saldo kal. en busjes in de kerk f83.97½ is f90. W. Koopmans te Kuinre, verzam. in 't Evangelische lokaal f8.888½. H. Aten te Emmer Erfscheidenveen, voor 't lezen van 't Zend.bl. f8.10. J. A. Dam te Marum van de Schoolk. f5, N. N. f6 is f11. A. Bosman te Oldekerk, busje Jonged.v. f23.40. Ds. Lammertsma te Appingedam, gev. in de coll. f2.50. J. J. Wegener te Wildervank, gev. in de coll. f2.50. H. Scheper te Bierum, saldo Kal. f11, busje van G. v. Dijken f20.65. K. Zaagman f8.02. H. Noordhof f7.16. J. Hoeksema f9 is f55.83. Ds. Bolman te Oostwolde (Old.) gev. in de coll. een dank-offer voor herstel f10. Ds. Schaafsma te Grijpskerk, busjes in de Kerk f13.86. Ds. Bulder te Vroomshoop, gev. in de coll. f40. Ds. Lanning te N. Weerdinge, v. N. N. f1. Ds. R. Koolstra te Zalk f6.35. Ds. v. Dijk te Uithuizen v. d. Centsv. der Jongel.v. f32.07½. E. Apol te Loppersum, saldo Kal. f10.50. Ds. Bakker te Niezijl, van L. de Vries 100 h.c. en zijn huisbusje f1.50 is f2. J. Aarts te Blokzijl, saldo Kal. f5.91½. Ds. Fokkens te 2de Exloërmond, N. N. Zend. busje f1.45, saldo Kal. f6.60 is f8.05. Ds. Postema te Beilen, saldo Kal. f7.25. Ds. Postema uit Hijken, Zend. busjes f23.02, saldo Kal. f3.25 is f26.27. H. Smit Rz. te Lutten, coll. jaarverg. Jongel.v. f4.45. E. v. Huizen te Roodeschool, saldo Zend.bl. f70.60, saldo Kal. f4.05, 't Negertje der School f4 is f78.65. D. A. Koebrugge te Onstwedde, busje Jonged.v. f4.85, busje School v. H. Kuiper f4.76 is f9.61. J. E. v. Buuren te

Delfzijl, gev. in de coll. f10 en f0.25 is f10.25. Jonged. vereen. te Avereest f5 R. Frenzen te Zweeloo, gev. in de coll. f2.50. H. Katerberg en W. Frenzen, schoolmakers te Zweeloo ieder f0.50 is f1. Ls. Fokkens te 2de Exloërmond, gev. in de coll. f10. Ds. Wiersma te Sauwerd, saldo Zend.bl. f28.67½. B. Mulder te Bell'ngwolde, 't Negertje der Kerk f3.43. R. Werkman te Middelstum, v. d. Zend.-Comm. nag. f70. Ds. Schoenmakers, een coll. uit Hasselt f36.74. R. Wijma te Glanerburg saldo Kal. '18 f4.70, dito '19 f15, van Wichertjes te Glane f2.50 is f22.20. J. W. Zwartsenburg te Sauwerd, busjes in de Kerk f14.38½. Ds. Gispert uit Haulerwijk, saldo Kal. f3.30, gev. in de coll. f2 en f2.50 is f7.80. Ds. Kievits te Midwolde (Old.), saldo Kal. f35.15. J. Vos te Staphorst, saldo Kal. f12D.s. Bouwman te Gees, gev. in de coll. f2.50. H. Huizing J.Cz. te N. Weerdinge, Zend.busjes f75. J. Kuipers te Westeremden, saldo Kal. f10.35. A. Boot te Groningen, van iemand uit de Frederikstr. f1 en 225 h.c. is f2.12½. P. Bloem Cz. te Oude Pekela, van de Zend.v. f90. P. Pilon Pz. te Stedum, v. d. Zend. Comm. f85, van de Jonged.v. f15 is f100. H. Ormel te Bedum B., saldo Kal. f30.30. Drijfhout te Bedum, van een legaat van wijlen Mej. J. Kladder te Winsum f100. Ds. Stadig te Ezinge, saldo Kal. f23.70. B. Mulder 200 h.c. is f24.70. Ds. Bulder te Vroomshoop, gev. in de coll. f5. G. Scholten, penningm. afd. Groningen, deel coll. Meeting November 11. f25. E. Kruithof te Olst, saldo Kal. f6. J. Boerma te Stadskanaal, gev. in de coll. f25 en f10 en f10 en f1 is f46. Ds. Postema, van N. N. te Hooghalen (Hijken) f1.10. Ds. Broekhuizen te Aduard, v. e. weduwe f1.20. H. J. Kuiper te Zwartsluis v. d. Zend. Comm. f125.

Soembaweek.

Stedum f181. Selligen f70.25. Emmer Compascuum f151. Dalfsen f100. Middelstum f350.20. Zwolle f475.50. Nieuwolde f43.25. Hollanderheide f76.71. Uithuizen f412.90. Beilen f200.35. Hijken f23.81. Sauwerd f154.80. Ambt Vollenhove B. f113.52. Appelscha f76.30. Haulerwijk f178.05. N. Weerdinge f203.85.

J. DUURSEMA, Questor.

Groningen, 21 Febr. '19.

Het abonnementsgeld van 1919 te zenden aan den Uitgever.

De prijs voor Kerkeraden en Vereenigingen, die 4 ex. en daarboven ontvangen, 5 cts per nummer; welk bedrag per 3 maanden wordt tegemoet gezien.

Particulieren die 1 tot 3 ex. ontvangen, betalen per Jaargang, franco per post, 66 cts.

Ex. op beter papier f1.25 per jaar.

De contribuanten van de Ned. Geref. Zendingsvereniging waarvan Penningmeester is de heer L. Berk, Heerenmarkt 5, Amsterdam, ontvangen het „Zendingsblad” gratis.

J. ZOMER, Uitgever.

J. ZOMER — ELECTR. DRUKKERIJ „VADA” — WAGENINGEN.

ZENDINGSBLAD

van de Gereformeerde Kerken in Nederland
voor de Zending onder de Joden.

Redactie-adres: Ds. J. D. VAN DER VELDEN, Oudedijk 152, Rotterdam.

Verschijnt om de drie maanden.

Het gebed voor Israël.

En het gebed, dat ik tot God voor Israël
doe, is tot hunne zaligheid.

Rom. 10 : 1b.

Paulus *bidt* voor de Joden. Hij bidt voor hen met vurige smeekingen. Hij bidt voor hen, ofschoon zij hem vloeken. Hij bidt om hun behouden is, om hun redding van het verderf, om bevrijding van het oordeel Gods, dat zij naar recht hebben gehaald over hun schuldige zielen. En hij bidt met goede verwachting. Hij heeft nog hope voor dat oude bondsvolk des Heeren, omdat de Messias, dien zij verwierpen en verwezen naar het vloekhout, aan dat kruis voor hen heeft gebeden: „Vader, vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen". De Apostel vraagt niet slechts om de zaligheid van enkelen uit dat volk, maar hij bidt *voor Israël*. Hij smeekt om het behoud van Israël *als volk*. Het is zijn innige begeerte, dat die natie niet moge ondergaan, opdat zij ook eenmaal niet worde gemist in de schare der verlost en gekochten uit alle geslacht en taal en volk en natie, die juichen zal voor den Troon van God en van het Lam.

Dit bidden van Paulus was waarheid in zijn binnenste. Hij heeft de oprechtheid en echtheid van zijn gebed voor Israël getoond door zijn werk. Geen enkele gelegenheid heeft hij verzuimd, om voor hunne zaligheid te arbeiden. Overal, waar hij kwam als een Gezant van zijn hemelschen Koning, was zijn eerste gang naar de Synagoge, om den Joden Jezus van Nazareth te prediken als den eenigen, waren Messias. En toen hij, mede ten gevolge van de vijandschap der Joden, zich als een gevangen man te Rome bevond, heeft hij de voornaamsten der Joden tot zich geroepen, en hij „betuigde en poogde hen te bewegen tot het geloof in Jezus, beide uit de wet van Mozes en de profeten, van des morgens vroeg tot den avond toe". (Hand. 28 : 23).

Die Paulus is ons ten exempel gesteld.

Het is uitnemend — wij danken er den Heere voor — dat zich al meer onder ons warme belangstelling en milde offervaardigheid openbaren voor den Zendingsarbeid onder de Joden; dat er ook hier en daar met grooten ijver door broeders en zusters onder de Joden gewerkt wordt. Maar laat bovenal *het gebed voor Israël* niet vergeten worden; het gebed, of de Heere genadiglijk het deksel van hunne oogen wil wegnemen; het gebed om de ontdekkende en overtuigende werking des Heiligen Geestes, die alleen de prediking van het Evangelie door woord en geschrift kan vruchtbaar maken; het gebed ook voor onzen missionaris, dat de Heere hem beziele en bekwame tot zijn zware taak en hem, ondanks allen tegenstand en tegenspoed, doe volharden met geloofsmoed en geloofskracht.

Ontbreke dit *gebed voor Israël* niet in onze gezinnen en in de samenkomsten der gemeente!

v. d. B.

Enkelen uit velen.

Een Joodsche vrouw lag in hevige benauwdheid en pijn op haar uiterste. Toen haar gevraagd werd: „Hoe staat het nu met uw ziel?“, gaf zij ten antwoord: „Mijn hart heeft vrede door de genade van Christus“. De blijdschap des geloofs in den Heere Jezus deed al de verschrikkingen des doods van haar wijken.

Een andere Joodsche vrouw lag in het ziekenhuis te Amsterdam. Een hevige ongesteldheid sloopte haar lichaam, doch roemende en juichende in haar Heiland, verkondigde zij aan alle mede-verpleegden de dierbaarheid, die er is in Christus Jezus. Met stervende lippen zeide zij Psalm 68 : 10 op. En toen zij aan de laatste regels gekomen was: „Hij kan en wil en zal in nood, zelfs bij het naad'ren van den dood, volkomen uitkomst geven“, liet zij er met verheffing van stem op volgen: „Ja, dat zal mijn Jezus doen!“

In dat geloof is zij zalig ontslagen.

Bij den doop van een Joodsche moeder werd haar gevraagd, of zij waarlijk geloofde, dat Jezus was de Messias, de Zoon van God, de Zaligmaker van zondaren.

Zij antwoordde met beslistheid: „Ik geloof dat niet alleen, maar ik weet het; want Hij heeft al mijn zonden weggenomen en mijn hart heeft vrede in Hem gevonden.

J. P. T.

De ontvangst van „De Messiasbode“.

In het vorige nummer beloofde ik hierover later eens iets mee te deelen. Uiteraard is de ontvangst van onzen bode onder de Joden zeer verschillend. Velen zenden het blaadje als „geweigerd“ terug, sommigen met min of meer scherpe opschriften.

Anderen schrijven ons brieven of briefkaarten, die van sterke vijandschap tegen Christus en het Christendom en van heftigen afkeer van onzen zedingsarbeid getuigen, met verzoek, het blad toch niet meer te sturen.

Maar er zijn er ook, die het lezen, en er blijkbaar door tot nadenken geprikkeld worden.

Ik wil hier thans voor ditmaal een paar brieven afdrukken, die ik ontving van iemand, die tot deze laatste categorie schijnt te behooren.

De eerste dan luidt aldus:

„Eerwaarde Heer,

Van één mijner kennissen (volgt de naam); heb ik een van uwe vlugschriften, de Messiasbode, gekregen; wanneer u mij overtuigen kunt, dat uw godsdienst de ware is, ben ik gaarne bereid, tot u over te gaan. Maar eerst wou ik nog gaarne eenige inlichtingen van u ontvangen, n.l.:

1o. U zegt in uw tractaatje no. 10, dat de Joodsche schrijver, Martin Buber, Jezus als een groote zoon van het Joodsche volk beschouwt, maar waarom neemt u juist een afvallige tot voorbeeld, en niet een geleerd man, als den Heer Wagenaar, die toch in ieder geval meer op dit gebied ontwikkeld is, als die Buber.

2o. Verder beschouwt U Jezus als den grootsten Profeet.

Maar hoe wilt u dit in overeenstemming brengen met het laatste hoofdstuk van het oude testament, waarin staat over den Profeet Mozes, „en nooit zal er weer een Profeet komen, zóó machtig en zóó groot.“

3o. Ook schreef u, dat het voor Jezus een vernedering was, een losprijs voor zijn lichaam te moeten betalen. (Bedoeld is bij de voorstelling in den tempel. v. N.). Maar ik beschouw, dat een gebod, door God gegeven, geen vernedering voor iemand kan zijn.

40. Ten slotte zegt u, dat zij, die zonder het geloof in Jezus sterven, buiten Hem omkomen. Waaruit volgt, dat alleen de Christenen, en dus alle Joden en Mohammedanen niet, aansprake op de eeuwige zaligheid hebben. Maar mag ik u dan den raad geven eens het boek van E. Lessing, te lezen, getiteld: „Nathan de Wijze”, waaruit U dan een gevolgtrekking kunt maken.

Hopende uw antwoord spoedig te mogen ontvangen, verblijf ik
Hoogachtend, enz.”

Nadat ik hem teruggeschreven had, dat het *overtuigen* niet in mijne macht stond, wjl dat een werk van Gods Geest is, doch dat ik wel *getuigen* kon, en zijn verschillende bedenkingen uitvoerig weerlegd had, kwam het volgende antwoord:

„Uw schrijven van Vrijdag j.l. heb ik ontvangen, met veel belangstelling heb ik van den inhoud kennis genomen, en ik moet u tot uw eer zeggen, dat de manier waarop u mij alles verklaart, zeer duidelijk en logisch is. Maar toch is er nog een inwendig tegenstreven in mij, wat u mij niet kwalijk moet nemen, omdat ik, zoo als u begrijpt, van kindsaf in de Joodsche godsdienst-leer ben opgevoed, zoodat ik maar niet zoo plotseling met de principes van een ander geloof kan meegaan.

Al heeft u uw doel dus niet rechtstreeks bereikt, toch heeft u dit verkregen, dat ik een geheel andere en betere opinie van uw godsdienst verkregen heb en die nu naar waarde waardeeren kan.

U ten zeerste voor uw groote bereidwilligheid in het beantwoorden van mijn vragen dankend, verblijf ik, enz.”

Dergelijk schrijven, ook al getuigt 't nog niet van innerlijke toenadering tot onzen Heere Jezus Christus, is toch bemoedigend voor ons.

Indien ergens, dan mag vooral in de Jodenzending „de dag der kleine dingen” niet veracht worden.

v. N.

Verblijdend bericht.

Tot onze vreugde kunnen wij mededeelen, dat zich reeds tal van lezers van „Het Zendingsblad” op „De Messiasbode” geabonneerd hebben.

Voor hen, die het alsnog zouden willen doen, zij er aan herinnerd, dat zij zich daartoe kunnen opgeven bij Mevr. Van der Leeuw—Kraan, Zuidwal 91, 's Gravenhage. De abonnementsprijs is f 0.50 per jaar.

v. N.

Eene moedige Jodin.

Veel teleurstellingen ondervinden wij in ons werk. Maar de Heere houdt ons toch de bemoedigingen ook weer niet.

Voor eenigen tijd mochten wij door eene moedige Jodin weer zoo krachtig versterkt worden.

't Was in H., eene groote plaats, waar een 250 Joodsche gezinnen wonen.

Wij zouden in eene Openbare Vergadering spreken over: „Het Joodsche en het Christelijke Paaschfeest”.

Als gewoonlijk postten de Joden er. Op een afstand van pl.m. 10 M. aan beide zijden van het Vergaderlokaal stonden er Joden, die hun geloofsge-nooten wilden tegenhouden, de vergadering te bezoeken.

Velen lieten zich weerhouden, doch niet allen. 'n Twintigtal Joden ongeveer was er in de vergadering. Onder hen was eene Jodin, die voortdurend met groote belangstelling zat te luisteren.

Van de gelegenheid tot gedachtenwisseling werd door één Jood gebruik gemaakt.

't Was een Jood, die het geloof der vaderen geheel had laten varen, die

het Oude Testament als een boek vol fabelen verwierp, die van den God Israëls, Die wonderen werkt, niet wilde weten.

Toen ik hem beantwoord had, vroeg de zooeven genoemde Jodin, eene vrouw van middelbaren leeftijd, het woord.

Zij betrad onverschrokken het podium, en met gepaste vrijmoedigheid voerde zij in de aardig bezette, groote zaal het woord.

Zij liet drie protesten hooren.

In de eerste plaats protesteerde zij tegen de beleediging, die aan het comité was aangedaan, dat de vergadering samenriep, door de postende Joden.

Zij zeide, dat zij zich niet door dezen had laten afhouden, en dat zij hun gezegd had, dat zij, als zij het Jodendom wilden verdedigen, juist naar die vergadering moesten heengaan, om hun bezwaren tegen de gehoorde rede aan den spreker bekend te maken.

In de tweede plaats protesteerde zij tegen de beleediging, die mij als spreker door den Jood, die het woord gevoerd had, was aangedaan, doordat hij gezegd had, dat het door mij behandelde onderwerp niet de moeite van bespreking waard was in onzen tijd.

En in de derde plaats, en dat was heel treffend, protesteerde zij tegen de beleediging, dien avond het Jodendom aangedaan, doordat de eenige Jood, die tegen den zendeling onder de Joden was opgetreden, openlijk verklaard had, dat hij van het Joodsche geloof niets meer wilde weten.

Zij betuigde daarna nog, niets gehoord te hebben in mijne rede, dat beleedigend voor het Jodendom was, en, mij de hand drukkend, dankte zij voor het door mij gesprokene.

't Was een moedige Jodin!

't Was eene daad van haar, om zich zoo in een openbare vergadering, voor de Zending onder de Joden belegd, uit te spreken, om zoo openlijk de Zending tegenover de Joden te verdedigen.

Haar daad was ons tot eene krachtige opwekking, om voor te gaan, onversaagd.

Geve de Heere haar, waar zij niet verre schijnt van het Koninkrijk Gods, door 't geloof Jezus, den Messias, als ook haren Heiland, te belijden!

's Gr.

v. N.

Verantwoording van 22 Sept. '18—13 December '18.

Haulerwijk f9.95, Classis Hallum f25, Rotterdam (10 pct.) f45.65, Heemse f26, Tholen f9.24, Ede f31.75, Westervoort f5.73, Elst f3.15, Katwijk a. Zee f33.05, Hoek van Holland f9.97½, Hoogvliet f5.59, Maasland f42, Maassluis B. f35.83½, Overschie f7, Pernis f46.10½, Rozenburg f19.95, Schiedam f51.05, Vlaardingen B. f37.47, Jongedochtersvereeniging Pernis f6, Ouddorp f23.57, Zandvoort f50.73½, gift K. C. V. te Aalten f1, doosje met zilvergeld f5.50, contributies verzameld door Mej. Z. te Utrecht f80.20, Hazerswoude f45.05, gift Grootegast f5, Eindhoven f5.41½, Genderen f10.93, 's Gravenmoer f1.73, 's Hertogenbosch f21.03½, Helmond f3.40, Tilburg f9.21, Vrijhoeven Capelle f7.07½, gift Siddeburen f20, Zegwaard c.a. f13.21, Bergentheim f5, Emmer-Compascuum f21.61, Nieuw Buinen f8.33½, Drimmelen f9.76, Baambrugge f10, gift Winsum-Obergum f10, gift Gasselternijveen f5, gift Laren (G.) f10, Workum f17.45, Lochem f6.81, gift Zuidwolde f10, gift N. N. Groningen door Ds. G. H. A. v. d. Vegte f5.—, gift Zweeloo f2.50, Amsterdam Zuid

f2, Muiden f1, 's Gravenland f5, Leiderdorp f28.06.

In een gedeelte der oplage van „Ons Zendingsblad” No. 1 pro October 1918, staat onder het hoofd „Verantwoording ingekomen bedragen over 1 Juli tot en met 21 Sept. 1918.”:

de Wilp f3.41 moet zijn de Wilp f3.41½, Borum f9.70 moet zijn Bozum f9.70.

Hoorn — moet zijn Hoorn f10.74,

terwijl bij het zetten is uitgevallen:

Andijk f89.63, Opperdoes f11.65.

Ds. J. J. MIEDEMA,
Deputaat, Quaestor.

Nog door mij ontvangen:

Collecte Vlaardingen A. f24.35, gift Mej. B. te Oosterbeek f2.50, coll. classe Zwolle f53.68, gift Zendingcommissie te Gasselternijveen f10, coll. Maassluis A. f28.99½, gift van een patiënte in 't Chr. Sanatorium te Zeist f5, coll. Delft f123.55.

H. C. VAN DEN BRINK.

Dieren, 12 Dec. '18.

P.S. Vriendelijk verzoek ik alle gelden te zenden aan mijn opvolger als Quaestor, Ds. J. J. Miedema te Groningen.
v. d. B.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE
GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

En dit Evangelie des
koninkrijks, zal inde
geheele wereld gepredikt
worden tot een getuigenis
allen volkeren.
Matth. 24 : 14

Redactie:
H. DIJKSTRA, Rotterdam.
J. HANIA, de Bilt (Utr.)

Comm. v. Toez. en Controle:
W. BREUKELAAR, Zaandam.

INHOUD: Nabij geworden door het bloed van Christus. — Brieven naar Antiochië. — Soemba. — Opleidingsschool. — Uit Medan. — Korte berichten. — Leestafel. — Giften.

Nabij geworden door het bloed van Christus.

Maar nu in Christus Jezus, zijt gij die eertijds
verre waart, nabij geworden door het bloed van
Christus. Efeze 2 : 13.

Onze eerste voorouders Adam en Eva deelden eens in de bijzondere gunst van hun God. Dat was vóór den val. In den staat der rechtheid. Toen zij in het Paradijs woonden en het verbond met God nog niet hadden verbroken. De Heere was toen het deel huns bekers. *Met God* waren zij in den hof van Eden. Dagelijks gingen zij met Hem om. De vroolijkheid en het licht van Zijn vriendelijk aangezicht verkwikte hen altijd weer.

Dat nabije verkeer met God, als in den voorhof des hemels, is hun ongetwijfeld eene bron van groote vreugde geweest. Hoe zullen zij zich in hun God hebben verheugd en verlustigd. Het was hun goed, hun zaligst lot, nabij te wezen bij hun God.

De Heere is mijn Herder, wat zou mij ontbreken!

Door hun val en ongehoorzaamheid is het anders geworden. Zij hebben zich toen, door het ingeven des duivels en door moedwillige ongehoorzaamheid, van God, Die hun ware leven en levensvreugde was, afgescheiden en losgemaakt. „Uwe ongerechtigheden maken eene scheiding tusschen ulieden en tusschen uwen God”. (Jesaja 59 : 2). De springader des levenden waters hebben zij toen verlaten, om zich zelven bakken uit te houwen, gebrokene bakken, die geen water houden.

Dat was o zoo smartelijk voor God. Juist die schepselen, die in onderscheiding van alle andere naar Zijn beeld en gelijkenis waren geschapen,

en dies de kroon der schepping waren, braken het verbond met Hem en vielen af.

En het was ook zoo teleurstellend voor den gevallen mensch zelf. Hoe bedrogen is hij uitgekomen. Gods gunst moest hij derven; onrust en onvrede werkten nu in de ziel. Zeker, Gods *algemeene* goedertierenheid bleef uitgaan naar de menschen. God hield hem staande, der zonde ten spijt. Hij doet dies Zijne Zon opgaan over boozen en goeden; Hij is „goeddoende van den hemel, ons regen en vruchtbare tijden gevende, vervullende onze harter met spijze en vroolijkheid". (Handel. 14 : 17). God laat den gevallen mensch op aarde niet los en onthoudt hem niet alle gunst; maar die mensch kent Hem nu toch niet als een goedertieren Vader, op Wien men zich verlaten kan met kinderlijk vertrouwen en aan Wiens hart alle zorgen en nooden kunnen worden bekend gemaakt.

Vóór zijn val was de mensch dicht bij God, *nabij* God; na den val is hij *verre van God; zonder God* in de wereld.

En hij doolt uit zich zelf steeds verder voort; zwerft al meer en meer van God af op den breeden weg, die naar het eeuwige verderf leidt, om eindelijk, tenzij hij gered worde, neer te storten in de buitenste duisternis.

Daar zal hij ook verstoken zijn van de *algemeene* goedgunstigheid Gods, die hij hier op aarde nog genoot.

De angst der hel zal hem dan allen vrede en allen troost doen missen.

Hij is daar eeuwig „in de pijn".

Moet altijd weer Gods toorn en gramschap dragen.

„Wie, ver van God, de weelde zoekt,
Vergaat eerlang en wordt vervloekt;
God roeit hen uit, die afhoereeren,
En Hem den trotschen nek toekeeren".

En zoo zinkt de zondaar, die God verliet, steeds meer weg „in 's afgronds donk'ren nacht".

Het zal daar een lijden zijn, zooals hier geen oog heeft gezien en geen oor heeft gehoord en in geens menschen hart is opgeklommen. O, het ware den verlorenen beter dat zij maar nooit geboren waren geworden.

Er is echter nog weer mogelijkheid om aan dat ontzettende — hoewel rechtvaardige — oordeel Gods te ontkomen.

„Maar neen, daar is vergeving, altijd bij U geweest".

Dat komt o. a. uit bij de Efeziërs, aan wie de Apostel schreef wat boven dit stukje staat. Zij waren eertijds ook „verre"; zij waren toen „dood door de misdaden en de zonden"; „Kinderen des toorns"; zij waren toen „heidene in het vleesch"; en „in dien tijd zonder Christus, vervreemd van het burgerschap Israëls en vreemdelingen van de verbonden der belofte, geene hoop hebbende en zonder God in de wereld".

Er had echter bij hen eene groote verandering plaats gehad. God had Zijn herscheppend werk aan hen groot gemaakt.

Met verscheidene kostelijke uitdrukkingen wordt die betooning van Gods goedertierenheid over hen aangeduid. Zij die dood waren door de misdaden en zonden, waren nu weer levend gemaakt; uit genade waren zij *zalig* geworden; vroeger *zonder* Christus, waren zij nu „in Christus Jezus". Eertijds „zonder hope" hadden zij nu weer eene hope in het hart, die hen zeer verblijden kon.

En wat hunne verhouding tot de kerk op aarde aanging, stonden zij nu ook niet meer achter bij de christenen uit de Joden, maar behoorden met hen en evenzeer als zij tot hetzelfde geestelijke lichaam der gemeente. Zij waren nu „mede-erfgenamen en van hetzelfde lichaam" (3 : 6); Paulus

worstelt als het ware met de taal om weer te geven dat de geloovige Efezieërs geheel en al op ééne lijn stonden met Christen-Joden: Zij waren niet meer vreemdelingen, en niet meer bijwoners, maar mede-burgers der heiligen en huisgenooten Gods.

Kortom eertijds *verre*, waren zij nu *nabij* geworden.

En als de Apostel dan mededeelt hoe zij uit dat droevig „eertijds” tot dien heerlijken heilsstaat gekomen waren, dan schrijft hij dat niet toe aan zijn werk of aan den arbeid van een’ anderen prediker des Evangelies; neen, het bijzondere, het wondervolle, het goddelijke middel waardoor dat heil was gewrocht, was het *bloed van Christus*. „*Nabij geworden door het bloed van Christus*” is het daarom.

Heel het werk der verzoening van den Heere Jezus wordt daardoor aangediend. God, Die rijk is in barmhartigheid, heeft Zijne groote liefde getoond door Zijn’ Zoon Jezus ter verzoening te geven; en de liefde van Christus om zich voor die verzoening beschikbaar te stellen, was even groot als de liefde des Vaders. „Hij heeft ons lief gehad en zich zelven voor ons overgegeven tot eene offerande en een slachtoffer”. (Efeze 5 : 2.)

Hij gaf zich als *Borg* in de plaats van Zijn volk.

De straf, die *ons* den vrede aanbrengt, was op *Hem* en door *Zijne* striemen is *ons* genezing geworden”. (Jes. 53 : 3).

En zoo waren ook de Efezieërs, vijanden zijnde, met God verzoend door den dood Zijns Zoons; hoe „*verre*” zij ook waren, Christus’ bloed had schuld-uitdelgende, had ook nabij-brengende kracht: Hij had hen dus weer „tot God” gebracht, zoodat zij weer deelden in Zijne gunst; genoten van Zijn omgang; verkwikt werden met Zijne liefelijkheid: en eens weer *altijd* bij Hem zouden zijn.

Gode moesten zij er heerlijkheid voor toebrengen dat Hij hen met die geestelijke zegeningen had gezegend.

En aan de Engelen in den hemel moesten zij die veelvuldige wijsheid Gods bekend maken.

Ook nu nog kunnen de Heidenen die „*verre*” zijn, door het bloed van Christus nabij gebracht worden.

Alleen door *dat bloed*.

De zaligheid is in geen anderen.

Christus is de eenige, die in den meest volstrekten zin voor den zondaar onmisbaar is.

Zijn bloed is de eenige volmaakte offerande en genoegdoening voor de zonde; doch is dan ook van oneindige kracht en waardigheid, overvloedig genoegzaam tot verzoening van de zonde der gansche wereld.

Alle Heidenen, die Hij Gode gekocht heeft, uit alle geslacht en taal en volk en natie, zullen dan ook door dat bloed des Lams worden gewasschen. Dat bloed brengt hen ook nu nog tot God. En zoo waarlijk de Naömi's en Ruth's van ouds, de christenen uit Joden en Heidenen in Paulus dagen, door dat bloed verzoend en gereinigd, „*één* lichaam” waren, zullen ook in onze tijden bekeerde Hollanders en Javanen en Chineezers op Java en geredde Soembaneezen met Savoeneezen en Balineezen op Soemba „*één* lichaam” zijn: want Christus is ook hun „vrede” en maakt ze allen *één* door Zijn bloed; *één* in Hem en dies ook onderling meer en meer *één*.

Op dat bloed van Christus’ wordt in deze weken weer gedurig en opzettelijk gewezen in de samenkomsten der gemeente.

Wij zijn weer in de z.g. lijdens-veckens.

Zalig U, broeder en zuster, als gij verstaan moogt en genieten: Door dat

bloed van Christus ben ik ook gewasschen en „nabij geworden"; Jezus is mij daarom ook bijzonder dierbaar; in Zijne wonden vind ik vele vertroosting. Hij is ook mijn liefste en mijn vriend; al wat aan Hem is vind ik gansch begeerlijk; in Hem heb ik al mijn heil en mijn hoogst geluk. Mijn Heiland, ik heb U lief; Gij schonkt mij 't eeuwig leven.

Zij het U dan ook een eere, eene gunst, een lust, om er aan mede te helpen dat den Heidenen alom gepredikt worde: Niet uw afgod brengt U bij God, maar het bloed van Jezus Christus Gods Zoon. En God zegene die prediking in rijke mate, opdat menig Heiden, nu van God gescheiden, ook Zijn heil erkenne!

de Bilt, April 1919.

J. HANIA.

Brieven naar Antiochie.

Gel.! Over het beroepen van Ds. L. Netelenbos van Wonosobo door de kerk van Utrecht naar Poerworedjo schijnt het laatste woord nog niet gesproken. Mij werd toegezonden het volgende knipsel uit de Zeeuwsche Kerkbode, 2 Juli 1918, en daarbij een brief, waarin tegen deze redeneering werd opgekomen. Het knipsel luidt:

„Ds. L. Netelenbos nam het beroep aan naar Utrecht, d.w.z. Delft heeft zijn miss. dienaar verloren. Wonosobo wordt vacant en Poerworedjo weer bezet. Utrecht is te feliciteeren; ds. de Haas liet het trouweloos in den steek en ging over tot een anderen staat des levens. Wie zou de ledige plaats moeten vervullen? En dan, hoeveel onkosten brengt niet het uitzenden van een predikant naar Indië mee in deze dagen? Deze tweevoudige moeilijkheid heeft men dus opgelost; men nam iemand, die reeds zending was.

Toch kunnen wij deze manier van doen niet toejuichen. Tot dusver wachtte men er zich voor op het zendingsveld dezelfde methode van beroepen te volgen als in ons land, n.l. elkander de predikanten afhandig te maken. Daarom werd ook indertijd er op gewezen, dat Batavia niet goed deed zoowel ds. van Andel van Solo als ds. Merkelijn van Magelang te beroepen of ook te polsen. Stel u voor, dat Delft nu eens ds. Esser uit Poerbolinggo ging weghalen en Rotterdam ons dan ds. Merkelijn eens afnam? Heel het zendingswerk liep in het honderd. De mededeeling in de bladen dat Wonosobo zulk een onvruchtbaar veld is, geeft de oplossing aan de hand: ds. N. wilde wel een terrein, dat meer belovend is, en dit is Poerworedjo zeker. Maar of hiermede de zaak gezond is?"

De schrijver van den brief schreef hieronder, als antwoord op de laatste vraag, de twee woorden:

„Misschien well!"

Voorts gaat hij betoogen, dat er gevallen kunnen voorkomen, waarin het gewenscht is een predikant te beroepen, die reeds op het zendingsveld werkt. We geven hem het woord:

„Het schijnt in Holl. zeer moeilijk te zijn om zich op Indisch standpunt te plaatsen. Natuurlijk is 't voor Delft wat onaangenaam en lastig zijn zending te verliezen. Maar moet dit nu den doorslag geven?"

M.i. moest veeleer bij *elke* vacature *steeds* eerst gevraagd worden of er ook iemand op het zendingsveld zelf er voor in aanmerking kwam. Te meer als dit een uitgebreid veld als 't Poerworedjosche geldt.

Neem nu Solo. Men is ook doordat Dr. v. Andel met Mej. J. C. Rutgers huwde, die 't Jav. zoo goed kende, bijzonder gelukkig geweest in de keuze. Doch als daar nu een vacature komt? Moet dan een jong broekje worden beroepen en misschien den heelen boel in de war sturen op een zeer belang-

rijken post en ligt 't dan niet in den aard een ervaren predikant tot nu werkzaam op een minder belangrijk terrein (b.v. Keboemen) er te beroepen? Moet men dat nu laten omdat Friesland 't minder aangenaam vindt? 't Kan ook zijn dat in stilte gehunkerd wordt naar een anderen werkkring op 't veld, b.v. omdat men zijn leven lang zich gehinderd gevoelt door een onhandigheid in 't begin gedaan, om gezondheid enz.?

Zoudt U misschien dáár wat over kunnen schrijven?"

Aan het verzoek waarmee de schrijver eindt wil ik volgaarne voldoen. Het is echter een zeer lastig onderwerp. Dit blijkt al dadelijk door het geval dat hij aanhaalt. Hij vindt Keboemen een minder belangrijk terrein. Dit komt mij onjuist voor. Het is waar dat te Keboemen nog niet die actie openbaar wordt, die in Solo wordt gezien, maar er wordt door Ds. K. van Dijk rustig en met zegen gewerkt en vooral op het gebied van het onderwijs gebeuren er belangrijke dingen. Ik zou het van heeler harte betreuren, als Ds. van Dijk dat terrein moest verlaten.

Maar ik stem gaarne toe dat het zeer te betreuren zou zijn, als Dr. H. A. v. Andel te Solo wegviel. Er zijn geen onmisbare menschen. Dit moet steeds voor ons vast staan. Ook is het niet waar, dat met zekerheid is te zeggen, dat een „jong broekje" er „den heelen boel in de war zou sturen". Hoe beter Dr. v. Andel werkt, des te gemakkelijker zal het zijn, om hem te vervangen. Hij heeft dan een breede schare flinke bekwame Javanen als voorgangers in de onderscheidene plaatsen en een „jong broekje" met een goed gezond verstand zal hen weten te leiden in de rechte sporen.

Er zijn geen regels zonder uitzonderingen; regel moet echter zijn en blijven dat de Zending zijn leven wijdt aan het terrein, waarop hij geplaatst is. Hij leert zijn volk kennen, hij verwerft daar invloed en vertrouwen, hij geeft daaraan al de liefde van zijn hart.

Maar de uitzonderingen komen voor. Redenen zijn denkbaar, die verplaatsing gewenscht doen schijnen. In dat geval zou dunkt mij de Bijzondere vergadering van Dienaren des Woords op Java een wenk kunnen geven aan een kerk die een nieuwen Dienaar zoekt.

Om het kwaad van een „jong broekje" te voorkomen, zou ik nog altijd willen pleiten voor een reserve-predikant. Een kerk zou een predikant kunnen beroepen, die tijdens een verlof van één der Miss. D. d. W. tijdelijk op een terrein de diensten waarnam en die bij een vacature de aangewezen man zou zijn om beroepen te worden. Ik weet wel dat hieraan moeilijkheden zijn verbonden, indertijd is een ontwerpregeling gemaakt waaraan veel moeite besteed is, maar die per slot van rekening niet gereed is gekomen. Ik zou schrijver van dezen brief raden dat ontwerp nog eens weer op te schommelen en te beproeven of hij dat balletje niet aan 't rollen kan krijgen.

In dezen weg zou ik de oplossing willen zoeken.

Als iemand een weg weet, die nog uitnemender is, hij wijze hem!

Het vorige Zendingsblad heeft mij heel wat te doen gegeven. Een zuster is ontroerd over de golven van 50 meter hoog. Ze heeft gelezen dat de allerhoogste golven nooit hooger zijn dan 15 meter en zij is verontwaardigd over Ds. v. Dijk, dat hij zulke dingen schrijft. Zij vindt het al heel mooi dat hij gratis een reis om de wereld mag maken en acht hem heelemaal niet te beklagen. Wees zoo goed die zuster er op te wijzen dat er in het bericht geen enkel woord staat dat Ds. v. Dijk geschreven zou hebben over die hoge golven. Hij schreef alleen dat hij uit groote gevaren gered is en Dr. Gunning, die in denzelfden storm is geweest op een andere boot, vertelde mij van die golven van 50 meter. Ds. v. Dijk is heelemaal geen blufzak, die er zich op zou beroemen, dat er hem wat bijzonders wedervaren was. Die zuster zou kunnen weten, dunkt mij, dat hij een hoogst bescheiden en eenvoudig man is. Wat

nu ten slotte die hooge golven betreft, ik heb ze niet gemeten en Dr. Gunning ook niet, maar heeft die zuster ook wel eens gehoord van absolute hoogte en relatieve hoogte? Maak haar dat eens duidelijk en laten wij voorts het punt laten rusten, tot wij cens samen op reis gaan in den Grooten Oceaan. We zullen dan een ellestok meenemen.

Op dezelfde bladzijde vindt men de oproeping van onze zonen. Daarover heb ik meer dan één brief ontvangen. Vooral vragen om inlichtingen van personen, die wel naar Indië willen, maar weinig meer dan gewoon lager onderwijs hebben genoten, hoogstens een muloschool hebben afgeloopen.

Het spijt mij dat ik al deze menschen moet teleurstellen. Er zijn in Indië Europeanen, die aldaar geboren zijn, te over, die een gelijke opleiding hebben genoten en deze kunnen veel voordeelijker leven en zijn met veel kleiner tractement tevreden dan een Europeaan, die in Europa geboren is. Wie in Indië een goede positie wil verwerven moet een acte hebben als hoofdonderwijzer, of een testimonium van Delft, Leiden of Wageningen; in één woord door zijn ontwikkeling staan boven het gewone peil. Anders kan hij er niet komen en als hij er komt moet hij er hongeriïden. Een halve eeuw geleden zond men naar Indië Zending-werklieden. Men meende dat die in Indië hun brood zouden verdienen met timmeren of smeden of iets dergelijks. Ze werden bitter teleurgesteld, want de inlanders werkten veel goedkooper. Iets dergelijks moeten wij ons voor wachten.

Eén schrijver heeft het over de tractementen, die hij geheel onvoldoende acht. Dat kunt gij niet tegenspreken. De heele wereld is zoo ontwricht, een straatwerker verdient nu een som waarvoor een predikant voor enkele jaren hoogst dankbaar zou zijn geweest en Indië is niet zoo snel vooruitgegaan. Dat is ook niet bepaald noodig. En voor zoover het noodig is, komt het wel. Ook klimt het tractement in Indië zeer spoedig, als men enkele dienstjaren heeft. Maar dat alles neemt niet weg, dat iemand die pas aankomt en getrouwd is, heel wat moeite zal hebben om aan het eind der maand beide eindjes aan elkander te brengen. Een man van flinke ontwikkeling die voorzien is van de noodige testimonia en diploma's kan in Indië ruim leven, en is levenslang verzekerd van een goed inkomen. Dat lijdt geen twijfel.

Met een enkel woord wil ik gedenken aan Ds. J. W. van der Kouwe. Zoo- ver ik weet heeft hij nooit officieel de Zending gediend, maar hij gaf er zijn kinderen voor, en hij gaf ze met vreugde. Ik zou kunnen verhalen hoe zeer hij begeerde dat zijn dochters naar Indië zouden gaan. Velen geven ze met een zucht, hij gaf ze met blijdschap. Ik hoop dat hij zijn loon mag vinden bij zijn God en dat hij daar ook eenmaal zijn dochters mag terugvinden.

Het Sociaal-Congres is weer gehouden. Tal van gewichtige vraagstukken zijn besproken en in 't licht gesteld, vooral voor menschen van mijn leeftijd was dat licht soms zeer verrassend. Een vriend, die lust had mij te plagen, omdat ik me nog wel eens beklag, dat men de Zending vergeet, zeide mij: „Nu moet gij maar aan uwe Antiocheensche vrienden schrijven: De Zending kreeg helaas! geen beurt." Zoo heel vreemd was dit niet. Het Congres heeft toch ook een geestelijke zijde; ten minste er waren predikanten en ik sprak er zelfs één die door zijn kerkeraad afgevaardigd was. Met dat zelfde recht had de Zending er ook geweest kunnen zijn. Het spijt mij, dat ik er niet aan gedacht heb, anders had ik voorgesteld om een paar afgevaardigden van de Deputaten der Gen. Synode tot de Zending te benoemen om ten Congresse de Zending te vertegenwoordigen. Maar dat is niet gebeurd, en in ernst twijfel ik ook of er voor hen plaats zou geweest zijn. Ik heb het echter wel zeer vreemd gevonden, dat de Commissie van Voorbereiding blijkbaar totaal vergeten heeft dat wij koloniën hebben. In onze koloniën wordt toch ook gewerkt, zelfs veel onrecht gedaan aan zwakken, het was een schoone taak geweest voor het Congres om op te komen tegen het kwaad dat daar

bedreven wordt. Later zal dit hoop ik terecht komen, en dan zal de Zending er zich over verblijden.

Den vorigen brief schreef ik u over een invalspan van Rev. Buchanan in onze koloniën. Uit particuliere correspondentie blijkt dat bij onze Amerikaansche broeders wel begeerte bestaat om ons te hulp te komen, vooral omdat wij in Indië nog al Mohammedanen hebben en deze in Indië vermoedelijk eerder te benaderen zijn dan in andere landen. In dat licht beschouwd komt het mij voor dat er hier of daar wellicht schoon werk te doen was.

Op Java is geen vrij terrein; maar op Sumatra wonen Mohammedanen in overvloed, naar wie nog nooit een Zending heeft omgezien, die nog alleen maar kennis maakten met het Hollandsche geweer.

Ook overigens schijnt Indië een begeerlijk terrein. Er zijn Duitsche Zending-Corporaties die uit Engelsche bezittingen verdreven zijn en weinig hoop hebben, dat ze er zullen mogen terugkeeren. Zij hebben geloof ik het oog niet op Java en ik hoorde al zeggen dat ze op Halmahera en Celebes zeer welkom zullen zijn. De Animisten lokken hun en zullen hun waarschijnlijk niet teleurstellen. We zullen zien wat er van komt.

Intusschen mijn groet.

Rotterdam, 21—3—'19.

H. DIJKSTRA.

SOEMBA. (Slot).

Aan het hoofd van het meisjes-internaat komt, zoo de Heere wil, in 1919 een zuster, Mej. G. Zigterman wier portret hiernaevens staat. Zij is 12 Nov. 1918 te Djokja gekomen en zal daar blijven tot ze examen gedaan heeft als verloskundige, dat ongeveer een jaar studie zal vorderen.

Ze zal dus eenigszins dezelfde plaats te Karoeni vervullen als zuster M. W. Lock te Pajeti, alleen met dit verschil, dat ze voorloopig niet aan het hoofd van het ziekenhuis zal komen, maar van de huishouding. Ds. L. P. Krijger heeft nu een huishouding van 45 personen, en dit wordt Mevrouw Krijger te machtig.

Ds. Krijger wil er ook gaarne een standaard-school hebben, maar de Regeering maakte bezwaar. Vermoedelijk wordt ook deze wensch nog vervuld. Een andere wensch is een tweede predikant voor West-Soemba; en dat zal ook komen, als alles goed gaat.

Nog een wensch is een docter en een hospitaal. Zoolang de Regeering de subsidie niet verdubbelt, is er weinig kans op de vervulling dezer begeerte, hoewel de zaak zeer aanlokkelijk is. Een hospitaal en een docter verslindt geld en de subsidie is zeer onvoldoende.

Het aantal scholen op het terrein van Ds. Krijger bedraagt 16 met 17 onderwijzers. Ook heeft hij op proef een goeroe-indjil (Evangelist) aangesteld, zooals uit onderstaanden brief blijkt. Het aantal gedoopten is 51.

Van de goeroe-indjil en wat daaraan verbonden is, schrijft hij:

Bij nader inzien was de keuze van Goeroe

Picarija als evangelist toch niet de beste, vooral met het oog op zijn gebrek aan taalkennis. Later komt hij allicht in aanmerking. Voorloopig heb ik nu Goeroe El Wadoe be-

noemd, die de taal vloeiend spreekt. Eigenlijk had ik hem als tweede helper voor Kodi bestemd. (Zie vorigen brief), maar daarvoor hoop ik straks wel een ander te vinden, zoodra de man is toegestaan. Ik vroeg in mijn vorigen brief f 600 voor een helperwoning. Ik zit daar erg om verlegen, want ik kan Wadoe nergens onder dak brengen. Bovendien vrees ik, dat ik in het Westen voor dien prijs niet goed klaar kom. Misschien wel, als ik dadelijk twee woningen onder één dak zet. Dit komt voordeelijker uit en ik twijfel niet of de tweede woning zal ook dadelijk door den tweeden helper worden bezet. Hoe meer de plannen rijpen, hoe duidelijker het wordt, dat in de toekomst onze groote kracht zal liggen in een groot aantal helpers voor de Evangelisatie. Het ideaal is: elke schoolpost ook een evangelist. Daarom als we nu twee helpers aanstellen, dan is dat slechts een klein begin. Wilt U daarom goedvinden, dat ik twee woningen bouw? Ik kom dan hoop ik klaar voor f 1200. Mag ik dit geld dan zoo spoedig mogelijk tegemoet zien?

Ds Krijger verwacht, dat hij spoedig met verlof zal gaan en maakt nu reeds plannen voor zijn tweede periode op Soemba. Vroeger dacht hij dat er voor West-Soemba twee Miss. Dienaren des Woods noodig waren, nu denkt hij dat één het werk vermoedelijk wel af kan, als er een aantal goede helpers zijn. Hij schrijft:

Vroeger stelde ik mij voor, dat wanneer in mijn tweede periode op Soemba vooral het werk der rechtstreeksche Evangelisatie ter hand zou genomen worden, deze voornamelijk door den Miss. Pred. persoonlijk zou moeten geschieden. Dit zou dan niet alleen noodig maken, dat deze telkens voor een langeren tijd in een bepaald landschap zou moeten vertoeven, maar wegens de talrijkheid der bevolking, zou deze taak voor één man te zwaar zijn. Wordt echter straks zooals thans in de bedoeling ligt het geheele terrein door een steeds grooter aantal bevoegde Inlandsche helpers bewerkt, dan bepaalt zich de taak van den Miss. Pred. tot het leiden, controleeren en tot de grootste volmaaktheid opvoeren van de organisatie van dezen dienst. Hij zal daarmee werk genoeg hebben, maar in zekeren zin maakt het dan niet zooveel verschil, of hij, hetzij thuis hetzij door inspectie-rondreizen leiding geeft aan het werk van tien of van twintig helpers, temeer omdat heel West-Soemba niet moeilijker te bereizen is, dan O. of M. Soemba. Later wanneer zich overal gemeenten gaan vormen, en daardoor de persoonlijke-aanwezigheid van den Miss. Pred. in de landschappen meer gedurig vereischt wordt,

zou er dan aan een tweeden Pred. veel meer behoefte komen, maar zoover zijn we nu nog niet.

Deze toekomst-plannen stellen wel in 't licht dat de opleiding van onderwijzers en van Evangelisten voor de Zending op Soemba van het hoogste belang is. Van de zes geslaagde goeroes die een theol. jaar hebben genoten, krijgt Ds. Krijger er twee.

Van de Koempoelans op Zondag in de scholen schrijft hij ditmaal niet. Alleen bericht hij nog van den doop van Thomas. (Of dit een ander is dan Timotheus blz. is mij niet helder).

Zondag wordt D.V. gedoopt Thomas. In 1912 bracht ik hem met den zoon van Radja Laura mee uit 't Westen naar Pajeti. Hij is daar nog op de school en hoopt volgend jaar klaar te komen voor onderwijzer. Hij zal nu te Karoeni te midden van zijn volk den H. Doop ontvangen.

Op Soemba zijn ook velen gestorven ten gevolge van keelziekte. In het landschap Ana-Kalang, Oostelijk van Laura, zijn meer dan 500 menschen aan deze ziekte gestorven.

We besluiten met twee plaatjes van Wai-Kaboebak.

Wai-Kaboebak.

Het eerste is de inlandsche buurt, met de bekende huizen op Soemba. Hooge daken en een opene ruimte er onder voor de varkens en de paarden. Het tweede is Europeesch Wai-Kaboebak. Als men van linksch naar rechts zijn oog laat gaan heeft men eerst de pasangrahan, verder de woning der klerken van het Gouvernement, dan de pasar en eindelijk het landschaps ziekenhuis. Ook ziet men hier zeer duidelijk den breeden weg waaraan het Europeesche deel van Wai-Kaboebak is gebouwd.

De pasangrahan is een gebouw ten dienste van reizende Europeanen. Men vindt er een overdekte ruimte en een paar afgeschoten kamers. De reiziger richt zich daar in zoo goed hij kan. Hij vindt er niets dan een ledige ruimte. In de meeste gevallen is er een inlander, die bereid is hem te helpen, maar niet altijd. Het is een logement, maar het is op zijn Soembaneesch.

De pasar is de markt. Hier schijnt het een overdekte markt, waarlijk een weeldeartikel voor Soemba.

Dan volgt het ziekenhuis. Dit is een inrichting, die aan het landschap behoort en waar geen docter aan verbonden is, voorzover ik weet.

Te Wai-Kaboebak vindt men ook een school, die van de Zending uitgaat. In 1917 gingen daar 29 jongens en 11 meisjes school. Dit getal meisjes is nog te klein, maar voor Soemba is het toch heel mooi.

ZENDINGSBLAD

van de Gereformeerde Kerken in Nederland
voor de Zending onder de Joden.

Redactie-adres: Ds. J. D. VAN DER VELDEN, Oudedijk 152, Rotterdam.

Verschijnt om de drie maanden.

Ik zou zelf wel wenschen verbannen te zijn van Christus voor mijne broederen, die mijne maagschap zijn naar het vleesch.

Rom. 9 : 3.

Welk een liefde voor zijn volk spreekt de Apostel Paulus uit in deze woorden: Ik zou wel wenschen verbannen te zijn van Christus voor mijne broederen. Zelf zou hij wel van Christus los willen, dat is verloren willen gaan, als het maar dienen kan om zijn maagschap, zijn volk te behouden. Hoezeer men hem ook verdacht gemaakt had, dat hij de Apostel der heidenen, zijn volk verloochende, kwalijk gezind, ontrouw was, hij toont het hier wel anders. Alles, ook het hoogste heeft hij er voor over. Met geheele wegcijfering van zich zelf, begeert hij juist het goede voor zijn volk. Zoekt hij ze juist voor Christus te winnen. En het staat bij hem steeds in die volgorde: eerst den Jood, ook den Griek (Rom. 2 : 10).

Het is niet overspannen. Het is dezelfde wensch, die ook Mozes heeft uitgesproken, toen de Heere na Israëls boeleeren met het gouden kalf, het volk dreigde uit te roeien. Toen sprak ook Mozes: Nu dan, indien Gij hunne zonden vergeven zult! doch zoo niet, zoo delg mij nu uit Uw boek, hetwelk Gij geschreven hebt. (Ex. 32 : 32).

Evenals Mozes wilde ook Paulus zijn eigen zieleheil ten offer brengen, als hij daarmee zijne broederen redden kan. Zijne broederen. Zijn maagschap. En toch niet alleen om dien band des bloeds. Maar omdat zij het volk waren, bemind om der vaderen wille.

Zich zelf willen geven voor den Heere, voor de komst van Zijn Rijk, zich zelf als een dankoffer te wijden voor den Heere is dat niet, moet dat niet zijn kenmerk van den waren dienst des Heeren? Wie achter Mij wil komen, verloochene zich zelve! En dan mag er toch geen onderscheid gemaakt! Mag het volk der Joden niet worden uitgesloten.

Welk een tegenstelling vormt niet Paulus wensch met de pogroms beluste Jodenhaat, zooals die ook in onze dagen in Oost-Europa weer uitkomt. Welk een eigenaardige positie neemt dat volk nog altijd in: dat zulke liefdesuiting ontlokte en zulke uitbarsting van haat te voorschijn riep.

Heeft deze wensch van den Apostel Paulus ook niet een sprake in voor ons? Moet die liefde om Christuswille ook niet uitgaan tot dat volk der Joden?

Daarvan moet leven in ons gebed. Daarvan moet blijken in 't zoeken van kennis en 't geven van belangstelling aan den arbeid der Evangelisatie onder hen. De toegenegenheid der harten en het gebed tot God voor Israël moet zijn tot hunne zaligheid. (Rom. 10 : 1).

M.

Stemmen uit de Joodsche pers over de Zending.

De voorgangers der Joden hadden gaarne de Zending willen doodzwijgen. En als het gelukt was, dan ware dit wel mede het ergste geweest, wat ons kon overkomen.

Maar dit opzet is niet gelukt.

Er wordt in de Joodsche pers zelfs veel over de Jodenzending gehandeld. Dat verblijdt ons.

Ook al is de toon tegenover ons in die pers vaak zeer smalend, het doet ons goed, te merken, dat met de Jodenzending rekening gehouden wordt, dat men blijkbaar den arbeid der Evangelie-verkondiging niet als iets volstrekt onbeduidends aanmerkt.

Wellicht leeft, bewust of onbewust, de gedachte in veler Joden hart, dat dat Evangelie wel eens kon blijken meer dan het Joodsche ritualisme de behoeften der waarlijk diep en ernstig gevoelende naturen onder hen te kunnen bevredigen.

Wij willen hier enkele uitingen uit de Joodsche pers over het werk der Jodenzending opnemen, die den lezers van ons Zendinsblad ook een duidelijken kijk geven op de verkeerde voorstellingen, die men onder de Joden nog van de Zending heeft.

Eerst laten wij hier volgen een vers, met 't opschrift: *Bekeering*, opgenomen in het N. Israël. Weekblad van 14 Febr. j.l. Het luidt:

Bekeert U Joden, welk een schoone les,
Wordt ons geleerd door dominee Van Nes.
Wat geeft hem echter al dat mooie praten!
Neen, waarde dominee, het zal U weinig baten.

Wij voelen ons in hart en ziel toch Jood,
't Resultaat, dat gij bereikt, is heusch niet groot.
Integendeel, gij doet de vrije Joden leeren,
Weer tot de oude Heilige Leer terug te keeren.

De wereldbrand, die heeft gewoed,
't Afgrijslijk plund'ren, moorden!
Het kwam niet uit een Joodsch gemoed.
De Jood wilde niet eens anders bloed,
Of iets, dat hem niet hoorde.

Wij vrome en vrije Joden,
Wij scharen ons zij aan zij.
Dominee Van Nes kan komen,
Wij voelen ons allen vrij.
Gesterkt door dat oude en heil'ge gebod,
Verkondigt het luide: „Er is maar één God.”

Welk een jammerlijk oppervlakkige toon, die hierin vernomen wordt!

Alsof ons Christelijk geloof zich tegenover het geloof in den God Israëls, als den eenigen waarachtigen God, zou plaatsen! En alsof de hoofdsom van de oude Heilige Leer van Israël was de belijdenis: „Er is maar één God”, eene belijdenis, die immers ook de Mohammedanen afleggen. —

De volgende uitingen zijn van den heer Van Rijs uit Den Haag, die, naar zijn eigen zeggen, „op een tien-jarige bestrijding der Zending onder Israël kan bogen”.

Deze heer schreef o.m. in een ingezonden stuk in het N. Israël. Weekblad van 10 Jan. j.l. als volgt, mede naar aanleiding van de in December in Amsterdam door de Jodenzending belegde vergadering, waar onderscheidene Joden zich zoo onbetamelijk gedroegen: „Ds. Van Nes, die zich als Zendeling en belager van het Jodendom komt vertoonen, heeft de rust, waarin men te A'dam verkeerde, gestoord. En dit is slechts het begin van de krachtsontplooiing, welke spoedig te A'dam zal plaats hebben.

Ds. Van Nes tracht nog pas contact te krijgen met de Amsterdammers.

Maar hij wil, als vijand van het Jodendom, het Joodsche solidariteitsgevoel fnuiken, als inleiding tot den doop, die den Jood de hoop, de verwachting

en het vertrouwen in de glorierijke toekomst van ons volk moet ontnemen.

Hij versmaadt daartoe geen middel.....

Hij wil niet alleen de Joodsche saamhoorigheid en de liefde voor ons volk vernietigen, maar hij wil den Jood het heiligste en dierbaarste, dat hij door alle eeuwen heen, als onvervreemdbaar bezit heeft meege dragen, n.l. zijn religie, ontnemen.

Hij beschouwt den Jood als een minderwaardige, die alleen meerderwaardig kan worden, door zich tot de alleenzaligmakende kerk van Ds. Van Nes te bekeeren.

Er zit dus iets beleedigends voor het geheele Joodsche volk, voor zijn religie en zijn nationale saamhoorigheid en ook voor den Jood persoonlijk, in het streven van Ds. Van Nes.

Wij, die het Jodendom willen verheffen en consolideeren, die door godsdienst, opvoeding, onderwijs en saamhoorigheid trachten het Jodendom te doen voortleven, moeten — ieder op zijn post — met vlijt en talent den strijd tegen de zending aanbinden.

Daarom mag de laatdenkendheid, waarmee het voorstel-Jacobson ¹⁾ „als uiting van gemis aan weten op dit punt" ontvangen is, niet zonder protest mijnerzijds gememoreerd worden.

De Zending heeft reeds, trots deze laatdunkendheid, meer resultaten bereikt, dan algemeen bekend is (Cursiv. van ons).....

Op de beschuldigingen van den heer Van Rijs zijn wij uitvoerig ingegaan in het Januari-nummer van „De Messiasbode".

Hoe weinig beseft deze in 10-jarigen strijd de Zending reeds bekampende Joodsche voorvechter toch nog de bedoeling van ons werk!

Maar ook, hoe dankbaar stemt ons de erkenning uit zijn mond, dat de Zending blijkbaar niet geheel zonder vrucht is.

Aangenaam deed ons in vele opzichten aan, een ingezonden stuk van den Joodschen leeraar G. de Lange, in het N. Israël. Weekblad van 3 Jan. j.l., waarin het o.m. heet:

„Het spreekt van zelf, dat er krachtig front dient gemaakt te worden tegen de wijze, waarop den laatsten tijd onder de Nederlandsche Joden propaganda voor het Christendom gemaakt wordt. Dat evenwel de houding, door velen tegenover de zending aangenomen, de juiste is en er beduidend toe zal bijdragen, de Zending „den kop in te drukken", waag ik in twijfel te trekken.

Om te beginnen dient men, dunkt mij, zich in dezen eens een oogenblikje op Christelijk standpunt te plaatsen. Dan bekijken wij de Zending uit een geheel ander oogpunt en dat moet beslist van invloed zijn op onze in dezen aan te nemen houding.....

Het is den Christenen door hun godsdienst voorgeschreven, het „Evangelie te prediken aan alle creaturen". Van deze „creaturen" is Israël allermint uitgezonderd. M. a. w. Christen doet door zijn pogingen, zijn godsdienst bij de Joden ingang te doen vinden, een „mitswe" ²⁾. En als we daarvan door drongen zijn, zullen we onze tegenstanders beter waardeeren".

Tegenover de menigmaal onheusche behandelingen, die wij van Joodsche zijde moeten ondervinden bij ons werk, doet zulk een uitspraak, van een vooraanstaanden Jood, weldadig aan.

Het eert den heer De Lange, dat hij zoo openlijk voor deze meening dorst uitkomen, en het geeft ons moed, dat wij niet bij alle Joden op blinde vijandschap en gebrek aan eenige billijke waardeering ook maar van ons werk zullen behoeven te stuiten.

v. N.

¹⁾ Deze heer Jacobson stelde op den kerkeraad te Amsterdam voor, om de Zending meer officieel te gaan bestrijden, maar de kerkeraad vond deze beweging zooveel moeite niet waard.

²⁾ D. i. een goed werk.

Verantwoording
van 13 December '18—15 Maart '19.

Gift R. W. Braam, Hemrik f2.50, gift uit Utrecht door Ds. Rullmann f2.50, Munnekeburen f4.70, Echten f10.50, Idskenshuizen f25.41, Knijpe f5, Wolvega f22.61, Mildam f6, Smilde B. f2.67½, Jutrijp-Hommerts f2, Geref. Jongel. Ver. Baambrugge f7.50, Alfien a. d. Rijn f41.84, Bolnes f16.09, Winschoten f76.25, Dedemsvaart f65.10, Eiland Marken f11.83½, Axel f92.37, Alteveer f19.71½, Hollandsche Veld f8.65½, Nieuweroord f12.06, Nijeveen f10.01, Ruinerwold f19.83, Zuidwolde f10.01, Meppel f5.54, Almelo f28.08½, Delden f30, Deventer A. f9.70, Deventer B. f16.31, Enschedé f31.97, Enter f10.88½, Haaksbergen f6.70½, Hengelo f13.25, Holten f15.22, Nijverdal f16.64, Olst f4.50, Rijssen f7.04, Vriezenveen f2.10, Wierden f10.78, Wijhe f7.60, Dameskoor „Zingt Gode lof“ te Grootegast f5, gift Axel f20, den Haag (10 pct.) f34.17, Dwingelo f10, Westerbork f3, Vledder f1, Diever f1, Vorden f11.35, Classis Amersfoort f318.07, Busje Gebr. Smit, Schokland f1.50, Hendrik-Ido-Ambacht f29.63½, Rijswijk f28.14, Schoonrewoerd f10.53, Voorschoten f14.50, gift Beilen f10, Aalten f10, Poortgeaaf f9.35, Hoek f1.25, Terneuzen f61.46, Oostburg f16.72, Schoondijke f31.50, Zaamslag f83.66½, Classis Hollum f61.03, Witmarsum f32.56½, Zendingcommissie Ambt-Vollenhove f5, Hoofddorp f68.48, den Ham f27.13½, Nieuw Leusen f7.05, Avereest f9.25, Lutton f27.35, Gramsbergen f12.20, Genemuiden f12.90, Oostzaan f6.41, Sprang f4.15, Beetgum f46.58½, Eernewoude f6.98, Dronrijp f10.03, Wirdum f38.05½, Oenkerk f47.49, Huizum f29.81½, Leeuwarden (ged.) f14.55, Berlikum f30, Hijlaard f17.61, Suawoude f15.59, St. Jacobi Parochi f10.20, Wartena f5.93, Boxum f31.23, Driebergen (spreekbeurt) f20.69½, gift Jongel. Ver. Gerkesklooster f0.80, gift Doorn, restant Zendingen f2.50, gift Zendingenvereniging Almkerk f10, Alblasserdam f30.89, Hillegersberg f1, Beverwijk f2, Velp f1, Onstwedde f1, Achlum f11.70, Arum f29.24, Franeker f35.57, Harlingen (½) f14.85, Lollum c.a. f20.67½, Midland f3.13½, Minnertsma f10, Oosterbierum f14.42, Sexbierum f25.31, Tzum f12.20, Tzummarum f14.02, West-Terschelling f2.70, Winsum (Fr.) f13.57½, gift Franeker door Ds. Koppe f10, Heerjansdam f14.77, Numansdorp f8.78, Strijen f17, Heinenoord f5, Bolsward A. f10, Bolsward B. f9.82½, Cubaard f7.17½, Exmorra f2.50, Makkum f26.65, Oosterend f11.71, Piaam f11.32½, Pingjum f4.50, Schettens f34.49, Schraard f7.51½, Tjerkwerd f5.04, Wommels f33.15, Wons f9.60, gift Makkum f5, Geesteren f23, Zutphen f53.21½, gift Centrale Geref. Jonged. Vereniging door Ds. v. Dijk, Uithuizen f5, Rijsburg f41.60, gift kinderen Geref. School Alphen a. d. Rijn f5, Zuidlaren f10.60, gift S. te D. f1, Broek op Akkerwoude f1.15½, Anjum f32.30, Dokkum A. f60.92, Dokkum B. f27.72, Hantum f14.55½, Liessens f17.83, Metslawier f17.74,

Murmerwoude f10.07½, Nes en Wierum f32.24, Niawier f30.40, O. Nijkerk f10, Paesens f37.67½, Raard f17.61, Rinsumageest f21.85½, gift S. te D. f2.50, Berg-Ambacht f6.71½, Gouda f35.17, Haastrecht f18.19½, Krimpen f3, Lekkerkerk f6.30½, Moordrecht f5, Nieuwerkerk f10.28½, Ouderkerk f7.65, Oudewater f19.48, Reeuwijk-Sluipwijk f9.20, Schoonhoven en W. Langerak f42.79, Waddingsveen f18.98, Zevenhuizen f7.72, Assen f5, Holten f2.50, Zweelo f2, Klundert f10, Sellingen f1, Nieuwerkerk a. d. IJssel f1, Driesum f12, Haaksbergen f2.50, N. Weerdinge f25, N. Lekkerland f22.77, Pijnacker f13.58, Maasdijk f21.58, Wateringen f12.96, Voorburg f25.10, Zendingenbusje Zondagschoolvereen. te Leiderdorp f7.25, Gaast f13.31, Landsmeer f7.80, Holysloot f7.75, O. Pekela f42, Scheemda f31.93, Oostwolde f15, gift Bellingwolde f2.50, gift Mee-den f2.50, Baflø f5, Houwerzijl f24.05½, Leens f27.17½, Middelstum f111.98, Pieterburen f28.03½, Roodeschool f78.70, Schouwerzijl f9.53½, Uithuizermeeden f59.55½, Ulrum f45.97, Warffum f35.53, Winsum f48.41½, Zoutkamp f28.32, Nw. Beets f4.48, Bergum f8, Boornbergum f11.12, Donkerbroek f8.67½, Drachten f38.76½, Dr. Compagnie f11.12½, Droegeham f18.32½, Harkema-Opeinde f2.63, Duurswoude f11.67½, Garijp f26.88, Opeinde f35.23, Oudega f13.84½, Rottevalle f10.07, Suameer f7, Surhuisterveen f12.50, Ureterp f6.35, Oenkerk (spreekbeurt) f35, Halfweg f7.50, Noordscharwoude f3, Naarden f1.50, Arum f1, O. en N. Biltzijl f2, Bolnes f2, Schiermonnikoog f5.28½, Koudekerk a. d. Rijn f33.50, Classis Woerden f242, Koudum f33.64, Stavoren f4.26, Warns f17.92, Hemelum f17.50, Heidenschap f7.25, Gaastmeer f20, Uithuizen f74.66½, Naaldwijk f10, Zwolle f10, Nes en Wierum f1, Schiedam f10, gift Schiedam f2.50, Breda f11.90½, Nieuwlande f5.86, Hoogeveen (10 pct.) f4.17, gift mej. Korpels, Vlissingen f2.50, Bleiswijk f8.44, Berkel f30.50, Capelle f8.75, Delfshaven f86.55, Katendrecht f42.10, Kralingen f132.44, Oud Terbregge f10.71, Rhoon f10.51, gift Maasland f15, gift Haamstede f1, gift Molenaarsgraaf f5, gift wed. B., Rotterdam f10, gift Kralingen f10, id. f2.50, id. f1, id. f1, id. f10, gift A. R. en P. Los f2.30, Leiden (10 pct.) f7.87, Abcoude f15, gift mej. S. f0.51, Culemborg f9.51½, Hillegom f17.76, Slidrecht f31.50, 's Gravenzande f23.36½, gift kinderen Ds. B. f1.11½, Barendrecht f53.52½, Heinenoord f1.50, Klaaswaal f5, Oud Beijerland f5.80, Ridderkerk f13.86½, Rijsoord f116.96½, IJselmonde f18.97½, Zuid Beijerland f10.96, Groningen B. (10 pct.) f8.72, Warns f1.50, Asperen f1, Ambt Vollenhove f1, Blokzijl f2.50, Apeldoorn f5, gift collecte Zeist f10, gift Geref. Knapen Vereen. „Samuël“ te Uithuizermeeden f4.74.

J. J. MIEDEMA,
Deput.-Quaestor.

Inlandsche buurt.

Europeesche buurt

Ten slotte wat ik eerst had moeten zeggen, Wai-Kaboebak ligt in Lauili, vrij ver naar het zuiden des eilands, op het terrein van Ds. L. P. Krijger. Volgens de kaart van Soemba, die Ds. Wielenga tijdens zijn verlof geteekend heeft, en die nog verkrijgbaar is bij den heer G. F. Hummelen te Assen, is Wai-Kaboebak een standplaats van een

Civiel-Gezaghebber. Zoodra ik er meer van weet, vertel ik het u. H. DIJKSTRA.

P. S. Een schrijven van 3 Dec. meldt dat ze allen ziek zijn, maar gelukkig beterende en dat goeroe Watimena gestorven is, door bij ongeluk vergiftigde koffie. Hij was de meest gewaardeerde goeroe van Ds. Krijger.

OPLEIDINGSSCHOOL.

Door de deputaten der Generale Synode voor de Zending werd van Ds. D. Bakker het volgende verslag ontvangen:

Hooggeachte Broeders!

Het tweede semester van 1918 was voor de school tot opleiding van helpers bij den dienst des Woords geen periode van enkel voorspoed.

Een eerste teleurstelling was, dat één der leerlingen van de school verwijderd moest worden wegens overtreding van het 7e gebod. Tot nu toe was het nog niet voorgekomen, dat het uiterste school-tucht middel moest worden toegepast. Zulke ervaringen zijn uiterst pijnlijk, temeer wanneer het, gelijk hier, een leerling geldt, die overigens de lessen uitstekend kan volgen. Brengende Heere hem terug van de dwaling zijns wegs!

Een tweede moeilijkheid was, dat de leerlingen vaak ongesteld waren. De influenza en andere ziekten bemoeilijkten het onderwijs, zoodat niet zelden één derde van de leerlingen afwezig was. Dit was dubbel moeilijk omdat we de laatste maanden juist bezig waren aan de voorbereiding voor de eind-repetitie van December. Wegens de beperktheid van den tijd was 't niet mogelijk, terwille van de kranken in langzamer tempo het werk voort te zetten. We verblijden er ons echter in, dat geen der leerlingen ons werd ontnomen door den dood. Wel overleed tot onze droefheid een oud-leerling der school op het zendingsterrein van Friesland.

Niettegenstaande de vele absenties van den laatste tijd, hebben we toch in de tweede week van December eind-repetitie gehouden. Gelet op genoemde omstandigheden waren de eindresultaten niet onbevredigend, zoodat alle 14 leerlingen het einddiploma ontvingen. Het examen werd bijgewoond, namens onze Zending, door de Brs. Netelenbos en Merkelijn. Van Oost-Java waren aanwezig de Brs. Nortren van Madjowarno en Pik van Kediri.

Met dankbaarheid zien we terug op de twee jaren, die achter ons liggen. We hopen van harte, dat onze helpers, die de school doorliepen, krachtig zullen medewerken tot opbouwen en uitbreiding van de Christelijke Kerk op Java. Ook voor hen wordt het werk

er niet gemakkelijker op. Het Javaansche volk versterkt zich deels in het Mahomedanisme, deels zoekt 't een hoogere ontwikkeling buiten het Christendom om. Geve de Heere onze Javaansche medearbeiders genade, om voor die moeilijkheden niet uit den weg te gaan.

Het plan bestaat 20 Januari 1919 een nieuwen cursus te openen met 10 leerlingen, allen van Midden-Java. Ditmaal zendt Oost-Java niemand. Weldra zal men daar een eigen theologischen cursus inrichten. De bedoeling is ook ditmaal hetzelfde leerplan te volgen, dat tot nu toe gevolgd is en dus den cursus weer in twee jaren te doen afloopen.

Algemeen wordt echter gevoeld, dat de tijd gekomen is, om het theol. onderwijs te reorganiseeren en uit te breiden. Deze kwestie zal op de e.k. afzonderl. vergadering onder de oogen worden gezien en waarschijnlijk door Uwe bemiddeling op de a.s. Generale Synode worden gebracht. Indien de weg geopend wordt voor de instelling van het ambt van dienaar des Woords uit de Javanen, zal tegelijkertijd het peil van het theol. onderwijs moeten worden verhoogd. Minstens twee docenten (of één docent en de Javaansche taalgeleerde, als die er komt) zullen noodig zijn, om het onderwijs hooger op te voeren. Nog andere vraagstukken hangen daarmee samen. Thans ga ik echter daarop niet verder in omdat de a.s. Aprilvergadering over dit alles ongetwijfeld definitieve voorstellen zal doen.

Met toebidding van 's Heeren zegen op Uwen arbeid.

Uw Br. in Christus,
D. BAKKER.

Djakakarta, 8 Januari 1919.

Namens de deputaten voornoemd,
W. BREUKELAAR.

Zaandam, 22 Maart '19.

Uit Medan.

Het wordt tijd, dat ik U weer eens wat hooren laat van den arbeid hier. Laat mij mogen beginnen met te zeggen, dat tot dusverre het werk gezegend gaat. Het is hier een arbeidsveld, dat veel van mijn kracht vraagt, zoodat ik nog geen oogenblik verleen heb gezeten met mijn tijd. Integendeel,

ik kom tijd te kort om het reusachtige gebied naar behooren te bearbeiten. Maar de tijd en de kracht, die aan het werk besteed worden, zijn gelukkig niet weggegooid; het is een zwaar, maar ook heerlijk arbeidsveld. Haast iederen dag zeg je zoo tegen je zelf: Wat is het toch broodnoodig, dat hier eens aangepakt wordt. Ik hoop dan ook zeer, dat de kerken in Holland niet verslappen zullen in hun liefde voor de verstrooiden. Zij zitten vaak zoo eenzaam op moeilijke posten en waardeeren het zoo, dat er aan hen gedacht wordt. En als ik dan vertel, hoe alle kerken in het vaderland gemobiliseerd zijn en dat de meeste kerken met vreugde gaven geven voor den arbeid onder de verstrooiden, dan kan ik merken, dat dat medeleven hun goed doet en verkwikt. Ik zeg toch, naar ik hoop, niet te veel, als ik vertel van de liefde in Holland voor dit werk? Toen ik wegging nam ik den indruk mee, dat men er veel voor voelde, en ik verwacht, dat dit zoo gebleven is, ja gegroeid is, nu er werkelijk onder hen gearbeid wordt. Ik zou graag wat vertellen van mijn bezoeken, maar ik vrees, dat ik dan misbruik zou maken van wat mij in vertrouwen werd meegedeeld. De meesten zijn heel blij, als ik kom. Sommigen zijn met een bezoek maar matig ingenomen. Daar moet ik dus juist wezen, want zulken hebben een bezoek dubbel noodig. Ook de niet-Gereformeerden waardeeren het zeer, als een dominee op de plantages komt, zij hebben er nog nooit een gezien en prijzen de activiteit van ons Gereformeerden, vooral, als zij hooren, dat de arbeid alleen uit liefdegaven wordt bekostigd. Men kan zich haast niet voorstellen, dat wij voor dit werk niet uit de Staatsruif eten en waardeer dat dan in dubbele mate.

Ik denk, dat ik tot dusverre, dat is dus in 2 maanden, ruim 2000 K.M. afgelegd heb. Het meest per auto, soms ook per trein, een enkele maal beklim ik een karretje van soms heel primitieve constructie.

Tot dusverre bracht ik te Medan 47 bezoeken en 46 bezoeken aan verstrooiden. Laatst zocht ik één zieke op. Dit bezoek kostte mij een heelen dag, ik legde er 250 K.M. voor af. Ge begrijpt, dat zulk een bezoek in goede aarde valt. Men wil haast niet gelooven, dat ik er zoo'n reis voor maakt heb alleen om een poosje bij het krankbed te zitten. En als ik dan na zulk een bezoek weer naar huis rijd, kan ik wel zingen van vreugde, dat God mij tot dit werk riep.

Te Medan is het kerkbezoek bevredigend. Op den Kerstdag preekte ik voor 64 hoorders, waarvan de helft niet tot onze kerk behoorde. Er waren ook eenige verstrooi-

den opgekomen, sommigen meer dan 100 K.M. ver. Drie verstrooiden waren 's morgens om 4 uur al vertrokken om te 9 uur ter kerk te kunnen gaan. Is het niet ontroerend? En ik kan U verzekeren, dat ik dan dankbare hoorders in ons kerkgebouw het Evangelie verkondigen mag. Als je dan weet, dat ze van verre gekomen zijn uit honger naar Gods Woord, dan is het een groote vreugde om te mogen verkondigen, dat Christus in de wereld gekomen is om zondaren zalig te maken.

Laatst preekte ik in Bindjei, 25 K.M. van Medan gelegen. Het was een proefneming en omdat wij vreesden, dat er heel weinig hoorders zouden opkomen, gingen 4 leden uit Medan mee. Met hen meegeteld waren er 9 hoorders, waarvan drie belangstellenden. Een van die gaf mij na afloop der godsdienst-oefening de hand en dankte mij zeer voor de goede woorden. Is zoo'n reis dan tevergeefs geweest? Immers neen! Ik preekte daar in de Landraadzaal, een zaal waar recht gesproken wordt. Mijn preekstoel was, schrik niet, een Chineesch altaar, waarover een groen kleed was uitgespreid. Zoo diende dat altaartje mij om Gods Woord te verkondigen.

Dat het reizen hier niet altijd zonder hindernissen gaat, ondervond ik vier weken geleden. Ik reisde per auto met een der ouderlingen mee, die Tapanoeli bezoeken moest en maakte van de gelegenheid gebruik om de verstrooiden in dat afgelegen landschap te zien. Wij hadden 150 K.M. afgelegd en zouden voor den avond een pleisterplaats bereiken, om vandaar uit den volgende morgen het Tobameer (zoo groot haast als de Zuiderzee, aan alle kanten door bergen omgeven) over te steken. Maar de weg werd zoo slecht, dat wij in de modder vastraakten. In plaats van 's middags te 4 uur kwamen wij eerst den volgende middag om 12 uur bij het meer aan. Wij moesten den nacht in de auto doorbrengen. Veel ruimte en gerief bood die ons niet aan, zoodat wij ons moesten opvouwen en den volgende morgen erg stram en stijf ontwaakten. Gelukkig hadden wij eenige mondyvoorraad bij ons, voornamelijk bestaande uit boterletters, die wij meegekregen hadden om in Tapanoeli den Sint Nicolaasavond te kunnen vieren. Wij hebben alles toen maar opgegeten en den 5en December zonder boterletters Sint Nicolaas gevierd. Zulke tochten, deze reis duurde 10 dagen, zijn heel prettig, maar ook erg vermoeiend. En als je dan thuis komt, is er in Medan zoóveel werk te doen, dat je dadelijk maar weer aanpakt.

Maar genoeg! Ik hoop, dat uit dit schrijven iets blijkt van het belangrijke en eigenaardige van het werk hier. God geve ons kracht om te blijven werken en den kerken in het

Vaderland liefde en offervaardigheid, opdat dit deel van des Heeren wijngaard blijvend bewerkt moge worden.

Met vriendelijke groeten blijf ik,
Uw medearbeider in het Evangelie,
W. G. HARRENSTEIN.

Korte Berichten.

Berichten van den Z. S. R.

De data van de zomerconferenties voor zendingstudie zijn vastgesteld: op Maandag tot Zaterdag, 28 Juli—2 Augustus. De plaats is nog niet bepaald. Het prospectus, met programma en verdere bijzonderheden dat omstreeks Juni verschijnen zal, kan reeds nu aangevraagd worden bij den Secretaris Z. S. R. Domplein 25, Utrecht.

De bundel met Zendingverhalen voor de Zondagsschool „Op reis met den Zendingeling" was binnen drie weken uitverkocht. Een herdruk wordt overwogen.

Ds. L. Tiemersma

heeft gedurende een lange vacature Batavia ook voor het Europeesche deel der gemeente gediend. Op den begroetings-avond van Ds. Aalders had het volgende plaats:

De Heer Bergmeijer wenschte niet het woord, om zijn gevoelde vreugde over de komst van Ds. Aalders te uiten, maar om een woord van dank te brengen aan Ds. Tiemersma voor het vele, dat hij tijdens de vacature voor de Geref. Kerk heeft verricht. Niets was hem te veel!

Een stoffelijk blijk van waardeering werd hem daarop bij monde van den Heer Bergmeijer door de gemeente aangeboden, en wel een schrijfbureau met een fiets terwijl het resteerende deel van het voor dat doel ingekomen bedrag hem per enveloppe werd aangeboden.

Dr. Groot.

Sinds 4 Dec. j. l. is Dr. Groot in het Zendingshospitaal te Solo werkzaam na een maand Dr. Offringa te Djokja, te hebben vervangen.

Semarang.

Heden Zondag 15 Dec. werden de ouderlingen J. H. G. v. d. Aa en G. de Raad en de diaken van Wijk door Ds. H. A. van Andel in het ambt bevestigd waardoor de instituering der Semarangse gemeente een feit is geworden.

Na afloop van den Kerkdienst werd de eerste Kerkeraadsvergadering gehouden.

Bandoeng.

Weer mocht de Gemeente te Bandoeng (op Zondag 8 December) het H. Avondmaal des Heeren vieren. 33 Broeders en Zusters zaten aan rond den Disch des Verbonds. Het was een ure van hemelsche genieting, een ure om niet te vergeten.

Al keerden we daarna in ons aardsche leven terug, het blijft toch bij ons. Het vertroost en bemoedigt ons weer op de reis naar de Hemelstad.

(In. Kerkbode).

Meester Cornelis.

(Uit het verslag van den kerkeraad te Batavia).

„Besloten wordt, dat Ds. Aalders beurtelings des Zondagsavonds in 't kerkgebouw op Kwitang en in de Rehobothkerk te Mr. Cornelis zal optreden. De avonddienst op Kwitang zal voortaan beginnen om half zeven, te Mr. Cornelis blijft het zeven uur. De leesdienst blijft gehandhaafd, zoowel op Kwitang als te Mr. Cornelis."

Enkele vragen knooien zich hieraan vast. a. Is dit het kerkje van Ds. W. King te Meester, uit de dagen van zend. E. Haan welbekend? b. Ging dit kerkje niet over aan de Ned. Zend. Ver.? c. Dient het nu weer onze kerk, of is dit een ander gebouw?

Willen de broeders te Batavia ons eens inlichten?

Soerabaja.

(Uit het verslag van den Kerkeraad).

Voor den inlandschen helper Soempono die begin dezer maand afgestudeerd is en thans reeds te Soerabaja vertoeft wordt de maandelijksche bezoldiging vastgesteld op f 40.— met vrije woning. Zijn arbeidsveld zal gelegen zijn in de bovenstad. Tot nu toe werden vergeefsche pogingen gedaan voor een geschikte woning voor hem.

Busjes.

a. Knikkertjes niet meer voorhanden.

b. Blikken busjes 10 f 1.30, 5 f 0.80, 1 f 0.23 verkrijgbaar bij Mej. S. Hania, de Bilt (Utr.) tegen postwissel.

c. Papieren busjes, à f 1.— per tien en losse teksten à f 0.90 per 100 worden gezonden door G. M. Feij, Burg 109, Middelburg, alleen na ontvangst van een postwissel.

Chr. Kweekschool in Indië.

Deputaten der Generale Synode voor de Zending der Geref. Kerken hebben volgens opdracht der jongste Gen. Synode besloten

een Chr. Hollandsch-Inlandsche Kweek-school voor Onderwijzers te stichten en die voorloopig te vestigen te Djocjakarta. Tot directeur is benoemd de heer H. Meyerink, hoofd der Chr. Hollandsch-Javaansche School te Solo.

Hooge Prijzen.

De Banier van 13 Dec. verneemt dat drie stoomschepen, de „Grotius“, de „Oranje“ en de „Wilis“ spoedig naar Nederland zullen vertrekken. Passage-prijs:

1ste klasse f 1500.

2de klasse f 900.

3de klasse f 600.

De heer P. Keuning, bekend schrijver, heeft thans het onderwijs verlaten en is als litterair medewerker verbonden aan de Uitgeversmaatschappij E. J. Bosch Jbz. te Baarn.

LEESTAFEL.

Christelijk Vrouwenleven. — Meisjesleven. — Hou Zee voor jongens. Vrij en Blij voor kinderen.

Vier tijdschriften, uitgegeven door E. J. Bosch te Baarn. Zeer goed. „Hou zee“ geeft geregeld een Zendingsrubriek; de andere zoo nu en dan iets er over.

Nederlandsch Zendingsjaarboekje voor het jaar 1919. — Zendingsstudieraad, Nassau Zuilensteinstraat, 's Gravenhage.

Dit boekje bevat zeer veel dat gij niet weet en geeft eerlijk antwoord op vele vragen.

Schepping of Ontwikkeling door Dr. H. Bavinck, tweede druk. — J. H. Kok, Kampen.

Bijzonder leerzaam, inzonderheid voor jonge mensen, die de scholen bezoeken, een evangelisatiemiddel eerste klasse.

Meisjesroeping door Mevr. A. Hoffmann. — E. J. Bosch, Baarn.

Betoogt dat een meisje haar leven moet geven voor anderen, en dat met een vriendelijk gezicht en een vriendelijk hart.

November-Alarm. De Revolutiebedreiging in Nederland November 1918. Gedenkboek samengesteld door G. G. v. As. — J. H. Kok, Kampen.

Dat is helaas, de toekomst die u wacht, arme wereld! Alleen het Evangelie kan de uitbarsting een tijdlang tegen houden. Waarschuwt toch onze mannen, die vooruitgang zoeken.

Giften voor de Zending.

Ontvangen voor de Generale Kas der Zending.

Door Ds. F. Wiersma te Oosterbienum spaarcenten van Dieuwke Winsemius f2.06½ en van Jannigje Schepenaar f1. Door M. Need van de kinderen der catechisatie te Rossum-Heerenveen f2.25. Door H. A. Meijer te West Terschelling uit het Zendingsbusje der Gemeente f5. Door F. G. van Netten te Gaastmeer van Antje Elenga te Gaastmeer 270 halve centen f1.35. Door J. M. Nieuwenhuizen te Stroet St. Maarten saldo Zendingsblad en Zendingskalender f14.14. Door Ds. J. van Loo 10 pct. van de ontvangsten voor de zending in de classe Breukelen f79. Door A. Agema uit het „Nikkertje“ der Christ. School te Ureterp f5. Door Ds. F. v. Loon te Burum verzamelde halve centen van de kinderen van Adema f1.35. Door W. Zeijl te Sneek 10 pct. van de ontvangsten voor de zending in Friesland hoofddienst f1289.70, Med. dienst f600.12, Kerkbouw f15.50 en voor 2e Missionairen Denaar f319.46 te samen f2224.78 en door idem voor het Christ. Jav. Boekenfonds f100. Door L. van Vliet te Westmaas van Lena Brugman opgespaarde halve centen f1. Van Mej. D. v. d. Panne te Koekangen uit het Zendingsbusje, door Ds. J. Visser f2.53. Van N. N. te Zaandam opgespaarde halve centen f2. Door Dr. J. Hania van Mej. A. B. Leffers te Lutten a. d. Demersvaart verzameld in een busje f11.25. Door Mej. M. Boes van de kinderen der Geref. School te Rensumageest f4.10. Door C. J. Hondius te Middelburg 10 pct. van de ontvangsten voor de zending in Zeeland en Noord-Brabant f720 en voor het Christ. Jav. Boekenfonds f50. Door Ds. J. Kruger uit het busje van de kinderen der Christ. School te Maarssen f2.50. Door Hendrika Oudeschild, Texel, opgespaarde halve centen f2.50. Door D. v. d. Meulen te Wijnjeterp uit Knikkertje v. d. kinderen der christ. school f5.

W. BREUKELAAR.

Zaandam, 22 Maart '19.

Ontvangen voor de Zending te Djogja en Solo.

Van de Geref. Jongel. Ver. te Oostzijde voor Solo f12.78. Van de Geref. Kinderzendingsvereniging Het Mosterdzaadje te Krommenie f3. Door C. J. Hofman van de Zondagsschool, Afd. der Geref. Stads Evangelisatie te den Haag voor uitbreiding van de arbeid te Solo f20. Door Ds. H. Dijkstra van de Zendingscommissie te Maasland voor Solo f20. Door Mej. G. Kok te Zunderdorp van de Jongel. Ver. f5. Van A. Homoet te Veenendaal voor den arbeid van Ds. v. An del f25. Van de Geref. Kerk te IJmuiden

f350. Door K. Knibbe uit het Zendingsbusje van L. Hieva te Oostzijde f5.69. Door Ds. K. Bakker te Niezijl voor Scheurens Hospitaal f1.50 en voor Solo f1. Gift gevonden in de Geref. Kerk te Halfweg f2.50. Van de Geref. Zend. Ver. te Oostzijde f72.33. Door J. v. d. Molen te Nieuwendam gecollecteerd op de Zondagschool f12.50. Van de Geref. Kerk te Beverwijk f34. Uit de busjes te Vijfhuizen f28.16½. Van N. N. te Zaandam, opgespaarde halve centen f3.—.

W. BREUKELAAR.

Zaandam, 22 Maart '19.

Zending op Soemba.

K. v. Huizen te Uithuizen, v. d. leerl. der 6de klas der school f5.52½. Mej. J. Goris te Bergentheim, saldo kal. f14. Ds. Dijkstra gev. in de coll. te Amsterdam, voor 't ziekenhuis f5, en wijlen G. v. Dalfsen, vroeger te Genemuiden, overleden te Terwindselen f19.50 en haar verhoogd salaris f3 is f27.50. C. H. Arnold te Klasinaveen, door de kinderen van zijn clas theel.-capsul f1.25. Ds. Postema te Beilen, gev. in de coll. f1. J. J. Wegener te Wildervank, gev. i. d. coll. f2.50. K. te Veer te Uithuizen, coll. jaarf. Jongl.v. en Jonged.v. f15.50. J. v. Raalte te Hattem, verzam. op een zilveren bruiloft f20.62. J. Bulthuis te Ulrum, v. d. Zend. Comm. f85. T. Bolhuis te Enumatil, bus der Jongeli.v. f9. Ds. Keressies te Smilde, v. d. Zendver. f100, busje Wedeven f16.04, H. Veenstra f5.39 is f121.43. J. Aarts te Blokzijl, van L. R. Weijs 144 h.c., van de Zondagschool f12.55 is f14.27. Ds. v. d. Munnik uit Houwerzijl v. d. Zend.v. f100. Uit Winsum, v. d. Zendv. 1918: f29.75, 1919: f29.90, gev. in de coll. f25, busje W. Kampenga f7.50 is f92.15. Ds. Meindertsma te Leek, van J. Alkema 200 h.c. is f1. Dr. Oosterhoff te Bonger, gev. in de coll. f2.50. Ger. Kerk te Uithuizermeeden, gev. in de coll. f5. J. Hoff te Uithuizen, nag. f3. D. Knol te Schouwerzijl, v. d. Zendv. f40. F. Ensink te Schoonebeek, saldo kal. f3.22. Mej. W. A. v. Zwolle te Lutten, v. d. Jonged.v. f3.50. R. Beute Kz. te Steenwijk, van K. Winter te Blesse f2.50, gev. in de coll. f10 is f12.50. J. Boerma te Stadskanaal, gev. in de coll. f10. Mej. J. H. Mulders te Meppel saldo kal. f1.12, v. d. ZendvComm. f75 is f76.12. G. Bakema te N. Weerdinge, van Gez. Klein, Jonged. en Knapenv. f24.10. G. Bosker te Een, busje in de Kerk f20.96, saldo kal. f5.62 is f26.58. M. Bolk te Hollandscheveld, Kerstcoll. f13.37½. J. Andriessen te Groningen B. gev. in de coll. f5, coll. spreekb. Ds. Middelveld f22.14½ is f27.14½. C. Poortman te Valthermond, saldo kal. f15.50. Ds. Postema te Beilen, gev. in de coll. een dankoffer f2.50. J. Schmidt te Niezijl, v. d. Schoolk. f20. Ds. Duursema te N. Amsterdam, busje Jonged.v. f3.41, in de brievenbus f2.50 is f5.91. Ds. Duursema uit Zweeloo, coll. jaarf. Jongel.v. f4. Ds. Meijer te Marum, v. e. zuster der Gem. f5.25. Ds. v. d. Vegte te Groningen, N. N. f1, saldo kal. f110.41. J. de Vries te Kommerzijl, saldo kal. f9.22½, van een blaadje en busjes in de kerk f25.64 is

f34.86½. Mej. J. Buikema te Stads Musselkanaal, busje Jonged.v. f5. I. Boerma te Stadskanaal, gev. in de coll. f10. K. D. v. d. Kooy te Winsum-Obergum v. d. Schoolk. f8.60½. H. Visser 142 h.c., Hendr. Visser 137 h.c. en M. Halsema 500 h.c. is f12.50. Ds. Hamming te Groningen, v. d. Zondagschool Bethel f2.83, N. N. f0.75, gev. in de coll. f10, f1, f15 en f1, van de kinderen J. f1, theelood en caps. School Leliestraat f31.88½, uit zijn catichisatiebus f22.93 is f85.79½. H. Boer te Bellingwolde, uit 1918 saldo kal. f3.65 en uit '19: f8.85 is f12.50. Dr. Schot te Hardenberg, saldo kal. te Brucht f11, gev. in de coll. een dankoffer f15 is f26. A. Groen te N. Pekela, v. d. Jongel.v. f5. Mej. G. Engelsman te 2de Exloërmond, gecoll. op een bruiloft f4.84½. C. Poortman te Valthermond, nog saldo kal. f1. Ds. Elzinga te Grootegast, gev. in de coll. f25. Ds. Schoemaker te Kampen, coll. spreekbeurt f43.21. J. Wildervank te Deltzijl, uit eenige busjes f32.42. Mej. F. Kassies te Vroomshoop, v. d. Jonged.v. f3.70. J. Wildervank te Deltzijl, nag. uit een busje f9.55. H. Meiboom te Hollandscheveld, coll. jaarverg. Jongel. en Jonged.v. f3.25. A. Bergkamp te Ambt Vollenhove A. bijdrage 1917: f40.82, 1918: f42.04 is f82.86. Mej. H. T. Wildeboer te Siddeburen, saldo Zend.bl. f8.45. A. Brouwer te Gasselternijzeveen, gecoll. op een verlovingspartij f6.80. D. A. Koebrugge te Onstwedde, van de Schoolk. zijner klas f4.75. J. F. Fleurke te de Krim, v. d. Gez. Hommes f1 en 100 h.c. is f1.50. A. Boot te Groningen 244 h.c. en 3 oude munten f1.22. Firma P. V. te Gr. f25. Ds. Middelveld te Hoogkerk door Mej. K. Geertsema van de Jonged.v. f20. A. Hoiting f1, M. Buisman f1.10, door G. J. Hoiting f1.03, gev. in de coll. 2 x 50 halve centen, door S. Eldering saldo kal. f44.70, busje Knapenv. f2.25½ is f70.02. Ds. Middelveld uit Onderdendam 141 h.c. gev. in de coll. f0.70½. Ds. Middelveld uit Aduard van N. Wobbes 185 h.c. is f0.92½. A. Bosman te Oldekerk saldo kal. f14.95, door eenige knapen f2.5 5, van vr. v. d. Heide 110 h.c., kinderen T. Boonstra 100 h.c. f18.55. J. de Graaff te Groningen B., gev. in de coll. f100. Ger. Kerk te Uithuizermeeden, busjes in de kerk f117. Ds. Petersen te Veendam, busje Jongel.v. f5.72½, gev. in de coll. f2.50, busje Wed. v. d. V. f1.50 is f9.72½. Mej. A. Steenberg te Steenwijk v. d. Jonged.v. f7.50. Ds. Elzinga te Grootegast, gev. in de coll. f2.50, van br. S. te A. f5 is f7.50. R. A. Kassies te N. Amsterdam, verzam. door Schoolk. f26.40. Jongedochtersvereen. te Visvliet f3.

Soembaweek.

Smilde f217.48; Houwerzijl f126.85; Stad Vollenhove f24.60; Schoonoord f22.16; Zuidwolde f24.70; Olst f4; Nieuwlande f51.30; Meppel f326.85; Westerbork f35.66; Siddeburen f282.30; N. Amsterdam f258.40; Alteveer f86.20; Avereest f178.25; Ambt Vollenhove st. f53.16; Nag. Alteveer f2.50.

J. DUURSEMA,

Groningen, 20 Maart '19.

Quaestor.

Voor Uw Kinderen

Deze schrijver kan **vertellen**. Dit heeft hij bewezen met tal van uitnemend geschreven Kinderboeken, als „JAAP HOLM”, „OUWE BRAM”, „NIEK VAN DEN BOVENMEESTER” enz. Van **De Bijbelsche Geschiedenissen** moest binnen 6 weken een **nieuwe druk** ter perse worden gelegd. Vraagt Prospectus met proeve van illustratie bij den Uitgever H. J. SPRUYT te Rijswijk (Z.H.) of inzage van de 1^e aflevering bij een Boekhandelaar.

is zoo goed als onmisbaar.
De Bijbelsche Geschiedenissen

DOOR
W. G. VAN DE HULST

Van de Hulst

ONNESIFORUS-BANK UTRECHT.

Verstrekt **BOUW**-Kapitaal tegen zekerheidsstelling aan **KERKEN, SCHOLEN, STICHTINGEN**.

Geeft uit $4\frac{1}{2}\%$ 10-jarige Obligaties in stukken van f 1000.—, f 500.—, 250.—, f 100.— 50.—.

Inlichtingen verschaft de Directie,
Nieuwe Graacht 69, Utrecht.

Disponibel.

H. F. DE CHARRO & ZONEN.

PAPIERHANDEL - DEN HAAG.
PAPIERFABRIEK TE EERBEEK.
Vraagt onze nieuwe collectie Pakpapieren.

Zomer- **Sproeten,**

zelfs de donkerste, verdwijnen door
een pot **SPRUTOL**.
Bij alle goede Drogisten.

Christelijk Internaat Wilhelmina, te Zelst,
neemt niet meer dan 20 leerlingen. Daar-
voor kunnen ouders verzekerd zijn, dat
voor hun kind alles gedaan wordt, wat
enigszins mogelijk is.

J. POPPES Jzn., Hoofdonderwijzer.

N. J. Lankhorst & Zoon.
Sneek.

Legens, Tuiken,
Schakels, Verscherij-artikelen.

Dit Seizoen planten!

Stamrozen in de prachtigste kleuren f1.—, per 12 stuks f9.50.
Tuinkrozen, verschillende en nieuwste kleuren f0.30, per 12 stuks in
b.v. 6 variëteiten f3.
Imrozen, wit, rose of rood f0.35, per dozijn f3.60.
Doogstam Treurozen, wit, rose of rood f1.25.
Afsopgaaf van Vruchtboomen in allerlei vorm wordt op aanvraag onmiddellijk verstrekt.
Gustrum ovalifolium, voor heggen, **altijd groenblijvend**,
prachtige voorraad.
Rhododendrons, azalea's in de kleuren welke u wenscht vanaf f0.60.
Tevens alles wat op tuinbouwgebied behoort.

Bestelt s.v.p. tijdig voor dit seizoen.

bekenden onder rembours. -:- Voor goede waar wordt beslist ingestaan.

M. EERDMANS - Boomkweeker - Naarden.

Vraagt Prijscourant welke franco wordt toegezonden.
Het Beste, Goedkoopste en meest Solide adres voor Zaden, Bloembollen en Plante
is L. STASSEN, HILLEGOM.

Elke tekst in vier dagen, elk boek of vroeger verschenen boek direct ontbieden. — Religteuze platen en schilderijen. — Luxe Bijbels. — Kerkboekjes. — Speciaal adres voor gecombineerde cadeaux. —

PEEK & CLOPPENBURG

Grootste Heeren-en Jongeheeren KLEEDINGMAGAZYNEN

In alle voornamen plaatsen

LEVEN- en ONGEVALLenVERZEKERING

DE AMSTERDAMSCH E

AMSTERDAM: Tijdelijk adres: HEERENGRACHT 414.

Directie: Jhr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN Jr., Jhr. J. DE SAVORNIN LOHMAN,
Mr. J. C. L. VLAANDEREN.

Bij J. H. KOK te Kampen is verschenen de

**4^e geheel herziene
druk van**

HET HUWELIJK

DOOR
Dr. A. DUPONT
Geneesheer-Directeur te Ermelo.

Een uitnemend boek voor Gehuwden en Verloofden, met geneeskundige wenken, nuttige raadgevingen en ernstige waarschuwingen, waarvan in korten tijd reeds de **VIERDE DRUK** is verschenen. Door de gansche Chr. Pers dringend aanbevolen. Prijs ingenaaid f2.40., gebonden f3.00. Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den uitgever J. H. KOK te Kampen.

Vraag uitvoerig prospectus.

Inlichtingen omtrent de

N. C. V. Spaarbriefven

worden gaarne verstrekt door:

DE HOOFD-INSPECTIE, Oosteinde 30, te Amsterdam.
G. K. ZELDENRUST, Noord, Warns.
W. BENINK, Haven N. Z. 49, Almelo.
J. A. JAEGER, 's Gravenheekje 6, Amsterdam.
N. MOHR Jr., Lucasbolwerk 1, Utrecht.
A. LAKERVELD, Nude 177d, Wageningen.
H. S. VAN HOUTEN, Terneuzen.
G. F. BECKERS, Tegelsche Weg 6, Venlo.
JOH. G. N. PREYDE, Postbus 740, Amsterdam.
en de plaatselijke agenten.

NATIONALE CREDIT-VEREENIGING
den HAAG

**EEN WIJS MAN
heeft een SPAARBRIEF
VAN DE
N.C.V.**
TOUSSAINTKADE 2, DEN HAAG
VRAAG PROSPECTUS

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE
GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

En dit Evangelie des
koninkrijks, zal in de
geheele wereld gepredikt
worden tot een getuigenis
allen volkeren.
Matth. 24 : 14

Redactie:
H. DIJKSTRA, Rotterdam.
J. HANIA, de Bilt (Utr)

Comm v T. ez en Controle:
W. BREUKELAAR, Zaandam.

INHOUD: Onderwijst alle volken. — Br. n. Ant. — Pandita Djawa. — Holl. Chin. Sch. te Djokja. — Poerbolingo. — Korte Berichten. — Leestafel. — Giften.

Onderwijst alle de volkeren.

~~~~~

Gaat dan henen, onderwijst alle de volkeren, hen doopende in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes, leerende hen onderhouden alles wat ik U geboden heb.

Mattheus 28 : 19.

~~~~~

In de 40 dagen, die onze Heiland na Zijne opstanding nog op aarde heeft doorgebracht, is Hij gedurig bezig geweest met „alle de volkeren”; en daarom ook, als wij zoo mogen zeggen, met „de Zending”.

Voor *al* die volkeren — niet voor Israël alleen — was Zijn heil bestemd. Dat wordt ons in de Schrift o zoo duidelijk geleerd. „Het is te gering dat gij Mij een knecht zoudt zijn, om op te richten de stammen Jacobs en om weder te brengen de bewaarden in Israël: Ik heb U ook gegeven tot *een licht der heidenen*, om mijn heil te zijn tot aan het einde der aarde”. (Jes. 49 : 6). Christus is niet Middelaar Gods en der *Joden*, maar Middelaar Gods en der *menschen*. Om Hem heeft God *in de menschen* een welbehagen. Bij de Kribbe van Bethlehem komen niet alleen de Herders uit de velden van Bethlehem om hun geboren Zaligmaker, Christus den Heere, te zien en zich in Hem te verblijden, maar bij die Kribbe knielen ook de *heidensche* wijzen uit het Oosten neder om Hem te aanbidden en te huldigen met hunne geschenken van goud en wierook en mirre. En Simeon zingt in zijn lofzang, waarin hij zelfs de heidenen het eerst noemt en Israël het laatst; Christus is „een licht tot verlichting der heidenen en tot heerlijkheid van (Gods) volk Israël.

Christus zelf liet ook wel uitkomen tijdens Zijne omwandeling op aarde dat alle geslachten des aardrijks in Hem gezegend zouden worden. Wel

zegt Hij tot de Kananeesche vrouw: „Ik ben niet gezonden dan tot de verlorene schapen van het huis Israëls", doch er valt toch nog wel een „broksken" voor deze heidensche vrouw neer van Jezus' tafel: „O vrouw, groot is uw geloof; u geschiede gelijk gij wilt" (Matth. 15). En in de prachtige, roerende beschrijving van Zich Zelf als den goeden en getrouwen Herder, zegt Jezus: „Ik heb nog andere schapen, die van dezen stal niet zijn: die moet ik ook toebrengen" (Joh. 10 : 16).

Na Zijne opstanding heeft Hij echter nog veel meer gewezen op Zijne beteekenis voor „al de volkeren" dan Hij dit vóór Zijn sterven heeft gedaan; het beperkende spreken vóór Zijn dood, en waarin Hij nadruk legt op Zijne taak met betrekking tot het huis Israëls, hebben wij dan niet meer. Na de opstanding zegt Hij tot de Apostelen dat in Zijn Naam moet worden gepredikt „bekeering en vergeving der zonden *onder alle volken*, beginnende van Jeruzalem (Lucas 24). Wederom: gij zult Mijne getuigen zijn, zoo te Jeruzalem als in geheel Judea en Samaria en tot aan *het uiterste der aarde* (Handel. I). En nogmaals is het, even voor Hij van de aarde ten hemel opgenomen wordt, tot de discipelen, als een laatste, een allerlaatste en daarom des te meer klemmend woord: „Gaaf dan henen, *onderwijst alle de volkeren*".

O, wat eene zondaarsliefde in het hart van Jezus, ook na de Opstanding! Tot alle natiën breidt Hij Zijne handen uit!

„Onderwijzen" beteekent hier letterlijk wat anders dan men zoo bij het eerste indenken in het hollandsche woord vindt. Onderwijzen wil hier zeggen: Maakt leerlingen of discipelen. In Handelingen 14 : 21 komt hetzelfde woord voor als hier in Matth. 28 en daar is het ook door „discipelen-maken" vertaald. En als zij (Paulus en Barnabas) aan die stad (Derbe) het evangelie verkondigd en vele *discipelen* gemaakt hadden, keerden zij weder".....

Van nature is de mensch geen discipel van Christus. Heeft hij geen lust aan de kennis van Jezus' wegen. Staat hij vijandg tegen Jezus over; wil van „discipel-zijn" van Jezus niet weten. Biedt veeleer hart en oor aan het onderwijs van den duivel.

De treurige gesteldheid van den natuurlijken mensch, van „alle de volkeren", zoals ze in zich zelf zijn, komt daarin uit.

Ook wordt men nog niet een recht discipel van Jezus als men alleen maar met zijn verstand een en ander of ook veel van Jezus aanneemt en overneemt en zich uiterlijk onder Zijne leerlingen, volgelingen of aanhangers schaart. Want komt straks moeilijkheid of gevaar om den Naam van Jezus, dan breekt men weer met Hem en wordt wel openbaar dat men nooit een ware leerling van Jezus is geweest. Jezus heeft het zelf wel ondervonden dat er van zulke zoogenaamde „discipelen" heel wat terug gingen, als Hij hun de fout van hun hart ontdekte en zij ze dan toch niet wilden erkennen. Zij vonden dan Jezus' rede „hard"; gingen terug en wandelden niet meer met Hem. (Joh. 6). Een recht discipel wordt men eerst door herscheppende genade. Als men door waar geloof met Jezus vereenigd wordt; eigen blindheid en donkerheid en geestelijke onkunde of duisternis leert inzien en dan begeert om van Jezus te leeren wat tot zaligheid en heerlijkheid noodig is; en in welken weg moet worden gewandeld, zal men Hem volgen en dienen.

Zalig wie, door den H. Geest bewerkt en geleid, geleerd heeft om aan Jezus voeten te gaan zitten met een heilbegeerig en ontvankelijk gemoed ten einde door Hem onderwezen te worden. Hij leidt door Zijn onderricht in het rechte spoor.

Hij zal leiden 't zacht gemoed,
In het effen recht des Heeren;
Wie Hem need'rig valt te voet,
Zal van Hem Zijn' wegen leeren.

Dan wordt men tot een discipel van Jezus gemaakt.

Voor dat „discipelen maken” gebruikte Christus nu ook de Apostelen en wil Hij ook Zijne Kerk op aarde gebruiken. In Zijn Naam moet daartoe gepredikt worden Zijn Evangelie. En als Hij die prediking verzeld doet gaan van de werking Zijns Geestes, gaat er kracht van uit. Zijn Woord wordt dan gaarne aangenomen; men gelooft dan in Jezus met waren harte; men wil Hem dan dienen; men wordt dan „discipel” van Jezus in den rechten zin des Woords.

Maakt zulke discipelen „*onder alle volkeren*”, schrijft Jezus voor. Gaat hen door de geheele wereld, predikt het Evangelie aan alle creaturen. De deur voor de volken der wereld is nu ontsloten. Kinderen uit alle volkeren moeten tot Mijne discipelen worden gemaakt. Het vischnet moet in alle wateren van de wereldzee worden uitgeworpen. De belofte des Evangelies aan alle natien en menschen zonder onderscheid voorgesteld en verkondigd worden met bevel van bekeering en geloof; het licht der waarheid moet niet enkel uitstralen in de kleine wereld van Israël, maar in de groote volkerenwereld tot de uiterste grenzen toe.

En nu leert de Bijbel nergens dat dan ook allen uit al die volkeren zullen worden behouden; wat Jezus zei van den breeden weg, waarop *velen* voortwandelen naar het eeuwige verderf en van den smallen weg ter behoudenis, dien *weinigen* vinden, bewijst dat wel anders; maar toch zal het aantal geloovigen, uit alle natien en tongen en talen zoo groot zijn dat het eene schare wordt, die niemand tellen kan (Openb. 7 : 9).

Tot alle die volkeren behooren ook gij en ik. Zijn wij ook reeds discipel of discipelin van Jezus geworden? Die van harte in Hem hebben leeren gelooven; ons vast aan Hem verbonden weten; roemen durven: Hij is de mijne en ik ben de Zijne; die nu lust hebben om Hem te volgen; en het merk- en veldteeken van dat discipelschap, het teeken van den doop in den Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes op hun voorhoofd dragen?

Wat moeten wij als discipelen van Jezus veel *afleeren*!

En wat moeten wij veel *aanleeren*! Soms loopen wij gevaar dat wij het beter meenen te weten dan de Meester zelf. Het meest genieten wij zeker, als wij ons uitsluitend aan Zijn Woord houden. Dan wordt ondervonden:

Uw Woord kan mij, ofschoon ik allès mis,
Door Zijnen smaak en hart en zinnen streelen.

Laat ons dan ook gedurig bedenken, te meer naarmate het discipel-zijn van Jezus ons steeds meer een groote gunste Gods is, dat het ook mede tot ons gezegd is: Onderwijst alle de volkeren. Die groote, grootsche, universeele en absolute opdracht van Christus moet ook mede door ons worden uitgevoerd.

Wij schrijven „*moet mede door ons worden uitgevoerd*”; of zeggen wij misschien nog liever: *mag ik daaraan mede helpen*?

Zoo zij het.

Help uit *liefde*, uit *dankbaarheid* voor uwe aanneming tot discipel van Jezus, zooveel gij kunt, mede aan den arbeid der Zending, opdat *alle* volkeren worden onderwezen en de einden der aarde mogen zien het heil onzes Gods.

De Bilt, Mei 1919.

J. HANIA.

Brieven naar Antiochie.

Gel.! De vier samenwerkende Zend. Gen. hebben over 1918 een te kort van ruim een ton en hielden 13 Maart een vergadering te Utrecht om de vraag te behandelen: „*voortgaan of niet?*” Ze besloten tot voortgaan en

kregen kort daarop van een toehoorder een „vorstelijke gift" van f 50.000.—.

Ik was wat jaloersch. Zoo iets overkomt ons nooit. Als wij f 50.000.— noodig hebben moeten wij ten minste bij 50.000 menschen aankloppen. Maar ik kreeg ook een troost. Als er volgend jaar weer een ton moet zijn, geeft de vorstelijke gever wellicht niet weer een halve ton, maar als wij volgend jaar weer bij onze lui komen om nog f 50.000.— krijgen wij het vrij zeker. Dat is onze kracht. Bij ons helpt elk mee, elk een beetje, en dat staat tamelijk vast. Gode zij dank! Maar anders eens een gift van f 50.000.— wat zou ons gezicht glunderen!

De Zend. Studieraad heeft een prachtig plan uitgevoerd. Hij heeft bij Lunteren een heideveld aangekocht met laag geboomte hier en daar beplant en zal daarop nu een aantal barakken zetten, met plaats voor 160 personen, om hun Zomerconferenties te houden. Nu willen de heeren ook wel een vorstelijke gift of een renteloos voorschot, maar ze zijn ook tevreden met meubelen, die men opruimen wil, wandversieringen, gordijntjes, planten, priëlen enz. enz. Dat zijn minder vorstelijke maar toch zeer bruikbare dingen. Wie den Z. S. R. daarmee wil verblijden, wende zich tot den heer J. W. Gunning, Domplein 25, Utrecht.

Maar, zoo hoor ik vragen, wat doet eigenlijk die Z. S. R.? Hij bevordert de Zendingstudie, geeft daarvoor boeken uit en houdt conferenties, ook stelt hij correspondenten aan en deze hebben, naar gelang van omstandigheden zich te wijden aan het volgende zevental zaken:

a. de vorming van Zendingstudiekringen; zoo mogelijk zelf als kringleider optreden en toezien op den geregelden gang van de(n) kring(en);

b. de bevordering van Zendingsonderricht aan kinderen, bepaaldelijk op Lagere Scholen, Zondagsscholen, Kinder(zending)sverenigingen, enz.;

c. het organiseren van Zendingstudielezingen of cursussen, en van andere samenkomsten in het belang der Zendingstudie-actie; een en ander zooveel mogelijk in verbinding met anderen;

d. de verspreiding van Zendinglectuur, b.v. door het houden van een boekendepôt; het inrichten van een boekentafel op samenkomsten; het vormen van een Zendingsportefeuille (leesgezelschap) enz.;

e. de propaganda voor de Conferenties voor Zendingstudie, de boekuitgaven en andere werkzaamheden van den Z. S. R.;

f. het winnen van nieuwe krachten voor de plaatselijke Zendingactie;

g. het zoeken van aanraking met plaatselijke organisaties en het helpen bevorderen der Zendingactie daarvan uitgaande door Zendingstudie en Zendingopvoeding.

Het is mogelijk dat iemand geen oude meubels heeft en geen geld, maar dat hij een deel van zijn kracht en invloed aan de Z. S. R. wil geven. Laat hij dan ook schrijven naar Domplein 25, Utrecht.

Ik heb twee boekjes gelezen waarop ik uw aandacht wil vestigen. T. Ferwerda, „*Wat moet de kerk doen om haar invloed op het volksleven te handhaven?*” Uitgegeven bij W. ten Have, Amsterdam. Ds. Ferwerda gelooft niet dat de kerk weinig invloed heeft op het volksleven.

„Als stad op den berg en als licht op den kandelaar, heeft zij, in trouw aan haar belijdenis, te getuigen voor God en Zijn Christus en aldus den geest der wereld aan te grijpen door heiligend in te werken op de begrippen van recht en moraal en op de banden der samenleving”.

Dat vind ik goed gezegd. In dat onwankelbaar getuigen ligt haar kracht. Ze is een pilaar en vastigheid der waarheid. Deze dingen gelden ook van het getuigenis in Zendinglanden.

De kerk moet zich niet opwerpen om allerlei kwesties op te lossen en vragen te beantwoorden, „dan zal ze haar aard verloochenen en haar kracht derven”, zegt Ds. Ferwerda. Een zeer wijs woord.

Hij besluit: „De kerk blijve zich steeds bewust, dat het resultaat van een

getrouw vervullen harer roeping nooit zal zijn een algeheele heiliging van het volksleven".

Het tweede boekje, dat ik las, is van den bekenden veelschrijver, Ds. J. J. Knap Czn. te Groningen en heeft tot titel „*Het Idealisme des Geloofs*” en is uitgegeven bij J. H. Kok te Kampen. Hij neemt aanleiding uit Jozefs droomen Gen. 37 : 1—8 om over dat onderwerp te spreken. Dat vind ik niet goed, maar wat hij overigens zegt, is zeer fraai. Hij wijst er inzonderheid op, dat de kerk en de Christenheid haar geestelijk doel in 't oog moet houden en dat de krankheid, waaraan zij lijdt, ligt in haar gouddorst. Ziehier een paar zinnen:

„De beursbengel, die van goud klept, toovert een lach op de aangezichten, maar het dreunen van de klokketoren, die van het heilige psalmt, ontroert slechts zelden de harten”. blz. 12.

„Er zijn in haar huis geen open vensters naar den kant van het hemelsche Jeruzalem, maar zij heeft slechts oog voor het tijdelijke dat haastig voorbij gaat” blz. 13.

„Als zij alleen maar denkt aan geld en goed, handel en nering, winst en verlies, dan verliest zij zelfs het vermogen om nog met haar hart uit te gaan naar wat in eeuwigheid blijft, zij wordt blind voor al wat niet glanst als het goud en voor al wat niet ritselt als bankpapier” blz. 14.

Dat is niet alleen mooi gezegd, maar ook zeer waar. Wil de kerk, wil de geloovige invloed hebben op de wereld dan moet ze niet dorsten naar goud.

En nu schrijf ik nog een paar zinnen over:

„Onze kracht schuilt niet in de getallen maar in de waarheid die wij belijden, in de beginselen, die wij verbreiden” blz. 22.

„Wij noemen het leven aan de hand van Gods Woord liefst een strijdperk, waarin wij dag aan dag hebben af te dalen, niet om parade-gevechten te houden, maar om er ten bloede toe te strijden tegen de vijandige machten, die ons omringen, als daar zijn honger, gebrek, armoede, krankheid en bovenal de zonde” blz. 23.

Al deze dingen gelden ook op het terrein der Zending.

Allerontzettendst zijn de berichten over de Spaansche griep uit Indië. Als voorbeeld knip ik enkele regels uit „*Alle den Volcke*”, van het arbeidsveld van den Gereformeerden Bond op Celebes. Het luidt:

„En nu hooren we allerlei droevige berichten. Vooral Boentao' heeft het hard te verantwoorden. De sterfte is daar bijzonder groot. Geheele huizen sterven leeg. Rijk en arm liggen als geradbraakt ter neer. Doch de onderhoorigen moeten er maar niet te veel aan toegeven; ze moeten immers rijst stampen, tweemaal per dag, er moeten bamboekokers met water uit verre bronnen gehaald worden, en de karbouwen van den heer, moeten die niet geweid, en de varkens niet verzorgd?

Zoo komt het, dat de sterfte onder de armen enorm groot is. In den regel zijn ze toch al ondervoed, zelfs jonge mannen hebben nu geen voldoende weerstandsvermogen, doch vooral vrouwen en kinderen sterven weg als ratten. In het toch niet groote landschap Boentao' met een goede duizend heerendienstplichtigen is het aantal dooden nu reeds gestegen tot 600. En nog iederen dag sterven er.

Het groote hoofd aldaar Pong Masak is nog de eenige gezonde in zijn buurt. De goedige man, die wel beveelt, maar naar wien niemand luistert, hanteert zelf den rijststamper, neemt zelf den waterkoker op de magere schouders en scharrelt van hier en daar het varkenseten bij elkaar. Zijn met rimpels doorgroeid gelaat drukt een groote droefheid uit bij het hooren en zien van het lijden van zijn volk. Ik zond een moerid naar hem toe, om hem in het allernoodigste bij te staan. Zijn smart zal echter nog grooter worden.”

Tot zoover het bericht uit Celebes. Helaas! dit staat niet alleen.

Met bijzondere belangstelling heb ik het (Ind.) Kerkblad van 13 Febr.

gelezen: Te Bandoeng is een ledenvergadering gehouden om te beraadslagen over de beroeping van een predikant. Er zou ruim f 10.000.— per jaar voor noodig zijn en de Kring kon naar berekening f 5.000 samenbrengen. Ze hoopten dan uit Nederland f 4000.— subsidie te krijgen en kwamen dan nog ruim f 1000.— te kort.

Ik bewonder altijd den moed en de offervaardigheid onzer Indische broeders. Hoe zijn de tijden veranderd! Ds. E. Haan kon als 't ware geen dubbeltje los krijgen in Batavia, Ds. Huysing pakte de zaak anders aan en sedert is het koord der beurs losgekomen. Op heden worden door de Gereformeerden in Indië verscheiden duizenden voor kerkelijke doeleinden samen gebracht en het einde is er nog niet. Dat wij de verzorging der Europeanen van de Zending losgemaakt hebben en er afzonderlijke Deputaten voor benoemd, werkt ook uitstekend.

De broeders te Medan doen ook nog hulpdienst voor de Rijsche Zending. Er wonen te Medan vele Batak-Christenen, als verstrooiden, en deze loopen groot gevaar verzwolgen te worden in den stroom van het materialisme. Er zijn 47 gezinnen en bovendien 80 ongehuwde mannen en 70 schooljongens, die allen naar Medan zijn gekomen om wat te verdienen. Voor dit gezelschap is een Pandita-Batak met name Jozua, maar de toestand vereischt meer zorg en toezicht dan hij vermag te oefenen en nu heeft de Rijsche Zending de hulp van den Kerkeraad der Ger. Kerk ingeroepen en er is een commissie benoemd, waarin ook Dr. Harrestein zitting heeft, en die comm. heeft een uitnemend plan beraamd om die Bataks woning en tehuis in Chr. kring te verschaffen. De heer P. A. Colijn denkt dat het plan wat hoog gemikt is; maar ontkent niet dat het er toe komen moet.

Ik denk dat gij het er mee eens zijt; en juich het van harte toe.

H. DIJKSTRA.

Rotterdam, Snellinckstraat 54a, April '19.

Pandita Djawa.

Voor enkele jaren werd het door velen niet mogelijk geacht, dat binnen afzienbaren tijd op Java Inlandsche Christenen tot de bediening des Woords zouden kunnen worden geroepen. Men dacht, dat er nog wel enkele tientallen jaren over zouden verlopen voordat het peil van ontwikkeling der Javaansche Gemeenten de hoogte zou hebben bereikt, dat tot de instelling van het ambt van Javaansche Dienaren des Woords kon worden overgegaan. Ook in dit opzicht hebben zich echter de toestanden op het zendingsveld veel sneller ontwikkeld, dan men vermoedde. Reeds nu komt op heel Java, ook op het zendingsterrein van de Gereformeerde kerken, deze zaak met nadruk aan de orde. Tot nu toe werden bij den dienst des Woords op Midden-Java Inlanders nog alleen als helpers gebruikt.

Om dezen helpers de noodige opleiding te geven is voor eenige jaren de Opleidingschool gesticht, waaraan Ds. D. Bakker als Docent en J. P. Zuidema als Leeraar werkzaam zijn. Deze school trekt hare kweekelingen gewoonlijk uit den kring van de Inl. onderwijzers, die zijn opgeleid aan de Keu-

cheniusschool en gedurende eenigen tijd in den schooldienst werkzaam zijn geweest. De onderwijzers, die daarvoor het meest geschikt worden geacht, worden naar de Opleidingschool gezonden, waar zij dan een cursus volgen, die twee leerjaren omvat. Zoodra zij met goeden uitslag dezen cursus hebben gevolgd en daardoor eenige theologische vorming hebben ontvangen, worden zij aangesteld als helpers bij den dienst des Woords. Deze helpers staan natuurlijk bij al hun werk onder de leiding van een Missionairen dienaar des Woords. Zij prediken het Evangelie en geven Godsdienstonderwijs, maar de sacramenten mogen zij niet bedienen.

Zij zijn nog slechts helpers, maar staan nog niet in het ambt van den dienst des Woords. Onder goede leiding verrichten deze helpers echter uitnemend werk. Er zijn er onder, die veel gaven van God hebben ontvangen en zelfs door Europeesche Christenen wel met genot worden gehoord.

Allengs sterker wordt nu in den laatsten tijd de drang, om althans aan sommigen van deze helpers de bevoegdheid te verleenen

om Woord en Sacrament te bedienen. Zij moeten niet langer „Helpers” zijn, maar aan de geschiktsten uit hen moet de gelegenheid worden gegeven om voorganger te worden: pandita djawa, Javaansch leeraar.

Het is een verblijdend verschijnsel, dat deze zaak aan de orde komt. Het spreekt toch van zelf, dat, zoo spoedig als dit met terdaad mogelijk is, de Inlandsche Gemeenten geheel zelfstandig behooren te worden en ook het ambt van de bediening des Woords moet worden ingesteld. Zoodra het zoo ver is, heeft de zending haar naaste doel bereikt. Zoolang er nog geen Javaansche Dienaren des Woords zijn, blijven de Inlandsche Gemeenten nog half onmondig, ook al is het, dat men al wel ouderlingen en diakenen heeft. Hoe eer de Javaansche Gemeenten geheel zelfstandig kunnen worden, hoe rijker de zegen der zending mag worden geacht, al moet dan ook als gevolg daarvan de zending terugtreden.

Het ligt echter voor de hand, dat men tot de instelling van het ambt van den dienst des Woords op het zendingsterrein niet eer moet overgaan, dan wanneer de toestanden daarvoor rijp zijn. Men moet het niet „maken” maar laten „groeien”. De Inlandsche Gemeenten moeten er zelf eerst rijp voor wezen. Onder meer is daartoe noodig, dat alle Gemeenten zelf de begeerte daartoe duidelijk opkome. Men moet aan de Gemeente geen pandita djawa opleggen, maar deze moet door haar worden begeerd. Ook is noodig, dat de Gemeente financieel krachtig genoeg zij en ook bereid om zelf in het onderhoud van den dienaar te kunnen voorzien. En natuurlijk moeten er personen aanwezig zijn, die eenigszins geschikt kunnen worden geacht om het ambt te kunnen bedienen.

Nu is het zeer opmerkelijk, hoe in den laatsten tijd deze zaak in sommige Inlandsche Gemeenten begint te leven. Zoo is b.v. te Solo op verzoek van den kerkeraad der Inl. Gemeente door de broeders Mas Doetakarjan, Mas Stefanoes en Sie Siau Tjong over deze zaak een advies ontworpen.

Het rapport van deze Inl. Christenen luidt — vertaald in het Hollandsch — aldus:

„Wat betreft de zaak der instelling van het ambt van Denaar des Woords in de Javaansche Christengemeenten zijn er drie punten te bespreken:

1. Is het noodig, dat er op Midden-Java Javaansche Dienaren des Woords komen?

Dit is noodig om de volgende redenen:

a. omdat het volgens de Heilige Schrift is, dat elke gemeente haar eigen regeerders en predikant hebbe;

b. om de gemeenten tot zelfstandigheid te leiden;

c. opdat de Christelijke godsdienst niet

een Hollandsche godsdienst genoemd worde, maar het duidelijk blijk, dat de Christelijke godsdienst aan alle volken gegeven is, ook aan het Jav. volk;

d. opdat de goede orde en wandel der Javaansche gemeenten anderen tot voorbeeld zij;

e. om moeilijkheden weg te nemen voor hen, die het Christendom willen onderzoeken en de verkondiging van het Evangelie zoo te gemakkelijker te maken;

f. opdat de Javaansche gemeente niet steeds als een zware last blijve drukken op den Hollandschen Dienaar des Woords.

II. 1. Hoe moet een Dienaar des Woords zijn?

a. Iemand die God vreest;

b. die bekwaam en moedig is om het Woord Gods te onderwijzen;

c. die bekwaam is om anderen te leiden;

d. geduldig en matig;

e. niet zich zelf zoekend;

f. van goed en rechtvaardig (gelijkmatic) gedrag;

g. sterk van lichaam;

h. door velen bemind.

2. Zijn er in de Javaansche gemeenten zulke mannen?

In de Javaansche gemeenten worden wel enkele zulke personen gevonden.

III. 1. Hoe moet een gemeente zijn om een eigen Dienaar des Woords te kunnen hebben?

a. zelfstandig (volwassen);

b. financieel zelfstandig, n.l. om de kosten van eigen onderhoud te dragen;

c. met een voldoende aantal leden;

d. een gemeente, die vooruitgaat, d.w.z. die zich gaarne toelegt op den bloei der gemeente.

2. Zijn er op Midden-Java zulke gemeenten?

Zulke gemeenten zijn er ook wel enkele.”

Dit rapport, nog van enkele opmerkingen vergezeld, opgesteld door deze Inlandsche Christenen en door den Kerkeraad der Inl. Kerk te Solo goedgekeurd, is zeer merkwaardig. Het vertolkt wat er leeft in de Javaansche gemeente en geeft blijk, dat men zich deze zaak ernstig heeft ingedacht.

Wanneer het komt tot instelling van het ambt van Denaar des Woords in de Inlandsche gemeenten, zullen daarvoor door de Generale Synode eenige regelen moeten worden gesteld. Op verzoek van de Miss. Dienaren des Woords op Midden-Java heeft de laatst gehouden Gen. Synode aan hare deputaten voor de zending opgedragen, hierover een advies te ontwerpen. De e.k. Gen. Synode zal die regeling dan hebben vast te stellen. En dan mag verwacht, dat op Midden-Java weldra enkele Javaansche Kerken

een eigen Javaansch Dienaar des Woords zullen verkrijgen.

Zaandam.

W. B.
N. H. Kerkblad.

De Hollandsch-Chineesche School met den Bijbel te Djokjakarta.

Het schoolwezen ontwikkelt zich op Java prachtig. Men vindt er a. dessa-scholen. De eenvoudigste, waar een Javaan, die wat ge-

ook Javanen als onderwijzers en hulponderwijzers verbonden. De leerlingen bereiken er ongeveer een peil van ontwikkeling als de leerlingen onzer lagere scholen.

c. Scholen voor Javanen en Chineezers, die onze taal leeren. Zij bereiken een mate van ontwikkeling, waarmee ze later kunnen overgaan tot inrichtingen met een uitgebreider leerplan, waar doctors-Djawa en anderen hun opleiding vinden. Deze scholen zijn tweeërlei **Hollandsch-Javaansche en Hollandsch-Chineesche Scholen.**

Voertuig van onderwijs is hier onze taal, en Europeesche onderwijzers geven hier onderwijs. Het plan is, dat wij nu een school te Djokjakarta zullen openen, waar Javanen zullen worden gevormd voor onderwijzers aan deze scholen.

Onze foto laat ons de Hollandsch-Chineesche School te Djokjakarta zien. De heer W. Schmidt staat aan het hoofd en naast hem de heer E. Piso en Mej. F. H. Pruijs en Mej. E. E. Winter, en mevr. Dijkstra—geb. Gijsbers. Het geheele personeel bestaat uit Europeanen. Als onze nieuwste school haar doel bereikt, zal dit na verloop van jaren veranderen. Chineezers, die Christen zijn en onze taal spreken zullen dan het personeel uitmaken.

POERBOLINGGO.

Een kort overzicht van de Zendingsgeschiedenis van Poerbolinggo in Banjoemas ga vooraf.

In de jaren 1860 en daaromtrent woonde te Banjoemas een wed. v. Oostrom, die voor hare huisgenooten het Evangelie verkondigde. Dit gaf aanleiding dat 9 Javanen naar Semarang liepen, 40 uren ver, om den doop te ontvangen van Zend. Hozoo. (1858). Toen zend. A. Vermeer enkele jaren later (1862) te Tegal kwam, hoorde hij al spoedig van deze geschiedenis en trok naar Banjoemas om kennis te maken. Hij werd vriendelijk ontvangen en besloot zich te Poerbolinggo te vestigen (1867). Deze stad koos hij, omdat er een Chinees woonde, Baba Kouw Tek San, die door krachtige genade tot bekeering was gekomen en door Vermeer was gedoopt. Deze kreeg toen den naam Paulus en komt in de zendingsberichten voor onder den naam Paulus Tek San. Paulus was een man van invloed en vol ijver voor de zaak des Heeren en zoo gebeurde het dat Vermeer, toen hij zich 12 Oct. 1867 te Poerbolinggo vestigde, er een gemeente vond van 20 mannen, 20 vrouwen en 28 kinderen.

Deze kleine gemeente is, helaas, niet zoo bearbeid als noodig was en middelijkerwijze ook niet tot een uitbreiding gekomen zoo-

leerd heeft zijn landgenooten mededeelt wat hij weet. Een vlijtige leerling kan in ongeveer drie jaar den onderwijzer inhalen.

b. Tweede klasse scholen. Aan deze zijn

als men mocht verwachten, zoodat Vermeer, toen hij 1892 stierf er niet veel meer achterliet dan hij er gevonden had.

Na den dood van zend. Vermeer volgde een vacature van tien jaren. Zijn opvolger Ds. G. J. Ruijsenaers kwam 4 Nov. 1901 om daar het zendingswerk weer op te nemen. Hij werkte met grooten ijver, maar slechts korten tijd, reeds den 5 Juni van het jaar 1907 nam de dood hem plotseling weg. Hij mocht dus nog niet volle zes jaren arbeiden aan de vervallene hutte des Heeren te Poerbolinggo.

Er volgde nu weer een vacature van ruim één jaar. Den 1 Nov. 1908 begon Dr. B. J. Esser zijn zendingswerk. In het jaar 1910 werd hij gevolgd door Dr. M. W. Th. van Stokkum als Miss. arts en kwam dus het werk op goeden gang.

En hoe gaat het nu? Dr. B. J. Esser gaf, ter herdenking van zijn tien-jarig zendingsleven een overzicht, dat wij ter beantwoording dezer vraag met wijzigingen en invullingen zeer vrij willen volgen.

Het is 1 November 1918, tien jaar geleden dat Dr. Esser, na reeds enkele maanden op Java geweest te zijn, door den konsulent Ds. L. Netelenbos in Poerbolinggo tot zijn dienstwerk werd ingeleid.

Het arbeidsveld van Rotterdam en de andere kerken die te zamen de Partikuliere Synode van Zuid-Holland (Zuidelijk-gedeelte) vormen, omvat 4 afdeelingen der residentie Banjoemas n.l. Poerbolinggo, Banjoemas, Poerwokerto en Tjilatjap. De vijfde afdeeling is formeel nog onbezet terrein, wel stelden wij voor het grootste deel der afdeeling Bandjarnegara bij Wonosobo te trekken en één distrikt bij Poerbolinggo, doch aangezien Wonosobo steeds met gebrek aan werkrachten sukkelde, bleef de toestand zóó dat het weinige werk dat daar geschiedde van Poerbolinggo uit gedirigeerd werd. Nu sedert Augustus 1.1. (onder nadere goedkeuring der betrokken zendende kerken in Holland) mij het konsulentchap over Wonosobo (het terrein van Z. Holland, Noordelijk gedeelte) werd opgedragen en ik dit alléén kan bereiken gaande door Bandjarnegara, is deze kwestie van zelf opgelost en is dus mijn werkring, behalve met de afdeeling Wonosobo van de residentie Kedoe, ook met de afdeeling Bandjarnegara vermeerderd. Het gezamenlijk terrein is zeker het grootste van één der arbeidsvelden der missionaire predikanten wat uitgestrektheid en ook wat aantal inwoners, dat de twee millioen nadert, betreft.

Het was dan ook zeker een uitkomst toen wij door partikuliere hulp in staat werden gesteld een automobiel aan te schaffen. Zonder het gebruik van zulk een prachtig

vervoermiddel is een eenigszins goede behartiging van zulk een uitgestrekt terrein moeilijk uitvoerbaar.

Intusschen wil ik Wonosobo er thans buiten laten en u alleen spreken over Rotterdams terrein.

Poerbolinggo.

De hoofdgemeente Poerbolinggo (hoofdplaats der gelijknamige afdeeling) bereikt ge uit Maos met de Serafoedal-stoomtram noord-oostwaarts stoomend in ongeveer 2½ uur. Ze ligt in het volkrijke Serafoedal, aan een zijrivier van den hoofdstroom, de Kali Klawing, 2½ uur ten Zuiden van het Slamatsgebergte. Als gij uit het station stapt hebt gij schuinss tegenover u de zendingschool met 3 goeroewoningen. Deze school te Kandang Gampang (naam van de kampong) heeft ongeveer 80 leerlingen, verdeeld in 4 jaar-klassen, en met 3 onderwijzers. Wat het gebouw betreft is zij nog van ouderwetsch type en moet ze verre achter staan bij de nieuwere school te Karangwangkal bij Grendeng. In inrichting, leerplan en aantal leerlingen zijn echter alle 3 scholen op Rotterdams terrein gelijkwaardig. Alle drie volgen zij zoo veel mogelijk het leerplan van de Goevernements inlandsche tweede klasse scholen, tellen zij ongeveer 80 leerlingen, verdeeld in 4 klassen in 3 lokalen, en hebben zij 3 inlandsche onderwijzers al of niet bijgestaan door een z.g. magang (een jongeling, die leert voor het kweekelingexamen). Een bijzonderheid van de school te Kandang Gampang is dat de grootste helft Chineesche leerlingen zijn. De Javaansche kinderen van die school zijn voor verreweg de meerderheid uit de Christen gezinnen.

Gaan wij van het station 1½ paal de kota (stad) in dan komen wij aan de pastorie, op wier ruim erf ook een oorspronkelijk voor andere doeleinden opgetrokken gebouw voor kerk dienst doet, (ruim honderd zitplaatsen) terwijl voorts een semi-permanent gebouwte ruimte biedt voor catechisatiekamer, goedgangs en autogarage.

Het Hospitaal.

Nog 1½ paal verder ligt het gehucht Trenggiling. Dáár is ons flink en uiterst doelmatig hospitaal met 4 zalen en 140 bedden, onderleiding van Dr. M. W. Th. van Stokkum verzezen.

Behalve genoemde dokter werkt daar Mej. Weeda, belast met de administratie en het bestuur der huishouding, terwijl de plaats van. Hollandsche verpleegster, die vacant geworden was door het huwelijk van zuster Iken met den broeder van haar overleden man, den heer Iken, chr. onderwijzer te Batavia, ingenomen is door zuster Netelenbos, een jongere zuster van Ds. L. Netelenbos te Poerworedjo.

Van het hospitaal kunnen wij overigens niet veel vertellen. In 1917 werd er een nieuw gebouw geopend en de doctor is er zeer mee ingenomen. De kosten overtroffen de raming met maar even f 12000 en het geld werd gelukkig gevonden. De doctor schrijft er van:

„U begrijpt dat het werken in onze nieuwe gebouwen heel wat prettiger gaat, al brengt het ook weer vele zorgen meer mee.

„De patiënten varen er uitstekend bij. Ze liggen in ruime zalen, op nette ijzeren bedden; de operatie-patiënten en andere zware zieken kunnen een apart kamertje aan de uiteinden der zaal krijgen.

„Het onderhoud is nu veel uitgebreider en kost veel meer dan vroeger”.

In dat jaar 1917 kwamen er in 't spreekuur gemiddeld 25 à 45 personen per dag, terwijl er 120 à 140 patiënten geregeld in het hospitaal vertoefden.

Dr. v. Stokkum hoopt zeer dat er weldra een tweede doctor zal komen, want hij is overkropt met werk.

Een Goeroe Indjil (Evangelist) verkondigt dagelijks het evangelie aan de bezoekers van het spreekuur.

Hoe er gewerkt wordt.

Volgens de laatste opgave (ultimo 1917) bestond de gemeente ter hoofdplaats uit 198 gedoopten (waaronder 98 belijdende leden). Onder hen zijn 3 Chineesche gezinnen, terwijl er ter plaatse ook een aantal Christen-Chineezen uit China (Singkeh's) in meer of minder verband met onze gemeente leven. Enkele hunner volgen geregeld de Javaansche godsdienstoefening, terwijl ik zelf, zoo mogelijk iedere week, ten hunnent een bijbelbespreking in het Javaansch houd, waarbij echter de taal een ontzaglijk struikelblok vormt.

Er zijn in Poerbolinggo 2 goeroe's indjil (evangelisten) werkzaam.

Behalve catechisatie houden en preeken is hun opgedragen de evangelie-verkondiging op de zalen en aan de menschen die de polikliniek bezoeken. Om de veertien dagen wisselen zij elkaar in dat laatste werk af, terwijl dan degene die vrijkomt, in Poerbolinggo en omstreken de menschen (ontslagen patiënten enz.) aan de huizen het evangelie brengt.

Ook woont er in Poerbolinggo een courantenrondbrenger, wiens taak het is ons Javaansche maandblad Mardi Rahardja en de Maleische Penaboer van Ds. L. Tiemersma aan de huizen rond te brengen en tegelijk aanknoopingspunten op te speuren.

Wij verspreiden 5500 Javaansche en 800 Maleische bladen per maand. Gedeeltelijk gaan die over de post, gedeeltelijk worden ze door drie courantenrondbrengers tehuis

gebracht: de ééne woont te Poerbolinggo, de tweede in Grendeng en de derde in Adiradja.

Ook hebben we voor het gezamenlijk veld (Poerbolinggo en Wonosobo) drie colporteurs. Eén staat aan het station te Maos, de twee andere gaan er tezamen op uit (een voor rekening van Wonosobo).

Ze verkochten het vorig jaar ruim 4000 boeken en boekjes. Dit jaar zal het wel de 5000 halen, hoop ik.

Pengaloesan.

In de afdeeling Poerbolinggo ligt op de helling van de Slamet ook de kleine gemeente Pengaloesan. Deze vormt op dit oogenblik één van de moeilijkste problemen op mijn arbeidsveld. Er zit in die gemeente zoo weinig groei, dat slechts wanneer een bijzonder geschikte goeroe indjil (evangelist) er geplaatst kon worden, feitelijk een bezetting van dien post verantwoord kon heeten. Want zijn werk zou dan in hoofdzaak moeten zijn in die bergstreek door er op uit te gaan het evangelie te verspreiden. Behalve door de naar het schijnt stompe en onaan doenlijke aard der bevolking wordt zulk een arbeid ook gedrukt door de terreinbezwaren en door den buitengewoon grooten regenval. Op het oogenblik is er als tijdelijke proef een verpleger van het ziekenhuis geplaatst. Wat we met dezen post in de toekomst zullen doen, weten we nog niet. Wel verwachten we met Januari een nieuwen goeroe-indjil van den cursus van Ds. Bakker, maar ik denk niet, dat hij 't hout is waaruit men een man zou kunnen snijden, die in Pengaloesan de gemeente zou vooruitbrengen.

Zeer merkwaardig is het dat er juist uit deze onvruchtbare plaats onderwijzers en verplegers afkomstig zijn, mannen, die na behoorlijke opleiding zeker niet de minsten onder het onderwijzend en verplegend personeel der zending zijn. Ook was het een Christen uit Pengaloesan, naar Hollandschen maatstaf van zeer twijfelachtig allooi, die den „politie” van Grendeng tot het Christendom bracht, welke man zelf later weer de aanleiding was tot onze ingang in de desa Panoesoepan. Verder heeft een goede verzorging van Pengaloesan ook belang, omdat aldaar Dr. van Stokkum een pasangrahan (tijdelijk verblijf) heeft, waar zijn gezin en verplegend personeel vaak hunne vacantie's doorbrengen. Er is al eens over gedacht in Pengasoelan ons eerste hulpziekenhuis, in de desa te openen. De geestelijke verzorging zou dan tegelijkertijd door den inlandschen hoofdverpleger kunnen geschieden.

Het gaat niet best om Pengaloesan te

verlaten, want het gehucht Katelklawoe, waar enkele Christenen wonen, ligt één uur hooger op den berg en zou van Poerbolinggo uit niet kunnen worden verzorgd.

De afdeeling Poerbolinggo maakt den indruk van een harde bodem te zijn. Een groot deel van de hoofdgemeente bestaat dan ook uit Christenen van elders. Onder 22 volwassenen, die ik op de hoofdgemeente heb mogen doopen waren er (behalve een Chineesche man en vrouw) slechts 9 menschen uit de streek zelf.

Van Pengaloesan zou ik nog een merkwaardige bekeeringsgeschiedenis kunnen vertellen. Dit stel ik echter tot later uit.

Banjoemas.

We herinneren ons dat hier een kring christenen was, vergaderd door Mevr. Oostrom. Zending Vermeer sprak er den eersten keer voor omtrent 80 hoorders. Hoe is het er nu?

Van uit Poerbolinggo wordt de residentie-hoofdplaats Banjoemas (afstand 21 K.M.) bediend. Van het oorspronkelijk kringetje Javaansche Christenen uit den ouden tijd is daar bijna niets meer over. Eenige beteekenis heeft het werk daar onlangs weer gekregen door dat gelijk vóór 10 jaar het Javaansche korps politiedienaars vervangen is door Christen Amboneezen, Timoreezen en Batakers, waar onder enkele bepaald belangstellenden gevonden worden.

Behalve het weinige werk ter hoofdplaats, hebben we in die afdeeling nog de gemeente Kertajasa, (liggende een kwartier loopens van de tweede stopplaats Bantar, ten Oosten van Klampok) ook nog een kringetje uit den tijd van zending Vermeer. Het grootste deel van Dr. Essers tijd werkte hier in de gemeente en in een klein schooltje een onderwijzer van middelbaren leeftijd, opgeleid in Depok. Sedert hij overgeplaatst is, bloeide de school op, zoodat ze dit jaar verbouwd moest worden en er nu 3 onderwijzers en een magang (kweekeling) aan verbonden zijn. Als die nu ook maar de energie hebben om naar buiten te arbeiden, dan kan het wat worden. In de laatste jaren kwam er ook weer wat leven in de kringetjes van Christenen uit den tijd van Vermeer te Karangtjengis (afd. Poerbolinggo, maar bewerkt van uit Kertajasa) en Poerwonegoro, zoodat zich ook enkelen van buiten er bijvoegden, zonder dat het nog tot doop kwam. Wanneer wij geschikte menschen hadden, ligt er nog genoeg werk in die afdeeling.

Poerwokerto. Grendeng.

Een heel wat opgewekter beeld vertoont de afdeeling Poerwokerto. We hebben daar de gemeente Grendeng. In 1895, midden in de tien jaar, dat Poerbolinggo vakant was,

is daar het evangeliezaad gestrooid door het machinaal van buiten leeren van het Onze Vader. De kleine gemeente heeft insteekring aangevraagd en zal die waarschijnlijk wel verkrijgen. Ze hebben met weinig hulp van buiten een keurig kerkje gebouwd. De goeroe-indijl aldaar werd in het afgeloopen jaar met een flink, ruim huis verblijd, terwijl ook de school (in het naburige Karangwangkal), opgetrokken naar nieuwer model geen ongunstigen indruk maakt. Wat gebouwen betreft staat dus Grendeng van de buitengemeenten vóóran. Gelukkig wordt de gunstige indruk, die het uiterlijke maakt niet door 't geestelijke weersproken. Wel is de uitbreiding ter plaatse zelf in de 10 jaar, die achter liggen, weinig geweest. Toch gaat er invloed van de gemeente op de desagenooten uit, zichtbaar wordend in het verminderen van heidensch-bijgeloofige gebruiken. Wij hebben hoop dat, mede door invloed der school, ten slotte de vooroordeelen zullen wijken en er weer schot zal komen in den groei der gemeente. Geheel door spontane uitbreiding kregen we van uit Grendeng in het ruim drie uur verder gelegen Panoesoepan, ingang, 't Ziekenhuis was 't middel om een Chineeschen broeder in het 4 à 5 uur van Grendeng verwijderde Adjibarang te winnen. Hij trok weer enkele Javaansche gezinnen aldaar. Deze beide kringetjes geestelijk te verzorgen, geeft onzen goeroe-indijl, trouw bijgestaan door de onderwijzers, handen vol werk. Van beide kringetjes is alleen bedoelde Chinees gedoopt. Zijn vrouw en twee Javaansche gezinnen uit Adjibarang zullen, tegelijk met twee Javaansche vrouwen uit Grendeng, spoedig gedoopt worden. Enkele leden der gemeente wonen ook in het 3½ K.M. verwijderde stedeken Poerwokerto, waar we intusschen nog geen bijeenkomst hebben. In Grendeng wonen één courantenrondbrenger en twee colporteurs (de eene eigenlijk in Poerwokerto).

Tjilatjap. Adiredjo.

Onze gemeente waar het meeste schot in zit is die te Adiredjo (ten zuiden van Maos, Afd. Tjilatjap). Na Ds. G. J. Ruijsenaers' dood (1907) vestigden zich hier een drietal gezinnen uit de Christengemeente te Glongong (bij Keboemen). Het bleken flinke lui te zijn. Langzamerhand breidde zich de kring uit, zoodat we daarin aanleiding vonden hier onzen goeroe-indijl Misael te plaatsen (Juni 1916). Deze ijverige broeder, bijgestaan door een bijzonder geschikten courantenrondbrenger, vindt hoe langer hoe meer ingang in die streek. Hij heeft het bijzonder druk, want hij moet ook de Christenen in Tjilatjap (één gezin) en in een kleine desa in Oost-

	Aantal leden ult. ^o 1917.	Gedoopten gedurende de jaren (van 1 November—31 October).																Totaal in 10 jaar:						
		1908/09		1909/10		1910/11		1911/12		1912/13		1913/14		1914/15		1915/16			1916/17		1917/18			
		Kinderen	Volwassenen	Kinderen	Volwassenen	Kinderen	Volwassenen	Kinderen	Volwassenen	Kinderen	Volwassenen	Kinderen	Volwassenen	Kinderen	Volwassenen	Kinderen	Volwassenen		Kinderen	Volwassenen	Kinderen	Volwassenen		
Belijvende leden	Totaal gedoopten	89 ¹⁾ 198 ¹⁾	5	—	6	1 ²⁾	5	—	13	5 ³⁾	8	—	7	5	9	—	10	3	9	5	8	3	80 ⁴⁾ 22 ⁴⁾	
12	28	3	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	4	1	3	—	12	1
14	37	2	—	1	—	2	—	3	—	1	—	2	—	2	—	1	1	1	3	—	1	—	18	1
23 ¹⁾ 43 ⁵⁾		3	—	1	—	3	—	3	1	—	—	2	—	—	—	—	4	—	—	—	* 3	5 ⁵⁾	19	6 ⁵⁾
29	60	—	—	1	1	—	—	1	1	—	1	—	1	—	3	—	1	1	7	4	13	5	29	13
167	366	13	—	9	2	11	—	22	7	9	1	13	5	16	—	16	5	23	10	28	13	158 ⁶⁾ 43 ⁶⁾		
Totaal																								
Poerbolingo. (met Banjoemas).																								
Pengaloesan. (met Katelklawoe).																								
Kertajasa. (met Karangtjengis en Soerwonegoro).																								
Grendeng. (met Adijabarang en Panoesoepan).																								
Adiredjo. (met Tjilatjap, Noesa-Kembangan Maos en Prawalo).																								

¹⁾ Waaronder resp. 13 en 5 Chineezen.

²⁾ Chinees ³⁾ waaronder 1 Chineesche vrouw.

⁴⁾ Waaronder resp. 5 en 2 Chineezen.

⁵⁾ Waaronder 1 Chinees.

⁶⁾ Waaronder resp. 5 en 3 Chineezen.

Dr. B. J. ESSER.
Poerbolinggo 1.11-'18.

Noesakembangan* (twee gezinnen) verzorgen, terwijl hij ook geregelde bijeenkomsten met belangstellenden te Maos en te Rawalo (district Poerwokerto) heeft. De laatste plaats is de oorspronkelijke woonplaats van onzen colporteur aan het station Maos. Deze woont thans te Adiredjo, maar gaat iedere maand de 10 laatste dagen naar Rawalo couranten verspreiden enz. Het volgend jaar hopen we in Adiredjo een school te stichten.

De gemeente aldaar is een beetje jaloersch op Grendeng, dat al een kerkeraad krijgt, terwijl Adiredjo groter is. Maar zoo'ang ze nog geen fatsoenlijk kerkgebouwtje hebben kunnen bouwen als Grendeng voelen ze zelf dat ze het zich nog niet waardig getoond hebben.

Overzicht.

Uit nevenstaanden staat blijkt dat er in 10 jaren op heel dit arbeidsveld slechts 43 volwassenen zijn gedoopt. Dit is zeer weinig. Maar het werk kwam ook pas in de laatste jaren goed op gang en het aantal helpers kan nog groter worden, en dat moet ook, meer onderwijzers, meer goeroes-indijl, meer couranten-verspreiders, meer hospitaal-werk. Ook is er uitzicht op een Chr. Holl. Jav. school op dit terrein wat van groot belang voor de toekomst is.

Overigens is o. i. het voornaamste werk nog steeds voorbereidend. De grond moet nog toebered worden de publieke opinie langzaam bewerkt, opdat straks wanneer de ure van opwaken voor Java slaat, Banjoemas niet achter blijve.

Wij geven hierbij op pag. 76 de staat van gedoopten over 10 jaren; zooals Dr. Esser die heeft opgemaakt. H. D.

Korte Berichten.

Busjes.

- a. Knikkertjes niet meer voorhanden.
- b. Blikken busjes 10 f1.30, 5 f0.80, 1 f0.23 verkrijgbaar bij Mej. S. Hania, de Bilt (Utr.) tegen postwissel.
- c. Papieren busjes, à f1.— per tien en losse teksten à f0.90 per 100 worden gezonden door G. M. Feij, Burg 109, Middelburg, alleen na ontvangst van een postwissel.

Het onderwijs in Ned. Indië.

De Deli Crt. ontving „het eerste deel van het algemeen verslag van het onderwijs in Ned.-Indië in 1917. Totaal is in dat jaar voor het onderwijs uitgegeven ruim 21 miljoen, waar tegenover stond 2 miljoen aan ontvangsten. Van die 21 miljoen is 13 miljoen

besteed voor het Europeesch en 8 miljoen voor het Inlandsch lager onderwijs.

In geheel Indië bestaan 10.000 scholen, waarop 12.000 leerkrachten werken en ruim 800.000 kinderen onderwijs ontvangen.

Van de leerkrachten waren 1821 Europeanen en ruim 10.000 Inlanders, van de 800.000 leerlingen waren 27.000 Europeesche, 778.000 Inlandsche en 10.000 vreemdelingen.

Het boek geeft voor vakmensen zeer belangwekkende gedeelten en voor den leek een schat van keurige foto's waarvan die van de Hollandsch-Chineesche kweekschool en van de sport-cursussen te Bandoeng zeer aardig zijn.

Maar dat neemt niet weg, dat het aantal scholen en leerkrachten enorm zal moeten worden uitgebreid.

Ds. C. Zwaan te Djocja.

De Kerkeraad der Geref. Kerk van Amsterdam heeft goedgevonden aan Ds. C. Zwaan te seinen, in antwoord op een telegram zijnerzijds, dat hem verlof wordt verleend met Mei aanstaande.

Chr. School voor meisjes te Solo.

De Chr. School voor meisjes uit den Javaanschen adelstand, gevestigd te Solo, zal den naam van „Koningin-Emmaschool" dragen.

Verlaging passage-tarieven op Indië.

Naar verluidt, zouden de Nederlandsche stoomvaartlijnen binnenkort overgaan tot een verlaging van passagierstarieven.

De Rott. Lloyd en de Maatij. „Nederland" hebben de tarieven voor eerste, tweede en derde klas resp. reeds van f1500, f800 en f600, op f1200, f800 en f500 gebracht.

Uit het Kerkeraadsverslag te Batavia.

Ds. Tiemersma deelt mede, dat 15 Bataksche jongelieden toegang tot het H. Avondmaal gevraagd hebben. De broeders Kal en Pesoelima worden aangewezen om het onderzoek bij te wonen.

LEESTAFEL.

K. Schilder. Tegenstrijdigheden in den Bijbel? Ons Arsenal no. 3, 4, 5. — Zutphen, J. B. v. d. Brink.

Hij geeft een beslist ontkennend antwoord op de gestelde vraag. Maakt echter wat te veel los.

Mozes de man Gods, door J. Douma.

— J. H. Kok, Kampen.

Goede stichtelijke lectuur. Het eerste deel van de Vereeniging ter Bevordering van Stichtelijke Lectuur f5 per jaar geeft voor f10 goede boeken.

Meisjesopleiding door J. C. Wirtz

Czn. — E. J. Bosch, Baarn.

Nuttige wenken.

De christelijke verpleegster, door J.

H. Kuyper. — E. J. Bosch, Baarn.

Er zijn vele jonge meisjes, die zich begeeren te geven. Ze vinden hier een schoone handleiding; wel wat kort. Inzonderheid de bladz. die over Verplegingswerk op het Zendingsterrein handelt. Maar wie zich wil geven, ga aan Mej. J. H. Kuijper, Kanaalstraat 5, den Haag, schrijven.

„Hou Zee”.

Dit gezochte jongensblad is voor sommigen wat duur, daarom geeft de uitgever E. J. Bosch te Baarn een eenvoudiger voor f1.95 per half jaar.

Diaconaal Correspondentieblad voor de Geref. Kerken in Nederland

onder redactie van Dr. J. C. de Moor, Mr. R. van Maare, met vaste medewerking van Mr. A. J. L. van Beeck Calkoen. — J. H.

Kok, Kampen.

Op dit blad, dat in Jan. 1919 zijn 17e jaarg. intreedt vestig ik volgaarne de aandacht.

De lendenen omgord. Bijbelsch

Dagboek door J. J. Knap Czn.

Tweede herziene druk. — J. H. Kok, Kampen.

We lezen reeds enkele jaren dit dagboek met veel genoegen elken dag, en ik acht het van belang voor de verbreiding der waarheid dat nog velen het zullen lezen. Drukfouten als Matth. 11 : 17 op 12 Dec. zullen nu verbeterd worden.

School en Zending. Een noodzake-

lijke aanvulling op het leerplan der Christelijke lagere School. Handleiding bij het Zendingsonderwijs aan kinderen door K. Wielemaker in leven hoofd der Christelijke School te Biggekerke. — Boekhandel van de Zendingstudieraad, Nassau Zuilensteinstraat 25, de Haag.

Dit is de wel wat lange titel van een zeer geschikt boek voor onderwijzers. De schrijver geeft voorkeur aan het Zendingsonderwijs in aansluiting aan het onderwijs in de verschillende vakken. Bijbelsche geschiedenis, lezen, schrijven, rekenen, Nederlandsche taal, geschiedenis des vaderlands, kerkgeschiedenis, aardrijkskunde, kennis der natuur, zingen, teekenen. Inzonderheid over het eerste vak, Bijbelsche geschiedenis is hij zeer uitgebreid en licht het toe met tal van voorbeelden en verhaaltjes. Hij volgt daarbij het voorbeeld van dr. Warneck en Nijland.

De schrijver heeft beschikt over enorme belezenheid, en maakt het een onderwijzer, die zich beijveren wil, zeer gemakkelijk.

Aan het slot geeft hij ook nog een proeve a. van een jaarcursus in veertig lessen; b. van een zendingsreis om de wereld in 40 lessen; c. van een overzicht van de zending in onze koloniën in 40 lessen. In scholen waar men er tijd voor vindt kan men hiervan gebruik maken. Een tamelijk breede lijst van boeken en boekjes voor de studie en om te lezen door of voor en met de kinderen besluit het werk.

Moeder door Mevr. A. Hoffmann.

— E. J. Bosch, Baarn.

Voor jonge moeders een aantal wenken ter overweging, soms riekt het naar de studeerkamer.

Giften voor de Zending.

Ontvangen voor de Generale Kas der Zending.

Door Ds. Dijkstra van Brunsting te Beilen opbrengst postzegels f1.64½. Door N. H. Hemmes te Reitsum van Dirk en Anneke Metslar 180 halve centen en 12 stuivertjes te zamen f1.50. Door Ds. F. Wiersma te Oosterbierum spaarcenten van Gerben Surensma f3.47. Van Mej. H. V. te L. f5. Door A. Sinnema van de schoolkinderen te H. I. Ambacht f5.50. Door A. Snook te N. Weerdinge aandeel collecte Noordelijk Evang. Zendingfeest f81.25. Van Tj. Hoekstra te Urk f5. Door L. Smit te Kampen uit het busje van Gebr. Smit te Schokland f3.

W. BREUKELAAR.

Zaandam, 22 April '19.

Voor de Zending te Djogja en Solo.

Door P. v. d. Ploeg van de Geref. Kerk te Wirdum voor den arbeid van Dr. v. Andel te Solo f5. Van de Geref. Kerk te Hoofddorp voor de Med. dienst f200. Door S. Huisman, Holysloot, saldo kalender f1, gift f1, te zamen f2. Van de Fam. W. Busch te Zaandam opgespaarde halve centen f2.

W. BREUKELAAR.

Zaandam, 22 April '19.

ONESIFORUS-BKAN

UTRECHT.

Verstrekt **BOUW**-Kapitaal tegen zekerheidsstelling
aan KERKEN, SCHOLEN, STICHTINGEN.

Geeft uit $4\frac{1}{2}\%$ 10-jarige Obligaties in stukken
van f 1000.—, f 500.—, 250.—, f 100.— 50.—.

Inlichtingen verschaft de Directie,
Nieuwe Gracht 69, Utrecht.

Hoekstra en Gassenaar

ARCHITECTEN.

Ampèrestr. 59, s'-Gravenhage.
KERK-, SCHOOL-, VILLA-BOUW, ENZ.

Christelijk Internaat Wilhelmina, te Zeist,
leemt niet meer dan 20 leerlingen. Daar-
voor kunnen ouders verzekerd zijn, dat
voor hun kind alles gedaan wordt, wat
nóg mogelijk is.

J. POPPES Jzn., Hoofdonderwijzer.

H. F. DE CHARRO & ZONEN.
PAPIERHANDEL - DEN HAAG.
PAPIERFABRIEK TE EERBEEK.
Vraagt onze nieuwe collectie Pakpapieren.

omer-Sproeten.

zels de donkerste, verdwijnen door
een pot SPRUTOL.
Bij alle goede Drogisten.

Mijnhardt's

Geneeskrachtige tabletten

tegen

Bloedarmoede,

rugpijn, bleeke gelaatskleur.

Mijnhardt's Staalttabletten.

In doozen vanaf f 0.90.

Zenuwachtigheid,

examenvrees, onrust, overspanning,
slapeloosheid.

Mijnhardt's Zenuwtabletten.

Koker 60 ct.

Gal en slijm.

Mijnhardt's Laxeer-tabletten.

Zijn bloedzuiverend, regelen den stoel-
gang.

Doos 50 ct.

Maagzuur,

maagpijn,
maagwater, oprisping, geen eetlust,
slechte spijsvertering.

Mijnhardt's Maagtabletten.

Koker 60 ct.

Koorts, binnenkoorts,

Malaria, koude rillingen, kiespijn.

Mijnhardt's Koorts-tabletten.

Koker 60 ct.

Rneumatiek,

jicht,
koude en pijn in de ledematen, spier-
en gewrichtspijn, influenza, aange-
zichtspijn en kiespijn.

SANAPERIN-tabletten.

Koker 60 ct.

Hoofdpijn.

Mijnhardt's Hoofdpijn-tabletten.

Koker 45 en 80 ct.

Let bij koop op den naam van den

fabrikant **A. MIJNHARDT,**

Pharmac. Fabriek ZEIST.

Bij Apoth. en alle Drogisten.

Hôtel-Rest. „DE HOOP”

Warmoesstr. 158. Tel. 9132 N. Amsterdam.

Logies f 0.50, f 0.60 en f 0.75.

:: Diners vanaf 50 cent. ::

Aanbevelend, A. L. ALDENKAMP.

Het Beste, Goedkoopste en meest Solide adres voor Zaden, Bloembollen en Planten
is L. STASSEN, HILLEGOM. - Vraagt Prijscourant welke franco wordt toegezonden.

Elke tekst in vier dagen, elk pas of vroeger verschenen boek direct te ontbieden. — Religiëuze platen en schilderijen. — Luxe Bijbels en Kerkboekjes. — Speciaal adres voor gecombineerde cadeaux. —

PEEK & CLOPPENBURG

Grootste Heeren-en Jongeheeren KLEEDINGMAGAZYNEN

In alle voornamen plaatsen

LEVEN- en ONGEVALLENVERZEKERING

DE AMSTERDAMSCH

AMSTERDAM: Tijdelijk adres: HEERENGRACHT 414.

Directie: Jhr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN Jr., Jhr. J. DE SAVORNIN LOHMAN,
Mr. J. C. L. VLAANDEREN.

Bij J. H. KOK te Kampen is verschenen de

**4^e geheel herziene
druk van**

HET HUWELIJK

DOOR

Dr. A. DUPONT

Geneesheer-Directeur te Ermelo.

Een uitnemend boek voor Gehuwden en Verlooiden, met geneeskundige wenken, nuttige raadgevingen en ernstige waarschuwingen, waarvan in korten tijd reeds de **VIERDE DRUK** is verschenen. Door de gansche Chr. Pers dringend aanbevolen. Prijs ingenaaid f2.40, gebonden f3.00 Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den uitgever J. H. KOK te Kampen.

Vraag uitvoerig prospectus.

Inlichtingen omtrent de

N. C. V. Spaarbrieven

worden gaarne verstrekt door:

DE HOOFD-INSPECTIE, Oosteinde 30, te Amsterdam.

C. BEZEMA, Poolmansweg 256, Lonnker.

J. HEINEMAN, Mauritslaan 32, Hilversum.

H. S. VAN HOUTEN, Vlooswijkstraat 62, Terneuzen.

J. A. JAEGER, 's Gravenheke 6, Amsterdam.

A. LAKERVELD, Nude 177d, Wageningen.

L. VAN WESTERING, 2e Helmersstraat 12huis,

Amsterdam.

G. K. ZELDENRUST, Noord, Warns.

NATIONALE CREDIET VEREENIGING

— HAAG

EEN WIJS MAN
heeft een **SPAARBRIEF**

MAN DE
N.C.V.

TOUSSAINTKADE 2, DEN HAAG
VRAAG PROSPECTUS

GELEGENHEIDSGESCHENKEN van allerlei aard bij BOEKHANDEL W. TEN HAVE, KALVERSTRAAT 154 - AMSTERDAM - Tel. Noord 4066.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE
GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

En dit Evangelie des
koninkrijks, zal in de
geheele wereld gepredikt
worden tot een getuigenis
allen volkeren.
Matth. 24 : 14

Redactie:
H. DIJKSTRA, Rotterdam.
J. HANIA, de Bilt (Utr.)

Comm v Toez. en Controle:
IW. BREUKELAAR, Zaandam.

INHOUD: Liefde, Blijdschap, Vrede. — Brieven naar Antiochie. — Ds. L. Netelenbos.
— Keucheniuschool. — Djokjakarta. — Korte Berichten. — Leestafel. — Giften.

Liefde, blijdschap, vrede.

Maar de vrucht des Geestes is liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, goedertierenheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid, matigheid.
Galaten 5 : 22.

De gemeente des Heeren heeft de uitstorting des Geestes op den grooten en doorluchtigen dag van het Pinksterfeest weer herdacht. Er is weer aan herinnerd dat Christus, aan de rechterhand Gods verhoogd zijnde en de belofte des Geestes ontvangen hebbende van den Vader, dien Heiligen Geest heeft uitgezonden in Zijne gemeente op aarde. Er is weer op gewezen hoe die Geest gekomen is om de breuke, die door de zonde tusschen God en den mensch was geslagen — eene breuke zoo groot als de zee, wie kon ze heelen — weer volkomen te herstellen; alle scheiding en verwijdering weer weg te nemen; en de volle gemeenschap met God in Christus weer te doen genieten in het hart. En ook is er de aandacht weer op gevestigd hoe die Geest in de gemeente blijft wonen en altijd in haar werken wil met Zijne heerlijke kracht.

God verricht daardoor voortdurend wat groots bij Zijn volk!

Vervuld wordt daardoor de bede van de Bruid tot haren Bruidegom: „Ontwaak, Noordewind, en kom, gij Zuidewind; doorwaai mijnen hof, dat Zijne specerijen uitvloeien". (Hoogl. 4 : 16).

Bij de vromen worden dan gezien de vruchten des Geestes. En de liefste zal tot Zijnen hof kunnen komen om die edele vruchten te eten.

Op die vruchten des Geestes wijst de Apostel Paulus ook bij herhaling; o.a. in Galaten 5. Hij spreekt dan echter niet van *vruchten* in het meervoud, maar in het enkelvoud van *vrucht*. Als hij het even te voren, bij tegenstelling,

heeft over hetgeen het *vleesch* — d.i. hier het zondig en verdorven bestaan des menschen zoowel naar de ziel als naar het lichaam — werkt, dan gebruikt hij ook het meervoud; dan zegt hij: de *werken* des vleesches zijn openbaar: welke zijn overspel, hoererij, onreinheid enz.; hij noemt wel 17 op.

Doch bij de werking des Geestes wordt in het enkelvoud, wordt van de *vrucht* des Geestes gesproken; zeker om aan te duiden, dat die vrucht te voorschijn komt door den invloed, door de bezieling, door de drijving van den éénen en denzelfden Geest; en om meteen aan te duiden, dat die vruchten des Geestes in zeer nauw verband tot elkander staan, en met elkander één schoon geheel vormen. Op de *eenheid* en de *harmonie* van de werkingen des Geestes wijst daarom de uitdrukking „*vrucht* des Geestes”.

En die vrucht des Geestes wordt dan nader aangeduid door negen woorden, waarvan de eerste drie als hoofd boven dit stukje staan.

Eerst noemt de Apostel de liefde. Die stelt hij voorop. Die is zeker het allervoornaamste van de vrucht des Geestes. In 1 Cor. 12 en 13 wordt er uitvoeriger op gewezen. Naar de beste gaven moeten wij ijveren. Doch er is een weg, die nog uitnemender is: en dan wordt de liefde genoemd. En Paulus heft dan in 1 Cor. 13 den lofzang aan om de wonderdaan der liefde te bezingen.

De geestelijke liefde heeft hij met haar op het oog.

Er is ook natuurlijke liefde; b.v. tusschen ouders en kinderen. Hoe koud is alles als die ook niet eens meer gevonden wordt! Donkere tijden, de tijden zonder natuurlijke liefde! Doch zij leeft nog in veler hart!

Ook in algemeene menschen-liefde en naasten-liefde kan die natuurlijke liefde zich openbaren. Soms op zeer schoone en zeer treffende wijze. Voor den christen nog wel dikwijls beschamend. Zoo sterk kan ze nog zijn dat voor een goede mogelijk nog iemand bestaan zal te sterven. Maar hier is de *geestelijke* liefde bedoeld. Die door den Heiligen Geest wordt uitgestort in het hart van Gods kinderen. Hoe rijk maakt die het hart! Hoe wordt het hart er door verwarmd en verkwikt! Een volle beek van wellust maakt den christen soms „als in liefde dronken”; vele wateren van aanvechting en bestrijding blusschen haar niet uit.

Openbaart ze zich, uit ze zich, om zoo te zeggen, als liefde tot *God*, wat kunnen hart en mond dan zingen:

God heb ik lief, want die getrouwe Heer
Hoort mijne stem, mijn smeekingen, mijn klagen;
Hij neigt Zijn oor, 'k roep tot Hem, al mijn dagen;
Hij schenkt mij hulp, Hij redt mij *keer op keer*.

Uit ze zich met 't oog op den *Middelaar*, dan is het b.v.: Al wat aan Hem is, is gansch begeerlijk! Hij is veel uitnemender dan de menschen-kinderen, mijn vriend en mijn liefste, Die zich zelf voor mij gaf in de helsche angsten en den vloekdood om mij van hel en doem te bevrijden.

Ook kan ze getoond worden in toegenegenheid tot de broeders en zusters in den Heere. Wanneer ze dan van weerszijden openbaar wordt is men één van harte en één van zin; ziet, hoe lief ze elkander eerst hadden in de gemeente van Jeruzalem, kort na de uitstorting des Geestes in haar midden, na de uitstorting van de geestelijke liefde door dien Geest in het hart der Jeruzalemsche Broeders en Zusters! Hoe heerlijk als die liefde werkt!

Zij is als de geur van onvervalschte, zeer kostelijke nardus, die het geheele huis met haar reuk vervult!

Z' is als de dauw, die Hermons kruin bedekt,
Die Sions top met vruchtbaar vocht besproeit,
En op Zijn bergen neder vloeit.

— — — — —
Die liefdegeur moet elk tot liefde nopen.

Simon de Farizeër, die zich onhartelijk betoonde jegens Jezus, is dan verre; de vrouw, aan wie veel vergeven was en dies ook veel liefhad, komt dan met haar liefhebbend hart te voorschijn.

Vrucht des Geestes is ook *blijdschap*. Wat is dat ook eene kostelijke, rijpe vrucht des Geestes. Er is niet zoo veel te noemen, waaraan in den regel zoo groote behoefte bestaat als aan deze blijdschap. „IJdele vreugde”, zooals ze in „des boozen tent” wordt gesmaakt, is er veel te veel; van de blijdschap, die vrucht des Geestes is en zoo geheel eenig verkwikken kan, nu, is er niet meestal veel te weinig van?

Zij ze veel in uw hart, evenals de geestelijke liefde! Omdat gij verstaat:

Welzalig mij, wiens zonden zijn vergeven;

Die van de straf voor eeuwig is ontheven;

Wiens wanbedrijf, waardoor ik was bevestigd,

Voor 't heilig oog des Heeren is bedekt. (Psalm 32).

Omdat gij zeggen durft en zingen: Ik ben zeer vroolijk in den Heere, mijn ziel verheugt zich in mijnen God, want Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils, den mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan: gelijk een bruidegom zich met priesterlijk sieraad versiert, en als eene bruid zich versiert met haar gereedschap. (Jes. 61).

Worde zoo, na „Pinksteren”, de reis door dit leven met blijdschap voortgezet; wel soms nog in druk, toch ook altijd nog blijde; in de gevangenis toch ook nog Gode lofzingend met Paulus en Silas; totdat gij ingaat in de volle vreugde uws Heeren.

Vrede is de 3e vrucht des Geestes, die door den Apostel wordt genoemd.

Dat is ook Manna in hooger oord geteeld. Ook eene bijzondere gave, die door den Geest in het hart wordt gewerkt.

Welgelukzalig wie dien „vrede” geniet in zijn hart en in oprechtheid en met vrijmoedigheid zeggen kan: Het is „vrede” *met God*; *vrede met de consciëntie*; *vrede met de mede-christenen*; de vrede Gods woont in mijn hart en heerscht in mijn hart en bewaart hart en zinnen in Christus Jezus. Wat is die gelukkig! Hoe kan het gemoed soms door nijd, afgunst, kwade nadenkingen en andere dergelijke werken des vleesches vergiftigd wezen! Hoe licht laait dan het verkeerde vuur op! En hoe aangenaam is het daartegenover nu als de Geest, die geen „lust heeft tot nijdigheid” of onvrede, het hart beheerscht en vervult; alle twistgierigheid heeft uitgedreven en het alles in ons door den vrede bloeit. Dan mogen wij ook den naam dragen van „vreedzamen”. Zalig zijn zulke vreedzamen, zei Jezus in de Bergrede, zij zullen Gods kinderen genaamd worden.

Blijdschap liefde en vrede, deze drie, mogen ze maar gedurig door den Heiligen Geest worden uitgestort in onze harten en dan rijkelijk in ons wonen.

En dies zich ook openbaren in ons huis; in onze school; in onze vereeniging; in onze samenleving; in de gemeenschap der heiligen; in het huis des Heeren.

Onthoud ons, o lieve Heilige Geest, deze vrucht niet!

En zaai ze ook op den Zendingsakker, als er door de missionaire broeders en zusters over gesproken wordt bij de prediking en de lezing van de Heilige Schrift, in de wel voorbereide aarde van het door u vernieuwde hart; en op Java; en op Soemba.

Wil haat, angst en onvrede, en allerlei schadelijk geestelijk onkruid, hier en ginds meer en meer uitroeien; en daarentegen liefde, blijdschap en vrede meer en meer doen bloeien.

Met groot genot wordt dan steeds ervaren: Waar liefde woont en blijdschap woont en vrede woont, gebiedt de Heer den zegen.

Daar woont Hij zelf, daar wordt zijn heil verkregen.

Het leven tot in eeuwigheid.

De Bilt, Juni 1919.

J. HANIA.

Brieven naar Antiochie.

Gel! Amsterdam is door een groote ramp getroffen. Dr. Vogelesang, die lange jaren wegens ongesteldheid in Nederland vertoefde, was eindelijk hersteld en ging naar Java terug. De reis over Amerika was wel duur, maar er werd te Solo zoo sterk naar hulp verlangd en Dr. Vogelesang verlangde ook zoo vurig naar zijn werk, daarom stapte men dan maar over die paar duizend gulden extra reiskosten heen en hij vertrok. Het gezin zou eerst blijven, tot de reisgelegenheid wat beter was. En zie, nauwelijks was onze broeder op Java, of hij werd weer ongesteld en de doctoren verordenden een spoedig terugkeeren naar Nederland. Nu zal dat misschien niet zoo spoedig gebeuren, want de booten varen nog verre van geregeld en als er een boot gaat, zijn de plaatsen maanden te voren besproken. Alleen voor zieken wordt nog wel eens een uitzondering gemaakt. Maar al blijft hij ook nog eenigen tijd op Java, zijn werk is toch blijkbaar afgelopen.

Amsterdam en heel de Zending mist een bekwaam man van warme toewijding en voor hem en de zijnen is de glans van het leven af. Moeite en kosten van een dubbele reis zijn bij dit verlies nog niet te noemen.

Deze geschiedenis deed mij denken aan de historie van Ds. W. Pos, die in April 1902 voor de tweede maal naar Soemba vertrok en in Nov. 1904 reeds weer in Nederland was. Ik denk aan deze geschiedenis steeds met eenig schuldgevoel, omdat ik ook in dezen heb meegewerkt. Ach! hij was eigenlijk zwak; we zagen het ook wel; maar de publieke opinie vorderde in die dagen, meer dan in onzen tijd, dat een Zendeling naar zijn arbeidsveld terugkeerde. Met zekere smaadheid en ontstemming werd gesproken van hen, die een dozijn jaren in Indië doorbrachten en dan voortaan in het vaderland bleven. Het werd in dien tijd nog beschouwd als een groot offer, als iemand zich aan de Zending gaf en daarvoor vaderland en vrienden verliet en, naar mate men dat hooger aansloeg, vorderde men te beslister dat iemand zich levenslang daaraan geven zou. Dit legde een aureool om de slapen, en wie dan terugkeerde werd onbarmhartig dat aureool weer afgerukt. De tijden zijn wel wat veranderd, het offer wordt niet zoo groot meer geacht en wie terugkeert verbeurt niet zooveel als in dien tijd. Maar, om nu kort te gaan, het heeft en Ds. W. Pos en ons, met name ook mijzelf, aan den behoorlijken moed ontbroken om tegen de publieke opinie van die dagen in te gaan. Ds. W. Pos is gegaan en Mevrouw en hij zijn gevallen. ¹⁾

Van Soemba kwam weer een bericht van een bittere teleurstelling. Zuster M. W. Lock is krank en zal zoo spoedig mogelijk naar Nederland moeten terugkeeren. Het is nog alleen maar een telegrafisch bericht, zoodat ik van nadere bijzonderheden niets weet. Dit is echter duidelijk, dat er zoo spoedig mogelijk een zuster naar Soemba moet gaan. Indien er een zuster is, die acte heeft voor zieken en kraamverpleging en die naar Soemba wil gaan, laat ze ons eens schrijven, ze kan des Heeren zaak waarschijnlijk zeer dienen.

Een andere treurige tijding is het bericht van honger en ziekte in Nederl. Indië. Het schijnt dat in vele streken de menschen bij getallen sterven aan de Spaansche griep.

En de honger raapt anderen weg. Er is geen rijst, om alle monden te vullen, de prijs van de rijst is verdriedubbeld, een arme Javaan kan het niet betalen, en andere eetwaren, zoo ze er al zijn, lust een Javaan niet. Dat gaat op Java met de rijst, evenals ons met de aardappels. Geeft de meeste menschen in Nederland wat gij wilt, erwten, boonen, meel, gort, als hij geen aardappels heeft lijdt hij gebrek. Zoo is er op Java zeer moeilijk in den nood te voorzien. De 30 millioen Javanen verlangen rijst, en het is er niet.

¹⁾ Toen dit geschreven was, ontving Amsterdam een telegram: „Vogelesang goedgekeurd”. Een goede wending, die me zeer met blijdschap vervult. God brenge nu mevrouw naar Java en geve nog schoone dagen!

Vroeger werd er voldoende voor de bevolking verbouwd, maar de bevolking is toegenomen, de verbouw van andere vruchten, zooals suikerriet, loonde beter en zoo liep het verkeerd. Maar geen zorg, er was rijst genoeg in China en voor- en achter-Indië en andere landen, handelaren voerden het gaarne aan en menschen, die in de fabrieken veel geld verdienden, kochten het tegen goede prijzen, rijst in overvloed voor elken mond, die er om vroeg. Maar toen brak de oorlog uit en het gebrek hield zijn intocht in een land zoo rijk als Java.

Ik zou kunnen voortgaan met te verhalen van allerlei soorten van ellende, maar ik wil ditmaal mijn brief wat heel kort maken.

Onder de „Korte Berichten” zult gij lezen dat er weer knikkertjes zijn. Ze kosten wel een paar kwartjes meer, maar dat zal, hoop ik, geen bezwaar zijn. Make men het Mej. S. Hania, Emmalaan 11 te de Bilt (Utr.) eens recht druk met toezending van postwissels.

Voor ik eindig nog dit. Onlangs heb ik eens geschreven, dat boekén uit de Zendingsbibliotheek bij mij te leen te krijgen zijn. Blijkbaar wordt dat aanbod zeer gewaardeerd. Men schrijft dan meestal ongeveer in deze woorden: Ik wil dit onderwerp behandelen. Is daarover ook iets voorhanden? En het gebeurt nog al eens, dat ik helpen kan. Laat ik er bij zeggen, dat de boeken geheel gratis beschikbaar zijn.

H. DIJKSTRA.

DS. L. NETELNBOS.

Poerworedjo, 21 Maart 1919.

Hooggeachte Redacteur.

In het Zendingsblad van Dec. 1918, dat me zoo even bereikte, las ik uw stukje, getiteld „L. Netelenbos”. Het handelt over mijn verhuizing naar Poerworedjo.

Nu is het Zendingsblad niet de plaats, waar ik mij te verantwoorden heb over den door mij gedanen stap.

Ik wil er slechts op wijzen dat ik niet gehandeld heb zonder overleg, noch ook zonder aanstands aan de kerk van Delft bericht te zenden.

De heer de Haas verliet op het alleronverwachts den zendingsdienst. Dit noodzaakte tot een zeer spoedig beramen van maatregelen om het vacante terrein zoo goed mogelijk te verzorgen. Er werd dus begin Januari 1918 een vergadering van de missionaire predikanten te Djokja gehouden. Ds. van Dijk, die eigenlijk de aangewezen consulent voor Poerworedjo zou zijn, was nog met verlof in het vaderland, en wie kon zeggen, hoe lang het nog duren zou, eer hij op Java terug was?

We hebben toen zeer ernstig overleg gepleegd.

Men vergete toch niet, dat de mission. predikanten den toestand hier uit eigen ervaring kennen; met de nooden en eischen van ieder terrein op de hoogte zijn, doordat ze er drie maal per jaar een langdurige bespreking op hun vergaderingen aan wijden.

Dan ook: men vergete niet, dat die predikanten ook zeer goed kennen de verhouding van den dienaar des Woords tot de gemeente die hem geroepen heeft.

Eveneens, dat ze wel iets aan het kerkrecht

gedaan hebben, en dus, als ze bij elkander zijn, de eerste eischen van het kerkrecht niet zullen vergeten.

Eindelijk, dat ze hun beraadslagingen voeren in het besef hunner verantwoordelijkheid jegens God, Wiens Koninkrijk zij dienen.

Welnu, op die vergadering werd besloten dat ondergeteekende tijdelijk, onder nadere goedkeuring van de betrokken kerken in Holland, zich te Poerworedjo zou vestigen.

Er viel niet aan te twijfelen, dat men in het vaderland deze beslissing anders zou beschouwen dan wij hier. We gevoelden aanstands, dat men ginds de verschillende argumenten anders zou wegen dan wij te Djokja. Doch, we hebben besloten, die risico te dragen.

Ik wil maar zeggen dat ik niet zonder ernstig overleg heb gehandeld. En dat ik het advies volgde eener vergadering, die voor dat advies alle verantwoordelijkheid op zich neemt.

Nu nog iets over het niet-zenden van bericht aan Delft. Er is wel bericht gezonden. In een brief van 10 Januari 1918 heb ik zeer uitvoerig aan Delft geschreven, wat er te Djokja besproken en besloten was, ook de motiveering van een en ander, alsmede de bijzondere omstandigheden, die tot zulk een bizonderen gang van zaken genoopt hadden.

Die brief is blijkbaar zoek geraakt. Vandaar dat ik zelf pas in Februari 1919 het eerste schrijven van Delft ontving na mijn overgang naar Poerworedjo. Delft heeft lang gewacht op een schrijven mijnerzijds, ik omgekeerd op eenig levensteeken uit Delft.

Verder behoef ik hier ter plaatse niet meer

toe te lichten. Voor zoover noodig zullen de betrokken kerkeraden zich wel laten hooren, of reeds hebben laten hooren.

Ik had echter verwacht, hooggeachte Ds. Dijkstra, dat U, met zoo gerijpte levenservaring, kennend ook de verantwoordelijkheid van ieder die publieke voorlichting heeft te geven; bovenal practisch bekend met de moeilijkheid om Indische zaken in Holland juist te beoordeelen, welnu, ik had verwacht dat U geschreven zoudt hebben: „natuurlijk

heeft Ds. Netelenbos niet dan na ernstig overleg en na uitvoerig schrijven aan Delft, in overeenstemming met zijn collega's op Java, gemeend niet anders te mogen handelen dan hij gehandeld heeft".

Mij dunkt, dan had Uw stukje in het December-nummer van het Zendingsblad een prettiger indruk gemaakt.

Met hoogachting en heilbede voor uw arbeid,

Uw dw.,

L. NETELENBOS.

KEUCHENIUSSCHOOL.

Broeder D. Koelwijn zendt aan de deputaten der Generale Synode het volgende rapport, betreffende de Keuchenius School.

„Laat mij mogen beginnen met U mijne verontschuldiging aan te bieden over de te late verzending van dit schrijven. Gewoonlijk zend ik U mijn verslag over de laatste maanden van het schooljaar in de maand Januari en nu is 't reeds April. De oorzaak daarvan is deze:

Toen ik in de maand Januari, na de toelating van de nieuwe leerlingen en de regeling van de lessen voor den nieuwen cursus, gereed was gekomen met het jaarverslag en de aanvraag om subsidie, die voor 't einde van Januari ingediend wordt en ik mij wilde zetten tot het opmaken van het finantiëel verslag en van den uitslag der examens, werd ik daarin door ziekte verhinderd. Gedurende zes weken was ik aan huis gebonden, zoodat mijn werk moest blijven liggen. Het was omstreeks het midden van Maart, voordat ik weer mijn werk op school kon hervatten. Ik ben nu gelukkig weer geheel hersteld en in staat mijn werk te doen.

In de week voor Kersttijd viel zooals gewoonlijk het eindexamen van de leerlingen der hoogste klas, 13 in aantal. Allen deden het examen met goeden uitslag en konden dus met Januari als onderwijzer aangesteld worden.

Nadat deze 13 leerlingen de school verlaten hadden, hielden we er nog 49 over. Deze 49 leerlingen waren inmiddels in de week vóór het examen voor verreweg het grootste deel in een hogere klas bevorderd, n.l. uit de eerste klas met 24 leerlingen 16 naar de tweede klas; uit de tweede klas met 16 leerlingen 12 naar de derde klas en de 10 leerlingen der derde klas allen naar de vierde klas.

Afgeschreven werd uit de tweede klas één leerling wegens ongeschiktheid. Aan het einde van den cursus telde de eerste klas 8 leerlingen; de tweede klas 19 leerlingen; de derde klas 12 leerlingen; en de vierde klas

10 leerlingen.

Overeenkomstig een besluit van de Algemeene Vergadering in Aug. '18 zou het admis-sie-examen in twee ploegen afgenomen worden. Den 2den Jan. en volgende dagen werd daartoe eerst gelegenheid gegeven aan de kinderen van Inl. Christenen of leerlingen afkomstig uit een Christelijke omgeving.

De uitslag was, dat er van de 26 adspiranten 16 ingeschreven konden worden. Den 7den Januari d.a.v. verschenen nog 18 leerlingen van Zendingsscholen, wier ouders of verzorgers allen Mohamedanen waren. Van deze 18 voldeden er 11 aan de vereischten, die, om een voldoende aantal leerlingen te kunnen krijgen, nog steeds laag gesteld moeten worden. Eén van de laatste groep trok zich weer terug. Daarvan bleven er dus 10 over.

De strekking van genoemde regeling van het toelatings-examen is, zooals U wel duidelijk zal zijn: op de Keucheniuschool het percentage van Christenleerlingen te versterken en dat der Mohamedaansche leerlingen te verminderen.

De nieuwe cursus begon met 10 leerlingen in de 4e klas; 12 leerlingen in de 3e klas; 19 leerlingen in de 2e klas; en 33 leerlingen in de 1e klas. Totaal 74 leerlingen.

De eerste klas is in tweeën gesplitst en is daarom zoo talrijk genomen om het aantal in de 2e en volgende klassen tot b.v. omstreeks 20 leerlingen te kunnen opvoeren. Het onderwijs in deze eerste klas is lager onderwijs en staat gelijk met het onderwijs aan leerlingen van de 5de of hoogste klasse eener Inl. lagere school der 2e klasse.

De afwerking van het leerplan begint dus eigenlijk eerst in het 2e leerjaar. Daarvoor is drie jaar noodig. Duurt nu echter de geheele leertijd maar vier jaar, dan missen we één jaar voor herhaling en practische oefening, dat de Gouvernementsnormaalscholen wel hebben, omdat die hun leerlingen van de scholen der 2e klasse, waarvan alleen de leerlingen, die de 5de klas doorloopen heb-

ben tot een admissie-examen worden toegelaten, met wie terstond aan het leerplan begonnen kan worden. We zullen dus evenals voorheen weer een leertijd van 5 jaar dienen in te voeren om gelijk te staan met de

Gouvernementsnormaalscholen."

Namens de deputaten der Generale Synode voor de zending:

W. BREUKELAAR.

Zaandam, 22 Mei 1919.

DJOKJAKARTA.

Van Djokjakarta zouden wij het Zendingblad maandelijks kunnen vullen, als er geregeld brieven inkwamen. Daar is de Keuch. School, kweekschool voor opleiding van onderwijzers, de opleidingsschool voor helpers tot den Dienst des Woords, de school voor helpers in den medischen dienst, de Christelijke School voor Europeesche kinderen, de Chr. Holl. Inlandsche school, Chr. Holl. Chineesche school, de school voor meisjes uit den adelstand. Binnenkort komt er een kweekschool voor opleiding van Inlanders tot onderwijzers aan de C. H. O. scholen.

Ditmaal geeft ons prentje een deel van de Chineesche leerlingen der Holl. Chin. Chr. School. Achter de leerlingen staan enkele heeren en dames van het onderwijzend personeel. Gij moet hen zoeken tegen den zwarten wand: de onderwijzeres Mej. Winter, de onderwijzer Piso, de onderwijzeres Mej. Pruijs, het H. d. Sch. W. Schmidt, en de onderwijzeres Mevr. C. Dijkstra—Gijsbers. Het is echter wat lastig om ze te vinden, dewijl er ook nog andere kopjes te zien zijn van Chineezers. Van de leerlingen deden 8 examenen en slaagden 7. Ze wonen gaarne het onderwijs in de Bijb. Gesch. bij en bezoeken ook trouw de Zondagsschool, schoon onverplicht.

Voor ditmaal willen wij van het onderwijs overigens alleen de te stichten kweekschool bespreken.

Een Chr. Holl. Inl. Kweekschool.

Een hoogst gewichtige beslissing is, naar het Noord-Holl. Kerkbl. meldt, dezer dagen genomen door de deputaten der Generale Synode voor de Zending.

Door de Generale Synode van 1917 daartoe gemachtigd, hebben zij, na overleg met de Algemeene Vergadering van Zendingarbeiders op Midden-Java, besloten nog dit jaar eene Christelijk Holl. Inlandsche Kweekschool voor onderwijzers te openen, met handhaving van de Keucheniusschool als een zuiver Javaansche Kweekschool. Van het Gouvernement is de toezegging verkregen, dat voor deze school naar bestaande regeling subsidie kan worden ontvangen. Zoo mogelijk zal op den 1en Juli a.s. deze Kweekschool geopend worden.

Over de plaats der vestiging is nog geen beslissing genomen. Voorloopig zal zij wor-

den geopend in een gehuurde localiteit te Djocjakarta — dus in dezelfde stad, waar ook de Keucheniusschool staat. Intusschen zal

nader worden overwogen welke stad als plaats van vestiging moet worden gekozen.

Tot Directeur is benoemd de heer H. Meijerink, hoofd der Christ. Holl. Jav. school te Solo, van wien verwacht mag worden, dat hij deze benoeming wel zal aanvaarden.

De oprichting dezer Kweekschool zal aan de Generale kas der Zending zware eischen stellen. Wanneer deze school uitgroeit tot eene volledige Holl. Inl. Kweekschool, zijn er behalve den Directeur nog vier Europeesche leeraren noodig. Met den aankoop van terrein en de oprichting der gebouwen voor school en internaat en de woningen voor de leeraren zal wel ten minste f 150.000 zijn gemoeid. Maar natuurlijk behoeven al de gebouwen niet gelijktijdig te worden opgericht. Dit kan geleidelijk geschieden en van de oprichtingskosten kan 2/3 door de subsidie worden gedekt. Toch zal de oprichting dezer school aan onze Zending een belangrijk bedrag kosten. Maar dit geld is uitnemend goed besteed. Wel gaan de Christ. Holl. Inl. scholen, waarvoor deze nieuwe Kweekschool het Inl. personeel zal opleiden, niet rechtstreeks uit van de Zending. Al deze scholen gaan uit van opzettelijk daartoe in het leven geroepen vereenigingen. Maar deze vereenigingen zijn niet bij machte een Kweekschool te stichten.

En het hooge belang, dat de zending heeft bij den bloei van het Christ. Holl. Inl. onderwijs motiveert ten volle, dat onze Zending de zoo gewichtige zaak der oprichting van een Christ. Holl. Inl. Kweekschool ter hand neemt.

Wijl deze Kweekschool, voorloopig althans, de eenige zal zijn op heel Java⁽¹⁾ mag wellicht wel verwacht, dat zij ook leerlingen zal trekken van andere Zendingsterreinen, zoodat deze school van groote beteekenis kan worden, niet alleen voor de Gereformeerde Zending maar voor heel de Zending op Java.

Uit het Petronella-Hospitaal.

Overzicht.

Onze broeder Dr. Groot schrijft over den arbeid der medische zending in het vorstendom Djocja:

Als ik u iets wil gaan vertellen van het dagelijksch leven in uw en ons ziekenhuis, dan stel ik u voor, ditmaal een bezoek te

brenge aan de zalen, waar onze zieken worden verpleegd.

Op het terrein van het Petronellahospitaal staan de woonhuizen der doktoren, het paviljoen der verpleegsters, het gebouw waar de loopende patienten behandeld worden vóór aan de straat, terwijl de ziekenzalen meer naar achteren gelegen zijn.

Op weg daarheen behoeven wij niet bang te zijn voor de tropische slagregens, daar alle gebouwen onderling door overdekte gangen verbonden zijn.

Hier en daar verbreedt deze gang tot een miniatuur-pleintje, zooals vóór het polikliniek-gebouw en vóór de operatie-kamer. In de morgenuren zien wij hier de patienten zitten, die in de operatie-kamer verbonden moeten worden of die in de apotheek hun medicijnen komen halen.

Onze wandeling voert langs de keuken, waar dagelijks voor 150 zieken en ongeveer 50 verpleegsters en verplegers eten wordt gekookt. Heel veel moois kan ik er u helaas niet van meedeelen. Het is een onaanzienlijk gebouw, waar zoo ongeveer alles verbetering behoeft. Vooral de bereiding van speciale voedingsmiddelen, zooals het voedsel voor zuigelingen, is hier nog zeer bezwaarlijk.

De plannen tot verbetering in dezen zijn voldoende uitgewerkt, maar het heeft tot heden aan de noodige middelen ontbroken om ze ten uitvoer te leggen.

De zalen.

Na deze kleine uitwijding zetten wij onze tocht voort en komen aan de ziekenzalen, flinke ruime gebouwen met eenvoudige cementen vloer en helder gewitte wanden, waar van afstand tot afstand een groote Bijbelsche plaat hangt uit de bekende Callenbach-serie.

Hier is plaats voor 20 patienten, terwijl bij iedere zaal nog drie kleinere kamertjes zijn, waar meer ernstige patienten verpleegd worden.

Bij den ingang zijn nog twee kleine kamers, het eene dient voor het bewaren van huishoudelijke en geneeskundige artikelen, die elk oogenblik bij de hand moeten zijn, in het andere worden de kleeren der patienten bewaard.

In het ziekenhuis dragen de patienten de hospitaal-kleeren, die door de „Vereeniging Dr. Scheurer's hospitaal" met haar vele naaikransen worden aangemaakt. Helaas moeten wij in den laatsten tijd de gebruikelijke aanvulling uit Holland missen. Mej. Weeda het hoofd van onze huishouding heeft mij eens op de hoogte gesteld met den toestand van onze voorraadkamer, waar schrikbarend veel ledige planken te zien waren.

Wanneer onze patienten de inrichting ver-

(1) De eenige Christelijke wordt bedoeld. We lazen van een „Hoogere Kweekschool te Poerworedjo" en een „Kweekschool voor Chineesche onderwijzers te Meester Cornelis" beide uitgaande van het Gouvernement en het komt ons voor dat deze scholen ongeveer hetzelfde bedoelen wat wij bedoelen met onze Christelijke Hollandsch Inlandsche Kweekschool". (Zie rede van den Dir. van O. en E. Volksraad 21 en 22 Juni 1919). H. D.

laten, worden hun de eigen kleeren netjes gewasschen en zoo noodig hersteld teruggegeven. Dit wil niet zeggen dat er geen enkel kleedingstuk het ziekenhuis uitgaat. Menige arme stumper vertrekt, door de vereeniging Dr. Scheurer's hospitaal gekleed, daar zijn eigen kleeding niet meer voor herstel vatbaar was.

Vroeg dag.

De dag in het ziekenhuis begint al vroeg. Om half zes komen de dag-verpleegsters op de zaal en de dagtaak begint. De ernstige patienten worden voorzichtig door de verpleegsters gewasschen, de kussens flink opgeschud, medicijnen ingegeven en de temperatuur opgenomen. Loopende patienten helpen zooveel mogelijk zich zelf.

Tegen zeven uur wordt de groote bel geluid. Alle patienten, die loopen kunnen en het verplegend personeel voor zoover het gemist kan worden, gaan dan naar de groote zaal van het polikliniek-gebouw, waar de morgengodsdienstoefening wordt gehouden. Om beurt gaat daar een van de oudere verplegers voor in het lezen van een gedeelte der Schrift, een psalm wordt gezongen en met gebed geëindigd. Na afloop wordt op de zaal het ontbijt opgediend, hoofdzakelijk bestaande uit gekookte mais met enkele Indische kruiderijen en thee.

De ernstige patienten krijgen meestal wel ander eten en worden op hun bed bediend, de loopende zitting met den maaltijd aan een groote tafel, die midden in de zaal staat.

De schoonmaak.

Om kwart vóór acht is het ontbijt opgeruimd en begint de groote schoonmaak.

Op echt Hollandsche wijs wordt er geboend en geplast.

Sinds September is de waterleiding in gebruik genomen. Door de welwillendheid van de autoriteiten hebben wij een aansluiting op een kleine waterleiding die o.a. het Militair hospitaal en enkele andere gebouwen van water voorziet.

In de avonduren mogen wij uit deze leiding 30 kubieke Meter water aftappen. Op ons terrein is daarvoor een reservoir, zoodat wij nu den geheelen dag over voldoende water kunnen beschikken. Op de zalen is ook gelegenheid om het water af te tappen, wat bij de dagelijksche schoonmaak goed te pas komt.

Tegen half negen moeten alle patienten weer bij hun bed zijn. De dokter doet de rondte. Medicijnen worden voorgeschreven, het dieet geregeld, zoo noodig worden de patienten onderzocht of in geval van genezing ontslagen.

In de morgenuren wordt ook door de helpers aan sommige patienten een bezoek gebracht en gesproken over hun eeuwige be-

langen.

Middagmaal.

Tegen 12 uur luidt de etensbel. De verplegers en verpleegsters brengen het eten uit de keuken naar de zaal, daarin bijgestaan door de loopende patienten wier maag een woordje begint mee te spreken. De hoofdschotel is ditmaal rijst met vleesch en visch of gekookte eendeneieren. Het is aardig te zien hoe handig zelfs heel kleine kinderen de rulle rijst met de hand in den mond weten te werken.

Na den maaltijd is het rusttijd, de patienten en de verpleegsters gaan voorzoover de dienst dat toelaat slapen. Het is het heetste deel van den dag. Om half vier is de grootste warmte voorbij. Op de zalen wordt nu thee gedronken, de patienten krijgen weer medicijnen enz.

Evangelieprediking.

Om vijf uur wordt eens per week op elk der zalen een korte evangelisatiebijeenkomst gehouden.

Na het avondeten van zes uur wordt alles klaar gemaakt voor den nacht, de lamp opgestoken, de ernstige patienten nog eens verfrist en zoo veel mogelijk treedt dan de rust in.

Onrust.

Op de zuigelingenafdeeling waar een 20 kleine kinderen liggen laat die rust nog al eens iets te wenschen over.

Een enkele maal kan er een andere reden zijn voor nachtelijke onrust, zelfs nationale gevoeligheden kunnen daartoe aanleiding geven. Zoo werd enkele dagen geleden een Japanner opgenomen, een vrij ernstig patient met hooge koorts. Toevalligerwijs kwam hij op het bed naast dat van een Chinees.

In den avond liet hij zich onder den invloed van de koorts al minder vriendelijk uit over land en volk van het „hemelsche rijk". In den nacht werd het zoo erg dat hij opstond en zijn buurman om de ooren sloeg met zijn kussen. De wachthebbende verpleger had heel wat moeite om hieraan een einde te maken.

Bezoek.

Den geheelen dag door is er bezoek op de zaal. Voor de verpleging heeft dat zijn eigenaardige moeilijkheden, maar voor het vertrouwen van de bevolking is het gewenscht. Het bezoek neemt ook heel dikwijls allerlei versnaperingen mee die de patienten soms vanwege de hoeveelheid niet kunnen verorberen, of voor de mannen de liefkeosde strootjes die zij op hun bed liggen op te rooken. Uit het beginsel der meest mogelijke vrijheid vloeit ook voort dat de zieken ten allen tijde kunnen vertrekken. Een patient is eenige dagen onder onze behandeling, wordt aardig beter en zou misschien nog een paar

dagen moeten blijven; op een goeden morgen wil hij liever naar huis en het baat weinig daartegen te redeneeren. Juist met dat naar huis gaan had ik een treffend voorval dat ik wil meedeelen.

Naar huis.

De Javaansche taal is heel moeilijk aan te leeren en vooral in het begin maakt dit den arbeid hier moeilijk. Gelukkig kennen de Javaansche verpleegsters al aardig Hollandsch, zoodat zij het meeste wel kunnen vertalen. Het woord voor naar huis gaan komt nog al eens van pas. „Je kunt naar huis gaan“, „je mag nog niet naar huis gaan“ enz. zijn uitdrukkingen, die dagelijks voorkomen. Op de zaal lag een Javaansch meisje met een heel ernstige ziekte. Met dr. Offringa had ik besproken dat wij haar nog eens volgens een nieuwe methode zouden behandelen. Die behandeling was wat pijnlijk en daarom sprak ik er met haar over wat zij er zelf van dacht. Haar antwoord was nog al lang en ik kon het onmogelijk zoo snel volgen, alleen viel mij een paar maal het woord voor naar huis gaan op, zoodat ik meende dat zij liever naar huis ging. Het Javaansche verpleegstertje zei echter dat zij niet over naar huis gaan gesproken had, zij had wel dat woord gebruikt maar dat beteekent ook naar den hemel gaan; zij had gezeegd: ik ben nu al zoo lang ziek ik wil nu maar liever naar Jezus, naar den hemel gaan.

Wanneer wij ooit mochten twijfelen of de Geest Gods in dezen tijd krachtig werkt, dan moge het eenvoudig getuigenis van dit Javaansche meisje ons bemoedigen. In den vroegen Zondagmorgen van den 3den November is zij naar huis gegaan, naar het vaderhuis waar vele woningen zijn.

In de dessa.

Rrrrrt..... ratelt het belletje van de telefoon in het kantoor van het Petronella-Hospitaal.

De wachthebbende verpleger, die zijn verloren oogeblikken met schrijfwerk vult, schiet van achter zijn lessenaar naar de telefoon. „Doctoran toeloeng“ met deze woorden kondigt hij aan dat met het Petronella-Hospitaal wordt gesproken. Dokter toeloeng is de naam, waarmee de spraakmakende menigte indertijd Dr. Scheurer aanduidde: „de dokter, die helpt“. Sinds dien is het de algemeene naam van den missionarier arts, en doktoran wil zooveel zeggen als het huis van den dokter evenals panditan, het huis van den pandita het Javaansche woord is voor ons „pastorie“.

Een opzichter van het Staatsboschbeheer, die op meer dan 35 K.M. afstands van Djocja in het Zuidelijk deel van de residentie zijn kantoor heeft, riep de hulp in van het Petronella-Hospitaal voor een kraamvrouw in zijn

omgeving, die graag door den dokter toeloeng geholpen wilde worden.

De verpleger gaat even met de doktoren raadplegen en vertelt eenige minuten later dat de dokter tegen elf uur hoopt te vertrekken en dus ongeveer half-één bij hem zal zijn. Na afloop van de polikliniek rijdt onze auto de poort van het hospitaal uit. Het benzine-reservoir is extra gevuld en de olievorraad is groot, want het is een langdurige tocht.

Wij zijn met z'n vieren. Achterin mej. Enzerinck, onze verloskundige, met een van onze Javaansche verpleegstertjes, die voor vroedvrouw wordt opgeleid. Mij zelf is een plaats naast den chauffeur toegedacht.

Door de stad gaat het met een matige snelheid, want om dezen tijd van den dag is er veel verkeer van rijtuigen en auto's, maar weldra slaan wij een breeden verkeersweg in, die naar het Zuiden voert en nu hebben wij vrij baan.

Onze Javaansche chauffeur draagt nog de kleeding van de Vorstenlanden, waarmee vele eeuwen lang zijn voorgelacht zich gekleed heeft. Op het hoofd de onberispelijk gestikte hoofddoek, een stemmig jasje en een donker getinte batikdoek om de lendenen. Toch voelt hij zich in dit moderne vervoermiddel volkomen op zijn gemak, met zijn bloote voeten bestuurt hij de pedalen en hier op de buitenwegen wijst de snelheidsmeter tusschen de 30 en 40 K.M. snelheid per uur. Op de velden staat de tabak, de echte Vorstenlanden in vollen bloei. Wij rijden door de terreinen van een tabaksplantage, maar de oorlog heeft hier ook zijn invloed doen gelden en hier en daar wordt de tabak afgewisseld door rijst, omdat de regeering een deel der tabaksvelden voor de teelt van voedingsgewassen, speciaal rijst, heeft gereserveerd. Enkele K.M. verder blinkt een helwitte fabrieksschoorsteen in de felle zon. Het fabrieksgebouw zelf ligt verscholen achter het hoogopgaande suikerriet. De oogst is in vollen gang. Ter zijde van den weg wordt over een smal spoor het rijpe riet naar den molen vervoerd, een lange optocht van zwaarbeladen lorries, getrokken door langzaam voortstappende karbouwen. Een wijdvertakt net van rails voert van allen kant naar de fabriek. Op de hoofdtoewerwegen worden geheele treinen van lorries aan elkaar geschakeld en door een locomotief verder naar de fabriek gebracht.

(Wordt vervolgd.)

Korte Berichten.

BUSJES.

a. Er zijn weer knikkertjes; maar ze kosten f 3.—;

b. Blikken busjes zijn er ook nog; ze kosten 10 f 1.30; 5 f 0.80; 1 f 0.23.

a en b zijn uitsluitend verkrijgbaar tegen toezending van een postwissel, bij Mej. S. Hania, Emmalaan 11, de Bilt (Utr.).

Men plage mej. Hania niet, door ze zonder postwissel aan te vragen. Haar instructie is zeer bepaald, ze mag alleen verzenden na ontvangst van een postwissel.

c. Papieren busjes, a f 1.— per tien en losse teksten a f 0.90 per 100 worden gezonden door G. M. Feij, Burg 109, Middelburg, alleen na ontvangst van een postwissel.

Zegen op het werk in de verstrooiing.

Aan een zeer belangrijken brief van Dr. Harrestein, die wegens den inhoud meer voor de Macedoniër geschikt is, ontleen ik de volgende regels:

„Laat mij, voor ik eindig, nog mogen vertellen, dat het werk onder de verstrooide Gereformeerden veel van mijn kracht vraagt. De afstanden zijn zoo groot, ik legde in de eerste 5 maanden 5 a 6000 K.M. af en ben nu bijna eenmaal rond geweest. Maar het is een heerlijk werk en niet ongezegd. Ons ledental steeg van 125 bij mijn komst te Medan nu al tot 175. Het is ook met het oog daarop, dat ik mij overtuigd houd van de blijken van sympathie voor dit werk van de broeders en zusters in Holland. Moge God de kerken in het Vaderland zegenen, gelijk Hij ook ons hier in de eenzaamheid der verstrooiing niet vergat.

Met vriendelijke groeten teeken ik mij gaarne, uw jonge collega en br. in Christus:
W. G. HARRENSTEIN.”

Christenplicht tegenover inlanders.

In het Soer. Hbld. vinden we vermeld, dat dominée Harrestein doende is met de oprichting van een comité dat zich het lot aantrekt van twee honderd Batakkers van Tapanoei, die tijdelijk te Medan verblijven en daar een minder goed leven leiden.

Een derde Predikant.

De vergadering van de gecommiteerden van de Geref. Kerk te Amsterdam met de deputaten der Classis voor de zaken der Zending besloten aan den Kerkeraad te Amsterdam dringend te adviseeren ten spoedigste over te gaan tot de beroeping van een derden Dienaar voor het werk der Zending.

Op beide terreinen, te Djocja en vooral ook te Solo, is, aldus de „Stand.” dringend behoefte aan nieuwe krachten, maar er is geen geld. Wel zijn de gelden er ook nog niet voor

een derden predikant, maar vertrouwd wordt, dat de Kerken bereid zijn de noodige gelden bijeen te brengen.

De beide thans in Indië arbeidende Dienaren, Ds. C. Zwaan en Dr. H. A. van Andel, zijn reeds onderscheidene jaren werkzaam zonder buitenlandsch verlof te hebben genomen. Reeds bestond het plan, dat Dr. en Mevr. Van Andel nog dit jaar verlof zouden nemen, maar dit is echter niet gelukt, vooral ook omdat er in den loop van dit jaar met het oog op de verbazende uitbreiding van het Schoolwezen te Solo bijzonder veel te doen valt.

Uit het verslag van de classes Haarlem 19 Maart 1919.

10. De deputaat der zending, Ds. Breukelaar, brengt ter tafel een concept-overeenkomst, regelende de samenwerking van de Geref. Kerken der classis van N.-Holland met de kerk te Amsterdam in den arbeid der zending onder Heidenen en Mohammedanen, hetgeen unaniem wordt goedgekeurd. Voorts doet hij enkele hoogst-belangrijke mededeelingen over 't zendingsterrein, o.a. dat, vanwege de genadevolle uitbreiding van het werk, D.V. dit jaar nog een derde dienaar naar Djocja en Solo moet. Daartoe echter is zeer veel geld noodig. De classis Haarlem alleen heeft een f4000 voor haar rekening te nemen. Iedere kerk kwijte zich dus van haar plicht!

Dr. Verhagen.

In de maand Juni zal dr. Verhagen en echtgenoot naar Indië vertrekken. Volgende maand geven wij zijn portret.

Gombong.

Naar Indië. Mej. A. Flierman te Vriezenveen heeft de benoeming tot onderwijzeres aan de Chr. Hollandsch-Javaansche School te Gombong (Java) aangenomen.

Zilverpapier, Theelood, enz.

Ontvangen van J. v. Wijngaarden, Mijdrecht, Gijsje Marcus Klundert, J. J. Menne-ma, Niewier, Arnolda J. Frings te Sprang, G. J. F. Jimmink, Veldwijk, G. Bruin, Ermeloo, J. R. Hommes, Noordeloos.

W. v. BUUREN.

Schiedamsche weg 9, Rotterdam.

Kring van Gereformeerden te Lawang.

Het was 5 Jan. j.l. een rijke dag voor den

kleinen Kring van Geref. te Lawang. Onzen predikant van Soerabaja, Ds. Pera trad n.l. tweemaal voor ons op om het woord te prediken en tevens het sacrament des H. Doops te bedienen aan een kind van een medebroeder en zuster in de verstrooiing, en het H. Avondmaal met ons te vieren. Wie had ooit durven hopen, dat zulk een hoogtijdag onder ons nog eens plaats zou hebben, als we eenige jaren teruggaan in onze herinnering!

Beide diensten werden groot en klein door een 25 tal personen bijgewoond terwijl zich een 25 tal broeders en zusters rond de Avondmaals-disch schaarden.

De uitgesproken wensch, eens een echte Hollandschen Zondag saam te vieren werd volkomen vervuld; gesterkt en bemoedigd treden we weer voort.

De aankomst van de „Rembrandt’.

De „Rembrandt” van de Stoomvaart-Maatschappij „Nederland” is 25 Maart met 40 dagen reis van Batavia te Amsterdam aangekomen.

Het is de eerste stoomer die sedert geruimen tijd weder van Oost-Indië met passagiers en een gemengde lading door het Suez-kanaal in ons land is aangekomen.

Saldo 1918.

De Heer J. Zomer zond zijn rekening van het Zendingsblad over het jaar 1918. Het loopt over een geweldige som. Alleen de extra-papierprijs vorderde bijna zeven duizend gulden. Gode zij dank, de eindrekening stelde niet te leur.

Het saldo bedraagt voor de Generale kas f 11865.97½, (over 1917 was het f 8.500.)

Dank naast God ook aan onze talrijke helpers en helpsters, die elke maand de blaadjes rondbrengen en de centen ophalen. Wij zijn zeer verblijd met dit resultaat.

Indië ontwaakt.

De (Chr.) Amsterdammer schrijft:

Ons Indië is ontwaakt. Allerwege ritselt er een nieuwe geest en een nieuw geluid. Ook op Zendingsterrein is dat merkbaar. De kreet, die eens den grooten Zendingsapostel te Troas in de ooren klonk: „Kom over en help ons”, stijgt al doordringender op in duizenden harten uit tropisch, tot Christelijk Nederland.

De pas uit Indië wedergekeerde Zendingsdirecteur Dr. J. W. Gunning, getuigt: „Het verlangen der inlanders naar prediking van het Evangelie, en naar schoolonderwijs is

dikwijls zóó sterk, dat het pijn doet niet onmiddellijk aan de aanvragen te kunnen voldoen.” En van Dr. Van Andel, den volijverigen missionaris te Solo, komt smeekbede op smeekbede om meer helpers en gaven, omdat de velden ook op midden-Java wit zijn om te oogsten. De Javaan en Indonesiër vraagt dringend om onze Westersche cultuur. De inlandsche is vermolmd en gaat bezwijken.

Studeerende Indiëers.

Er komen velen uit Indië in ons land studeeren en zij komen en gaan helaas! zonder dat ze ook maar in het aller geringste met het Christendom bekend zijn geworden.

De (Chr.) Amsterdammer pleit voor hen, als volgt:

Dat is een ernstige aanklacht, in meer dan één opzicht, tegen Christelijk Nederland.

Daartegen moeten maatregelen getroffen worden, want juist de uit Indië in Nederland studeerenden, worden de geestelijke leidlieden in de nieuwe maatschappij van Insulinde.

De studiebeurzen en studiegelegenheden aan de niet openbare, Christelijke inrichtingen van Middelbaar en Hooger Onderwijs, moeten ruimer opengezet worden voor onze Indische broeders en rijksgenooten. Bij de nu door de Regeering aangevraagde f 100,000 studiebeurzen geld moet daarvoor ook zeker bedrag gereserveerd zijn.

Maar bovenal, Nederland's Christenen zoeken toch met deze studeerenden alle mogelijke contact.

Voor de Nederlandsche Christenstudentenvereniging ligt hier, met de Christelijke Kerken, een heerlijk terrein van stillen, maar straks wellicht rijk gezegenden arbeid; opdat tropisch en Christelijk Nederland elkander beter leeren kennen en zegenen.

Opleiding voor de Ned. Zend. Ver.

Het Hoofdbestuur der Ned. Zendingenvereniging, gevestigd te Rotterdam, heeft, na de algemeene vergadering gehoord te hebben, besloten de eigen opleiding van zendelingen op te heffen en deze voortaan in verbinding met het Ned. Zendinggenootschap en de Utr. Zendingenvereniging te doen plaats hebben aan de Ned. Zendingsschool te Oegstgeest, waartoe zij voornemens is als derde besturende corporatie toe te treden.

De Ned. Zendingenvereniging blijft zelfstandig in de behartiging van het Zendingswerk en blijft gevestigd te Rotterdam.

Voordrachten van dr. J. W. Gunning.

Door den zendings-director dr. J. W. Gunning, wordt ten Paleize Noordeinde, een reeks van vier voordrachten over de zending in de Nederlandsche Kolonie gehouden, in verband met zijn jongste dienstreis in Nederlandsch-Indië.

Tot het bijwonen van deze voordrachten zijn, behalve de Minister van Koloniën, een aantal commissies en comité's te 's-Gravenhage, welke zich op het gebied der zending bewegen, uitgenoodigd.

Deze voordrachten hebben een aanvang genomen in de laatste week van Maart.

Makasser.

Dagen, als die wij beleefd hebben, moedigen elke poging aan om overal waar maar enkele Gereformeerden zijn, een Kring te vormen. Voor den enkeling kan een predikant moeilijk overkomen, een kring vergemakkelijkt dit. De kring van Gereformeerden te Makasser heeft in zijn midden mogen hebben, 10 dagen lang, Ds. Pera van Soerabaia. Zij, die in geen jaren rechtstreeks de bediening des Woords hadden ontvangen, waren thans in de gelegenheid een predikant te hooren. Zij, die in jaren verstoken waren van de bediening van het Heilig Avondmaal, konden thans mede aanzitten. De Heere heeft ons gezegend in Makasser. Er was blijdschap in alle harten. Een geest van saamhoorigheid, liefde en eendracht was er. Driemaal werd het Woord tot ons gebracht in predikatie. Twee vrouwen, waaronder één, die geen dooplid der Geref. Kerk was, legden belijdenis af van haar geloof. Twee kinderen werden gedoopt. De samenkomsten werden bezocht door pl.m. 25 personen, groot en klein. Aan het Heilig Avondmaal namen deel pl.m. 20 personen. Ook voor de Gereformeerden op de „De Ruyter” waren de dagen gezegend; hun schip lag hier toen het H. Avondmaal bediend werd. Zoo zorgt God voor Zijn kinderen en zegent hen onverwachts en rijkelijk. We zijn dankbaar op Makasser.

In 1917 kwam Ds. Netelenbos tot ons. Thans Ds. Pera. En de Kerkeraad van Soerabaia beloofde te zullen zorgen voor een predikant 2 x in het jaar. Als we ons niet vergissen, dan is een van de meest blijden Ds. Pera zelf geweest. Hij voelde zich thans en elken avond was hij de herder, die naar de schapen ging. Toen het schip, dat hem weer naar S. zou brengen van de kade wegleed — riep hij ons nog toe van het dek: „Tot weerziens!” En wij riepen het terug.

Inl. Kerkbl.

v. H.

LEESTAFEL.

Menigerlei Genade. Wekelijksche Leerredenen onder Redactie van Dr. J. C. de Moor en Dr. B. Wielenga. — J. H. Kok, Kampen.

Wij ontvingen 8ste jaarg. no. 40—52 en 9de jaarg. no. 1 en 2. Dit zijn uitnemende preeken. Het spreekt dat die van Dr. B. Wielenga over „de Geweldigers” onze aandacht trok. De kerkeraden moeten inteekenen voor vacature-Zondagen en voor leden, die aan huis gebonden zijn.

H. Schrott Jacob Brunner. - 's Hage, D. A. Daamen.

Een teer gevoeld en fijn geteekend Roomsch Christenleven. Jacob moet pastoor worden en wordt daardoor voor het leven gescheiden van zijn teer geliefde Mieke. De worsteling, die hieruit volgt maken wij mede en wij vloeken het Coelibaat; waaraan trouwens deze pastoor zich geloovig onderwierp.

De Bijbelsche Geschiedenissen in Vertelling door W. G. v. d. Hulst, in teekening door Isings. — Rijswijk (Z.-H.), H. J. Spruijt. (Afl. 4).

Dat is weer een schoone vertelling, in een prachtig gewaad. Geeft het uw kinderen in handen opdat zij den Bijbel liefkrijgen.

Het werk Gods en Het voorrecht van Gods kinderen, door Dr. J. J. v. Baarsel. — Deventer, Ch. Dixon.

Een afscheids- en een intreepredikatie, goed en beslist. Inzonderheid de eerste is merkwaardig.

Giften voor de Zending.**Ontvangen voor de Generale Kas der Zending.**

Door J. G. W. Kuiper van de kinderen der Chr. School te Surhuizum (Heide) f 4.87. Van Tjitske Bakker te Surhuisterveen verzamelde halve stuivers en halve centen f 1.77½. Door J. in 't Veld „Zendingscent” van de kinderen der Geref. School te Berkel f 15.24½. Door Mej. J. J. H. Breukelaar van Mej. E. Keegstra verzameld op het feest der Meisjesvereniging te Surhuisterveen f 6. Door Ds. T. H. Woudstra te Leiderdorp 10 pCt. van de ontvangsten voor de zending in de classis Leiden f 300. Door L. J. Allaart uit het zendingsbusje der Christ. M.U.L.O. school, Oude 72, Rotterdam f 15. Door D. v. d. Meulen te Wijnjeterp uit het „Knikkertje” van de Christ. School f 4 en een gift van N. N. te Wijnje-

terp f1. Door Mej. E. N. de Jong van de kinderen der Christ. School te Nieuwkoop opgespaard in het Knikkertje f2. Door Trijntje de Wit van de Christ. Jonged. Vereeniging te Surhuisterveen f20. Door J. Zomer saldo zendingsblad over 1918 f11865.97½.

W. BREUKELAAR.

Zaandam, 22 Mei '19.

Voor de Zending te Djocja en Solo.

Uit het zendingsbusje van Mej. Wilh. Pauw te Buiksloot f7. Van de Geref. Kerk te Oostzijde voor het tekort Med. Zending f138.23. Van de Geref. Kerk te Hoofddorp 2e bijdrage aan het te kort Med. Zending f100. Door A. A. de Jong van Ali Doeleman te Hoofddorp opgespaarde halve centen f1.10. Door J. L. Heima van de kinderen der Christ. School te de Lier voor Solo f2.70. Van de Zendingscommissie der Geref. Kerk te Veenendaal voor het te kort der Med. Zending f100. Van de Geref. Kerk te Bloemendaal voor het te kort Med. dienst f56.30½. Van de Geref. Kerk te Velseroord voor het te kort Med. dienst f32.50.

W. BREUKELAAR.

Zaandam, 22 Mei '19.

Zending Geref. Kerken op Soemba.

R. Werkman te Middelstum v. d. 7de klas der Chr. School f2,23½. H. C. H. Goeree te Ommen, uit het schoolbusje f3.50. Mej. D. Weessies te Groningen, v. d. Jonged.v. „Wees een zegen” f8.78½. H. Muneke te Ommen, gev. in de coll. een dankoffer f25, coll. zilverbruiloft v. Wiechersen f8.49 is f33.49. J. F. Fleurke te de Krim, v. d. Zend.v. f170. A. Smit te Haren, 2 m.d.l. contrib. f43.20 en gift f10, busje Jongel.v. f4.61 is f57.81. Ds. Dekkers te Gerkesklooster—Stroobos A., van een zuster gespaarde halve st. f2. Ds. Schoemakers uit Ambt Vollenhove A. f9.95. Ds. Schoemakers uit Rouveen f9.95. L. M. Verhorst te Zalk, uit het Knikkertje der School f11.14. Ds. v. Goor te Groningen, uit zijn catechis.bus f22.95. O. J. Bouwman te Uithuizen, gev. in de coll. f2.50. Dr. Dee te Dwingeloo, gev. in de coll. f5. Ds. Bruins te Winschoten, v. d. Jonged.v. f3.46½. Ds. v.

Halsema te Nijeveen, gev. in de coll. een dankoffer f7.50. J. J. Wegener te Wildervank, gev. in de coll. f5. J. Wildvank te Delzijl, gev. in de coll. f10. P. Buikema te Leem, v. d. Zend.v. f200. R. v. d. Molen te Zuidlaren, busjes f15.68½. Mej. R. Ubels te Bedum, v. d. Jonged.v. f10. J. P. ten Hagen te Nieuw Amsterdam, v. d. aanvangsklas der School f10. Ds. Post te N. Dordrecht. v. d. meisjes S. en C. Bos f1.97. Ds. Jansen te Tenboer busjes Febr. en April f28.71 en f30.53, coll. spreekb. Ds. Hamming f40, v. d. Zend.v. f74.75, van Hilje Vink 110 h.c. is f174.54. Ds. Wiersma te Sauwerd coll. bruil. J. C. Sm. f8.20, catechis.bus f11.41 is f19.61. J. Boerma te Stadskanaal, gev. in de coll. f10 en f10 is f20. B. Roosjen te Diever, uit 't Schoolbusje f12. Jetje Kuiper te Uithuizermeeden 200 h.c. is f1. J. H. Meijer te Pieterburen, 't Negertje v. d. School f4.97. J. Schelten 18 h.st. en 30 h.c. is f5.59½. Jonged.v. te Uithuizermeeden, coll. jaarf. f7.87. Ds. v. d. Munnik, v. d. Zend.v. te Winsum—Obergum f29.85. Ds. Lambers te Rouveen, gev. in de coll. f25 en f40 is f65. A. Smit te Haren, saldo kal. f10. Ds. Lammertsma te Appingedam, gev. in de coll. f2.50. Ds. Breukelaar van C. J. Voorst van Vormdaal te Ermeloo f5. Ds. Nomes te Schildwolde, v. d. Zend.v. f115, v. d. Jonged.v. f15 is f130. K. Schuringa te Wildervank, v. d. Zend.v. f150. Ds. Bouwman te Gees, gev. in de coll. f1 en v. d. Jonged.v. f2.50 is f3.50. L. Niebroek te Deventer A. een dankoffer van een lid der Kerk f100. R. Beute Kz. te Steenwijk, gev. in de coll. f1. Mej. J. G. H. Sluys te Staphorst van Mej. H. f0.25. J. v. d. Laan te Zevenhuizen, busjes in de Kerk f34.50. Mej. H. T. Wildeboer te Siddeburen van Gr. Huizinga f1. Fr. Mulder 200 h.c. is f2. Mej. G. Haan te Groningen, 2 m.d.l. stort. Kinderzendv. f110. W. Brons te Tenboer, uit het Negertje der School f25.60.

Soembaweek.

Wilsum / f5. Gramsbergen f92. Haren f209.35. Enschede, nag. f32.99½.

J. DUURSEMA,

Groningen, 20 Mei '19.

Quaestor.

Het abonnementsgeld van 1919 te zenden aan den Uitgever.

De prijs voor Kerkeraden en Vereenigen, die 4 ex. en daarboven ontvangen, 5 cts. per nummer; welk bedrag per 3 maanden wordt tegemoet gezien.

Particulieren die 1 tot 3 ex. ontvangen, betalen per Jaargang, franco per post, 66 cts.

Ex. op beter papier f1.25 per jaar.

De contribuanten van de Ned. Geref. Zendingsvereniging, waarvan Penningmeester is de heer L. Berk, Heerenmarkt 5, Amsterdam, ontvangen het „Zendingsblad” gratis.

J. ZOMER, Uitgever.

J. ZOMER — ELECTR. DRUKKERIJ „VADA” — WAGENINGEN.

ONESIFORUS-BANK

UTRECHT.

Verstrekt **BOUW**-Kapitaal tegen zekerheidsstelling aan KERKEN, SCHOLEN, STICHTINGEN.

Geeft uit $4\frac{1}{2}\%$ 10-jarige Obligaties in stukken van f 1000.—, f 500.—, 250.—, f 100.— 50.—.

Inlichtingen verschaft de Directie,
Nieuwe Gracht 69, Utrecht.

Hoekstra en Gassenaar

ARCHITECTEN.

Impèrèstr. 59, s'-Graventage.
KERK-, SCHOOL-, VILLA-BOUW, ENZ.

Christelijk Internaat Wilhelmina, te Zeist.
neemt niet meer dan 20 leerlingen. Daar-
voor kunnen ouders verzekerd zijn, dat
voor hun kind alles gedaan wordt, wat
noodig is.

J. POPPES Jzn., Hoofdonderwijzer.

CHARRO & ZONEN
PAPIERHANDEL - DEN HAAG.
PAPIERFABRIEK TE EERBEEK
Vraagt onze nieuwe collectie Pakpapieren.

omer-Sproeten.

zels de donkerste, verdwijnen door
een pot SPRUTOL.
Bij alle goede Drogisten.

N. J. Lankhorst & Zoon
Sneek.
Legens, Tuikort,
Schakels, Visserij-artikelen.

Te Koop gevraagd
een gebruikt

HUIS-ORGEL,

(contante betaling) Brieven worden
ingewacht met opgaaf van hoeveel
registers en uiterste prijs onder
motto „Orgel” bij J. ZOMER te
Wageningen.

Mijnhardt's

Geneeskrachtige tabletten

tegen

Bloedarmoede,

rugpijn, bleeke gelaatskleur.

Mijnhardt's Staalttabletten.

In doozen vanaf f 0.90.

Zenuwachtigheid,

examenvrees, onrust, overspanning,
slapeloosheid.

Mijnhardt's Zenuwtabletten.

Koker 60 ct.

Gal. en slijm.

Mijnhardt's Laxeer-tabletten.

Zijn bloedzuiverend, regelen den stoel-
gang.

Doos 50 ct.

Maagzuur,

maagpijn, maagwater, oprisping, geen eetlust,
slechte spijsvertering.

Mijnhardt's Maagtabletten.

Koker 60 ct.

Koorts,

binnenkoorts,

Malaria, koude rillingen, kiespijn.

Mijnhardt's Koorts-tabletten.

Koker 60 ct.

Rheumatiek,

jicht,

koude en pijn in de ledematen, spier-
en gewrichtspijn, influenza, aange-
zichtspijn en kiespijn.

SANAPERIN-tabletten.

Koker 60 ct.

Hoofdpijn.

Mijnhardt's Hoofdpijn-tabletten.

Koker 45 en 80 ct.

Let bij koop op den naam van den
fabrikant A. MIJNHARDT,

Pharmac. Fabriek ZEIST.

Bij Apoth. en alle Drogisten.

Hôtel-Rest. „DE HOOP”
Warmoesstr. 158. Tel. 9132 N. Amsterdam.
Logies f 0.50, f 0.60 en f 0.75.
:: Diners vanaf 50 cent. ::
Aanbevelend, A. L. ALDENKAMP.

Het Beste, Goedkoopste en meest Solide adres voor Zaden, Bloembollen en Planten
is L. STASSEN, HILLEGOM. - Vraagt Prijscourant welke franco wordt toegezonden.

Elke tekst in vier dagen, elk pas of vroeger verschenen boek direct te ontbieden. — Religteuze platen en schilderijen. — Luxe Bijbels en Kerkboekjes. — Speciaal adres voor gecombineerde cadeaux. :—:
 van allerlei aard bij BOEKHANDEL W. TEN HAVE, AMSTERDAM - Tel. Noord 4066.
 GELEGENHEIDSGESCHENKEN van allerlei aard bij BOEKHANDEL W. TEN HAVE, AMSTERDAM - Tel. Noord 4066.
 KALVERSTRAAT 154 - AMSTERDAM

PEEK & CLOPPENBURG

Grootste Heeren-en Jongeheeren KLEEDINGMAGAZYNEN

In alle voornamen plaatsen

LEVEN- en ONGEVALLENVERZEKERING

DE AMSTERDAMSCH E

AMSTERDAM: Tijdelijk adres: HEERENGRACHT 414.

Directie: Jhr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN Jr., Jhr. J. DE SAVORNIN LOHMAN,
Mr. J. C. L. VLAANDEREN.

Bij J. H. KOK te Kampen is verschenen de

**5^e geheel herziene
druk van** II

HET HUWELIJK

DOOR

Dr. A. DUPONT

Geneesheer-Directeur te Ermelo.

Een uitnemend boek voor Gehuwden en Verlooiden, met geneeskundige wenken, nuttige raadgevingen en ernstige waarschuwingen, waarvan in korten tijd reeds de VIJFDE DRUK is verschenen. Door de gansche Chr. Pers dringend aanbevolen. Prijs ingenaaid f2.50, gebonden f3.25, (met 5 pCt. crisistoelag). Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den uitgever J. H. KOK te Kampen.

Vraag uitvoerig prospectus.

Inlichtingen omtrent de

N. C. V. Spaarbrieven

worden gaarne verstrekt door:

DE HOOFD-INSPECTIE, Oosteinde 30, te Amsterdam.

C. BEZEMA, Poolmansweg 256, Lonneker.

J. HEINEMAN, Mauritslaan 32, Hilversum.

H. S. VAN HOUTEN, Vlooswijkstraat 62, Terneuzen.

J. A. JAEGER, 's Gravenheekje 6, Amsterdam.

A. LAKERVELD, Nude 177d, Wageningen.

L. VAN WESTERING, 2e Helmersstraat 12huis,

Amsterdam.

G. K. ZELDENRUST, Noord, Warns.

NATIONALE CREDIET-VEREENIGING
den HAAG

**EEN WIJS MAN
heeft een SPAARBRIEF
VAN DE**
N.C.V.
TOUSSAINTKADE 2, DEN HAAG
VRAAGT PROSPECTUS

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE
GEREFORMEERDE KERKEN NEDERLAND

En dit Evangelie des
koninkrijks, zal inde
geheele wereld gepredikt
worden tot een geluigenis
allen volkeren
Matth. 24 : 14

Redactie:
H. DIJKSTRA, Rotterdam.
I. HANIA, de Bilt (Utr.)

Comm. v. Toez. en Controle:
W. BREUKELAAR, Zaandam.

INHOUD: Uit het land van den opgang. — Brieven naar Antiochie. — Uit Amerika. — Dr. D. Verhagen. — Djokjokarta (slot). — Wonosobo. — Zeer waar. — Korte Berichten. — Leestafel. — Giften.

Uit het land van den opgang en uit het land van den ondergang der zon.

Alzóó zegt de Heere der heirscharen: Zie, Ik zal mijn volk verlossen uit het land van den opgang en uit het land van den ondergang der zon.

Zacharia 8 : 7.

De deur van het nuis des Heeren staat tegenwoordig, om zoo te zeggen, wijd open voor de Heidenen. Op den grooten en doorluchtigen dag van het Pinksterfeest heeft de Heere dat zoo beschikt.

Hoe kostelijk dat Hij dat juist toen zoo heeft bewerkt!

Toen waren de schaduwachtige en ceremonieele tijden van de oude beëindiging voorbij; het voorhangsel was gescheurd.

Rachab uit Jericho en Ruth uit Moab zijn ook in Zion geboren geworden en in Israëel ingelijfd, doch die moesten toen nog leven „onder de wet”, onder de Israëlitische inzettingen. Als op een afstand van God. In de periode van de wasschingen en reinigingen en offerhanden. Maar met Pinksteren is dat zoo geheel anders geworden. Toen was de schaduwdienst voorbij. De ééne offerhande van Christus, die tot in eeuwigheid volmaakt, was toen gebracht geworden, zoodat alle offerhanden van bokken en stieren hadden kunnen ophouden. Men kon met Pinksteren onmiddellijk tot God gaan om het „Abba Vader” uit te spreken voor Zijn toegenegen oor. Men had nu dadelijk een vrijen toegang tot God in Christus Jezus. Juist toen is de deur van het huis des Heeren geopend voor alle volkeren; Parthers en Meders en Elamieten, de vermoeiden en beladenen van alle tong en natie, zij konden maar komen om „rust” te ontvangen van Jezus door de kracht van Zijn Geest. En hoe

leert de profetie ons dan ook telkens weer dat de Heidenen, door Gods genade getrokken en door godd'lijk licht geleid, *zullen* aankomen van allen kant.

De Heere, Die Zijn huis maakt tot een huis voor *alle* volkeren, zal er zelf ook voor zorgen dat nu ook uit *alle* volkeren zullen worden ingebracht in Zijn huis.

„Alzóó zegt de Heere der heirscharen, zoo is het daarom in Zacharia 8 : 7, zie, Ik zal mijn volk verlossen uit het land van den opgang en uit het land van den ondergang van de zon." En later nog weer in hetzelfde hoofdstuk: „Alzóó zegt de Heere der heirscharen: Nog zal het geschieden dat de volken en de inwoners van vele steden komen zullen, en de inwoners der ééne (stad) zullen gaan tot (de inwoners der) andere, zeggende: Laat ons vlijtig heengaan om te smeecken het aangezicht des Heeren en om den Heere der heirscharen te zoeken; ik zal óók henengaan. Alzoo zullen vele volken en machtige heidenen komen, om den Heere der heirscharen te Jeruzalem te zoeken en om het aangezicht des Heeren te smeecken." (vs. 20—22).

Voortreffelijk kapittel, dat Zacharia 8!

Eerst troost en sterkt de Heere Zijn volk met de belofte dat zij zelf rijkelijk gezegend zullen worden en daartoe het vervallen Zion weer zal worden opgericht. Zions herstelling en welstand wordt eerst door den Heere toegezeid!

Wat zal Jeruzalem weer kostelijke namen dragen! „Stad der Waarheid" zal zij heeten, „berg des Heeren der heirscharen" en „berg der heiligheid".

En wat zou men op rustige en aangename wijze in Zion verkeereren! De Heere zei: „Daar zullen nog oude mannen en oude vrouwen zitten op de straten van Jeruzalem, en ieder zal Zijnen stok in de hand hebben, van wege de veelheid der dagen; en de straten dier stad zullen vervuld worden met jongens en meisjes spelende op hare straten." (vs. 4 en 5).

Wat vreedzame, verkwikkende tijden voor Zion!

Welzalig is het volk, dat dus gezegend,

Dit heug'lijk lot door 's Hemels gunst bejegt!

Moge die belofte ook voor U, Broeder of Zuster, die bidt en worstelt om den bloei van Zion en daartoe blijft roepen: „Doe wel, bij Zion, naar uw welbehagen, bouw de muren van Jeruzalem op", als een Amen Gods op uw smeecken zijn; uw oog aanschouwe het ook nog: „De Heere bouwt Jeruzalem." (vs. 147 : 2).

En bij die toezegging van Zions herstel en welvaart, voegt de Heere dan de belofte van de *uitbreiding* der Kerk. Hij is de Machtige, Die dat doen kan en Die het dan ook *zal* doen. Hij is de „Heere der heirscharen", Die spreekt: „Zie, Ik zal Mijn volk verlossen uit het land van den opgang der zon en uit het land van den ondergang der zon. Hij geeft er mee te kennen, dat Hij Zijn volk verzamelen zal van alle kanten en uit alle hoeken der wereld. „Doch ik zeg u, dat velen zullen komen van Oosten en Westen, en zullen met Abraham en Izäak en Jacob aanzitten in het koninkrijk der hemelen." (Matt. 8 : 11). En daar zullen er komen van Oosten en Westen, en van Noorden en Zuiden, en zullen aanzitten in het Koninkrijk Gods. (Lukas 13 : 29). Ik zal zeggen tot het Noorden: Geef, en tot het Zuiden: Houd niet terug, breng mijne zonen van verre en mijne dochters van het einde der aarde, een ieder die naar mijnen naam genoemd is, en dien Ik geschapen heb tot mijne eer, dien Ik geformeerd heb, dien Ik ook gemaakt heb. (Jes. 43 : 6, 7).

Deze „verlossing" des volks komt wezenlijk tot stand door Christus. Christus' volbrachte werk ligt er achter en komt er in uit. In Hem hebben wij de verlossing door Zijn bloed.

De mensch is vroeger van God gescheiden door de zonde. En mensch en

mensch zijn toen ook tegen elkander ontstoken in vijandschap. Hatelijk zijnde en elkander hatende.

Wel heeft de menschheid later eens gepoogd om bijeen te blijven en zich dan met te meer bewuste kracht tegen God te kunnen stellen, doch toen heeft God de schakeeringen, de nationaliteiten, het „eigene" van de volken, dat toen reeds in kiem in de menschheid aanwezig was, laten uitkomen door de spraakverwarring te Babel. (Genesis 11).

En dat bestel Gods scheen haast wel eene belemmering te kunnen zijn voor de hereeniging van Gods volk onder Christus, den laatsten Adam, het nieuwe hoofd der verlostte menschheid. Doch in Handelingen 2 blijkt wel dat dat gevaar weggenomen is geworden door het talenwonder, dat op „Pinksteren" is gewrocht.

Christus' werk is volbracht.

De zonde is verzoend door Zijne zelfofferhande.

De ware vrijheid is aangebracht.

De Jacobs ladder, welke hemel en aarde verbindt, is opgericht geworden.

De middelmuur des afscheidsels is weggenomen.

Christus, Die al Zijn volk in Zich droeg, is ten hemel gevaren en zit aan de rechterhand Gods op den troon.

De Heilige Geest is door Hem uitgestort geworden.

En nu breidt zich dan ook het lichaam van Christus uit, door al de eeuwen heen, onder alle volken. Van den opgang der zon en van den ondergang worden ze verlost. Van waar ze in het Oosten straalt, tot waar ze in het Westen nederdaalt, zal 's Heeren Naam door de bevrijden worden geprezen. Eens zal de volledigste vervulling van de belofte van Zacharia er zijn. Het zal dan wezen, zooals de Heere volgen laat: Hij zal ze in het midden van Jeruzalem doen wonen; „en zij zullen Mij tot een volk zijn en Ik zal hun tot een God zijn, in waarheid en in gerechtigheid. Of, zooals het in de Openbaring aan Johannes is beschreven: „En ik Johannes zag de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem, nederdalende van God uit den hemel, toebereid als eene bruid die voor haren man versierd is. En ik hoorde eene groote stem uit den hemel, zeggende: Zie, de tabernakel Gods is bij de menschen, en Hij zal bij hen wonen en zij zullen Zijn volk zijn en God zelf zal bij hen en hun God zijn." (Openb. 21 : 2, 3).

O zoo hoopvol en zoo bemoedigend voor „de Zending"!

Zijt *gij* reeds ingegaan tot dat heil des Heeren?

Reeds deelgenoot van die „verlossing"? Zoodat *gij* ook behoort tot het „volk des Heeren"; met God verzoend en vereenigd door Christus; in beginsel naar recht en in hope ingebracht in Jeruzalem; om er eenmaal eeuwig te wonen?

Dat is wel het grootste goed dat ons ooit ten deel zal kunnen vallen.

Hoe kan dan het hart verblijd wezen! En met aangenaamheid in het hart worden gezongen:

De schoonste plaats mat *Gij* met ruime snoeren;

O heerlijk erf, *gij* kunt mijne ziel vervoeren.

Verlosse de Heere der heirscharen ook nog velen in deze tijden uit het land van den opgang en uit het land van den nedergang der zon. Of, schijnt hier in het Westen, helaas! meer en meer een „afval" te zullen komen, mogen er dan in het Oosten, op de Zendingsvelden, des te meer worden toegebracht tot de Kerk des Heeren.

En belieft het den Heere ook nu nog, bij die toebrenging gebruik te maken van den dienst der menschen, als Zijne mede-arbeiders, als instrumenten in Zijne hand, dan moet Gods belofte ons wel dringend aansporen om de Zending gewillig en ijverig te blijven steunen.

Zij het ons daarom eene behoefte er met gedurigheid voor te blijven geven, opdat de „verlossing” van de „Sions Kinderen” uit alle volken mee daardoor gelukkig voortga.

En laten wij bij de gave toch vooral de bede blijven herhalen:

Wil hen, nog overal verspreid,
Genadig weer bijeen vergad'ren;
Zoo wordt uw naam en roem verbreid.

de Bilt, Juli 1919.

J. HANIA.

Brieven naar Antiochie.

Gel! De ouderlingen bidden meestal, in de consistorie, dat de Heere geve, dat de leeraar, die het woord brengt, ook zelf de zoetheid er van smaken moge. Dikwijls gebeurt dat niet, volgens mijn ervaring. Onlangs heb ik het mogen genieten bij een Avondmaalsbediening. Ik had vooraf een woord gesproken over Ps. 27 : 14 en dat naar mijn gewoonte (ik ben nog wat ouderwetsch) aan de tafels voortgezet.

Wachten is moeilijk, vooral als het wat lang duurt, en als dan spotters komen vragen: „waar is God dien gij verwacht?” Wachten is toch zoo versterkend, als wij een tijdlang onzen God vooruit gedraafd hebben en dan buiten adem zijn geraakt, wachten is zoo betamelijk, want onze God weet het beter dan wij het weten en zoo bij elken tafel een woord of tien, want er moesten er zeven zijn en wij moesten om 12 uur de kerk uit, men hield daar van goede orde en als ik ergens één Zondag in mijn leven ben, doe ik mijn best om in de pas te blijven. In één woord, ik genoot veel en ik nam mij vast voor, ik zou voortaan op den Heere wachten, nooit meer vooruit loopen, ten minste niet draven. Dat was Zondags. En dat hield ik vol. Maar Maandags begon de beweging, en ik heb gedraafd, gedraafd zoo snel mij mijn oude voeten maar dragen wilden, drie dagen lang zonder poezen, zonder rusten, zelfs in den slaap nog, totdat ik eindelijk niet meer kon en weer dacht aan Zondag en inzag, dat ik vergeten had al de schoone lessen, die ik geleerd had en nu roep ik mij zelven elken dag toe: Wacht op den Heere!

Dat heeft de Heere mij geleerd door alles zoo wonderbaar terecht te brengen, toen ik maar op Hem wachtte, en nu weet ik dat Hij alles terecht zal brengen. Er zijn in Nederland en op Java wel eenige menschen, die mijn woorden verstaan, dat weet ik zeker.

Sedert heb ik dikwijls gemerkt op de goede wegen onzes Gods met ons; en als ik eens weer aan 't draven ging, heb ik mij zelven toegeroepen: „Wacht op den Heere!”

In de zending komt dat zeer dikwijls te pas. Geldzorgen zijn er dikwijls. Juist niet van te korten, want daar houd ik niet van. Ik ben een vijand van kapitalen, waarvan de Zending alleen de renten mag genieten. Vroeger zei ik altijd, daar loopt Napoleon mee weg, maar nu zeg ik: daar maken de Bolschewieken zich meester van. Gelukkige menschen! bezitters van Russen, en de rente was zoo vast, men was heelemaal niet afhankelijk, heerlijk! rustig! Arme zendelingen, die er rijst voor koopen moeten!

Neen voor kapitaalvorming krijgt gij van mij geen gulden, als ik het ooit gedaan heb, nu doe ik het nooit weer.

Maar ik houd ook niet van te korten. Als de menschen zeggen, nu moet gij dit of dat doen, een zendingspost openen, een docter zenden en welke schitterende plannen men nog meer heeft, dan zeg ik (neen dat zeg ik niet, want ik heb niets te zeggen, ik mag alleen maar aan u schrijven, wat ik zoo eens denk) dan zeg ik, of dan zou ik zeggen: „Best, geeft maar geld!” En dan wacht ik gaarne op den Heere, want ik kan nooit gelooven dat Hij mij

iets beveelt en niet zorgt dat ik er de mannen en de middelen voor vind.

Nu behoef ik gelukkig ook niet voor geld te zorgen, andere menschen zorgen daar voor. Treffend dikwijls. Een jaar geleden vroeg men in De drie Provinciën om 15 à 20 duizend extra voor Soemba, er moest een onderwijzer heen en die moest een huis hebben; zijn huis zou f 10.000 kosten, en zijn voorbereiding en uitrusting en overtocht eer hij goed en wel met zijn lieve vrouw — alweer een dochter van wijlen Ds. J. W. v. d. Kouwe — op Soemba zat, dat beliep misschien f 5000 — er was ook nog meer noodig. Goed, de kerken van de Drie Provinciën zorgden dat er het volgende jaar f 20.000. — op tafel lag. Dat vind ik heerlijk werken. Dat is een praktische toelichting op mijn bovenstaande gedachten.

Het kost anders wat.

Dikwijls is gezegd, dat een reis over Amerka naar Batavia tijdens den oorlog nog al kostbaar was.

Heel juist wisten we het niet. Het kon ook nog verschillen door tal van oorzaken. Daarom is het wel inlichtend voor ons, dat op de rekening van de Gereformeerde Kerk te Batavia een post voorkomt voor „onkosten beroepingswerk" (overtochtsfonds) f 18882.81½ (zegge bijna f 19000.—).

Wie moet dat betalen? hoorde ik iemand vragen. Batavia natuurlijk!

En kan Batavia dat?

Het is reeds voor een groot deel betaald en de broeders hebben alle moed dat het te kort dit jaar geheel zal worden aangezuiverd. Hoe vindt ge dat? Prachtig!

Amsterdam heeft weer een nieuwen predikant voor Java beroepen, n.l. Ds. S. P. de Graaf te St. Pancras. Het is mij op het oogenblik, dat ik dit schrijf, nog niet bekend of hij het aanneemt. Voor Amsterdam heb ik nog wel eens gezucht. De Medische Dienst verslond nog al geld; maar de Amsterdammers zuchten gelukkig niet. Ze collecteerden met Pinksteren nog f 1800.— voor de zending. Het is volkomen waar, ik heb voor Amsterdam niets te zuchten; men zucht wel eens meer zonder eenige reden en met zuchten doet men ook al niet veel, behalve als men zucht tot God en wacht op den Heere.

In verband met het streven van onzen tijd, naar een werkdag van 8 uren, las ik dezer dagen een betoog over Spanje, dat zijn verval te danken zou hebben aan den sterken trek tot rusten bij de bevolking. Spanje had rijke koloniën; de menschen werden zittende rijk en behoeften zich weinig moeite te geven om aan den kost te komen en zoo werden ze op den langen duur ook weer zittende arm. Het was een heel leerzaam betoog. Ik heb dat ook dikwijls gelezen van de bevolking in de tropische streken. Ze hebben geen kleeren noodig, want het is er warm, ze plukken het eten van den broodboom, ze hebben alles voor niets en zij blijven lui en dom de geslachten door. Toen dacht ik aan ons christenleven. We nemen het leven zeer gemakkelijk op, laten de menschen, die den duivel dienen, rustig ter helle varen. Ze willen immers niet anders! Wat gaan ons die menschen aan; zijn wij onzer broederen hoeders? Wij zetten ons rustig neer. Wij gaan immers naar den hemel en Jezus is onze borg; we kennen die les van buiten en van binnen; de wereld jaagt naar geld en eere. En wij?

Wij zitten stil, geven eens een gulden of een tientje, voor de Evangelisatie of de Zending onder de heidenen en stellen ons geweten daarmee gerust. Wij hebben nog wel wat voor het Godsrijk over. Gij moest het dagboek onzer goede werken eens lezen; giften voor kerk en school en zending. Voorts voor allerlei soorten van werken der barmhartigheid, een heel kapitaal — en als wij nu toch zooveel geld geven, wat wilt gij nog meer van ons?

Zoo dacht ik, zou het ons ook gaan als Spanje? Al slapper, al armer, al trager! Geen gebed, geen geloof, geen wachten op den Heere, maar rustig

zitten. Een achturige werkdag? Geen sprake van! Een werkdag van 12 uur tot den middag. Intusschen ook nog over ons zelve voldaan.

Toen ging ik aan 't roepen tegen mijzelf en tegen heel de Christelijke, de Gereformeerde wereld: Ontwaakt gij die slaapt! *Arbeiden, arbeiden* voor het Koninkrijk Gods. Gij koopt dat niet af met geld. Arbeiden.

Anders krijgt gij de Spaansche ziekte.

God beware ons! Wacht op den Heere! Zijt sterk! en Hij zal uw hart versterken.

Met br. gr.,

Rotterdam, Snellinckstr. 54a, Juni 1919.

H. DIJKSTRA.

P.S. Ds. de Graaf heeft bedankt.

UIT AMERIKA.

Waarde Ds. Dijkstra.

Mag ik een plaatsje in 't Zendingsblad voor het onderstaarde?

Met beste wenschen, ook voor U en de Uwen — tot wederziens.

H. BEETS.

Grand Rapids, Mich., 29 April 1919.

Misverstand, Nederlandsche Broeders!

De lezers van het „Zendingsblad“ van de Geref. kerken in Nederland vernamen uit het nummer van Maart 1919, „dat er iets niet botert tusschen de Amerikanen en ons“.

Met bevreesding las schrijver dezes, dat, zoowel als de bewering in het Zendingsblad van Jan. 1919 dat hij voor *schurken* had uitgemaakt „ons“, d. w. z. de Nederlanders, „die slijk willen werpen op Amerika“.

Mag ik U en Uwen geachten lezers mededeelen dat zulks geheel berust op *misverstand*?

Om met het laatste te beginnen, ik had het in *The Banner* van 18 Juli 1918, waarin de geïncrimineerde woorden voorkomen, geheel niet over de Nederlandsche broeders maar over hen *onder ons Amerikaansch volk hier*, die altijd en telkens Amerikaansche godsdienstige toestanden veroordeelden en verkleineerden met de bewering dat het in Holland zooveel beter was.

Ik beweerde en beweer nog dat indien men daarmede *heel het volk* van Nederland bedoelde, dat men dan een ignoramus, een weetniet was, die Nederland niet kende, of een schurk, die willens en wetens de zaken verkeerd voorstelde.

Met Nederland twee vijfde Roomsche en het Protestantsche deel grootendeels modern of erger, is het volkomen duidelijk dat ik goeden grond had voor de verklaring boven gegeven. Ik vertrouw dat het U daaruit blijkt dat ik geenszins U en de Uwen verweet van slijk te werpen op Amerika. Neen, het gold sommigen *onder ons eigen volkje hier*.

Wat schrijver dezes aangaat, het zij en blijve verre van hem om zijne stam- en geloofsgenooten in Nederland te betitelen zoo-

als de lezers van het Zendingsblad misschien meenden dat hij het deed. Veeleer gevoelt hij de diepste verplichtingen aan het Oude Vaderland, gelijk o. a. uitkomt in de „Geschiedenis der Chr. Geref. Kerk in N. A.“ die hij verleden zomer ter perse legde, en uit het artikel *The Banner* van 5 Dec. 1918, „Waarom Holland de Koningin behoudt“.

En wat nu 't schrijven in het Zendingsblad van Maart l.l. aangaat ook dat bevreesdende zeer en berust evenzeer op misverstand.

Het plaatsen van Ds. Buchanan's artikelen over het wenschelijke van ons optreden in Ned. Oost Indië, met Amerikaansche agressiviteit enz., bedoelde geenszins dat wij alles wat hij beweerde accepteerden. Hij vroeg ons om ruimte voor zijne artikelen in ons blad, en wij gaven het gaarne, omdat wat hij schreef naar ons oordeel waard was onder de aandacht onzes volks te komen. Maar er is nimmer ernstig over gedacht om in Ned.-Indië zendingsarbeid te beginnen. Wellicht is dat een verzuim onzerzijds, of — eene vergissing, om niet erger woord te gebruiken. Doch in elk geval, al was er besloten om in Indië te arbeiden, dan hadden wij zulks zekerlijk niet ondernomen zonder met onze Nederlandsche Gereformeerde broeders te raadplegen. Natuurlijk! Dat gebod niet alleen een artikel in de Kerkenorde, maar gewone christelijke civilititeit. Wij meenden hier dat zulks zóó duidelijk zou zijn, zoo natuurlijk, dat de broeders in Nederland er heel niet aan denken zouden dat wij zoo maar het terrein zouden „indringen“. Dat er iets niet „boterde“ tusschen Ds. Buchanan en de broeders op Java was ons volkomen onbekend.

Ook het tweede punt berust dus volkomen op misverstand.

Ik acht het zeer wenschelijk dat dit een en ander onder de oogen der Nederlandsche geloofsgenooten komt.

Wij hebben elkander hoog noodig in den zwaren strijd voor het Gereformeerd beginsel. Daarom is het absoluut noodzakelijk dat alles wat verwijdering mocht wekken, hetzij.

berustend op misverstand of wat ook, ge-
weerd worde, en dat alles gedaan worde om
de beste broederlijke gevoelens aan te kwee-
ken. Daarom schrijf ik U deze regels, met
de bede dat de Heere God U allen goed en
nabij zij, dat U, de wacht bewarend bij het
Gereformeerd beginsel, tot rijken zegen gé-

steld wordet voor het Land onzer Vaderen,
en voor het Rijk onzes grooten Konings.

De uwe, met dank voor de gegevene plaats-
ruimte,
HENRY BEETS.

Dank er voor!

H. D.

Dr. D. Verhagen.

Dr. Verhagen was zoo vriendelijk mij het
bijgaande portret te zenden, waarvoor ik
zeer dankbaar ben.

Hij schrijft er bij:

In Febr. '16 ben ik door den Kerkeraad

s.s. „Grotius”. Echter door de verscherpte
duikbootenactie werd ons vertrek onmoge-
lijk. Daar ik nu van Ds. Vogelensang ver-
nam hoe broodnoodig er ook specialisten
moeten zijn op ons Zendingsterrein besloot

van de Geref. Kerk van Amsterdam be-
noemd tot arts in den dienst der Zending en
heb kort daarop tegelijk met m'n vriend
Groot deze benoeming aanvaard. Ons ver-
trek werd vastgesteld op Maart. 1917 met

ik, me nog meer te gaan toeleggen op de
chirurgie. Ik was n.l. ook al chirurgisch as-
sistent in 't Burger Ziekenhuis te Amsterdam
onder leiding van Dr. A. E. Vermeij. Dit tot
Jan. 1917.

Door de zeer te waardeeren medewerking van Prof. Laméris, Rijksklinieken Utrecht, mocht ik met veel vrucht ruim 2 jaar aan zijn kliniek en onder zijn voortreffelijke leiding werkzaam zijn, zoodat ik nu den 21 Juni a.s. met m'n vrouw en 1½ jarig zoontje per s.s. „Prins der Nederlanden" naar Indië (Solo) vertrek, en daar met een vrij gerust hart het chirurgische werk voor m'n rekening durf nemen. God de Heere schenke ons bij 't werken in Zijnen wijngaard Zijnen onmisbaren zegen.

Over zijn afscheid las ik het volgende:

Afscheid Dr. D. Verhagen.

'n Plechtige samenkomst, waard dat zij door meerderen ware bijgewoond, vond 10 Juni des avonds in de Keizersgrachtkerk te Amsterdam plaats. Dr. D. Verhagen die met zijne echtgenooten en kind naar het Zendingsveld der Kerken van Noord-Holland te Solo is vertrokken, om daar met Dr. Vogelesang en Dr. Groot werkzaam te zijn in den medischen hulpdienst, was een afscheidsure bereid in 't midden der Gemeente.

DJOKJAKARTA. (Slot).

Karbouwen.

Wij naderen steeds meer het Zuidergebergte. Onze chauffeur kent den weg en vermindert zijn vaart, want in de laatste dessa aan den voet van den berg moeten wij met behoedzaamheid door de vele karbouwenkarren heen manoeuvreren. Hier is een pleisterplaats voor deze voertuigen, waar om dezen tijd van den dag eenige uren gerust wordt. In den nacht en de morgenuren zijn zij langzaam den berg afgedaald en wachten hier tot de grootste hitte voorbij is om hun tocht in de vlakte verder voort te zetten, of anderen, die in de tegenovergestelde richting gaan, om in den komenden avond en nacht hun zwaren last de bergwegen op te slepen. De trekdiere zijn losgemaakt van hun tuig en liggen te rusten of vullen hun maag met het groene gras. Bij de warongs, de kleine verkoop-stalletjes, zijn de voerlui neergehurkt en doen zich voor weinig centen te goed aan rijst met vleeschnat en ijs-water.

Steil.

Zoodra wij dit dorp door zijn gaat de weg naar boven. Helling 15 gr. beduidt het bordje langs den weg, bovendien is het plaveisel door de zwaar-beladen karren een rulle massa geworden. Met een geringe snelheid en een zwaar gebrom van onzen motor gaan wij naar boven. Langs de steile zig-zag-wegen worden wij langzaam uit de vlakte opgevoerd en krijgen een prachtig uitzicht over de vlakte, met Djocja op den achtergrond en temidden van de tabaksvelden en suikertuinen, de lang gerekte tabaksloodsen en de keurig gewitte suikerfabrieken.

Op de berghellingen wachten de terrasvormig aangelegde sawahs op den regentijd. Kunstmatige irrigatie, zooals in de vlakte, is hier nog niet toegepast, zoodat eerst de slagregens moeten neerplassen voor de jonge rijst kan geplant worden.

Na een half uur van sterke klimming, hebben wij een top bereikt en nu gaat het langs minder steile wegen hier en daar weer met

aanzienlijke daling verder naar het zuiden. De berghellingen zijn hier beplant met Djatibosschen en vele inlanders verzamelen en plukken de reusachtige bladeren van dezen boom, die in groote bundels worden samengebonden, Overal langs de wegen passeeren wij Javanen, vooral vrouwen, die in hun draagdoek groote massa's keurig in elkaar gevouwen bladeren vervoeren naar de stad. Dagelijks worden op den passer door de koopvrouwen groote hoeveelheden verbruikt, waarbij zij denzelfden dienst doen als bij ons de papieren zak, pakmateriaal voor allerlei koopwaar.

Te Paard.

Ruim half-één zijn wij bij het huis van den boschwachter, in een stille Javaansche dessa. Nog zijn wij niet, waar wij moeten zijn, maar onze weg is verder niet meer begaanbaar voor een auto. Voor een vervoermiddel is echter gezorgd. Ons Javaansch verpleegster-tje neemt met den instrumententasch in een draagstoel plaats en verder staan twee rijpaarden gereed. Weldra gaan wij langs een smal bergpad verder. Voorop galoppeert mej. Enzerinck, die zich heel behagelijk gevoelt op haar kittig rijpaardje, dan volg ik op een wat bestendiger beestje dat mijn geringe rijkunst niet te hooge eischen stelt en daarachter de door vier koelie's gedragen draagstoel.

Hier en daar wordt de weg heel slecht, steil naar beneden met veel groote steenen, of niet minder steil naar boven. 'k Laat mijn paard zelf maar den weg uitzoeken en voorzichtig stappend brengt het mij veilig waar wij moeten zijn.

Na een uurtje zijn wij bij de dessa. De brug over een klein riviertje is heel primitief. Hoog boven het water liggen twee rolronde boomstammen naast elkaar. De inlanders hebben er heel weinig moeite mee, maar voor onzen geschoeiden voet hebben zulke balken niet veel houvast, maar wij komen toch zongelukkig aan den overkant en aan het doel van onze reis.

ZENDINGSBLAD

van de Gereformeerde Kerken in Nederland
voor de Zending onder de Joden.

Redactie-adres: Ds. J. D. VAN DER VELDEN, Oudedijk 152, Rotterdam.

Verschijnt om de drie maanden.

„Zoekende het beste voor Zijn volk”.

„Want de Jood Mordechai was de tweede bij den Koning Ahasveros en groot bij de Joden en aangenaam bij de menigte zijner broederen, zoekende het beste voor zijn volk en sprekende voor den welstand van zijn gansche zaad.”

Esther 10 : 3.

Mordechai is in de geschiedenis der Joden een groot en bekend man. Hij was maar niet een gewoon Jodenmensch, die door de straten van Suzan zich bewoog, maar een vroom en kundig staatsman, een schrandere bewindvoerder. Ja, zoo gevierd was hij, dat hij de tweede bij den Koning was. En dan lezen wij van hem dit heerlijk getuigenis, dat hij, verre van zich in de grootheid der *heidenwereld* te verliezen en een soort *wereldburger* te worden, trouw bleef aan der vaderen God, trouw aan de traditie van zijn volk, want er staat dat hij het beste voor zijn volk zocht en sprak voor den welstand van zijn gansche zaad. Denk u goed in, wat dat was. Het waren voor het meerendeel verachte ballingen. En toch, hoe hoog hij in eere geklommen was, de band bleef trekken, de band des verbonds, de heilige band, door God zelf gelegd. Hij behoorde tot het zaad, waarvan de belofte gold: „In uw zaad zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden”. Mordechai is niet tevreden met het *goede* te zoeken, neen, hij zoekt het *beste*, zeker voor lichaam en ziel, voor tijd en eeuwigheid. Hij spreekt voor hun welstand, hij is hun pleitbezorger en we kunnen ons niet anders voorstellen of hij heeft den geestelijken welstand evenzoo behartigd als den stoffelijke, den godsdienst der vaderen getrouw. Hij schaamt zich dus niet tot het zaad Israëls te behooren; dat volk had de liefde van zijn hart.

Nu is na Mordechai de Messias verschenen, die meer dan ooit Mordechai doen kon, het beste voor Zijn volk heeft gezocht en sprak voor den welstand van Zijn gansche zaad. Ja, de Messias was uit dat volk geboren, hij was uit het zaad Davids. Hij kwam echter niet in uiterlijke heerlijkheid; maar naar Jesaja 53 was hij de onwaardigste onder de mensen. In Zijn vernedering zocht hij het beste voor het volk der Joden. Hij sprak voor hun welstand, Hij weende over Jeruzalem, Hij riep: „Och, of ge nog bekendet, wat tot uwen vrede dient. Hij bad voor dat volk aan Zijn kruis. Hij ging het land door goeddoende, genezende hun kranken, predikende het Evangelie Zijns Koninkrijks.

Maar helaas, waar bij Mordechai staat, dat hij aangenaam was bij zijne broederen; de Messias werd verworpen. Hoor het: „Hij is gekomen tot het *Zijne*, maar de Zijnen hebben Hem niet aangenomen.” En in den arbeid der Zending onder de Joden dienen wij den moed te hebben dit uit te spreken, zooals Petrus het op den Pinksterdag deed. Gij, mijn broeder en zuster in Christus, zoekt gij ook het beste voor het volk der Joden? Ge zegt wellicht: dat is mijn zaad, dat is mijn volk niet. Nu, ge hebt gelijk, in zoover er geen Semietisch bloed door uw aderen vloeit; maar zeg mij, ligt er voor de Nieuw-Testamentische gemeente geen roeping tegenover den Jood? Lees dan slechts met aandacht Romeinen 11 en — zoek het beste ook voor het volk, dat door God niet verstooten is.

Een Jood, door eene Jodin tot Jezus gebracht.

Er valt soms meer in besloten Joodschen kring voor, ook in godsdienstig opzicht, dan wij wel vermoeden.

Het gebeurt meermalen, dat er onder de Joden ook gevonden worden, die onder de bekoring van het Evangelie komen, die zich ernstig bezig houden met de vraag, of Jezus niet de Messias zou zijn, en die ook werkelijk tot de overtuiging komen, dat Hij het is, en in Hem vrede vinden vóór hun sterven.

Maar de Joden zijn er dan op uit, om, zoo mogelijk, dat sterven in 't geloof in Jezus verborgen te houden. Evenwel, 't gelukt hun niet altijd, het te verheimelijken. Zoo gewerd mij onlangs, van zeer betrouwbare zijde, het verhaal van een in Jezus ontslapene ook onder de Joden.

Het betrof eenen Jood, die door eene Joodsche verpleegster, die veel met Christenen in aanraking geweest was en met hen over den Christus gesproken had, verzorgd werd. Deze Jood bemerkte aan zijne verpleegster, hoe zij niet meer in alles Jodin was.

Hij sprak er met haar over, en uitte zijne begeerte, om ook eens iets van het Christelijk geloof te weten. Zij haalde haren Bijbel, dien zij reeds trouw gebruikte en las met hem uit het Oude en Nieuwe Testament; profetieën van den Messias en hare vervulling in Jezus Christus. Hij verlangde zeer naar eenen uitlegger der Schriften. Maar, ofschoon zij het „Christen“-dienstmeisje verzochten, te vragen, dat er een predikant kwam, deze verscheen nooit.

De vrouw van den zieke was zeer fanatiek.

Wellicht heeft zij het tegengehouden, dat er een predikant kwam. Hoe het zij, de nog niet ver in kennis gevorderde verpleegster en haar patiënt moesten nu, in de uren, dat zij alleen waren, zelf maar de Schriften onderzoeken.

Zij deden dat, ernstig en biddend.

De Heere heiligde door Zijnen Geest dat onderzoek aan 't hart van den kranke.

Hij zag in Jezus Christus den waren Verlosser! Hij vond in Hem vrede!

En kort voor zijnen dood maakte hij aan zijne verbaasde en ontstemde familie bekend, dat de Joodsche ceremoniën niet op zijn graf behoefden toegepast te worden, dat men voor hem niet meer, na zijnen dood, behoefde te bidden, *wijl hij een veel beteren Voorspreker in de hemelen had!*

's Gr.

v. N.

Joden-Zendingstatistiek.

Voor eenigen tijd deed in onze kerkelijke pers een bericht de ronde uit „The Missionary Review of the World“, over de bekeering der Joden.

Becijferd werd, dat in de 19e eeuw op iedere 156 Joden één bekeerde tot het Protestantisme gevonden werd.

Wel moet even gewaarschuwd worden, om op deze cijfers niet al te groot vertrouwen te stellen en vooral om er niet berekeningen op te willen gronden voor onze Jodenzending.

Geschiedde dit laatste, dan kon het zijn, dat wij na verloop van verscheidene jaren zouden klagen, dat toch in ons land en in onze kerken het zendingswerk veel minder vrucht oplevert dan elders.

Wij moeten bij die cijfers wel bedenken, dat dan onder die als bekeerden opgegevenen nog tal van Joden kunnen schuilen, tegen wier opname in de gemeenschap der kerk bij ons nog wel eens ernstig bezwaar gemaakt zou worden.

De Jodenzending is, in Oost-Europa vooral, vaak gedreven in landen, waar overgang van het Jodendom tot het Christendom verkrijging van volle burgerrechten en de daarmee verbonden voordeelen meebracht.

En het is, helaas! meermalen in die landen gebleken, dat de motieven meer stoffelijke dan geestelijke waren bij de Joden, die den doop begeerden.

En — 't moet helaas gezegd! — er werden ook in de Jodenzending wel eens arbeiders gebruikt, die niet voldoende berekend bleken voor hunne taak, die niet goed in staat waren, de motieven der Joden te beoordeelen, die te goedgebloovig waren, en te spoedig overgingen, om Joden, die zeiden, zich bij de Christelijke kerk te willen voegen, te doopen.

Na de jongste revolutie in Rusland, toen ook den Joden aldaar het volle burgerrecht geschonken werd, is 't voorgekomen, dat zoogenaamde bekeerde Joden zich weer bij de Joodsche gemeenten wilden voegen.

Genoeg zeker, om te doen zien, dat de bovengenoemde cijfers niet maar zonder meer mogen worden aanvaard en als maatstaf aangelegd, om ons werk der Zending onder de Joden te beoordeelen.

Ook al zagen wij binnen afzienbaren tijd nog in 't geheel geen vrucht, dat moesten wij toch voortgaan met ons werk, wijl de Heere het ons op de hand heeft gezet.

v. N.

Eene verkwikking in den arbeid.

Hij was geboren in een arm Joodsch gezin.

Zijn vader was geheel ongeloovig.

Als knaap kwam hij op de jongensklas van de Jodenzending en hoorde hij geregeld uit het Woord Gods vertellen.

Hij kon goed teekenen, en ééns, toen hij weer een Kerstfeest had meegevierd, verblijdde hij de leidster van 't Zendingswerk met een keurig geschilderde tekst, door hem zelf vervaardigd: „Die in den Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven, maar die den Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem.”

In dienst gekomen als soldaat, bezocht hij veel het Christelijk Militair tehuis in zijn garnizoensplaats, en verkeerde graag met jongelieden van Christelijken huize.

Als werkmán sloot hij zich aan bij de Christelijke vak-organisatie.

Getrouwd, bezochten hij en zijne vrouw meermalen de Gereformeerde Kerk.

Duidelijk doorbrekend genadeleven is nog niet in hem te bespeuren.

Toch laat de waarheid Gods hem niet onverschillig.

De laatste maanden krijgt hij aan huis met zijne vrouw onderwijs.

En 't blijkt wel, dat hij dikwijls bezig is met de vraag, wat het ééne noodige is.

Hij klaagde er laatst over, dat zijne rust was weggenomen door wat hij hoorde uit het Woord Gods.

Soms schijnt 't, als heeft een sociaal-democratisch kameraad grooten invloed op hem en als brengt deze hem door zijne redeneeringen in 't nauw. Soms heeft het vele, dat hij onder Christenen ziet, en dat strijdt tegen de liefdewet Gods, een afstootende werking op hem.

Hij kan dan wel eens hard veroordeelend uitvallen.

Maar op mijne vraag, bij een dier gelegenheden hem gesteld, of 't hem dan misschien maar aangener was, als ik het onderwijs maar staakte, drongen hij en zijne vrouw beiden er sterk op aan, dat ik toch niet wegblijven zou, maar doorgaan met 't onderricht.

Zij hebben twee kindertjes.

De oudste is een jaar of vier.

Kort geleden vroeg ik dit ventje, of hij 's avonds bad.

En weet gij wat zijn avondgebedje bleek te zijn? Dit: „Heere, laat mij en

zusje gezond slapen. Hoor mijn gebedje, Heere! Alleen om Jezus' wil. Amen."

Geloof gij niet, dat vooral dit gebedje van dat Joodsche jongetje mij eene echte verkwikking was in den arbeid?

De Messiasbode.

Mogen wij den lezers van het Zendingsblad er nog eens aan herinneren, dat ook zij een abonnement kunnen krijgen op „De Messiasbode", het blaadje, dat maandelijks in pl.m. 12000 exemplaren gratis wordt verspreid onder de Joden en blijkbaar door velen van hen gelezen wordt?

Reeds gaven vele Zendingsvrienden en -vriendinnen zich als abonné op.

Eervol mag zeker wel vermeld worden het Meisjes-comité voor de zending in de Gereformeerde kerk van Giessen-Oudekerk c.a., dat in hare gemeente tientallen van abonné's wierf. Tegelijk met het Zendingsblad wordt De Messiasbode daar ter plaatse bezorgd. De abonnementsprijs bedraagt slechts f 0.50 per jaar.

Het adres der administratie is:

Mevr. J. A. van der Leeuw—Kraan, 's Gravenhage, Zuidwal 91.

Verantwoording collecten en bijdragen over 15 Maart '19 tot en met 15 Juni '19.

Stellendam f1, Dames v. Berge te 's Bosch f5, Appingedam f10, Bierum f26.77, Delfzijl f48.75, Garrelsewer f5, Loppersum f3, Nieuwolda f13.02, Schildwolde f57.52, Siddeburen f29.13, Spijk f98.25, Stedum f15, Ten Post f53.50, Wagenborgen f10.38, Westermenden f5, Woldendorp f12.56½, Nieuw Helvoet f7.36, Ouddorp f13.75, 't Zandt f10, Breukelen f10, Baambrugge f10, Kamerik f12.96, Kockengen f13.39, Loenen f5, Maarsse f4.78½, Mijdrecht f12.96, Nichtevecht f5.06, Tienhoven f12.52, Vinkeveen f18.29, Vreeland f6.09, Wilnis f32.90, Goes f1, Brielle f9.80, Hellevoetsluis f7.36, Spijkenisse f9.60, Stad a/h. Haringvliet f21.18, Tinte f8.40, Zendingsbusje Ger. Jonged. Ver. te Exloermond f9.47, Contributies verz. door Mej. Z. te Utrecht f45.75, Centsvereen. Ger. Jongel. Ver. Uithuizen f5, Gift collecte Wildervank f5, Scherpenzeel f3, Heeg f18.78, Groningen A f7.50, Vreeswijk f10, J. V. te H. door Ds. Duursema f5, Groningen A (10 pCt.) f15, Groningen A (gift) f10, Zeist f25, Berg-Ambacht f1, Rossum f0.50, Heeg f5, Ooltgensplaat f1, Ee f3, Kielwinderweer f2.50, Appelscha f1, Vorden f2.50, Zegwaard f5, Kockengen f2, Zonnemaire f1, Anjum f5, Schiermonnikoog f1, Ommen f5, Wolfaardsdijk f2.50, Vreeland f1, Driebergen f5, Mevr. Knoll te Laren f1, Ger. Jonged. Ver. „Bid en Werk" te Avereest f5, Hallum f29.30, Bussum f10, 's Gravenpolder f7.18½, Wemeldinge f14.27½, Baarland f16.60, Driewegen f5, Ierseke f19.64, Kruiningen f12, Borssele f7.89, Kapelle Biezeling f4, Gift collecte Ierseke f5, Gift J. B. Scharnegoutum f1.10, GiftOudshoorn f7.50, Haamstede

f27.13, Voorthuizen f33.87, Beekbergen f6.66½, Serooskerke f3, Doesburg f30.38½, Opbrengst Zendingsfeest Nieuw Weerdinge f40.62½, Gift Vereen. tot steun der Zending te Watergraafsmeer f10, Mej. T. te Kralingen f3, Ede f20.68½, Twee giften uit Kralingen f1 en f10, classis Coevorden f152, Nieuw-Amsterdam f2.50, den Bommel f13.91, Spijkenisse f12.54, Wildervank f2.50, Terneuzen f25, Makkum f5, Midwoldé f10, Westerlee f20.79, Een f4.27, 's Gravenzande f44.72½, busje Ger. Jong. Vereen. te Stads-kanaal f18.30, Pingjum f7.12½, Charlois f50, Fijenoord f38, Varsseveld f57.59, Woerden f8.98, Mej. N. N. Appingedam f1, Haarlem f149.99, Heemstede f9.36, Bloemendaal f41.81½, Velzen f13.70½, Beverwijk f21.55, Velseroord f12.94, IJmuiden f50.35, Zaandam f25, Koog-Zaandijk f30.93, Wormerveer f17.80½, Krommenie f13.87, Westzaan f4.10, Wormer f10, Halfweg 12, Sloterweg f16.31, Oostzijde f22.77, Nieuw Vennep f70.87½, Vijfhuizen f14.01, Gift Zendingscomm. te Nieuwlande f5, Raamsdonk f7, Gift collecte Veendam f2.50, Weesp f32.89, Nederhorsteden Berg f14.81, Amsterdam Zuid f48.44, Vier giften Amsterdam Zuid f4.50, Amsterdam 10 pCt. van coll. in '18 en '19 f52.94, Ouderkerk a. d. Amstel f18.97, Muidenberg f1.84, Diemen f3.15½, Muiden f1, Huizen f17.68, Almkerk f5, Andel f10, Dussen f5, Giessen Rijswijk f4, Meeuwen f5, Nieuwendijk f41.87, Sleeuwijk f38, Waardhuizen f3, Werkendam A f41, Werkendam B f4, Gift coll. Sleeuwijk f10, Gift coll. Werken-dam A f20.

J. J. MIEDEMA.

Dep. Quaestor.

Ernstig.

Het is, zooals te verwachten was, een ernstig geval.

Een Javaan roept niet gauw onze hulp in; vooral niet een Javaan, die zoover in het binnenland woont en weinig of niet met Europeanen in aanraking komt.

Na vijf dagen rondtobben en na niet minder dan zeven doekoems geraadpleegd te hebben is er meestal meer bedorven dan de beste medische hulp kan goedmaken. Er wordt een reeds eenige dagen afgestorven kindje geboren, maar de toestand van de moeder is ook van dien aard, dat zij zonder doelmatige verpleging zal sterven:

Overleg.

Wij hebben al heel wat vertrouwen gewonnen, nu het kind zoo spoedig geboren is, maar ons voorstel om de moeder mee te nemen naar het ziekenhuis stelt dat vertrouwen wel op een zwaren proef. Mej. Enzerinck, die al de finesses van de Javaansche taal volkomen beheerscht, houdt een uitvoerig betoog, waarop de familie vóór het huis te zamen komt om te overleggen. In de kleine voorgalerij wachten wij de resultaten af. Onderwijl neem ik de wandversiering eens op, bestaande uit allerlei plaatsjes. „Edison dans son laboratoire" hangt daar heel vredig naast een knippatroon uit een Deutsche modeplaat; een portret van den heer G. G. Idenburg uit een van onze geïllustreerde tijdschriften naast een afgeweekt etiket van een Japansch lucifersdoosje.

Onder de bedrijven wordt er druk beraadslaagd. Een oud moedertje met een groote tabakspruin in den mond houdt een heel betoog; daarop hollen een paar jongens weg, die na enkele minuten met enkele nieuwe raadgevers terugkomen. Er wordt weer druk geredeneerd en de echtgenoot wordt klaarblijkelijk afgevaardigd om ons den uitslag mede te deelen. Zoo ver is het echter nog

niet. Hij komt vragen of de familie haar in het ziekenhuis mag bezoeken en of zij als het haar niet bevalt weer terug mag naar haar huis.

Met ons bevestigend antwoord keert hij naar de vergadering weer. Er wordt opnieuw druk geredeneerd en na een kort vertoog van het moedertje komt de echtgenoot mededeelen, dat zij toestemming geven. Voor afscheid wordt ons de „eerewijn" aangeboden, een versch geplukte jonge klapper, waar met een kapmes een opening in wordt gehakt en waarvan het frissche klapperwater heerlijk smaakt. De patient wordt op een draagbaar gelegd, de paarden komen weer voor en de geheele stoet zet zich in beweging langs denzelfden weg naar de auto. Met behulp van dekens en kussens wordt in de auto een bed gemaakt, waar de patiënt op wordt neergelegd. De echtgenoot vindt nog een plaatsje op den treeplank en zoo rijden wij eerst naar een hulphospitaal, waar wij even pauseeren, de kussens nog eens wat opschudden en de patiënte een opwekkend drankje geven. De tocht gaat verder en in het donker dalen wij de berghelling af. In de verte branden de electriche lampen van de suikerfabrieken, die dag en nacht doorwerken en langs de wegen gaan de ossenkarren met hun zware vracht langzaam bergopwaarts.

Gered.

Tegen half acht wordt het hospitaal bereikt en de patiënt vindt weldra rust op een frisch bed op een der zalen. Na 14 dagen gaat zij waar naar dessa terug, waar ver van de centra der Javaansche wereld de naam van den dokter toeloeng gevestigd is, en naar wij hopen een pad gebaad voor het verder doordringen van het evangelie van Hem, die al onze krankheden geneest, ook die van een arme Javaansche ziel.

Solo, Dec. 1918.

K. P. GROOT.

WONOSOBO.

We hebben elf Zendingsposten, zeven op Java en vier op Soemba. Mijn voornemen is reeds geruimen tijd om maandelijks van één post een overzicht te geven, dat mislukt nog al eens door allerlei gebeuren, maar ik neem me heden vast voor om me nu voortaan meer beslist aan den regel te binden.

Zoo is nu Wonosobo aan de beurt.

Aanbeveling.

Ds. F. Lion Cachet vond Wonosobo een „bekoorlijke hoofdplaats", vond het „onbegrijpelijk dat deze plaats niet van meet af gekozen was als uitgangspunt van den zen-

dingsarbeid," vond de bevolking „niet verpest door opium" een „sanatorium voor zendingen", „zoo ergens dan kan en behoort hier een wel ingerichte zending gevestigd te worden" was zijn oordeel.

Geen wonder dat Delft, toen het in het begin dezer eeuw een Zendingspost zocht, het oog op deze plaats liet vallen. Ds. L. Netelenbos vertrok derwaarts 8 Juli 1904, bracht er zijn eerste bezoek 24 Aug. 1904 en vestigde er zich 4 Jan. 1905.

Het viel zeer tegen. De Javanen waren vriendelijk en voorkomend, maar ze hielden zich op een afstand. Aan de prediking had-

den ze geen behoefte. Ds. Netelenbos opende een schooltje 22 Febr. 1905, maar vond geen ingang, toen beproefde hij het met een ziekenhuisje, 17 Juli 1907 opende hij het, en er kwamen enkelen om zich te laten behandelen, maar de deur bleef gesloten. Den 1sten Oct. 1907 opende hij een schooltje te Bendoengan, onder leiding van een Javaanschen helper, dat scheen iets op te nemen. Intusschen stierf zijn eerste vrouw 7 Nov. 1908 te Djokja en Ds. Netelenbos kreeg een zuster bij zich. Den 7 Mei 1911 doopte hij zijn eersteling, maar de rijke oogst bleef uit.

Middelijke oorzaak is het gebrek aan Javaansche helpers. Wij Europeanen komen zeer moeilijk rechtstreeks in aanraking met een Javaan; hij verstaat ons niet, vertrouwt ons niet, houdt zich op een afstand en zegt intusschen op alles wat wij beweren „saja toean” (ja mijn heer!). Te Wonosobo en omgeving vond Ds. Netelenbos niet een enkele, die hem helpen kon, en als hij met geld en goede woorden een christen Javaan uit de lager gelegen streken bewogen had om naar Wonosobo te komen, vroeg deze na enkele maanden verlof om weer naar huis te mogen gaan. De Javaan uit andere streken vindt het te Wonosobo te koud en houdt het er niet uit.

Colportage.

In 1917 deed Ds. Netelenbos moeite om een colporteur te vinden. Nu er op Java hoe langer hoe meer scholen komen, vermeerderd het aantal lezers. De colportage-arbeid geeft dus uitzicht. Volgens de statistiek was er te Wonosobo einde 1917 één colporteur, die 12 bijbels verkocht, 27 N. Testamenten, 135 kleinere gedeelten der H. Schrift en 1000 bladen.

Vermoeindelijk is dat de man van wien Ds. Netelenbos 6 Juli '17 vertelde, als volgt:

Eindelijk bood zich een man uit Glonggong aan. Hij is nog wel geen Christen, doch is reeds maandenlang door den goeroe van Glonggong onderwezen geworden. Ik meende geheel in uw geest te handelen als ik dezen man tot colporteur voor Wonosobo aanstelde, op een voorloopig salaris van f10,— per maand. Om hem practisch voor zijn werk te bekwamen, zond ik hem eenigen tijd naar Solo, waar de colportage zich het krachtigst ontwikkeld heeft. Sedert eenige dagen is onze vriend te Wonosobo terug en heeft zijn taak aanvaard. Hij is begonnen met krantverspreiding. Gaarne zou ik in ieder huis, waar men lezen kan, iedere maand weer een krant bezorgen. De kunst is nu maar uit te vinden waar zulke menschen wonen.

Medische Dienst.

Hoe zou hij de gesloten deur, die zelfs nog niet op een kiertje stond, openen? Er moest

een docter komen. Ds. Netelenbos behandelde wel een zieke, maar dat was knutselwerk, een flinke echte docter, met een warm hart van de Javanen, hij zou den sleutel vinden en de deur openen. Delft ging met dat oordeel mee, zocht en vond en benoemde Dr. C. A. Gehrels 11 Mei 1914, die naar Java vertrok 9 Oct. 1915 en zijn werk begon in Juni 1916. Intusschen was Ds. Netelenbos met vacantie in Nederland geweest, had weer een echtgenoot gevonden en was in 1913 weer vertrokken.

Dr. Gehrels zal nu een hospitaal bouwen, is misschien reeds aan 't bouwen en dan gaat Wonosobo een nieuwe toekomst te gemoet.

Afscheidswoord.

De lezer weet dat Ds. Netelenbos in het vorige jaar een beroep kreeg en aannam van Utrecht voor Poerworedjo en derwaarts vertrok. Hij schreef toen ten afscheid:

„Vele jaren mocht ik te Wonosobo arbeiden, en mijn eenige hartewensch was dat ik er ook, al was het maar het begin van den oogsttijd, zou mogen beleven. Ik bleef daar geduldig naar uitzien, en hoezeer verblijdde het mij dat de uitbreiding van het medische werk en het aantal mede-arbeiders aanzienlijk vermeerderde en den kring van Inlanders, waarmede we in nauwe aanraking kwamen, aanmerkelijk vergrootte. Drukte mij steeds de groote moeilijkheid om Inlandsche hulpkrachten voor school, colportage en evangelisatie in voldoende mate te kunnen vinden; was het ook ieder jaar een nieuwe teleurstelling voor mij, te moeten ontwaren dat de Christenkring schier in 't geheel niet tot uitbreiding kwam; aan den anderen kant ondervond ik Uwerzijds steeds alle mogelijke medewerking, sympathie en bemoeiding; Uw vertrouwen heb ik ten allen tijde onbeperkt mogen genieten, en wat ik meende voor den arbeid noodig te hebben, werd me steeds gul en onbekrompen toegestaan. Gij hebt mij inderdaad hand en hart in broederlijke trouw gesterkt, en in dit opzicht benid ik den dienaar die metertijd mijn plaats in Uw dienst zal innemen.”

In het Ind. Kerkblad beschrijft hij wat hij te Wonosobo achterliet.

„Verder lieten we te Wonosobo achter onze Inlandschen goeroe Jonathan Aroen, wien het niet aan kennis en lust ontbreekt om de gemeente voor te gaan, de catechisaties te houden, in het hospitaal te evangeliseeren en ook naar vermogen naar buiten te werken.

De godsdienstoefeningen worden geregeld door ongeveer 60 personen bezocht; aan een eenvoudig kerkje bestaat inderdaad behoefte, doch met de kleine 200 gulden, daarvoor bespaard, komen we niet ver. Het school-

gebouw dient ons nog steeds voor kerk, doch het is behelpen.

Verder hebben we te Wonosobo een school met twee onderwijzers en ongeveer 60 leerlingen. Vergroting van de school staat op het program voor 1918, er is reeds mee begonnen.

Eindelijk hebben we te Bendoengan nog een school, ook met twee onderwijzers en ongeveer 40 kinderen. Die school werd daar vele jaren geleden op verzoek der bevolking geopend. Helaas is de hoop, dat deze school tevens tot openbaring van een gemeente zou leiden nog niet vervuld. We moeten respect hebben voor de onderwijzers, die daar arbeiden ver in de bergen, en moedig volhouden."

Wonosobo is nu vacant en Ds. Netelenbos is consulent. In deze qualiteit doet hij Delft nieuwe voorstellen. Hij begeert voor Wonosobo een Hollandsch Chineesche Christelijke school en een eigen kerkgebouw, maar het schijnt dat Delft op deze nieuwe plannen niet ingaat. Het bouwen van het hospitaal wordt echter voortgezet.

Er werd ook wel overwogen of het ook verstandiger was Wonosobo te verlaten, maar daartoe kon men niet besluiten. Ware Dr. Gehrels er niet geweest, wie weet wat gebeurd was, maar nu bond het hospitaal. Verlaten van een zendingspost is steeds een zeer moeielijk werk; de ervaring leert zoo dikwijls, dat na den donkeren nacht het vroolijk licht daagt, dat eens vastgesloten deuren op het onverwachtst open gaan en ruimen ingang bieden. Besloten is gelukkig om een nieuwen predikant te zoeken en het werk krachtig voort te zetten.

Bij het opmaken der laatste statistiek 1 Jan. 1918 waren er 35 christenen, 19 toegelaten ten Avondmaal. In het jaar 1917 waren er twee volwassenen en drie kinderen gedoopt. De school te Bendoengan had 2 onderwijzers en 50 niet christelijke jongens als leerlingen. Dat er niet één meisje op school was, is een bewijs dat de weg nog zeer versperd is voor den ingang des Christelijken geloofs.

De school te Wonosobo had 2 onderwijzers, 7 chr. kinderen, 39 niet christelijke en onder deze 13 meisjes.

Een goed teeken.

Dr. C. A. Gehrels.

Dr. Gehrels schrijft zeer bemoedigend over zijn werk: Sept. 1917:

Aangezien het een aangename taak is, de bringer van een goede boodschap te wezen, zoo wil ik mij gaarne nederzetten, ten einde u weer eens op de hoogte te brengen van ons werken op uw zendingsterrein in de laatste maanden. Het vertrouwen onder de Javanen in het Zendingshospitaal begint hoe

langer hoe meer te komen, zoodat hoe langer hoe meer zieke Javanen de hulp van het Ziekenhuis komen zoeken.

Al spoedig was dan ook het bestaande hospitaaltje te klein, het aantal bedden te gering en daar er in de nabijheid van het hospitaal een zeer geschikt huis te huur was, dat juist geheel verbouwd was, zoo vonden we dit een prachtige gelegenheid om dat huis te huren en er de mannenafdeeling te maken.

Er kunnen daar 32 mannen liggen. Ook heeft een van de gehuwde verplegers daarbij zijn woning gekregen, gemaakt van de vroegere keuken van het hospitaal.

23 Jan. 1918.

Hiernevens gaat het verslag, hetwelk we inleverden aan het Gouvernement, teneinde wederom subsidie over 1918 te kunnen krijgen waaruit U de werkzaamheden over 1917 kunt zien en dat onze hulp steeds meer gewaardeerd wordt door de Inl. bevolking, wat vooral duidelijk is door de vermeerdering van het aantal bezette bedden. Met de vermeerdering van het aantal patiënten nam ook het aantal verplegers en verpleegsters toe.

Zeër verheugd zijn we dat we door den bouw van de drie tijdelijke gebouwen ruimer en beter de patiënten kunnen huisvesten. De gebouwen zijn zoo gemaakt, dat ze gemakkelijk uit elkander te nemen zijn, om later ook dienstig te zijn voor het definitieve hospitaal.

Het aantal patiënten steeg in het begin 1917, zoodat het in Juni noodzakelijk bleek aan te vragen het hospitaal van eerste klasse in tweede klasse te mogen veranderen, hetwelk werd toegestaan en hetwelk mogelijk was door de bijhuring van de mannenafdeeling en de bijbouw van de drie gebouwen, dat hij den bouw van het hospitaal zou leiden. Het aantal verpleegden aanwezig op

1 Jan. 1917 bedroeg	11
Het aantal verpleegden opgenomen van 1 Jan.—1 Juni bedroeg . . .	117
Het aantal verpleegden opgenomen van 1 Juni—31 Dec. bedroeg . . .	238

Het totaal aantal verpleegden opgenomen over 1917 bedroeg . . . 416

Het aantal verpleegden aanwezig op 31 Dec. bedroeg 38.

De bouw van het definitieve hospitaal zal plaats vinden onder leiding van den heer J. P. Zuidema. Men weet, dat de heer Zuidema leeraar is aan de school van Ds. D. Bakker tot opleiding van helpers in den dienst des woords. Hij heeft echter ook bijzondere gaven voor het bouwen op Java, goedkoop en degelijk en wordt daarom nog al eens begeerd. Nu was het zoo geregeld, en dan zou gedurende dien tijd Ds. L. Nete-

lenbos zijn lessen te Djokja geven. Door het vertrek van Ds. Netelenbos is die regeling nu onuitvoerbaar geworden. Het is mij niet bekend, hoe het nu gaat. In elk geval zal het wel gaan, dat vindt men op Java wel met eenigen goeden wil.

H. D.

Rotterdam, 19-6-19.

Zeër Waar!

Ds. K. van Dijk te Keboemen schrijft over het verband tusschen de H. I. C. en de H. C. C. Scholen ¹⁾ en de Zending en de noodzakelijkheid, dat dit goed in het oog gehouden worde. Zeer waar is het volgende:

„Om haar zendingsdoel hebben deze scholen recht op sympathie en steun van de zijde der zending, en zij zullen aan die belangstelling en aan dien bijstand ook behoefte hebben. Voor het gemeenschappelijk doel is het ongetwijfeld gewenscht, dat deze scholen en de zending niet los naast elkander of mischien zelfs eenigermate tegenover elkander staan; het bestaande verband moet erkend, onderhouden en geregeld werden.

De alg. verg. van zendingsarbeiders had zich reeds moeite gegeven om te komen tot formuleering van wat zij meende, dat gedaan kon worden voor het gewenschte verband tusschen bedoelde scholen en de zending”.

Tot dusverre het schrijven van Ds. K. v. Dijk.

Ondergeteekende is eenigszins ontrust door dit schrijven. Zouden wij waarlijk gevaar loopen, dat de scholen het zendingsdoel uit het oog verliezen? Dat de scholen en de zending „los, naast, eenigermate tegenover elkander” zouden komen te staan?

H. DIJKSTRA.

¹⁾ H. I. C. School Hollandsch Inlandsche Christelijke d.w.z. Chr. School voor Inlanders (Javanen en dergelijke) waar de Nederlandsche taal voertuig van onderwijs is, bestemd voor kinderen uit betere standen.

H. C. C. School, Hollandsch Chineesche Christelijke School, d.w.z. Chr. School voor Chinezen, waar de Nederl. taal voertuig van onderwijs is.

Korte Berichten.

De Rehoboth-Kerk.

Het Kerkgebouw van Ds. E. W. King te Meester-Cornelis, voorheen aan onze Zending aangeboden, en om de bezwarende voorwaarden niet aanvaard, is nu eigendom van de Ned. Zend. Ver.

De Ger. Kerk te Batavia maakt er gebruik van en betaalt dan eenige huur, in 1918 f 55.

Weer een Offringa.

De heer P. Offringa, onderwijzer aan de Chr. M. U. L. O.-School en leeraar aan de Chr. Handelsavondschoole te Zwijndrecht, ontving een benoeming aan een der Chr. Scholen te Djogjacarta en heeft die benoeming aangenomen. Hij hoopt D. V. half October daarheen te vertrekken.

Z. S. R.

In zijne vergadering van 5 Mei besloot de Z. S. R. tot bouwen van het conferentie-oord te Lunteren. Het plan is van alle zijden met groote ingenomenheid begroet en aanbevolen. Een kleine f 30.000 is totaal toegezegd als gift of leening, daaronder enkele zeer belangrijke bijdragen, en veel kleinere; bovendien is een zakelijke borgtocht voor het opnemen van f 7500 gesteld. Hetgeen er nog aan de totaalkosten f 40.000 à f 45.000 ontbreekt, zal zoo noodig tegen hypotheek opgenomen worden; getracht wordt nog een rentelooze leening van f 15.000 te sluiten om de hypotheek, en het nemen van geld onder borgtocht te ondervangen.

Maandag 28 Juli 1919 om 12½ uur n.m. feestelijke opening van het conferentie-oord met genoodigden en belangstellenden, wij hopen dat alle raadgevende leden zullen kunnen komen.

De data der zomer conferenties voor Zendingstudie zijn vastgesteld op 28 Juli—2 Aug. en 4—9 Aug. te Lunteren.

De prijs f 15 per persoon per conferentie.

Waardeering.

Hoezeer voorts de Medische Zending in Indië gewaardeerd wordt, bleek weer uit een schrijven van Dr. Offringa, den Geneesheer-Directeur van het hospitaal te Djogja. Ook op Java zijn de levensmiddelen duur en schaarsch. Onverwachts ontving nu het hospitaal van een Comité te Djogja dat de zorg voor de voedselvoorziening van hulpbehoevenden op zich nam, de toezegging, dat men elke week gratis een partij rijst beschikbaar zou stellen. De hoeveelheid bedraagt ongeveer ¼ van wat het hospitaal noodig heeft.

Bovendien is door beschikking van den Resident aan het hospitaal een partij rijst cadeau gedaan, voor ongeveer twee maanden genoeg. Als men daarbij nu bedenkt, dat rijst het hoofdvoedsel is, dan gevoelt men, wat dit voor een groot ziekenhuis beteekent en hoezeer hieruit de waardeering blijkt, die de Medische zending geniet.

Ook op een andere manier kwam dit nog

uit. In de buurt van het Hospitaal werd in een nieuw gedeelte der stad de waterleiding aangelegd. Het hospitaal kreeg vrijheid, kosteloos aan te sluiten. Hierdoor kwam een aanmerkelijke verbetering tot stand en wordt elke maand circa f 40 bespaard, die de wintervoorziening anders kostte. Telkens blijkt het, wat uitnemenden indruk de zending door haar Medischen dienst op de bevolking maakt.

Z.

W. BREUKELAAR.

Dr. Vogelesang.

Thans echter kwam telegrafisch bericht dat Dr. Vogelesang in het midden van Mei opnieuw door dezelfde geneesheeren is onderzocht en thans geschikt is gekeurd om zijn arbeid voort te zetten. Blijkbaar is er zeer spoedig een bijzonder gunstige wending ingetreden in zijn gezondheidstoestand. De Heere heeft den dreigenden slag afgewend. Dr. Vogelesang blijft voor onze zending behouden. Zijn gezin zal hem nu ook weldra naar Indië volgen.

De School en de Zending.

Voor eenige maanden plaatste U een stukje van mijne hand in de Macedonier, over bovenstaand onderwerp. Ik ben toen zelf aan den arbeid getogen, heb 6 busjes bij Mej. S. P. Hania, Emmalaan 11, te de Bilt (U.) besteld en aanvankelijk werkt dit bij de kinderen mijner Chr. School met groot succes; zulke uitkomst, dat ik elk onderwijzer aanraad, in dezen voor de Zending werkzaam te zijn. Ik ontvang geregeld elke week 1 c. voor het busje, wordt van 25 kinderen (van sommige krijg is 2 of 3 c.) 50 c. per week, dat is per jaar pl.m. 25 gulden.

Met hoogachting,

UE.Dw.Dr.,

J. BOUMA.

Ond. Chr. School.

Hemelum, 12 Juni 1919.

Zoo maar meer!

H. D.

Theelood, Zilverpapier enz.

A. Keizer, Wolphese; S. v. Loon, den Bommel; Mej. A. M. Groot, Wormerveer; Mej. A. Reemeijer, Zuidwolde, ook halve centen.

W. C. v. BUUREN.

Rotterdam, Schiedamsche weg 9.

BUSJES.

a. Er zijn weer knikkertjes; maar ze kosten f 3.—;

b. Blikken busjes zijn er ook nog; ze kosten 10 f 1.30; 5 f 0.80; 1 f 0.23.

a en b zijn uitsluitend verkrijgbaar tegen toezending van een postwissel, bij Mej. S. Hania, Emmalaan 11, de Bilt (Utr.).

Men plage mej. Hania niet, door ze zonder postwissel aan te vragen. Haar instructie is zeer bepaald, ze mag alleen verzenden na ontvangst van een postwissel.

c. Papieren busjes, a f 1.— per tien en losse teksten a f 0.90 per 100 worden gezonden door G. M. Feij, Burg 109, Middelburg, alleen na ontvangst van een postwissel.

LEESTAFEL.

Ons Arsenaal. De moderneren en de Bijbel, door Dr. J. Thijs. — Zutphen J. B. v. d. Brink.

Ons arsenaal beweegt zich met dit no. weer in de goede richting, alleen heeft de tegenspreker nog te lang en te veel het woord.

J. J. Knap. De Lendenen omgord. Kampen J. H. Kok.

De uitgever verzoekt mij, nog eens de aandacht op dit dagboek te vestigen, en dat doe ik gaarne.

Cijfers en Feiten. — Zutphen J. B. v. d. Brink.

Men krijgt 12 no's voor f 1.50 per jaar en vindt er stof in voor politieke lezingen en debat.

Een Loflied van des Heeren knecht, door Ds. J. J. Westerbeek van Eerten. — J. H. Kok, Kampen.

Warm!

Giften voor de Zending.

Ontvangen voor de Generale Kas der Zending.

Door Ds. J. Meijer te Beetgum gevonden in de collecte f 25. Door Willempje en Pieter Groen te St. Pancras een partijje capsules en 150 halve centen is f 0.75. Door S. de Jong te Krimpen aan de Lek uit de busjes van A de Jong, Cor. Vermeer en Marie van Namen f 20. Door D. v. d. Meulen te Wijnjeterp uit het busje van Duurswoude f 3 en uit het busje van de Buurt f 3 te zamen f 6. Door J. Bouma te Hemelum uit het busje der Christ. School f 1. Door Ds. F. H. v. Loon 160 halve centen. Van Jantje van Wieren te Burum f 0.80. Van D. Homoet te Veenendaal f 10. Door J. Heule uit het zendingsbusje van de kinderen der Christ. School te Doorn f 3. Door K. A. Meijer te West-Terschelling verzameld door Piet en Anni f 4.12. Van J. v.

A. te Roermond *f*1.25. Door Ds. F. Wiersma spaarcenten van Dieweke Winsenius te Oosterbierum *f*2.98½. Door J. F. ter Hart 10 pCt. van de ontvangsten voor de Zending van de Geref. Kerk te Utrecht *f*350.93. Door Ds. J. P. Tazelaar van de Geref. Jongel. Ver. „Liefdesticht" te Weesp *f*7.50. Door Alida van Dorp te Schipluiden een doos met capsules.

W. BREUKELAAR.

Zaandam, 23 Juni '19.

Ontvangen voor de Zending te Djogja en Solo.

Pinkstercollecte van de Geref. Kerk te Vijfhuizen *f*129. Idem van de Geref. Kerk te Krommenie *f*142.93.

W. BREUKELAAR.

Zaandam, 23 Juni '19.

Zending Geref. Kerken op Soemba.

Ds. v. Halsema te Nijeveen v. d. Jongl. v. *f*6.36. J. v. Dalen Sr. te Ambt-Vollenhove B. gev. i. d. coll. *f*10. J. J. Wegener te Wildervank gev. i. d. coll. *f*10. D. A. Koebrugge te Oostwedde uit de Zendingskas *f*90. Dr. Deo te Dwingeloo gev. i. d. coll. *f*2.50. Ds. Bruin te Baflo v. d. Jongd. v. „Werkt en Bidt" *f*10. G. Scholten te Musselkanaal *f*10. H. J. Pen te Blokkzijl v. d. Zondagschool te Wetering *f*10.31. Ds. Lammertsma te Appingedam coll. bruiloft A. Verhoeff—Mulder *f*1.63½. Ds. Hoekstra te Tenpost coll. bruiloft G. Bakker *f*12. Ds. Hoeksema te Nieuwolda van N. N. *f*1. Dr. Dee te Dwingeloo gev. i. d. coll. *f*2.50. B. Noback te Blokkzijl bijdrage v. d. kerk *f*38.47. Ds. Duursema uit N.-Dordrecht v. d. Zangv. *f*25, gev. in de coll. *f*10 is *f*35. R. S. Wigboldus te Zuidwolde (Gr.), coll. uitvoering muziek v. e. dameskoor *f*14.41½ en 't saldo Kal. *f*25 is *f*39.41½. H. J. Kuiper te Zwartsluis van 't Zendingscomité *f*150. J. de Vries te Kommerzijl saldo bladmessen en Kerkbusjes *f*19.72. Ds. Lammertsma te Appingedam gev. i. d. coll. een dankoffer *f*2.50, v. een zuster *f*25 is *f*27.50. J. Havinga te Kielwindeweer gev. i. d. coll. *f*40. Ds. v. d. Vegte te Groningen v. br. v. O. 150 h. c. is *f*0.75, T. en G. v. d. V. 100 h. c. is *f*0.50, N. N. 180 h. c. is *f*0.90, van een zuster *f*1, van een verlovings *f*5.20, van een verlovingspartij *f*26.50, N. N. 165 h. c. is *f*0.82½, zijn catechisatiebus Jan.—Juni *f*28.47½ is *f*64.17. Mevr. Texer-Offringa te Groningen v. d. Zangv. S. D. G. *f*8.03. Ds. Meindersma te Leek coll. bij een 40-jarig huwelijksfeest *f*24.27. J. J. Wegener te Wildervank gev. i. d. coll. *f*10 en een dag later *f*2.50 is *f*12.50. Ds. Elzinga te Grootegeest gev. i. d. coll. *f*10. R. S. Wigboldus te Zuidwolde (Gron.) gev. i. d. coll. o. Hemelvaartsdag *f*100. Ds. Schaafsma te Grijskerk busjes in de kerk *f*13.13. M. Velthuis te Bedum v. e. zuster der gem. *f*1. Ds. Meijer te Marum gev. in de coll. een dankoffer *f*5. Ds. Reijenga te 't Zandt v. d. Jonged. v. *f*5. H. Ormel te Bedum B. uit de Kerkbusjes *f*16.90, J. H. Salomons te Nieuwlande v. d. Zend. v. *f*10. R. v. Dieren te Wilsum v. d. Zend. v. *f*35. D.

Middelveld te Hoogkerk gev. in de coll. *f*1. Uit Aduard van Berendina Veenstra 214 h. c. is *f*1.07. Ds. Fokkens uit Stads Musselkanaal v. 2 vioolspelers op grootmoeders verjaardag *f*1.23. Ds. Schaafsma te Grijskerk uit het Negertje te P. B. en D. B. *f*8.08. Ds. Scholten te Zuidhorn van Hielkje Bakker 58 h. st. en 95 h. c. is *f*1.92½, van Wijke en Tjimke v. d. Veen 123 h. c. is *f*0.61½ is *f*1.92½. P. Koster te Valthermond v. Helena Hoekstra 500 h. c. is *f*2.50, van Corrie en Annie de Vries 270 h. c. is *f*1.35, van de Jonged. v. *f*3.80, Knapenv. *f*8.60 is *f*16.25. Ds. Postema te Beilen gev. in de coll. *f*3 aan h. c. *f*0.25 en dankoffer *f*2.50, v. e. zuster *f*2 is *f*7.75. H. Munneke te Ommen een gift *f*25. W. Kortierink te Rouveen van N. N. *f*100. Ds. Hamming te Groningen van N. N. *f*2.50 en *f*15 en *f*5 is *f*22.50, v. e. catechisante 150 h. c., G. K. 100 h. c. en B. 500 h. c. is *f*3.75, gev. in de coll. *f*1, Thelood enz. school Turfsingel *f*18, school Leliestr. *f*12.28 en *f*14.92½ en *f*9.39, uit het Zendingsbusje v. H. H. *f*6.65, uit zijn catechisatiebus *f*19.52 is *f*108.01½. Ds. Hamming van Meij. de Wed. W. te Middelstum *f*10. J. de Graaf te Groningen 250 h. c. is *f*1.25. Zevenhuizen Pinkstercoll. *f*102. Bedum B. Pinkstercoll. *f*42.40. Ulrum Pinkstercoll. *f*200. Garrelsweer Pinkstercoll. *f*123.83. Siddeburen Pinkstercoll. *f*170.50. Roden Pinkstercoll. *f*28.40. Oude Pekela Pinkstercoll. *f*126.77½. Pieterburen Pinkstercoll. en *f*1 is *f*68.68. Spijk Pinkstercoll. *f*651. Stedum Pinkstercoll. *f*124.08½. Baflo Pinkstercoll. *f*111.60. Hoogkerk Pinkstercoll. *f*212.77½. 2e Exloermond Pinkstercoll. *f*225.93. Grijskerk Pinkstercoll. *f*100. Gerkesklooster-Stroobos A. Pinkstercoll. *f*122.58½. Zuidhorn Pinkstercoll. *f*144.54½. Grootegast Pinkstercoll. *f*263.25. Valthermond Pinkstercoll. *f*62.66. Stad-Musselkanaal Pinkstercoll. *f*245. Midwolde (Old.) Pinkstercoll. *f*198.10. Ezinga Pinkstercoll. *f*716.01½. Oostwolde (Old.) Pinkstercoll. *f*230.76. Nijeveen Pinkstercoll. *f*60.48½. Rouveen Pinkstercoll. *f*191.01. Westerlee Pinkstercoll. *f*84.26½. Emmen Pinkstercollecte *f*130.33. Oldemarkt Pinkstercollecte *f*12.25½. Wagenborgen Pinkstercoll. *f*53.82. Tempost Pinkstercoll. *f*127. Schouwerzijl Pinkstercoll. *f*68.04. Wildervank Pinkstercoll. *f*360.25½. Gees Pinkstercoll. *f*86.90½. Sappemeer Pinkstercoll. *f*153.25½. Marum Pinkstercoll. *f*73.58. Hardenberg Pinkstercoll. *f*86.42. Uithuizermeeden Pinkstercoll. *f*244.60. 't Zandt Pinkstercoll. *f*184.83. Gasseltoer-Nijeveen Pinkstercoll. *f*194.33. Emmen Compascuum Pinkstercoll. *f*131.60. Een Pinkstercoll. *f*47.24. Winschoten Pinkstercoll. *f*344.08½. Lutjegast Pinkstercoll. *f*131.08. Oldekerk Pinkstercoll. *f*100. Ommen Pinkstercoll. *f*105. Onstwedde Pinkstercoll. *f*95.65. Woldendorp Pinkstercoll. *f*25.29. Bierum Pinkstercoll. *f*204.25. Loppersum Pinkstercoll. *f*113.60. Kampen Pinkstercoll. *f*340.32. Groningen Pinkstercoll. *f*588.67½.

J. DUURSEMA,

Groningen, 16 Juni '19.

Quaestor.

ONESIFORUS-BANK

UTRECHT.

Verstrekt **BOUW**-Kapitaal tegen zekerheidstelling
aan KERKEN, SCHOLEN, STICHTINGEN.

Geeft uit $4\frac{1}{2}\%$ 10-jarige Obligaties in stukken
van f 1000.—, f 500.—, 250.—, f 100.— 50.—.

Inlichtingen verschaft de Directie,
Nieuwe Gracht 69, Utrecht.

Hoekstra en Gassenaar
ARCHITECTEN.

Ampèrestr. 59, s'-Gravenhage.
KERK-, SCHOOL-, VILLA-BOUW, ENZ.

M. F. DE CHARRO & ZONEN.
PAPIERHANDEL - DEN HAAG.
PAPIERFABRIEK TE EERBEEK.
Vraagt onze nieuwe collectie Pakpapieren.

Hôtel-Rest. „DE HOOP”
Varmoesstr. 158. Tel. 9132 N. Amsterdam.
Logies f 0.50, f 0.60 en f 0.75.
„ Diners vanaf 50 cent. „
Aanbevelend, A. L. ALDENKAMP.

Christelijk Internaat Wilhelmina, te Zelst,
neemt niet meer dan 20 leerlingen. Daar-
door kunnen ouders verzekerd zijn, dat
voor hun kind alles gedaan wordt, wat
eenigszins mogelijk is.
J. POPPES Jzn., Hoofdonderwijzer.

„NUMERALPH” BRIEFOPBERGSTEEM

Een beproefd systeem, waarvan duizenden tot
volle tevredenheid in gebruik.

L. FLES & Co.

AMSTERDAM, ROTTERDAM,
DEN HAAG - ARNHEM
GRONINGEN - UTRECHT
SOERABAJA.

Disponibel.

Het Beste, goedkoopste en meest Solide adres voor Zaden, Bloembollen en Planten
is L. STASSEN, HILLEGOM. - Vraagt Prijscourant welke franco wordt toegezonden

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE
GEREFORMEERDE KERKEN NEDERLAND

redactie:
H. DIJKSTRA, Rotterdam.
J. HANIA, de Bilt (Utr)

En dit Evangelie des
koninkrijks, zal inde
geheele wereld gepredikt
worden tot een getuigenis
allen volkeren.
Matth. 24: 14

Comm. v. T. ez. en Controle:
W. BREUKELAAR, Zaandam.

INHOUD: En dezen zullen hooren. — Brieven naar Antiochië. — In het Kinder-Ziekenhuis te Solo. — De H. I. C. School te Gombong. — Soemba. Melolo. — Korte Berichten. — Leestafel. — Giften voor de Zending. — Advertentiën.

En dezen zullen hooren.

Het zij U dan bekend, dat de zaligheid Gods den
heidenen gezonden is, en deze zullen hooren.

Handel. 28 : 28.

Dit zijn woorden van den Apostel Paulus.

Hij was toen te Rome.

Derwaarts gebracht om zich te verantwoorden voor den keizer, op wien hij zich beroepen had.

Hem werd „toegelaten op zichzelve te wonen met den krijgsknecht die hem bewaarde" (vs. 16).

„Twee geheele jaren" heeft hij op die manier „in zijne eigen gehuurde woning" doorgebracht.

In dien tijd heeft hij echter niet nagelaten te ijveren voor het Koninkrijk Gods.

De moed was er bij Paulus, ook tijdens zijne langdurige gevangenschap te Rome, niet uit. Hij schreef toen verscheidene brieven, waarvan er ook in het Nieuwe Testament zijn opgenomen. En hij heeft in dien tijd ook in zijn huis het Evangelie verkondigd, leerende van den Heere Jezus Christus met alle vrijmoedigheid. Nog maar „drie dagen" na zijne aankomst te Rome maakte hij er reeds toebereidselen voor; kort daarop ontving hij op een vastgestelden dag „vele Joden" „in zijne woonplaats" (vs. 23), met wie hij gesproken heeft over het Koninkrijk Gods. Hij „leide" het hun uit. Van den Koning van het Koninkrijk; van de onderdanen; van den oorsprong; van het karakter; van de geestelijke rijkswetten enz. zal Paulus wel met hen hebben gehandeld.

Met allen ernst trachtte hij hen te winnen voor dat Koninkrijk Gods.

Hij bad hen als of God door hem bade, om er burgers van te worden. Hij „betuigde" en poogde hen te bewegen „tot het geloof in Jezus beide uit de wet van Mozes en de profeten, van des morgens vroeg tot den avond toe".

Doch lang niet allen, die Paulus hoorden, werden gewonnen voor den Heere Jezus Christus. Hoe uitnemend en rijk begaafd en bezielde de prediker Paulus ook was en hoe kostelijk en gezalfd ook zijne prediking, „sommigen geloofden wel hetgeen dat gezegd werd, maar sommigen geloofden niet" (vs. 24).

Die ongeloovig bleven zijn toen nog eens ernstig door den Apostel bestraft. Zijn laatste woord tot hen was dat zij verstooten zouden worden om hunne ongehoorzaamheid aan het Evangelie en de hardigheid van hun hart.

En intusschen zou God — voegde Paulus er nog aan toe — Zijn Koninkrijk nog wel laten komen.

De zake Gods *zou* doorgaan.

Omdat de *Joden* zoo wederhoorig waren, zou God met Zijne genade onder de *Heidenen* werken. „Het zij U dan bekend, dat de zaligheid Gods den heidenen gezonden is. en deze zullen hooren.

Dit hooren is een geheel ander hooren dan het hooren van de weder-spannige Joden.

Er is namelijk tweeërlei hooren.

Er is allereerst een bloot uitwendig hooren van het woord Gods; een hooren alleen met het lichamelijk oor.

Dat is hooren zonder dat men verstaat wat men hoort; daarvan geldt: „Met het gehoor zult gij hooren en geenszins verstaan" (vs. 26). Het hart is dan „dik", het oog „gesloten", het oor is „zwaar" geworden. De natuurlijke mensch begrijpt niet de dingen die des Geestes Gods zijn. Men hoort dan alsof men eigenlijk niets gehoord had. Het gaat het eene oor in en het andere weer uit.

Zóó hadden de Joden gehoord, die niet geloofden in het Evangelie en zich bleven afwenden van het heil in Christus.

En daarom rampzalig de Jood, maar ook rampzalig ieder ander mensch, die aldus hoort en zich blijft verzetten tegen de roepstemmen des Heeren tot bekeering.

God laat hen waarschuwen. . . . zij merken er niet op. . . . met vlammend vuur zal eens wrake worden gedaan over degenen, die God niet kennen, en over degenen, die het evangelie onzes Heeren Jezus Christus niet gehoorzaam zijn. (2 Thess. 1 : 8). Dewijl ik geroepen heb en gijlieden geweigerd hebt, mijne hand uitgestrekt heb en daar niemand was die opmerkte, en hebt al mijn raad verworpen en mijne bestraffing niet gewild; zoo zal ik ook in ulieder verderf lachen, ik zal spotten wanneer uwe vreeze komt. (Spr. 1 : 24—26).

Maar er is ook nog een ander hooren, om zoo te zeggen, een geestelijk hooren. Men hoort dan niet alleen *uiterlijk*, maar ook *innerlijk*.

Het zaligmakende geloof kan genoemd worden de *mond* der ziel; of de *hand* der ziel; en zoo ook wel het *oor* der ziel. Een oor dat God door Zijn Geest evenzeer plant als het oor des lichaams. En wie nu op de rechte, op geestelijke wijze, het Evangelie hoort, hoort het dan ook vooral met het oor der *ziel*. Het hooren is dan met geloof gemengd in degenen die het hooren. Het woord des Evangelies wordt dan aangenomen niet als eens menschen woord maar als het woord Gods en het wordt dan ook verstaan. Er is dan een recht geloovig achtgeven op het Woord, zooals dat uitkwam bij Lydia, wier hart de Heere opende, zoodat zij acht gaf op hetgeen van Paulus gesproken werd.

Wie zoo door den Heiligen Geest op de rechte wijze hoorende is gemaakt, is een echt schaap van den goeden Herder Christus; want: Mijne schapen hooren mijne stem en ik ken ze, en zij volgen mij. (Joh. 10 : 27).

Zulke hoorders verblijden zich ook hartelijk in hetgeen zij hooren van „de zaligheid Gods”. Hun is de boodschap des heils liefelijk. Wie zou zich niet verheugen, als hij mag hooren: Er is een Zaligmaker, die van den toekomenden toorn verlost en den hemel met Zijne heerlijkheid opent; en die er dan bij *verstaan* mag; Die Christus is ook *mijn* Zaligmaker; wiens genade ook aan *mij* is groot gemaakt: ik heb alles in Hem wat ter zaligheid van noode is.

Wie aldus hooren, en Jezus aldus geloovig aannemen en zich toeëigenen mogen, „eten het goede”; hunne ziel leeft en verlustigt zich „in vettigheid”; God heeft een eeuwig verbond met hen gemaakt en hun de gewisse weldadigheden Davids gegeven. (Jes. 55).

Nu, zóó zou het in de Heiden-wereld gaan, zegt Paulus. De zaligheid Gods zou derwaarts gezonden worden, gelijk ook reeds geschied was; meteen zou dat echte, geestelijke hooren door den Heiligen Geest worden gewerkt; zij zouden gelooven in den Zoon en daarom het eeuwige leven hebben. En Christus zou in al die geloovigen eens „wonderbaar” worden als Hij weder kwam.

Wat heeft Paulus dus, ook blijkens deze woorden, de Heidenen „*zullen* hooren”, een groot, een krachtig geloof gehad in het welslagen van den Zendings-arbeid. Zeker, hij wist ook wel, beter dan iemand anders, hoe groot de blindheid en duisternis was, waarin de heiden ronddoolde; hoe diep de verdorvenheid des harten was bij den heiden; hoe ongevoelig hij van nature was met betrekking tot de geestelijke dingen; Paulus kon ook hier wel uit eigen ervaring spreken als hij maar even dacht aan de wederpartijdigheid die hij zelf vroeger betoond had tegen den Heere Jezus Christus. Hij wist ook zoo uitnemend goed hoeveel teleurstellingen de missionaire arbeid opleverde; met hoeveel groote moeilijkheden geworsteld moest worden als men den naam des Heeren dragen zou en droeg voor de heidenen; hij had het zelf ondervonden. Doch Paulus wanhoopte deswege toch niet. Zijn geloof zegepraalde over al die bezwaren en moeilijkheden en teleurstellingen. God *gebood* te prediken Christus Jezus en Dien gekruist ook aan de Heidenen; God *beloofde* ook van die Heidenen te *zullen* toebrengen; en daarom was de vaste grond des geloofs bij den Apostel, dat er vrucht, ja veel vrucht op den arbeid zou worden gezien. De Heidenen *zullen* hooren.

De uitkomst zou niet falen. Nooit kon het geloof, ook in zake de Zending, te veel van God verwachten.

En zoo is het dan nog.

Leve dat geloof ook nu nog maar krachtig en bezielend in het hart. Zoowel hier in Nederland waar de Zending wordt behartigd, als op het Zendingsveld, waar het Evangelie wordt gepredikt.

Als Gods Geest dat geloof ook nu nog blijft werken en aanvuren, dan verflauwen wij niet. Komt er geen traagheid in het benaarstigen; ligt aller genot juist daarin dat de Zendings-actie steeds krachtiger wordt doorgezet; de toewijding en volharding verzwakken dan niet, maar worden nog verdubbeld, zoo immer mogelijk, vertiendubbeld.

En zalig de broeder en zuster, die zelf eerst op ware wijze met andere vromen naar Gods klanken leerde hooren, en dan nu met ondoofbaar geloof de Zending blijft steunen opdat ook nog vele Heidenen geloovig hooren mogen de zaligheid Gods!

De Bilt, Augustus 1919.

J. HANIA.

Brieven naar Antiochie.

Gel.! Dezer dagen werd mij een circulaire toegezonden, geteekend door verschillende heeren en dames, en onder den titel „De zending in nood.” Het

is een ernstig beroep op het Nederlandsche volk, inzonderheid op dat deel des volks dat zich overigens niet onder de „naaste getrouwen” der zending rekent. Ziehier de lijst van onderteekenaars: mr. P. W. A. Cort van der Linden, 's-Gravenhage, mr. D. Fock, 's-Gravenhage, jhr. mr. A. C. D. de Graeff, Elspeet, dr. C. W. Janssen, Amsterdam, dr. E. B. Kielstra, 's-Gravenhage, H. H. van Kol, Voorschoten, mevr. M. C. Kooy—van Zeggelen, Haarlem, mr. J. de Louter, Hilversum, mr. R. Mees, Rotterdam, H. F. Tillemans, Groningen, mr. C. van Vollenhoven, Leiden.

Het slot van de circulaire luidt;

„Wij doen een beroep op hen, die, met ons, van overtuiging zijn, dat het ineenzakken van dit zendingswerk een rechtstreeksch nadeel zou wezen voor de inheemsche bevolking van Indië, aan wier geestelijke en moreele ontwikkeling en aan wier stoffelijke welvaart de verbonden corporaties zoo onvermoeid en zoo onbaatzuchtig werken. Een hoog nationaal belang is er bij betrokken — en tevens het belang van onzen goeden kolonialen naam —, dat deze ramp worde voorkomen.

Giftten en toezeggingen worden bij voorkeur ingewacht aan het adres van mr. R. Mees, Zuidblaak 4, Rotterdam.”

Gij begrijpt wel dat deze nieuwe vrienden, die de Zending uit den nood willen helpen, het meeste belang stellen in den stoffelijken welstand der Indische bevolking. Zij geven waarschijnlijk niet zoo veel om de verbreiding van het Evangelie, er zijn onder hen, die bekend zijn als voorstanders van de moderne richting. Ik vrees daarom wel eenigszins dat deze nieuwe vrienden oorzaak zullen worden, dat sommigen van de „naaste getrouwen” terugdeinzen. Ik zou ten minste bij onze „naaste getrouwen” niet gaarne in zulk gezelschap aankloppen. Maar het is mogelijk dat de „naaste getrouwen” van de vier samenwerkende corporaties er anders over denken. Ik hoop er het beste van.

Op de laatste Gen. Synode werd het verzoek van Batavia behandeld om op Java te mogen komen tot vorming van een eigen Classis. Dat denkbeeld vond wel bijval, maar men achtte het nog niet rijp, eerst zou de Classis 's-Gravenhage er over worden gehoord en de Part. Syn. van Zuid-Holland-Noord, en dan zou de Gen. Syn., die in 1920 te Leeuwarden zal vergaderen, D. V. over deze zaak beslissen.

Tot mijn blijdschap heeft men op Java intusschen niet stil gezeten. Er is een voorloopige Classis georganiseerd en gewichtige zaken zijn er behandeld. Dr. de Moor meent zelfs dat men te ver gegaan is. Hij schrijft er over in „Noord-Hollandsch Kerkblad”.

„Onze laatstgehouden Generale Synode had een verzoek ontvangen van de kerk van Batavia om te komen tot vorming eener eigen classis van Gereformeerde kerken op Java. Zij oordeelde, dat deze zaak nog niet rijp was voor eene beslissing, doch behoorde onderworpen te worden aan het oordeel der classis 's-Gravenhage, om dan, met het advies van deze en van de Particuliere Synode van Z.-Holland ten N., op de eerstvolgende Generale Synode te worden behandeld; terwijl inmiddels de kerkeraad van Batavia gemachtigd werd, om in spoedeisende zaken met de andere kerken op Java gezamenlijk te beslissen onder nadere mededeeling aan de classis.

Hoe het komt, weten we niet, doch men heeft zich op Java niet aan dit besluit der Synode gehouden, en eene classis gevormd, die nu reeds ten tweeden male vergadert. Haar ressort schijnt uitgebreid te zullen worden, want de kerk van Medan verzoekt ook tot deze classis te mogen worden gerekend.

De Agenda bevat niet alleen voorstellen van de kerken, die tot deze classis behooren, doch ook van kringen van Gereformeerden te Solo en Makassar. In hoeverre deze het recht hebben om afgevaardigden te zenden en ter vergadering mee te spreken en te beslissen is ons niet bekend. We

kunnen begrijpen, dat men zulke kringen toelaat en naar hun stem luistert. Toch zouden we het noodig achten, dat alleen de afgevaardigden der kerken beslissende stem hebben; anders gaat het karakter eener kerkelijke vergadering verloren. Vermoedelijk zal het zoo ook wel zijn ingericht.

Het getal der kerken op Java zal wel spoedig worden vermeerderd, want de kring te Solo verzoekt om advies inzake de institueering der kerk aldaar.

Djocja vraagt, of het ook gewenscht is, met het oog op de vele vacante gemeenten en kringen van christenen, gebruik te maken van krachten in de gemeente (of kring), om na behoorlijk onderzoek haar te dienen met het spreken van een stichtelijk woord."

Tot zoover Dr. de Moor.

Zijn zorg kan ik niet deelen. De voorloopige Classis onthoudt zich naar mij voorkomt van alles wat haar niet toekomt.

Zij neemt geen besluiten over de toelating tot den Dienst des Woords van Candidaten; ze vaardigt niet af naar de Particuliere Synode. Het voorstel van Djocja, dat Dr. de Moor aanhaalt, kon haar misschien op gevaarlijk terrein brengen. Ze is niet bevoegd om oefenaars toe te laten. Maar waarschijnlijk zal dat voorstel ook wel verworpen worden. Ik heb nog niet het verslag van de gehouden vergadering.

Het eenige, wat mij bedenkelijk voorkomt, is, dat ze zich Classis en niet „voorloopige" Classis noemt. De volgende Gen. Syn. zal deze zaak wel regelen. Intusschen verheugt het mij dat de broeders op Java niet stilzitten.

Ds. W. Breukelaar te Zaandam doet nog eens weer een beroep op „*onze beste zonen*" voor Indië. Ik neem er iets uit over. Wie er meer van wil weten schrijve aan het informatiebureau, Loosduinsche Kade 80, Den Haag. Ds. Breukelaar schrijft:

„Eenige jaren geleden is hier te lande eene vereeniging gesticht, die zich noemt: „Het Christelijk Comité voor Indië" en die zich ten doel stelt, mede te arbeiden tot cultiveering van Indië in Christelijken geest. Zij poogt dat doel te bevorderen door de versterking van het Christelijk element onder de Europeesche bevolking van Ned.-Indië.

Cultiveering in Christelijken geest is voor Indië van het hoogste belang, want alleen in de Christelijke beginselen ligt de levenskracht voor eene gezonde cultuur.

Tientallen jaren heeft het Christelijk deel van ons volk er schier niet aan gedacht om voor zijn zonen een levenspositie in Indië te zoeken. Men juichte het wel toe, als er een jongeling was, die zich aan de zending wilde geven. Maar wie buiten de zending om naar Indië ging, werd veelal beschouwd als zedelijk en religieus verloren. Slechts bij hooge uitzondering zocht een Christelijk jongman een levenspositie in Indië. Gevolg daarvan was, dat er onder de omstreeks 100,000 Europeanen slechts enkele positieve Christenen gevonden werden. Dit is voor de zending van onberekenbare schade geweest.

Gelukkig is hierin in de laatste jaren, mede door den arbeid van het Christelijk Comité voor Indië, eene kentering ten goede gekomen

Reeds bijna tien jaren heeft dit Comité op onderscheidene wijze voortdurend getracht de aandacht der Christelijke jongelingschap op Indië te vestigen bij het kiezen van een levenspositie, met het gevolg, dat er reeds nu tientallen christelijke jonge mannen in Indië een goede betrekking hebben gezocht en verkregen. Vooral zijn informatie bureau, onder directie van den heer J. J. Kraan, Loosduinsche kade 80 Den Haag, verricht hierbij uitnemend werk. Dit bureau geeft kosteloos vertrouwbare inlichtingen, inzonderheid betreffende betrekkingen in dienst der Regeering.

Veel meer echter nog dan tot nu toe geschiedt, behoort het christelijk deel van ons volk van zijn beste zonen af te staan voor Indië om daar een positie te zoeken. Dat er dienaren des Woords, onderwijzers en artsen naar Indië

gaan om de zendingsbelangen te dienen, is uitnemend, maar ook de betrekkingen in het maatschappelijk leven en in den dienst van het Gouvernement mogen niet vergeten worden. Indië is groot en ruim en biedt nog plaats voor honderden jonge mannen om een prachtige levenspositie te verwerven. Wel is het waar, dat het leven in Indië zeer ernstige gevaren medebrengt.

Als iemand zedelijk zwak is en niet stevig vast staat in zijn christelijke geloofsovertuiging, moet hij niet naar Indië gaan, want dan is het gevaar zeer groot, dat hij zedelijk en religieus te gronde gaan zal.

Maar beslist Christelijk jonge mannen, van degelijk karakter en vaste levensovertuiging, weerstaan de verzoeking en blijven ook in Indië wel Christen.

Voorts spreekt het van zelf, dat alleen flink ontwikkelde jonge menschen kunnen worden gebruikt.

Verblijvend is dan ook het verschijnsel, dat er in de laatste jaren, veel meer Jan voorheen, Christelijke jongelingen gaan studeeren voor den Indischen dienst. Aan jongelieden, die dit behoeven, wordt door het Christelijk Comité voor Indië bij hunne studie financiële steun verleend in den vorm van een voorschot, dat later, als men in Indië is, moet worden terugbetaald. Reeds tal van jongelingen zijn door het Comité geholpen. Een mooi werk."

Het is niet zonder eenigen schrik, dat ik deze zaak ter sprake breng.

Het vorige jaar heb ik dat ook eens gedaan en toen ben ik overstelpt geworden met brieven. Men lette nu wel op, dat men niet aan mij moet schrijven, maar aan den heer J. J. Kraan, Loosduinsche Kade 80, Den Haag en dat men moet *willen en kunnen studeeren*. Wie dat niet wil of kan vindt in Indië nog geen droog brood, want er zijn in Indië genoeg, die daar geboren zijn, en die voor weinig geld handenarbeid kunnen verrichten of ook de pen hanteeren. Menschen van studie, met goede acten, kunnen in Indië veel geld verdienen en, als ze behooren tot „*onze beste zonen*” voor Indië ten rijken zegen zijn. Menschen van drie H's, zooals men ze in Indië noemt, (Hier heb je hem, Houdt hem, Helpt hem) mogen onzentwege gerust aan deze zijde van den evenaar blijven.

Hiermee eindig ik voor ditmaal.

t.t.

Rotterdam, Snellinckstr. 54a, Juli 1919.

H. DIJKSTRA.

In het Kinder-Ziekenhuis te Solo.

Bij de Plaat.

Ons prentje geeft ons een blik in het werk van Zuster Logger en Mevr. de Wed. v. d. Loosdrecht te Solo. De kinderen zijn ziek geweest en nu overgebracht naar de afdeling van herstellenden. Achter de tafel ziet gij er twee, die blind zijn en dit ook wel levenslang zullen blijven. Het jongken op den linkerhoek is hier gekomen met zijn moeder,

die ziek was; toen ze bijna hersteld was is ze weggelopen en heeft haar kind hier gelaten. Een ander knaapje is te vondeling gelegd en door de politie opgeraapt en hier in 't hospitaal gebracht. Zoo weinig geven sommige Javaansche moeders om haar kindertjes. Ze kennen den grooten kindervriend niet.

H. D.

De H. I. C. School te Gombong.

Dit is een School waar het onderwijs gegeven wordt in de Nederlandsche taal en die bestemd is voor de betere standen op Java. Hoofd is de heer G. P. Hamer. De school ligt op het Zendingsterrein der Friesche kerken en wordt ook vooral uit Friesland gesteund. De heer Hamer schrijft onder meer:

„Nu, 't liep druk, toen we na de vacantie de nieuwe leerlingen moesten inschrijven. Van heinde en verre waren de vaders met hun mannelijke en vrouwlijke spruiten opgekomen, om toch maar een plaatsje te veroveren. Men kan ook te veel van 't goede krijgen: er meldten zich een kleine tweehonderd aan,

natuurlijk in hoofdzaak voor de aanvangs-klasse, doch ook enkelen voor de hoogere leerjaren, zoodat ten slotte 59 kinderen werden aangenomen, waardoor 't leerlingental der school tot 276 steeg.

geveer hetzelfde onderwijs als in de dag-school en die een 120 bezoekers heeft.

We hebben zoo een aardig poosje in de aanvangs-klasse gebabbeld en 't wordt tijd om verder te kijken.

De meesten der teleurgestelde leergierigen werden echter geplaatst op een Parallelschool, die door het mannelijk personeel onzer school in de namiddaguren wordt gehouden, geplitst is in drie klassen, met on-

We groeten mas Johannes ¹⁾ — zooals we hem meest, kortweg noemen — en treden

¹⁾ D.i. Joh. Sapin, een onwaardeerbare onderwijzer. H. D.

't lokaal binnen, bestemd voor het tweede leerjaar. Hier zitten 53 jongens en 5 meisjes, dus ook nog een ouderwetsch aantal.

Gelukkig is 't lokaal ruim en frisch, acht meter lang en bijna even breed. De heer Jonas Loen onderwijst hier de lieve jeugd. Hij is een Dèpoker, d.w.z. afkomstig uit Dèpok, een plaats, ongeveer een uur sporens ten Zuiden van Batavia gelegen. De Dèpokers zijn voor 't grootste deel Christenen, hebben hun eigen speciale school, met Hollandsch als voertaal en spreken ook vrij goed onze taal. De heer Loen spreekt zelfs zeer goed Nederlandsch en bezit de acte voor Inlandsch hulponderwijzer, maar kan tevens bijna alle Hollandsche lessen waarnemen. Met 1 Januari '18 is hij in dienst getreden, ter vervanging van Masidjo, die 't niet bolwerken kon en misschien ook niet wou. De ruil lijkt niet min, ja, als 't van weerskanten goed bevalt, zal de heer Loen straks wel als „vast" onderwijzer worden aangesteld. Welnu, hij heeft een flink salaris — f80 per maand — en kan daar met z'n kleine huishouding ruim van leven.

Wij wenschten elkaar bij voorbaat geluk met deze nieuwe leerkracht — doch we juichten te vroeg. Al spoedig bleek, dat onze bruine collega niet gesneden was uit 't goede onderwijzershout, — vergeef me de beeldspraak, — dat hij liever voor 50 gulden z'n gemak diende, dan voor dertig meer, pootaan speelde.

Na een paar maanden vroeg hij z'n ontslag, om met 1 September te vertrekken.

Daar zaten we weer met de gebakken peren! Eén vacature hadden we reeds, en nu weer een nieuwe er bij, en dat met klassen van 50, 60 kinderen — 't was geen prettig vooruitzicht. We plaatsten advertentie's in „De Chr. Onderwijzer" — 't Chr. onderwijsblad in Indië — en in „De Banier", — 't Chr. weekblad in de tropen, — maar de oogst was nihil. Ik zag 't dus donker in en we zaten in zak en asch te treuren over onze Hollandsche collega's, die maar niet kunnen komen, die zoo ver zijn en zoo ver blijven.

Dus zat 'k op een mooien namiddag voor ons huis en snuffelde in „De Locomotief" — hoofdblad voor Midden-Java — naar nieuws uit Patria en Europa.

Daar kwam een dikke Javaan m'n erf op

en riep luidruchtig: „Tabé, toean!" ¹⁾

„Tabé, Partowinangoen! Tabé!"

Ik kende onzen koopman, doch was me totaal onbewust van de reden van 's mans komst, daar hij niet zoo jong meer was en geen schoolgaande kinderen meer bezat.

Ik zette dus een vraaggezicht.

„Of Toean nog een onderwijzer kon gebruiken?"

„Ja, wel twee!"

„Of z'n zoon, mas Moenandar, dan wel bij toean mocht komen."

Ik zette groote oogen op, maar vertelde natuurlijk niet, hoe verlegen we zaten.

„Wie is Moenandar?" vroeg 'k dus.

En toen vertelde Partowinangoen, hoe z'n jongen te Weltevreden op een Particuliere Kweekschool ging — nota-bene uitgaande van de theosofische voormannen, — maar wegens zwakte niet verder kon studeeren.

„Hij spreekt vrij goed Hollandsch en heeft de hulpacte plus het diploma voor Klein-Ambtenaar", zei de vader.

't Was een moeilijk geval: een Inlandsche onderwijzer, van originé Mohammedaan, — al zit 't Mohammedanisme er hier o zoo dun op — in een christelijke school. ¹⁾

Ik antwoordde ten slotte, dat Moenandar maar eens bij me moest komen.

Nu, geen uur later kreeg 'k hem op visite; een kleine, nette jonge man, van zoo'n 25 jaar.

'k Sprak uitvoerig met hem en lei hem de bewaren voor, om aan een Chr. School te werken.

Maar hij wilde graag, kon natuurlijk niet bidden en danken of Bijb. Gesch. vertellen, doch overigens meende hij 't best te kunnen aanvaarden.

Toen nu ook 't Bestuur, Ds. Bakker en de heer Zuidema zich met een tijdelijke benoeming konden vereenigen, zijn we over de bewaren heengestapt en zoo is Mas Moenandar in onze school gekomen.

Hij is niet sterk, kent ook 't klappen van de zweep nog zoo niet, maar hij is van goeden wille en spant zich in. ¹⁾

¹⁾ Goeden dag mijnheer!

¹⁾ Zeer bedenkelijk.

H. D.

¹⁾ Ik hoop er nog eens op te letten, hoe dit afloopt.

H. D.

SOEMBA, Melolo.

Ds. J. F. Colenbrander schrijft d.d. 14-1, 1919 onder meer:

Geldzaken.

Het verslag over 1918, dat U hierbij wordt aangeboden, zal wel niet veel toelichting behoeven.

De inkomsten zijn belangrijk minder dan vorige jaren, daar voor de restauratie ongeveer f 200.— van de Soembaneezen is binnen gekomen. De tijden waren niet gunstig. Als rijst en kleding zooveel duurder is wordt er licht minder gegeven en ontbreekt

mij ook de moed om zoo sterk aan te dringen als anders wel gebeurd zou zijn. Zoo konden wij ook nog niet beginnen met de aflossing van het voorschot van f 500 en is er zelfs hier nog een schuld van f 78. Maar voorloopig zijn wij nu met het restaureeren van de kerk gered. Ze is van buiten geschilderd met olieverf en van binnen met waterverf en met de nieuwe banken en het platvorm van gepolitoerd inlandsch donker-rood hout, ziet alles er nu netjes uit. Een cementen vloer zou daarbij wel weer goed passen, maar het lijkt mij beter, nu eerst de schuld eens af te doen. Misschien is er wel dra als de toestemming om tot institueeren over te gaan is ontvangen, wel aanleiding om nog eens een extra bijdrage te vragen. De heele restauratie heeft nu plusminus f 2360 gekost, waarvoor dus in deze 5 jaar die er aan is gewerkt, ongeveer f 1750 is samen-gebracht.

Doop.

Het verslag over 1919 wijst niet op bijzonderen vooruitgang. Geregeld zijn er echter menschen, die zich voorbereiden voor den Doop. Het sterftecijfer is nogal hoog; de Spaansche Ziekte heeft ook nog al een enkele uit de gemeente weggenomen, geen van die allen behoorde echter tot de steunpilaren. Nu is nog een onzer ouderlingen ziek, wij hadden reeds alle hoop opgegeven, maar nu is er weer eenige beterschap. Voor hem zou het sterven gewin zijn. Hij is een duidelijk leesbare brief van Christus; maar voor zijn groot gezin zou het gewenscht zijn, als hij nog wat mocht blijven. De samenkomsten waren in den regel tamelijk goed bezocht, in dat opzicht gaan wij zeker niet achteruit. Ook des avonds gaat het wel, in aanmerking genomen, dat er dan alleen in het Maleisch wordt gesproken. Dan zijn het bijna alleen de jongeren. Het komt mij voor, dat er dan naar de verklaring van den Catechismus goed wordt geluisterd en dat ook die prediking niet vruchteloos is.

Onder de Soembaneezen.

Voor den arbeid onder de Soembaneezen is het jaar 1918 niet zeer gunstig geweest. Zelf kon ik er niet altijd uit gaan, wanneer ik wel wilde en ook niet alle goeroes deden wat ze zouden hebben kunnen doen. Maar wat vooral heeft schade gedaan, ook aan het schoolbezoek, is het gebrek van voedsel bijna het geheele jaar door. Daardoor is de bevolking grootendeels verspreid in de bosschen, vaak ver van huis en is het onmogelijk een eenigszins groot aantal menschen te verzamelen. En het is te vreezen, dat het in dit jaar weer zoo zal gaan. Juist in den tijd, dat de tuinen moeten worden bewerkt, dat er moet worden geplant en gewied zijn de menschen ziek geweest of nog ziek, zoodat

het zich laat aanzien, dat de oogst ook weer minder zal worden. En inmiddels stijgen de prijzen van rijst en andere artikelen voortdurend. De scholen zijn alle gesloten geweest door de ziekte der leerlingen, ze zijn nu weer geopend, behalve die te Kananggar en Tana Roeng. Vooral in de bergen zijn veel menschen gestorven. Ik vernam, dat er op geheel Soemba 8000 menschen zouden gestorven zijn, maar de cijfers zijn hier nog volstrekt niet betrouwbaar. Van velen zal het eerst later geweten worden; sommigen sterven van honger omdat er geen eten in huis is of omdat allen ziek zijn en niemand in staat is het te bereiden. En hoe zal men hulp bieden als de voorraad rijst in de toko's zoo klein is en de menschen ziek liggen, niet alleen in de kampongs maar ook in de tuinhuisen verspreid in de dalen langs de rivieren of tegen de hellingen der bergen. Wel mogen wij dankbaar zijn, dat de Heere ons allen in dezen tijd heeft gespaard.

Verlof.

Met ons verlof zal het wel niet zoo vlot gaan als wij wel dachten. Nu gaan de mailboten eerst nog een keer naar Amerika voor ze de reis door het Suez Kanaal maken.

En de stroom van verlofgangers zal groot zijn.

Voor ons zit er niets anders op, dan geduldig wachten, wat ons tot heden ook nog niet zoo moeilijk valt, al zien wij wel steeds meer dat repatriatie zeer gewenscht zou zijn. Geve de Heere ons maar steeds geduld in alles, zoo ook in dezen op Zijn tijd te wachten en inmiddels in Zijne kracht voort te arbeiden. Met hartelijken groet, ook namens mijn vrouw, en in alles den Heere bevolen.

STATISTIEK OVER 1919.

Melolo:

	m.	vr.	k.	tot.
Aantal gedoopten	122	125	169	416
Tot het H. A. gerechtigd	67	90		157
Voor het eerst tot het H. A. toegelaten	2	3		5
Gedoopte volwassenen	2	5		7
Gedoopte kinderen	9 j.	7 m.		16
Gesloten huwelijken				11
Overleden	10	9	7	26

Petawang:

	m.	vr.	k.	tot.
Aantal gedoopten	22	22	24	68
Tot het H. A. gerechtigd	16	17		33
Voor het eerst tot het H. A. toegelaten	2			2
Gedoopte volwassenen	2	1		3
Gedoopte kinderen	2 j.	2 m.		4
Gesloten huwelijken ..				—
Overleden	2	2	2	6

FINANCIEEL VERSLAG OVER 1918.

Melolo:

Ontvangsten:

Saldo 1917	f 111.16½
Collecte 1918	" 247.38
Voor restauratie	" 332.04
Salaris goeroe	" 300.—
Lectuur	" 40.02
Verkochte diversen	" 4.75
Geleend	" 150.—

f1085.35⁵ 1)

Uitgaven:

Onderhoud	f 40.02
Avondmaal	" 9.—
Restauratie kerk	" 526.92½
Salaris goeroe	" 360.—
Lectuur	" 47.10
Mandoer	" 30.—
Saldo op 31 Dec.	" 71.88

f1085.35⁵ 1)

BALANS:

Voorschot Deputaten..	f 500.—
Geleend te Melolo....	" 150.— f 650.—
In kas op 31 Dec. 1918	" 71.88½

Schuld op 31 Dec. f 578.11½

PETAWANG:

Collecte	f 39.52
Schoolgeld	" 30.65
Salaris goeroe	" 204.—
Woning goeroe	" 200.—
Nadeelig saldo	" 49.97

f 524.14

Nadeelig saldo 1917	f 9.41
Salaris goeroe	" 292.—
Woning goeroe	" 200.—
Onderhoud	" 7.50
Schoolbehoeften	" 15.23

f 524.14

1) Dit komt niet uit. Ik weet niet waar de fout zit.

H. D.

Ds. J. F. Colenbrander schrijft 23 April 1919.

Doop.

In Mangili heb ik 9 Febr. gedoopt Jiwa Lakur Tara Andoeng. Hij koos den naam Petroes. Moge hij een rotsman zijn in zijne omgeving! Tijdens het heerschen van de Spaansche ziekte deed hij niet mee aan het offeren en bidden naar Soembaneesche gewoonte. In zijn tuinhuis komen de bureu nog wel eens naar hem hooren. Als de Heere eens gaf, dat daar door woord en voorbeeld der twee broers, Johannes en Petroes, bij velen een begeerte naar Christus mocht ontstaan, wat zou dat heerlijk zijn! De vrouw

van Petroes begeerde ook gedoopt te worden, maar ik durfde het nog niet; ze wist nog te weinig.

Schoolbezoek.

De vorige week heb ik met br. van Dijk de scholen bezocht. Ze hadden alle veel geleden door veel en langdurig verzuim, ten gevolge van de Spaansche ziekte, en ook nu nog waren niet alle kinderen terug.

Uw dw. broeder in Christus,

(w. g.) J. F. COLENBRANDER.

Melolo, 1919.

Pajeti.

Ds. D. K. Wielenga schrijft:

Jaarverslag van het hulpziekenhuis te Pajeti over het jaar 1918.

Ook dit jaar nam het aantal behandelde patiënten in niet geringe mate toe. Terwijl ten vorige jare gemiddeld 27 patiënten per dag werden verpleegd bedroeg dit getal over het afgelopen jaar niet minder dan 31, n.l. 429 patiënten met 11659 verpleegdagen.

Van de behandelde patiënten waren 80 vrouwen, wel een bewijs dat ons ziekenhuis zich langzamerhand plaats veroverd in de Soembaneesche samenleving. Het aantal poliklinisch behandelde patiënten bedroeg 690 met 4202 consulatiën. In de apotheek werden klaar gemaakt 1645 recepten.

Het aantal verrichte verlossingen bedroeg acht.

Uit deze opgaven blijkt, dat het hospitaal noodzakelijk moet worden uitgebreid om het steeds grooter wordende getal patiënten te kunnen opnemen. Nog meer dan ten vorige jaar heerschte er gebrek aan plaatsruimte, daar de nieuwe ziekenzaal, door finantieele en andere moeilijkheden, dit jaar, hoewel bijna voltooid, nog niet in gebruik kon worden genomen. Ons hospitaal krijgt subsidie als een hulpziekenhuis met een maximum van vijf en twintig bedden. Daar en in 1917 reeds gemiddeld meer dan 27 patiënten waren opgenomen, vroeg ik voor 1918 bij de Regeering een subsidie voor een hogere klasse. Dit verzoek werd geweigerd, daar de noodzakelijkheid nog niet voldoende vast stond, waarschijnlijk bedoelde men hiermede, dat men eerst nog eens wilde afwachten of de toename ook in 1918 bleef aanhouden. Daar dit jaar het aantal patiënten nog gestegen is, zal het opnieuw in te dienen verzoek wel worden ingewilligd, wanneer wij tenminste tegelijkertijd uitbreiding van gebouwen vragen. Met inbegrip van de nieuwe ziekenzaal, die 15 Januari in gebruik kan worden genomen, is er officieel plaats voor 25 patiënten, zoodat men moeilijk subsidie kan verleenen voor meerdere patiënten dan er plaats is. De j.l. gehouden vergadering gaf dan ook machtiging tot het indienen van

bouwplannen tot een bedrag van acht duizend gulden.

Bouwen.

Hiervan zal moeten worden gebouwd een nieuwe mannenzaal en een zaal voor polikliniek, welke tevens kan dienen tot het houden van koempoelan. Met behulp der Regeerings-subsidie zal dit een uitgave van twee duizend gulden van de zending vorderen. Wat het personeel betreft, was ook dit jaar zuster Lock met onverpoosden ijver werkzaam. Het werk wordt haar alleen echter veel te zwaar, zoodat zij soms niet ver van zenuwoverspanning af was. Hulp is dringend geboden, vooral daar het inlandsch personeel wat kunde en werkkraft betreft zeer veel te wenschen overlaat. Hiervan waren natuurlijk uitgezonderd de beide Soembaneesche helpers indertijd te Joca opgeleid. Ik heb nu naar Java geschreven om eens uit te zien naar een geschikte tweede verpleegster of een juffrouw voor de huishouding. Stemt de Regeering toe in de gevraagde uitbreiding, dan kan voor die tweede verpleegster ook subsidie worden gevraagd, terwijl de algemeene subsidie een duizend gulden hooger wordt. Maar afgedacht van de goedkeuring der regeering zal een tweede verpleegster moeten worden benoemd, willen wij niet binnen korteren of langeren tijd, geheel zonder verpleegster staan. Want zuster Lock raakt aan het einde harer krachten. Denk U in, dat op den eersten Januari twee en veertig patiënten waren opgenomen. Dit gaat boven de krachten van één persoon. Over het algemeen kon het personeel in gezondheid en opgewektheid het werk verrichten. Alleen toen de Spaansche griep iedereen aangreep, dreigde het hospitaal gesloten te moeten worden. ¹⁾ Ondergeteekende ging toen tijdelijk van de theologische faculteit naar de medische over en hield met behulp van een viertal leerlingen der theologische afdeling de zaken gaande. Hoewel deze ziekte zeer veel slachtoffers eischte, bleef door de goede gunst Gods het personeel, ja alle bewoners van onze zendingspost, genadiglijk gespaard. Bij de gestadige uitbreiding van werkzaamheden, veroorzaakt de moeite om aan eenigszins geschikt personeel te komen niet geringe zorgen.

¹⁾ Men weet dat zuster Lock wegens ziekte Soemba verliet. H. D.

Recapitulatie Ziekenhuis-rekening.

Ontvangsten:

A. Tractementen	f 2685.75
B. Voeding	" 3042.50
C. Medicijnen	" 1306.—
D. Onderhoud	" 244.50

f 7278.75

Uitgaven:

A. Tractementen	f 2404.46
B. Voeding	" 3199.25
C. Medicijnen	" 1071.45
D. Onderhoud	" 459.92

f 7135.08

Voordeelig saldo " 143.67

f 7278.75

Pajeti, 14 Januari 1919.

Voorloopige afrekening bouw zusterwoning, ziekenzaal, enz.

Ontvangsten:

Uit Holland November 1916 f 1000.—
Id. Oct. 1917 " 5000.—
Id. Oct. 1918 " 1130.—
Gewone subsidie voor ziekenz.,	
keuken " 3390.—
Geleend van den Ads.-Resident	" 2000.—

f 12520.—

Uitgaven:

Bouw zusterwoning f 7957.56
Bouw ziekenzaal " 2902.—
Bouw keuken enz. " 926.26

f 11785.82

Voordeelig saldo " 734.18

f 12520.—

D. K. WIELENGA.

Karoeni.

Ds. L. P. Krijger sluit een brief van 19—2 1919 als volgt:

Laat mij nu nog enkele korte punten mogen meedeelen, wat ik U anders meer uitvoerig had willen schrijven, maar waartoe mij thans de tijd ontbreekt.

Liefdemaal.

Aan het einde van 1918 heeft de Heere ons nog heerlijke dagen bereid, hoewel de Sp. influenza nog niet geheel geweken was. Wij konden zelfs onze gewone goeroevergadering houden. Bijna alle onderwijzers waren aanwezig. Op hun verzoek hebben we in de Kerstweek eerst weder een soort liefdemaal-tijd gehad, tevens ter eere van één onzer meisjes, die met een van de goeroe's zou trouwen.

1e Kerstdag hebben we voorbereiding voor het H.A. gehouden en mochten drie heiden-meisjes den H. Doop ontvangen: Wini en Loro (Cornelia en Maria) beide Soembaneesche meisjes, uit vroegere brieven U wel bekend en Debora een Savoeneesche. Den volgende dag hebben we het H. Avondmaal mogen vieren met 32 broeders en zusters.

Scholen.

De scholen konden met 1 Januari alle weer geopend worden, behalve die van La Wonda en Bola Bokat en hoewel door de nawerkin-

gen der Sp. Influenza en ook door den hongert het schoolverzuim wel wat meer is dan gewoonlijk, gaat het onderwijs weer geregeld zijn gang. Opmerkelijk is, dat maar heel weinig schoolkinderen aan de ziekte zijn gestorven, hoewel het aantal overledenen in West-Soemba wel op 5000 en op heel Soemba 10.000 geschat wordt. Wij missen slechts een tiental kinderen in het geheel.

Schoolverzuim.

Het gemiddeld percentage schoolverzuim in 1918 berekend over alle scholen was ruim 4 pCt., dus iets hooger, dan verleden jaar; het hoogste gemiddelde cijfer hadden Ello Pada en Bola Bokat, ieder met ongeveer 9 pCt., het laagste die van Pella, Tenggaba en Kodi, ieder met ongeveer 1 pCt. Lamboja had het heele jaar gemiddeld 10 pCt. Slechts een heel enkele maal behoefde de hulp van het Bestuur voor verzuim worden ingeroepen, terwijl het vormen van nieuwe klassen geheel zonder medewerking van het Bestuur door de zending zelf geschiedde. Hieruit blijkt, dat de schoolzaken in West-Soemba naar wensch gaan. Wat de resultaten van het onderwijs betreft, deze waren over het geheel bevredigend, doch hierover zal het jaarverslag van den Schoolopziener U wel nader inlichten.

Het aantal scholen bleef hetzelfde n.l. 6.

Het aantal leerlingen klonk van 644 tot 819.

Het aantal jongens klonk van 535 tot 663.

Het aantal meisjes klonk van 109 tot 156.

In 1919 zullen D. V. 3 nieuwe scholen opgericht worden.

Evangelisatie.

Het evangelisatiewerk heeft in 1918 wel belemmering ondervonden, door de Sp. influenza.

Ook kon de Evangelist Wadoe zijn werk niet onafgebroken voortzetten, daar ik hem meermalen moest uitleenen aan een school om een vacature waar te nemen. Toch is de uitkomst van dat werk zeer tot dankbaarheid stemmend. Op 14 plaatsen werd geregeld door de onderwijzers in de kampongs geëvangeliseerd en ook werden de meeste plaatsen door den evangelist bezocht. Het totaal aantal verschillende kampongs of plaatsen van samenkomst waar het evangelie gebracht werd bedroeg 195, waarvan echter vele meermalen, sommige tot 10 en meermalen werden bezocht. Het totaal aantal volwassen hoorders bedroeg 18000 tegen 10000 in 1917. Natuurlijk zijn hieronder een groot aantal, die op dezelfde plaats meermalen toehoorder waren. Hoeveel nieuwe hoorders er onder zijn geweest, is natuurlijk moeilijk te schatten. Maar dat 't evangelie op op deze wijze, in steeds ruimer kring verbreid en bekend wordt is duidelijk en op Gods tijd mogen we dan ook zeker de kostelijke vrucht er van verwachten.

Ontvangst broeders! onze hartelijke groeten,

Uw Broeder in Christus,

w.g. LOD. P. KRIJGER.

Korte Berichten.

Zendings-adviseur.

Als adviseur voor Arabische en Inlandse aangelegenheden ten dienste van de Zending van de Gereformeerde kerken is benoemd de Heer A. Ringnalda van den Haag, student aan de Vrije Universiteit, weldra Candidaat in de Theologie.

Hij zal eerst doctoreeren in de taal en letterkunde van den O. Indischen Archipel en daarna naar Java vertrekken om zijn werk aan te vangen.

Een docter of doctores.

Voor het hospitaal te Keboemen zoekt Friesland een **tweeden docter**. Een broeder of een zuster. Wie heeft lust? Men schrijve aan Ds. J. P. Klaarhamer te Wommels.

Theelood enz.

De heer W. v. Buuren te Rotterdam kan zich niet meer belasten met het ontvangen van Theelood, Postzegels enz. Ik zoek voor hem een plaatsvervanger. **Men zende in geen geval deze dingen aan mij.** Ik heb er tijd noch plaats voor.

H. DIJKSTRA.

In memoriam H. van den Spiegel.

Te Bondowoso is overleden op 54-jarigen leeftijd de heer H. van den Spiegel, een der meest sympathieke figuren uit de zendingswereld op Java.

Den 12den Juni had de heer Van den Spiegel vijf en twintig jaren zendingsarbeid achter den rug, onderbroken slechts door een enkele verlofsperiode en in een zelfde streek, waarvan de bevolking bekend staat als „niet gemakkelijk" te zijn, schrijft het „Soer. Hbld."

In dien tijd heeft de heer Van den Spiegel een ontzaglijke arbeidskracht ontwikkeld, waarvan de resultaten in de residentie Besoeki overal en dagelijks merkbaar zijn. Wanneer wij hem hoorden vertellen over zijn werk en zijn toekomstplannen, dachten wij aan wat George Bernard Shaw verkondigde, — ietwat ruw gezegd maar goed bedoeld: „Ik wil tot op den draad versleten zijn als ik doodga, want hoe harder ik werk, des te meer leef ik."

Het leven is voor mij een schitterende toorts, die ik voor een oogenblik heb mogen

aanvatten en mijn plicht is het haar zoo lichtend mogelijk te laten opvlammen."

Want de heer Van den Spiegel bezat een levenskracht, die steeds verder wilde gaan ten zegen vooral van het volk, waartusschen hij meer dan twintig jaar had gearbeid. Helaas, het heeft niet lang, maar vijf luttele jaren, meer mogeff zijn.

LEESTAFEL.

Maranatha. Scheurkalender 1920. — J. H. KOK, Kampen.

Deze scheurkalender biedt een fraai schild en wordt met zorg bewerkt door Ds. Knap en Dr. de Moor, terwijl de achterzijde geleverd wordt door L. Penning. Een premieboek levert Idsardi. Alles bij elkander voor f 1.60. Me dunkt dat is een koopje in dezen duren tijd.

Feestrede gehouden door Dr. J. C. de Moor bij gelegenheid van het 40-jarig bestaan der Unie en Toespraak van Dr. J. Th. de Visser. Uitgegeven ten bate der Unie.

Een schoone rede met een onbeteekenend aanhangsel.

Het Ethisch Element in de Bediening des Woords door Ds. J. H. Landwehr. — J. H. Kok, Kampen.

De vinger op de wonde.

Giften voor de Zending.

Ontvangen voor de Generale kas der Zending.

Door M. Miensma van de Geref. Jongel. Ver. te Duurswoude, f 4.60; Door J. Bosman te Hemelen, uit het busje van de Christ. School, f 1.—; Van N. N. postmerk Buitenpost, f 1.—; Door L. Smit te Kampen, uit het busje van Gebr. Smit te Schokland, f 2.50; Door Ds. A. Hoeneveld te Nijkerk, 10 % van de ontvangsten in de classe Harderwijk, f 110; Door A. v. Gilst, uit het zendingsbusje der Christ. School te Heerde, f 7.50; Door Ds. O. de Roos te Rinsumageest, gift van H. Tuinenga, uit het „Javaantje", f 4.—; Door W. F. v. d. Meulen te Doesberg, Pinkster collecte, f 26.70; Door H. C. v. d. Schuur, verzameld op de Christ. Burgerschool te Hillegom, f 15; Door H. Schipper te Heerjansdam, uit het „Nikkertje" van de zendingsschool te Nieuw Buinen f 6.06⁵. Door Ds. H. Dijkstra; van D. Hellema te Leeuwarden, bij gebruikte postzegels, f 1.—, uit de nalatenschap van Chr. Joh. Boom te Loosduinen, f 75.—, van P. de Zeeuw, f 0.69, van H. L. Burgers te Rotterdam, f 1.—, van N. N. te N. f 10.—, tezamen f 87.69. Door H. A. E. Aalders te Achlum, uit de zendingsbusjes voor eene Christ. Holl.-Inl. Kweekschool op Java f 7.50; Van Mej. A. E.

Engelkes te Alphen, van enkele kinderen der Christ. School in de Hoofdstraat, f 5.—; Door J. Meijer te Beetgum, gift uit de zendingsbusjes f 40.—; Door Mej. B. A. Minkveld, uit het zendingsbusje der Meisjesvereniging te Eefde, f 7.50; Door D. Brouwer te Kockengen, saldo zendingskalender, f 9.82, uit het zendingsbusje van de wed. W. Brouwer f 0.93, en uit het busje van Neeltje Brouwer f 1.33, tezamen f 12.08; Door A. J. W. van Oosten, van de kinderen der „Breukelaarschool" te Aalten, f 5.—; Door W. Ferienga te Putten op de Veluwe, f 10.—; Door H. Visser, de Pinkstercollecte van de Geref. Kerk te Wons en Engwier voor de Gen. Kas, f 15.75⁵; Door A. de Baaw, Pinkstercollecte van de Zondagschool „Jackin" te Vlaardingen f 14.73.

W. BREUKELAAR.

Zaandam, 22 Juli '19.

Ontvangen voor de Zending te Djocja en Solo.

Pinkstercollecte van de Geref. Kerk te N. Vennip f 217.30 en van dezelfde Kerk voor het te kort Med. dienst f 650. Pinkstercoll. Geref. Kerk Hoofddorp f 291.12¹/₂, uit het busje der Chr. School te Hoofddorp f 5.63 en uit het busje van Chr. Biesheuvel aldaar f 12.19. Door D. de Ruiters van de kinderen der Zondagschool te Burgerveen f 15.76. Door G. Dekker uit de Zendingbusjes te Broek op Langedijk en Krabbendam f 24. Van M. J. B. te Amersfoort van Dr. Scheurer's Hospitaal f 25.

W. BREUKELAAR.

Zaandam, 22 Juli '19.

Zending op Soemba.

B. v. Noort te Steenwijk, coll. zilv. bruiloft v. br. en z. W. E. en M. S. f 12.69; Ds. Vrieling te Scheemda van H. Pinkster 204 h. c. is f 1.04; P. Koster te Valthermond, nag. P.c. f 10; v. d. Jongel.v. f 13.60 is f 23.60; Ds. Spoelstra te Sappemeer, bruiloftcoll. f 8.50 en f 19.33 is f 27.83; M. Ubbens te Spijk, nag. P.c. f 100; A. Blaak te Sappemeer, nag. P.c. f 1.45¹/₂; J. J. Wegener te Wildervank, gev. in de coll. f 1 en f 1 is f 2.—; N. Weerdinge nag. P.c. f 1; J. Boerma te Stadskanaal v. d. Z.d.v. f 168.35¹/₂; v. e. bruil. f 8.20¹/₂, gev. in de coll. f 5 en f 10 is f 190.56; J. Woelderink te Hasselt, gev. in de coll. f 5.—; Dr. Wiersma te Sauwerd, coll. bruiloft van K. Toren en G. Wiersema f 28.25; Ds. Bramer te Hoogerveen, v. d. Zend.v. f 200, een dankoffer f 25 en v. d. Jongel.v. „Dorcas" f 10 is f 235; Ds. Bakker verzam. te Losser en Overdinkel f 23.35¹/₂; Ds. de Jong te Dalisen, coll. jaarf. Jongel.v. f 11.53, hun busjes f 4 is f 15.53; id. uit Lemelerveld en H. Visscher f 2.50, A. K. v. d. H. 80 h. c. is f 2.90; Ds. Meijerjng van 't Slochter Zendingf. f 75.—; Ds. Lammertsma te Appingedam busjes f 90.07¹/₂, K. Bolt v. d. Zondagsch. f 25 is f 115.07¹/₂; W. Renkema te Enumatil, kinderen v. J. Veldman 200 h. c., H. Woldendorp 250 h. c., A. v. Til 1.60 h. c., v. d. Zend.v. f 101.89¹/₂, contrib. leden der Zend.v. f 65.55, Kerkbusjes f 151.30 is f 321.79¹/₂; A. Smit te Haren, 2 m.d.l. contrib. f 18.25; Baflo v. d. Jongel.v. f 20; Ds. No-

mes te Schildwolde, v. d. Jonged.v. f12.75, Willem Poort 100 h. c., Ipe v. Deen 108 h. c. s f13.79; Ds. Petersen te Veendam, nag. P.c. f2.50; Ds. Duursema te N. Amsterdam, gev. in de brievenbus f2.50 en f3 en f2.50 is f8; H. v. Dam te Loppersum, busjes v. T. Olthoff en A. Klunder f14.20; E. Haan te Vries, gev. in de coll. f10; N. N. te ?, gev. in de brievenbus alhier f700; J. H. Zwartsenberg te Sauwerd, busjes in de Kerk f26.09; J. Wildvank te Delfzijl uit de busjes f63.25; Ds. de Boer te Garrelsweer, 2 maal de 2 m.d.l. bijdrage f40; H. J. Kuipers te Zwartsluis, gev. in de coll. f10; H. Hulshoff te Zoutkamp, v. d. Zend.v. f20; Mej. W. J. v. d. Kamp te Hollandscheveld, v. d. Jonged.v. f5.15; J. J. Wegener te Wildervank, gev. in de coll. f25 en f2.50 is f27.50; Gaselter Nijeveen, nag. P.c. f10.—; H. W. Ophoff te Ancum bij Dalfsen f7.50; R. Beute Kz., te Steenwijk, gev. in de coll. f10; Ds. Sybesma uit Wijhe, busje D. Kleefstra f7, c. bruil. te Berkheim f6.70 is f13.70; J. Boerma te Stadskanaal, gev. in de coll. f10; H. Bosker te Een, gev. in de coll. f25; K. D. v. d. Kooi te Winsum-Obergum, 't Javaantje der Schoolk. f10.42; W. Jager te Winschoten, nag. P.c. f1 en later nag. f2.50 s f3.50; Ds. Postema te Beilen, gev. in de coll. f1.—; Ds. Lammertsma te Appingedam, gev. in de coll. f2.50; Ds. Bakker te Niezijl, v. d. Zend.v. f27.50 en uit zijn huisbusje f0.75 is f28.25; H. A. Hulsebos te N. Pekela, uit de busjes f100; A. Zijlstra te 's Hage f10; Ds. Bouwman te Gees, gev. in de coll. f2.50; B. v. d. Molen te Zuidlaren, busje Mennes f5.80½, Smitt f15.36, Smitt f8.21 is f29.37½; Dr. Sluys te Staphorst, nag. P.c. van Mej. Jansen f1.—; Mej. J. H. Mulder te Meppel van een buitenlander f50; Dr. Schot uit den Ham een gift f10; Ds. Scheps te Deventer A, nag. P.c. f10; id. van Deventer B, bijdrage f60; Ds. Bakker te Emmen, gev. in de coll. f2.50; Ds. Duin te Emmer Compascuum, gev. i. d. coll. f2.50; O. J. Bouwman te Uithuizen, gev. in de coll. f3.50 en f1 en f1 is f5.50; Ds. Jansen te Tenboer, uit de busjes in de Kerk f21, v. d. Zend.v. f90 is f111; R. v. Til te Midwolde (Leek) v. E. Boersma 200 h. c. s f1; M. Klatter te Wagenborgen f4.85; Ds. Middelveld te Hoogkerk, gev. in de coll. f0.26 en nag. P.c. f2.50 is f2.76; J. K. Gaasterland te Marum, v. d. Schoolk. f6; Dr. Dec te Dwingeloo, gev. in de coll. f2.50; Woldendorp, nag. P.c. f10; Ds. Lamertsma te Appingedam, gev. in de coll. f25; A. Bosma te Oldekerk van G. Danhof 200 h. c. is f1; Ds. Gispén uit Haulerwijk busje Jonged.v. f6.25½ en gev. in de coll. f2.50 is f8.75½; uit Norg busjes bij dt deur f5.35; Dr. Schot uit den Ham, gev. in de coll. f10; Ds. Binnema te Munnekezijl, coll. Louwerzijl f7.58, busjes in de kerk f48 is f55.58; Mej. G. Haan te Groningen, 2 m.d.l. stort. Kinderzend.v. f110; J. v. Dalen Sr. te Ambt Vollenhove B. gev. in de coll. f2.50; H. J. Kuipers te Zwartsluis gev. in de coll. f10; H. J. Groen te Vlachtwedde, nag. P. C. f2.50; Mej. Joh. Kamstra te Sauwerd uit haar busje f3.20; R. Werkman te Middelstum gev. in de coll. f2, N. N. f25,

van 't Zend. Comité f130.06½, Antje v. Dijken 100 h. c. is f157.56½; C. J. Meijer te Meppel, uit het huisbusje f3; J. J. Wegener te Wildervank, nag. P. C. f10; B. Brouwer te Steenwijk busjes van Fokke Lugtmeijer f2.82½, Jantje Brouwer f2.50, Hendrika Bonthond f5.69½, Grietje Nijenhuis f5.33½, Jenni Piest f2.39, Neeltje Krikke f0.98, Wichertje van Engen f5.68, Johanna Wachter f12.25½, Anna Mol f12.34, Corrie Ketel f2.41, Pieternella Talen f1.68½ is f54.09½; R. S. Wigboldus te Zuidwolde (Gron.) gev. in de coll. f2.50; Ds. Meijer te Marum, v. e. zuster der Gem. f4; H. Huising J.Cz. te N. Weerdinge v. d. Zendv. f100; J. Hamming te Aduard 390 h. c. is f1.95; Ds. Schoemakers uit Ambt-Vollenhove A, jaarl. bijdrage f50; Ds. Schoemakers uit Hasselt, jaarl. bijdrage f18; J. v. d. Laan te Pieterburen, gev. in de coll. f1.

Pinkstercollecte: N. Weerdinge f100, Scheemda f105.50, Aduard f347.14, Zweeloo f40.01½, Zuidwolde (Pinkstercollecte en nag. 15 Juni f134.17, Staphorst f18.35, Sleen f59.45, Westeremden f82.40, Stadskanaal f314.76, Boerakker f32, Sellingen f30, Hooegeven f222.27, Dalfsen f80.50, Bedum f312.05, Delfzijl f240.45, Appingedam f378.37, Enumatil f178.20½, Haren f77.65, Kielwindeweer f79.84½, Thesinge f210.47½, Schildwolde f119.95, Kommerzijl f66.88½, Leens f165.47½, Oldehove f108.52, Zwolle f379.01, N. Amsterdam f152.38, Leek f84.30, Zwartsluis f184.74, Onstwedde Mussel f19.30, Smilde f132.24, Schoonoord f32.63½, Borger f51, Roodeschool f330.90, Nijverdal f70.76, Ter Apel f121.82, Bellingwolde f16, Vlachtwedde f16.58, Nieuwland f24.36, N. Dordrecht f148.81½, Niezijl f75.25, N. Pekela f96, Zuidlaren f23.48, Zoutkamp f71.35, Almelo f583.95½, Delden f87.50, Deventer A f78.98, Deventer B 37.66½, Enschede f179, Enter f27.69½, Glanerbrug f19.98, Haaksbergen f19.27, Hengelo f59.60, Holten f121.35½, Olst f12, Rijssen f109.60, Vriezenveen f23.10, Wierden f45.44½, Wijhe f19.73, Bergentheim f60, Dedemsvaart f100, Gramsbergen f77.07½, de Ham f121.58, Heemse f204.21, Lemele f13.16, Nieuwleusen f31, Luiten f61.14½, Ommen f105, Vroomshoop f106, Groningen B f365.79½, Uithuizen f461.31½, Onderdendam f36.54, Zuidbroek f58.76, Vries f42.42½, Norg f12.86, Munnekezijl f94.69½, Gerkesklooster-Stroobos B f135.15, Schoonebeek f80.47, Sauwerd f97.05½, Middelstum f219.43½, Meeën f40.50, Nieuwolde f40.47½, Ambt Vollenhove A f51.26, Ambt Vollenhove B f34.38, Wilsum f6, Vollenhove f31.76, Hasselt f45.80, Genemuiden f66.75, Zalk f14.24, Steenwijk f105.09, Langeslag f35.59.

Soembaweek.

N. Weerdinge f1.50, 2e Exloermond f2.50, Zuidlaren f58, Musselkanaal f40, Hooegeven f604.50, Kielwindeweer f63.25, Dwingeloo f125.

J. DUURSEMA,

Groningen, 20 Juli '19.

Quaestor.

ONESIFORUS-BANK

UTRECHT.

Verstrekt **BOUW**-Kapitaal tegen zekerheidsstelling aan **KERKEN, SCHOLEN, STICHTINGEN.**

Geeft uit $4\frac{1}{3}\%$ 10-jarige Obligaties in stukken van f 1000.—, f 500.—, 250.—, f 100.— 50.—.

Inlichtingen verschaft de Directie,
Nieuwe Gracht 69, Utrecht.

Zendingsliederenbundel.

Gebruikt in Uw Zendingsvergaderingen de bekende

ZENDINGSLIEDERENBUNDEL

van wijlen Ds. W. B. RENKEMA met inleidend woord van Ds. H. DIJKSTRA.

Prijs f 0.40.

Bij getallen van minstens 25 ex. f 0.30.

Men bestelle direct aan de Electr. Drukkerij „Vada” of a. d. Boekhandel.

*A. J. Lankhout & Zoon
Sneek.
Zegens, Tuitkens
Schulds, Vreemde artikelen*

H. F. DE CHARRO & ZONEN.

PAPIERHANDEL - DEN HAAG.
PAPIERFABRIEK TE EERBEEK.

Vraagt onze nieuwe collectie Pakpapieren.

Hôtel-Rest. „DE HOOP”

Warmoesstr. 158. Tel. 9132 N. Amsterdam.

Logies f 0.50, f 0.60 en f 0.75.

:: Diners vanaf 50 cent. ::

Aanbevelend, A. L. ALDENKAMP.

Christelijk Internaat Wilhelmina, te Zelst,

neemt niet meer dan 20 leerlingen. Daardoor kunnen ouders verzekerd zijn, dat voor hun kind alles gedaan wordt, wat eenigszins mogelijk is.

J. POPPES Jzn., Hoofdonderwijzer.

„NUMERALPH” BRIEF OPBERGSYSTEEM

Een beproefd systeem, waarvan duizenden tot volle tevredenheid in gebruik.

L. FLES & Co.

AMSTERDAM, ROTTERDAM,
DEN HAAG ARNHEM
GRONINGEN - UTRECHT
SOERABAJA.

De Officieele Kerkenorde

MAG IN GEEN ENKEL GEREFORMEERD
GEZIN ONTBREKEN.

Prijs f 1.15 franco per post.

Men bestelle aan den Boekhandel, of rechtstreeks aan den Uitgever J. ZOMER, Electrische Drukkerij „Vada” Wageningen.

Het Beste, Goedkoopste en meest Solide adres voor Zaden, Bloembollen en Planten
is L. STASSEN, HILLEGOM. - Vraagt Pijlscurant welke franco wordt toegezonden.

PEEK & CLOPPENBURG

Grootste Heeren-en Jongeheeren KLEEDINGMAGAZYNEN

In alle voornamen plaatsen

LEVEN- en ONGEVALLenVERZEKERING

DE AMSTERDAMSCH E

AMSTERDAM: Tijdelijk adres: HEERENG RACHT 414.

Directie: Jhr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN Jr., Jhr. J. DE SAVORNIN LOHMAN,
Mr. J. C. L. VLAANDEREN.

Bij J. H. KOK te Kampen is verschenen de

**5^e geheel herziene
druk van** II

HET HUWELIJK

DOOR

Dr. A. DUPONT

Geneesheer-Directeur te Ermelo.

Een uitnemend boek voor Gehuwden en Verloofden, met geneeskundige wenken, nuttige raadgevingen en ernstige waarschuwingen, waarvan in korten tijd reeds de VIJFDE DRUK is verschenen. Door de gansche Chr. Pers dringend aanbevolen. Prijs ingenaaid f 2.50, gebonden f 3.25, (met 5 pCt. crisistoelag). Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den uitgever J. H. KOK te Kampen.

Vraag uitvoerig prospectus.

Inlichtingen omtrent de

N. C. V. Spaarbrieven

worden gaarne verstrekt door:

DE HOOFD-INSPECTIE, Oosteinde 30, te Amsterdam.
C. BEZEMA, Poolmansweg 256, Loosdrecht.
J. HEINEMAN, Mauritslaan 32, Hilversum.
M. S. VAN HOUTEN, Vlooswijkstraat 62, Terneuzen.
J. A. JAEGER, 's Gravenhekje 6, Amsterdam.
A. LAKERVELD, Nieuw 177d, Wageningen.
L. VAN WESTERING, 2e Helmersstraat 12huis,

G. K. ZELDENRUST, Noord, Warns.

Amsterdam.

NATIONALE CREDIT-VEREENIGING
den HAAG

**EEN WIJS MAN
heeft een SPAARBRIEF
VAN DE
N.C.V.**
TOUSSAINTKADE 2, DEN HAAG
VRAACT PROSPECTUS

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE
GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

En dit Evangelie des
koninkrijks, zal inde
geheele wereld gepredikt
worden toelengehuigen
allen volkeren
Matth. 24 : 14

Redactie:
H. DIJKSTRA, Rotterdam.
J. HANIA, de Bilt (Utr.)

Comité v. Toez. en Controle:
W. BREUKELAAR, Zaandam.

INHOUD: Predikt het Evangelie. — Brieven naar Antiochië. — Soemba. — Keuch.
School. — Poerworedjo. — Korte Berichten. — Leestafel. — Giften.

Predikt het Evangelie.

En hij zeide tot hen: Gaat henen in de geheele
wereld, predikt het evangelie allen creaturen.
Marcus 16 : 15.

De mensch bevindt zich van nature op deze donkere aarde in een toestand van groote ellende en bang gevaar.

Door zijn eigen schuld is dat zoo gekomen.

God had hem eerst recht gemaakt. Hij schiep hem van het stof der aarde; formeerde hem naar Zijn beeld en gelijkenis; goed, rechtvaardig en heilig; kroonde hem met eere en heerlijkheid; gaf hem het vermogen om met *zijn* wil in alles te kunnen overeenkomen met den wille Gods. „Maar als hij in eere was, zoo heeft hij het niet verstaan, noch zijne uitnemendheid erkend; maar heeft zich zelven willens der zonde onderworpen, en overzulk den dood en vervloeking, het oor biedende aan het woord des duivels. Want het gebod des levens, dat hij ontvangen had, heeft hij overtreden, en heeft zich van God, die zijn ware leven was, door de zonde afgescheiden, hebbende zijne geheele natuur verdorven; waardoor hij zich schuldig gemaakt heeft des lichamelijken en geestelijken doods.”

Vandaar de ellende, waarin de gevallen mensch zich nu bevindt; jammerlijk en naakt en blind en arm.

En naar recht kan God hem nu voor eeuwig verstooten en laten wegzinken in onuitsprekelijke benauwdheden, verschrikkingen en helsche kwellingen. God zou niemand ongelijk doen als Hij het gansche menscheijke geslacht in de zonde en vervloeking had willen laten en voor altoos verdoemen.

Hij heeft zich echter betoond barmhartig en genadig, lankmoedig en groot van goedertierenheid.

Ziende dat de mensch zich zelven en al zijne nakomelingen in den lichamelijken en geestelijken dood geworpen, en geheel ellendig gemaakt had; verloren voor den tijd en verloren voor de eeuwigheid, „heeft Hij zich zelven begeven om hem te zoeken, toen hij al bevende voor hem vlood, en heeft hem getroost, belovende hem Zijn Zoon te geven, die worden zou uit eene vrouw, om den kop der slang te vermorzelen en hem gelukzalig te maken.”

En die belofte heeft God in vervulling doen gaan.

Zijn' macht is groot, Zijn' trouw zal nooit vergaan;

Al wat Hij ooit beloofd heeft, zal bestaan.

Hij heeft in de volheid des tijds Zijn' geliefden en eeniggeboren Zoon in de wereld gezonden. Heeft Hem doen worden uit eene vrouw; in armoede doen komen; spaarde Hem nooit, maar gaf Hem over tot in den dood, ja tot in den dood des kruises. Opdat Hij als Borg „voor of in de plaats” van Zijn volk voor hunne zonde zoude genoeg doen; hun Gods genade, gerechtigheid en het eeuwige leven zou verwerven, en alzoo voor al de zijnen eene oorzaak van eeuwige zaligheid en onvergankelijke heerlijkheid zou zijn. En voorts beloofde en belooft God dat een iegelijk, wie hij ook zij, die in dien gekruisigden Christus gelooft, niet verderven zal, maar die zaligheid en heerlijkheid hier aanvankelijk heeft, ze eens volkomen zal ontvangen, en ze nimmermeer zal kunnen verliezen.

Het goed, dat nimmermeer vergaat,

Zal hij ongestoord verwerven.

Ziedaar de korte inhoud van het Evangelie, hetwelk God zelf eerstelijk in het Paradijs heeft geopenbaard en daarna door de heilige Patriarchen en Profeten heeft laten verkondigen, en door de offeranden en andere ceremoniën der wet laten voorbeelden en ten laatste door Zijnen eeniggeboren Zoon heeft vervuld, zoodat Die niet alleen de *prediker*, maar ook de *inhoud* van dat Evangelie is.

Dat Evangelie is de blijde boodschap van de verzoening met God door den eenigen Middelaar Gods en der menschen.

Dat Evangelie is de brief door God uit den hemel aan de verloren menschheid op aarde gezonden, waarin haar gemeld wordt dat Hij door Zijn liefderijk bestel verlossing heeft teweeggebracht in Christus.

Dat Evangelie is nu al wel oud, want het is er reeds duizenden van jaren; doch het is nog in geen enkel opzicht ook maar eenigszins verouderd; het blijft altijd nieuw, gelijk het altijd nieuw is geweest.

Het heeft Adam en Eva getroost.

Het heeft Abraham verheugd.

Het heeft David verkwikt.

Het heeft den tollenaar opgebeurd.

Het heeft den stokbewaarder doen huppelen van ziele-vreugd.

Het is nog steeds de eenige bron, waaruit de waarlijk heilbegeerige ziel de rechte lavenis kan krijgen. „Die dorst heeft kome, en die wil, neme het water des levens om niet”. (Openb. 22 : 17b).

Dat Evangelie moet ook altijd door „de Zending” aan alle „creaturen” worden gebracht. De groote Herder der schapen, die door het bloed des eeuwigen Testaments uit de dooden is wedergebracht, heeft dat kort vóór Zijne Hemelvaart aan Zijn discipelen en in hen aan de Kerk door alle eeuwen heen op het harte gebonden: „Gaaf henen in de geheele wereld, predikt het Evangelie allen creaturen”. „De Zending”, van wege de Kerk des Heeren moet zich dus steeds meer bewust zijn dat zij eene dienaarsses Gods is, die voor haar God veroveringen wil maken uit de volken door het Evangelie. Want

a. dat Evangelie is het eenig onmisbare en eenig geschikte voor

den verloren zondaar, en daarom ook het eenig juiste, dat „de Zending” verbreiden moet;

b. dat Evangelie is van het begin tot het einde geheel en al doortrokken van de heilsgedachte, waarvan Christus Jezus het middelpunt is. Als wij in dat Evangelie met onze critiek maar geen gaten boren, die wij dan weer stoppen willen met onze beschouwingen, maar er in blijven graven en blijven doorgraven om *Christus* te vinden — wij komen altijd weer bij Christus terecht;

c. dat Evangelie leert dat God om dien Christus in alle creaturen een welbehagen heeft, zonder onderscheid van volk of land of geslacht, of staat of leeftijd,

„God is geen aannemer des persoons, maar in allen volke is die Hem vreest en gerechtigheid werkt, Hem aangenaam.” (Handel. 10 : 34, 35);

d. dat Evangelie dringt dan ook zoo sterk aan op liefde tot *alle* menschen, juist omdat het leert dat God uit éénen bloede het gansche menschelijke geslacht heeft doen voortkomen;

e. dat Evangelie verwacht niets van cultuur of beschaving of veredeling of zedelijke verbetering zonder vernieuwende of herscheppende genade. Het blijft naar dat Evangelie altijd, zooals Christus tot Nicodemus zei: „Tenzij iemand wederom geboren worde, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien”. (Joh. 3 : 3).

Gods Geest moet den mensch van boven doen geboren worden, dan eerst komt er in beginsel waarachtig herstel uit zijne verlorenheid;

f. dat Evangelie kortom redt den zondaar radicaal, totaal en finaal.

Dat Evangelie moet daarom alom den menschen op den ganschen aardbodem worden gebracht.

Die geloofd zal hebben in den Christus van dat Evangelie zal zalig worden. Doch hoe zullen zij in hem gelooven, van welken zij niet gehoord hebben? En hoe zullen zij hooren, zonder die hem predikt?

Welaan dan, laten wij ons telkens weer verwakkerd gevoelen om aan het bevel van Jezus met lust en liefde te gehoorzamen en er dus aan mede te helpen dat het Evangelie alle creaturen bereiken moge. En de Heilige Geest make zijn loop door de wereld voorspoedig, zoodat het voor velen eene kracht Gods tot zaligheid blijke te zijn.

De Bilt, Sept. 1919.

J. HANIA.

Brieven naar Antiochie.

Gel.! Ik kreeg een zeer langen brief van Dr. B. J. Esser, waaruit ik veel kan leeren. Grappig is een vergissing, te vinden op blz. 58 van het Zend. Bl. 1918. Gij kunt zien hoelang het duurt eer de correcties uit Indië aankomen.

In een brief van 5 Dec. '17 had Dr. Esser verteld van een Chinees te Adijabarang, die zijn afgod had weggeworpen en de asch van zijn voorouders, maar hij schreef dat in de nieuwste spelling „as” en de zetter, (ik weet niet welke, de mijne of die van de Rott. Kerkbode) maakte er van „os”. Nu was het dom van mij, dat ik daar niet eens even over nadacht, ik had moeten begrijpen, dat het asch moest zijn, want ik heb ook wel eens iets over China gelezen, enfin, de asch is os geworden en Dr. Esser kan er uit leeren, dat hij zich voortaan maar aan de gewone spelling moet houden, dat begrijpen we hier nog het beste.

Hij geeft tot toelichting dan nog wat over die asch.

„U weet allicht dat bij de Chineesche begrafenissen papieren munten en, naar ik meen, ook de effigies van den overledene worden verbrand.

Dat wordt verzameld in een potje en bij het huisaltaar in de huiskamer, waar 's nachts steeds lichten branden, bewaard. Het wegwerpen er van is een beslist bewijs van breuke met het oude geloof, in een man van over de 70 jaren te meer te waardeeren.

Verder wijst hij mij terecht over de Chineezzen. Op blz. 164 van 1918 had ik geschreven over Parakans en Singkéhs. De eersten zijn in Indië geboren en er misschien reeds van geslacht tot geslacht gevestigd. Ze zijn meestal zeer rijk. Dr. Esser vertelt nu van een zekere Soekaradja, die multa-millionair is. De Singkéhs daarentegen komen pas uit China en beginnen nog met eenig geld te besparen.

Deze laatsten geven vaak niet veel om onderwijs, in geen geval om onderwijs in Nederlandsche of Engelsche taal, maar de eersten zoeken een betere opleiding voor hun kinderen, wat in den aard der zaak ligt, omdat ze handelen met het buitenland. Onder de Chineezzen van beide partijen zijn groote voorstanders van het Indische Nederlandsche Gouvernement en ook anderen, die meer aan China gehecht zijn en minder om het Indische Gouvernement geven. Ook zijn er, vooral onder de Singkéhs, die zich met de politiek heelemaal niet bemoeien. Als gij nu herleest, wat ik u op blz. 168 schreef, zult gij wel bemerken dat ik u eenigszins op een dwaalspoor had gebracht.

Later kom ik op dezen brief terug. Dr. Esser schreef 5 bladen aan beide zijden vol, en dat is, zooals gij weet, lastig voor de redactie van een blad, men moet dan alles overpennen. Later meer.

Ik heb dikwijls gehoord, dat oude menschen de zaken donker inzien, en daar zal wel wat van waar zijn, maar ik geloof toch niet, dat dit de enige oorzaak is waarom ik een weinig gedrukt ben in mijn gemoed. Het zijn de geldzorgen, die mij drukken. We loopen vast met onze finantiën, als wij de inkomsten niet zeer belangrijk vermeerderen. We moeten van elke drie een vijf maken. Het was reeds midden in den oorlog, toen ik nog weinig zorg had; ik las in een Indisch blad, dat overigens er nog al van houdt om de groote trom te roeren, dat het leven in Indië ongeveer 10 à 15 procent duurder was dan 1913. Dat is echter in de laatste jaren zeer ontrustend veranderd. De oorlog heeft eerst alle voorraden in Europa en Amerika opgemaakt en vernietigd en daarna in heel de wereld en wat nog ergens ligt kan er niet vandaan, omdat er geen schepen beschikbaar zijn. Deze en andere oorzaken hebben gemaakt, dat het nu in Indië niet meer gaat over 10 pCt., maar ten minste wel 50 of 80 pCt. Nu hebben Zendingsmenschen in den regel wel wat voor de zaak des Heeren over. Hebben ze dat niet, dan kunnen ze in Indië gemakkelijk een meer winstgevende positie krijgen. Maar ze moeten toch leven kunnen, zonder al te veel zorgen. De kerken die hen zenden om ons werk in Indië te doen, zijn verplicht daarvoor zorg te dragen; en dat willen we ook als vrienden der zending. Nu we dat weten moeten wij er voor zorgen, en als wij er niet voor zorgen kunnen, moeten wij het werk maar staken. Schulden maken en van geleend geld leven, dat hoop ik dat wij niet zullen moeten doen. Daarom zeg ik het U, mijn geliefde Antiocheners en zegt het voort: De drie moet vijf worden.

En waar moet dat gevonden worden? De Kerken hebben alleen kapitaal in de vele kassen en kasjes harer leden en uit die kassen moet het komen. Gelukt dit? Onze penningmeester Ds. W. Breukelaar, die zoo perfect rekenen kan, rekende in 1914 uit, dat de gezamenlijke Kerken in 1913 f 127.000 hadden samen gebracht. Daar moet in den nieuwen toestand, als de drie een vijf zal worden, een ton bij. In 1917 was het geklommen tot f 164.000. Van 1918 is nog niet bekend. Maar als de menschen het niet weten, veranderen wij in 1919 de drie niet in een vijf. Als ze het weten dan zal het gaan, dacht ik.

Hoe moet dat dan? Ik zal maar eens met mijzelven beginnen. Ik heb geen rampen gehad, mijn inkomen is, hoewel ik nu emeritus ben, ongeveer even groot als in 1913. Nu rekenden de heeren van den Raad te Bussum onlangs uit, dat wij in 1920 voor elke 1000 gulden inkomen in 1913 1800 gulden zouden noodig hebben, om even onbekrompen of bekrompen, zooals men dat noemen wil, te leven. Maar toen ik dat eens in een kring van huishoudelijke vrouwen ter sprake bracht, zeiden ze mij: Neen, dat is te weinig; de Bussumer Raadsleden kunnen niet rekenen, voor elken gulden in 1913 moet er nu een rijksdaalder komen. Ik schrok er van. Zooveel rijksdaalders heb ik niet. Nu, maar gij begrijpt wel, als ik in 1913 behoorlijk mijn aandeel gedragen heb, kan ik nu van de drie geen vijf maken. Ik ben heel blijde, als ik bij de drie kan blijven.

En ik behoor tot de gelukkigen. Anderen hadden Russen of andere effecten, die geen rente geven, en verloren een groot deel van hun inkomen, of ook hun zaak liep door den oorlog dood en ze houden met veel moeite het hoofd boven water. Het is gelukkig, als ze warme vrienden der zending zijn, maar vermoedelijk daalt hun drie toch tot één.

Nu is er nog een derde soort. In alle standen, in den werkenden stand, in de handelsstand, in den landbouwenden stand enz. enz. zijn menschen, die eerlijk en trouw zijn, die hun meerdere inkomsten niet achteloos hebben uitgegeven, er zuinig van hebben geleefd, zooals een christen betaamt, ook niet zich verrijkt met het goed van den naaste, met geweld of schijn des rechts verkregen, menschen die nu meer inkomsten hebben, belangrijk meer, dan in 1913. Zij moeten de drie op een vijf brengen; er zijn er onder hen wellicht die de drie op een zes, op een acht, zelfs op een tien kunnen brengen en op die wijze het te kort van mij en anderen kunnen aanvullen. Ik beloof hun, wij zullen het niet op hen laten aankomen, we zullen mee helpen dragen, maar zij moeten nu eens zorgen, dat de drie op vijf komt. God geve het!

En zullen wij dan het werk nog weer uitbreiden? Neen, wat ik nu vraag, is niet voor uitbreiden. Het is nu voor wat wij hebben, om dat goed gaande te houden en onze broeders en zusters op het zendingsveld te steunen en te bemoedigen. We zullen dan ook vrijmoedig voor hen mogen bidden.

Vergeleken met anderen zijn wij zeer gelukkig. Denk eens aan de Rijnsche zending.

De inkomsten loopen best. In 1918 kwam anderhalf millioen mark in meer dan ooit tevoren en voor zulk een bedrag maakten ze in 1913 ongeveer 900 duizend gulden. Maar wat kunnen ze er nu voor inruilen? de mark staat ongeveer op 12 à 13, ze maken ongeveer 200 duizend gulden. Gelukkig hebben ze nog al vrienden in Nederland, die guldens verzamelen. Maar elk kan zien hoe zorgelijk het met de fondsen der Rijnsche Zending staat. Hun uitgaven zullen op den duur wel wat verminderen door allerlei willekeur, maar dat staat toch in geen verhouding tot die schrikbarende daling van de koers der marken. En ze moeten alle Zendelingen, die nog op het Zendingsterrein zijn, met Engelsch, Amerikaansch of Hollandsch geld betalen! Ze hopen dat de koers zich zal herstellen en leven voorloopig op krediet bij onderscheidene banken. Het is wel goed, als men een besten naam heeft, krediet is meer dan geld, maar als er geen verbetering komt moeten ze ten slotte toch met hun marken voor den dag komen. Het is om te schreien.

Rotterdam, Snellinckstr. 54a.
22 Augustus 1919.

Gegroet,
H. DIJKSTRA.

SOEMBA.

De Heer T. van Dijk schrijft d.d. 28 Febr. 1919 als volgt:

Ziekte.

Bij dit schrijven wil ik U nog een en ander mededeelen over dezen arbeid in en door het internaat. Door dood werd ons in 1918 niemand ontnomen. Wat wel een wonder mag heeten, ziende op het gevaar, dat ons telkens zoo dicht naderde. In het begin van het jaar hadden we in 't internaat een geval van dipheritis. U begrijpt, hoe beangstigend dat voor ons was, wijl we ons niet anders konden voorstellen, dan dat zulk een ziekte te midden van zooveel jonge menschen, schrikkelijk om zich heen zou grijpen. Doch de kranke genas en het bleef bij dat ééne geval.

In 't laatst van December deed zich opnieuw een geval voor in ons gezin. Jan Willem werd er door aangetast, herstelde echter heel voospoedig en weer deden zich geen andere gevallen voor. Kennelijk be waard dus.

In de maanden Februari en Maart hebben de internen vreeselijk gesukkeld met koortsmalaria, de gewone kwaal, die in die maanden altijd weer terugkeert in verband met het natte jaargetijde. Met veel kininegebruik zijn we onder Gods zegen, ook dien tijd weer gelukkig doorgekomen. In October kwam de meest zorgvolle tijd: toen deed de Spaansche influenza zijn intrede op 't eiland. Het allereerst openbaarde ze zich in het internaat. Binnen een paar dagen lagen allen ziek. Dit was voor mij een drukke tijd; wijl mijn vrouw rust moest houden, kwam n.l. de verzorging en verpleging alleen voor mij. Bovendien de zorg, wat zal het worden? Niemand, zelfs de dokter hier, herkende het als Spaansche griep. Hoewel er enkelen ernstig ziek zijn geweest, heeft de ziekte toch een gunstig verloop genomen. Niet alleen dat niemand gestorven is, doch ook was 't meerendeel er heel spoedig weer boven op. O, wat hebben we, ziende op dood en verderf, die rondom ons hun verschrikkingen ten toon spreidden, rijke juichenstof. Wij zelven bleven voor die krankheid bespaard, alleen kreeg de kleine Froukje een lichte aanval.

Veel zorgen gaf het ook, dat mijn vrouw rusten moest en dus haar arbeid niet naar behooren kon doen. Doch alles is gelukkig goed gegaan; 't liep toch ook wel, hoewel niet, zooals we het graag hadden.

Duurte.

In dien tijd heeft de Heere mijn vrouw en mij ook bijzonder gesterkt. Door het stijgen van de prijzen van alle levensbehoeften wordt de zorg voor de huishouding en van

het internaat een zware taak voor mijn vrouw, 't is voor haar een gereken, een gepas en gezweet van belang, om rond te scharrelen. Er moet natuurlijk op alles bezuinigd worden en toch moeten er een 50-tal jonge menschen tevreden gehouden; daarbij laat mijn vrouw ze gaarne netjes voor den dag komen. U begrijpt, dat dit alles heel wat hoofdbreken kost. De geest onder de jongens blijft gelukkig uitstekend 't is alsof ze voelen, dat we voor ze doen, wat we kunnen.

Evangelisatie.

Het internaat is ook dagelijks het terrein voor Evangelieverkondiging. 's Morgens en 's avonds bespreek ik heel kort een Schriftgedeelte met hen. Daarna brengen we bid-dend onze nooden voor den Heere. 't Zijn dikwijls oogenblikken vol wijding. 't Is vooral ook dit gemeenschappelijk gebed dat een band legt, tusschen ons en onze jongens. Deze geestelijke arbeid heeft echter ook zijn teleurstellingen.

Hoe hoog waren mijn verwachtingen gespannen, toen ik pas mijn arbeid begon. Hoofdenzonen onder mijn dagelijksche leiding. Dagelijks zou ik hun den weg kunnen wijzen! Nu, maar dan zou het werk zeker slagen! Want straks zouden immers overal Christenhoofden 'zitten!

En wat is nu de vrucht na vijf jaren arbeid? Van al de hoofdenzonen, die we in het internaat hebben gehad, is naar het zich nu laat aanzien niets terecht gekomen. Bijna allen zijn voor het einde van den leertijd weggegaan en leven nu weer in hun oude omgeving in al de zonden van het heiden-dom. In hoeverre het uitgestrooide zaad in het hart nog leeft en of het na verloop van tijd nog ontkiemen en vrucht dragen zal, dat weten we niet. We leggen ons neer bij Gods belofte, dat Zijn Woord niet ledig tot Hem zal keeren. En we hebben geleerd voor de uitbreiding van Gods Koninkrijk niet op prins en te vertrouwen. Onze God zal Zijn Rijk doen komen op Zijn tijd en Zijn manier!

Onderwijzers.

Met de Soembaneesche jongens in opleiding voor onderwijzer hadden we meer succes. Maar toch zijn het onder deze ook nog maar een paar, die hun doel bereiken. Langzamerhand wordt dit nu beter, nu de volkscholen leerlingen beginnen af te leveren. Ik krijg ze nu op Pajeti, als ze al wat geleerd hebben en wat gewend zijn; ze weten dus zoo'n beetje wat ze willen.

Wat is 't met het oog op onze opleiding een geluk geweest, dat we hier twee gevestigde Savoeneesche gemeenten hebben, die ons dadelijk jongelui voor opleiding konden

leveren. Was dit niet het geval geweest, dan hadden we niet direct kunnen beginnen, terwijl nu terstond alles georganiseerd kon worden. Ik zeg dit denkend aan zooveel, die op de Zending onder de Savoneezen neer zien als iets overbodigs. Doch laat ik eindigen.

Wij maken het bijzonder wel op 't oogmerk. Met vele hartelijke groeten ook namens mijn vrouw.

De heer T. v. Dijk schrijft over de scholen op Soemba in 1918.

Ziekte.

Ontzaglijk heeft onder de bevolking, ook onder de jeugd, de Spaansche ziekte geheerscht. Al de onderwijzers werden er door aangetast, al de scholen moesten gedurende geruimen tijd gesloten worden. Toch is het aantal dooden onder de schoolkinderen,

vergeleken met de duizenden, die onder de bevolking gestorven zijn, zeer gering. Het bedraagt slechts een 20 tal.

Honger.

Een andere ramp, die veel ellende veroorzaakte, was de honger. Op vele scholen was veel verzuim, wijl de kinderen in de bosschen zelf eten moesten gaan zoeken. Eén school had gedurende de maand October 21 pCt. verzuim, doordat kinderen ziek waren van het eten van een wilde Oebisoort.

Kinderen, die door ziekte of wonden lastig of gevaarlijk waren voor de omgeving, werden in de school niet toegelaten en zoo veel mogelijk in een ziekenhuis of ten huize van den Miss. Predikant behandeld. Langzamerhand begint de schooljeugd zich wat beter te kleeden. Elken dag gaan de kinderen baden.

Uw br. in Christus, T. v. DIJK.

OPLEIDINGSSCHOOL.

De deputaten der Generale Synode voor de zending ontvingen van den Docent der Opleidingsschool Ds. D. Bakker het volgende verslag:

„Op den 20 Januari dezes jaars werd de nieuwe cursus voor helpers bij den dienst des Woords geopend met tien leerlingen. Na enkele weken werd dit getal nog met één vermeerderd. De Kerk van Soerabaja verzocht toelating voor één harer Javaansche onderwijzers, welk verzoek natuurlijk werd toegestaan.

Al werd de vorige cursus gevolgd door 15 helpers, de tegenwoordige daarentegen slechts door elf; dat beteekent geen achteruitgang voor ons zendingsterrein. Onder het vorige vijftiental waren 5 helpers uit Oost-Java van het Ned. Zendingsgenootschap, 9 van Midden-Java en één van Soerabaja. Thans zond Midden-Java er tien, aldus verdeeld over de verschillende terreinen: van Djokjakarta één, van Solo twee, van Magelang twee, van Poerworedjo twee, van Kebomen één, van Poerbolinggo één, van Wonosobo één. Alle zendende Kerken zijn dus vertegenwoordigd.

De leerlingen die thans de school bezoeken, zijn alle gehuwd, op één na. De school beschikt slechts over 6 eigen woningen, zoodat ik voor 4 gezinnen huizen heb moeten huren in de nabijheid.

Zooals altijd, is ook nu de vóóropleiding van de leerlingen zeer verschillend geweest. Ongeveer de helft bezit het einddiploma van

onze Keuckenuisschool. De anderen hebben of geen of een ander diploma. In het verloop halfjaar is genoegzaam gebleken, dat dit geen bezwaar oplevert bij het onderwijs. In theolog. ontwikkeling zijn allen vrijwel aan elkander gelijk.

In het leerplan, dat gevolgd wordt, is geen verandering gebracht. Dit leerplan is U bekend en behoef ik dus hier niet mede te deelen.

Algemeen wordt gevoeld, dat reorganisatie en uitbreiding van het onderwijs noodig zijn. Doch eveneens, zijn we het er allen over eens, dat ze bij dezen cursus nog niet konden worden doorgevoerd.

Met lust en ijver hebben de leerlingen zich op hun werk toegelegd. Na afloop van de vacantie zal eens repetitie worden gehouden over het verhandelde in het verloop halfjaar.

Evenals in het laatst van het vorige jaar, hebben de leerlingen ook thans nog al eens te tobben met ziekte. Eén van hen ligt nu reeds geruimen tijd in het ziekenhuis. Er is evenwel hoop, dat hij weldra, als hersteld, ontslagen zal worden.

Br. Zuidema en ik konden geregeld ons werk doen.

Verdere bijzonderheden zijn er niet mede te deelen.

Namens de deputaten voornoemd,

W. BREUKELAAR.

Zaandam, 19 Augustus 1919.

POERWOREDJO.

Overzicht.

Poerworedjo is een der oudste zendingsposten. Het is een post van veel teleurgestelde verwachtingen, doch die in de laatste jaren nieuwe hoop wekt.

De vruchten van het werk van zendeling Wilhelm gingen door Sadrach's overgang tot de Apostolischen in 1899 bijna geheel verloren, zoodat de bouw der Inlandsche Kerk van nieuws af begonnen moest worden.

Ds. Adriaanse mocht om gezondheidsredenen niet terugkeeren. Zijn plaatsvervanger, Ds. Ingwersen keerde na zijn eerste verlof ook niet terug. Ds. De Haas nam ontslag.

In 1888 was zendeling Zuidema gekomen, door wien weldra een opleidingsschool, de „Keukeniusschool", werd gebouwd. Deze school, in 1905 naar Djokja overgeplaatst, heeft rijke vrucht gedragen voor de zending. Bijna alle schoolhelpers en helpers tot den Dienst des Woords zijn aan die school opgeleid.

Heden heeft deze post 9 inl. helpers in den Dienst des Woords, 1 Colporteur, 12 Inl. onderwijzers op Zendingsscholen met pl.m. 350 leerlingen.

Verplaatsing.

Ds. L. Netelenbos van Wonosobo nam de plaats in van Ds. de Haas. Het was over het algemeen een zeer goede ruil. Ik heb wel spijt over mijn woord van afkeuring, waarbij ik ongelukkig genoeg door de gelijkheid van naam met den Middelburgschen Collega ook nog verleid werd om een aardigheid te willen zeggen, wat natuurlijk nog veel minder te pas komt, nu de Middelburgsche Netelenbos hoe langer hoe verder van het spoor schijnt te raken, terwijl de Poerworedjosche blijkt op zijn rechte plaats te zijn en een goede kracht te vormen. Mijn woord van afkeuring betrof trouwens ook niet de verplaatsing, maar de wijze waarop die tot stand was gekomen. Eerst vertrekken, toen beroepen en toen aannemen en approbeeren, dat is naar de kerkorde de omgekeerde weg. Maar dat is ook genoegzaam verklaard uit den nood des tijds en nu zou ik wel gaarne willen dat de broeders op Java deze misstap maar willen vergeten. Het is al jaren geleden dat een goede kennis, die aardig wilde wezen, tegen mij den vinger ophief en zeide: „Dominé, U moet niet aardig willen wezen". Ik heb dat nu eens weer ondervonden en ik hoop geleerd te zijn, ik ben bijna 70 jaar en dan gaan die lessen niet zoo licht meer verloren, althans ik heb niet veel jaren meer om aardigheden te pas te brengen.

Nu, het gaat prachtig te Poerworedjo.

Ik zal wat meedeelen over den hoofddienst en de hulpdiensten.

De Hoofddienst.

Ons plaatje geeft u de kerk van Poerworedjo te zien, d. w. z. het kerkgebouw, want de kerk kunt gij niet zoo gemakkelijk zien. Gij zult daarvoor wat moeite moeten doen. Op dit terrein zijn twee geïnstitueerde kerken, Poerworedjo en Temon en bovendien zes plaatsen waar een school is, en waar samenkomsten worden gehouden. Van Temon ligt ditmaal het meeste voor de hand om te vertellen. Er is n.l. een heer Bogaart, zijn kwaliteit doet er niet toe, zegt hij, die in gezelschap van Ds. L. Netelenbos Temon heeft bezocht en hem willen wij het woord geven.

Temon.

„Welnu, wij gingen samen 's Zaterdagmiddags op reis, om een post te bezoeken. Onze handkoffers waren goed volgepakt en welvoorzien van kledingstukken. Toch zouden we er maar één nacht overblijven. Ge zoudt echter in Holland ook voor zoo'n korte reis u wel degelijk bagageeren, als u een paar costumes hadt mee te nemen. Want dat moeten wij hier altijd doen: onze heerlijke witte pakeans hebben maar één gebrek: je kunt ze maar een dag dragen en als ge het geluk hebt, om een treinreis te maken, moogt ge u nog een keertje meer verkleeden. Behalve kleding had Ds. Netelenbos bovendien nog het Avondmaalsbrood en wijn mee te nemen, want in de dessa, waar wij heengingen, was natuurlijk geen bakker en nog minder een winkel, waar wijn te koop was.

Het doel van onze reis was de dessa Temon.

Temon is gelegen in de Vorstenlanden, in 't Djocjasche. Wie nu op de hoogte is, weet nu meteen al, dat economische welstand allicht in Temon niet aangetroffen zal worden. Conservatieve regelingen, zoo kenmerkend voor de Vorstenlanden, belemmeren ook hier den maatschappelijken bloei. Al moet met vreugde erkend, dat men althans den laatsten tijd ernstig aan eenige veranderingen gaat denken."

De heer Bogaart gaat nu verder vertellen, hoe ze te Temon kwamen, ontvangen werden, slapen, een uitstapje maakten enz. enz., alles heel interessant om te lezen, maar voor het Zendingsblad te uitgebreid, en komt dan op Zondagmorgen in de kerk, waar doop, belijdenis en Avondmaal zal plaats vinden. We geven hem nu nogmaals het woord:

„Een aardig gebouwtje, de kerk van Te-

mon, half van steen, half van bamboe opgetrokken, doch flink ruim. Het gebouw was al goed gevuld. Mannen en vrouwen zaten in banken, kinderen op matjes, en door het heele gebouw was eenvormige tafel aangericht, opdat de geheele gemeente gelijk het Avondmaal zou kunnen gebruiken.

Mohammedaansche goeroe, maar ging nu tot het Christendom over; voor de gemeente van Temon zeker van beteekenis, als een der vooraanstaande Moh. tot hen overkomt. Bovendien werd het Sacrament des Doops beëindigd aan — naar ik meen — een achttal kinderen. 't Was Ds. Netelenbos aan te zien,

Kerk te Poerworedjo.

Het 'om allerlei verkeerde redenen niet „aan tafel gaan” is gelukkig geen tropische kwaal, zoodat men hier zoo schoon kon zien de kinderlijke gehoorzaamheid aan het bevel van Christus: „drinkt allen daaruit”. Een zestal personen legden belijdenis af en werden gedoopt; een van hen was vroeger

dat hij hier genoot, hier, waar op één dag zooveel heerlijks te doen viel, in tegenstelling met het betrekkelijk onvruchtbare terrein te Wonosobo.

Na den dienst werd bij onzen gastheer in de pendopo nog een kleine „koempoelan” (= vergadering) nagehouden. Thee werd

gepresenteerd, de vrouwen kregen bovendien een sirihiprumpje, en de mannen een „strootje”, terwijl enkelen, die een verre reis achter den rug hadden, een bordje rijst zich wel lieten smaken. Onderwijl hadden allerlei gesprekken plaats. Dan ging het over de gemeente, dan over den strijd des Christens, enz. Belangstellend werd gevraagd naar Ds. Ingwersen.

Ook bleek, dat Temon een moedergemeente is. Velen zoeken, om sociale oorzaken, een andere woonplaats op; slechts enkele „stamgasten” waren er nog over van het begin der stichting, de anderen waren her en der uitgevlogen en niettegenstaande dat, bleef Temon door steeds nieuwen toevloed van nieuwe christenen een vrij groote gemeente.

's Middags om p.l.m. 3 uur, had nog een vergadering plaats. Hier werden vragen gedaan over wat behandeld was en het gesprokene op eenvoudige wijze aangevuld en verduidelijkt. Voorzeker, deze dag was voor Temon's gemeente een feestdag en voor ons, die haar groei en vreugde zagen, eveneens.

Over de belijdenis van hen die gedoopt werden schrijft Ds. Netelenbos zelf nog iets, dat wij met belangstelling lezen.

Verkort luidt het aldus:

„Zaterdagavond werden 7 doopcandidaten onderzocht, eerst door Tardjo en later ook door ondergeteekende. Men moet bij zoo'n onderzoek zich altijd goed in het geheugen terugroepen het feit, dat ook in het vaderland niet allen, die toegang tot het Avondmaal vragen, even goed met de kennis der waarheid op de hoogte zijn. Combineeren we dan daarmee de omstandigheid, dat deze Javaansche doopcandidaten opgegroeid zijn in een omgeving, waar en de Bijbelsche geschiedenis en de Christelijke geloofswaarheden uiteraard vrij wel onbekend zijn, veeleer hoofd en hart met allerlei Oostersche ideeën in jarenlang contact zijn geweest — eerst dan komen we in rechte stemming, om zulk een belijdenis-onderzoek in een Javaanschen kring te leiden. In de oogen der Inlandsche Christenen zijn wij — gewone dominée's — eigenlijk de groote mannen der theologie, professoren van den eersten rang.

Zóó bezien, schonk het onderzoek van de doopcandidaten me een bevredigend gevoel. Vooral de andere, hogere vragen naar het innerlijk beseffen en aannemen der waarheid werden veelal naar wensch beantwoord. Onze Inlandsche christenen hebben nog geen christelijk verleden achter zich; vandaar dat ze het evangelie met meerdere onbekommerdheid aannemen, dan het in ons vaderland vaak geschiedt. We kunnen dan wel de gevolgtrekking gaan maken, dat het bij hen

meestal een historisch geloof zal zijn; doch zulk een conclusie wijs ik steeds met beslistheid af; waaraan zou ik dan trouwens de vrijmoedigheid ontleenen, om hun de bondszegelen van vergeving der zonden en eeuwig leven te bedienen? Veeleer zie ik in hun gemoedelijk toestemmen der waarheid de uiting van een eenvoudig aannemen van het Evangelie, dat hun een blijde boodschap is, wier schoonheid nog door geen tegenwerping eener eenzijdige opvatting wordt verdonkerd.

Zeven volwassenen en zeven kinderen werden door den Doop tot de gemeente toegevoegd, en daarna zaten we met een groote schare aan den heiligen disch aan. Temon ligt wel in een bevoorrechte omgeving. Arm zijn ze er; hoevele christenen verlieten deze plaats reeds in de laatste twintig jaren, om elders levensonderhoud te zoeken. Tardjo vertelde me, dat de gemeente eens zelfs tot een viertal gezinnen was ingekrompen. Doch telkens sproot de boom weer uit; er is levensvatbaarheid en zegen op te merken in dezen kring. We denken er over, als de school te Palihan klaar is en er daar ook een goeroe woont, om dan ook 's Zondagsmorgens te Palihan een godsdienstoefening te beginnen. Dat is dan voor Temon weer een aderslating, maar we zullen hopen, dat de aanwas normaal mag voortgaan, terwijl het voor de uitbreiding van het aantal christenen te Palihan zeker veel gunstiger is, als men daar ter plaatse geregeld koempoelan houdt.”

(Wordt vervolgd.)

Korte Berichten.

BUSJES.

a. Er zijn weer knikkertjes; maar ze kosten f 3.—;

b. Blikken busjes zijn er ook nog; ze kosten 10 f 1.30; 5 f 0.80; 1 f 0.23.

a en b zijn uitsluitend verkrijgbaar tegen toezending van een postwissel, bij Mej. S. Hania, Emmalaan 11, de Bilt (Utr.).

Men plage mej. Hania niet, door ze zonder postwissel aan te vragen. Haar instructie is zeer bepaald, ze mag alleen verzenden na ontvangst van een postwissel.

c. Papieren busjes à f1.— per tien en losse teksten a f0.90 per 100 worden gezonden door G. M. Feij, Burg 109, Middelburg, alleen na ontvangst van een postwissel.

De Duitse zending.

Door het verdrag van Versailles wordt de Duitse zending verdreven uit de vroegere Duitse koloniën. De 26 Duitse zendingsverenigingen telden in 1914 744 stations, 3990 bijstations, met 1657 Europeesche geordende zendelingen en 266 geordende in-

landsche en 8338 andere inlandsche werkrachten, bijna 700.000 heiden-christenen, 4541 scholen met 242,956 leerlingen en een inkomen van 9,619,052 Mark.

Hieruit wordt duidelijk, van hoeveel beteekenis het verdrag van Versailles voor de zending is, en voor welk een taak de Engelsch-Amerikaansche zending zich geplaatst ziet.

Dr. H. S. Pruys

heeft, naar de Ind. „Banier" meldt, zijn zilveren ambtsfeest gevierd. Behalve een verlof van twee jaar bracht Dr. Pruys deze 25 jaren in Indië door. De eerste 10 jaren was hij officier van gezondheid, de laatste 12 jaren directeur van het zendingsziekenhuis te Djocja (Petronellahospitaal); hij heeft daar het werk, door Dr. Scheurer begonnen, voortgezet. Vooral maakte hij zich daar verdienstelijk door de opleiding van Javaansche vroedvrouwen, waarvan verscheiden in de desa werkzaam zijn.

Voor de opleiding van Javaansch verpleegpersoneel stelde hij een cursus samen, een handleiding in het Javaansch „Piwoelang kanggo pero mando ring roemah sakit" (vertaling van R. Sosrosoegondo), die ook in het Maleisch en Hollandsch in druk verscheen (Albrecht en Co., Weltevreden 1915).

Toen hij in 1906 zijn taak aanvaardde, was er naast het Petronella-hospitaal één hulp-ziekenhuis in Djocja. Bij de overdracht in 1918 aan zijn vervanger, waren er 6 hulp-ziekenhuizen, met 40—48 bedden elk, in de omstreken van Djocja. Aan het hoofd dier inrichtingen staan door Dr. Pruys opgeleide „desa-dokters".

Dr. Pruys is officier in de orde van Oranje-Nassau.

Een half jaar geleden moest Dr. Pruys om gezondheidsredenen het directeurschap van het Zendingsziekenhuis voorloopig neerleggen, om in een koel klimaat met lichter werk herstel te zoeken. Hij verstigde zich als geneesheer te Wonosobo.

Wij verheugen ons, dat Dr. Pruys, wiens gezondheidstoestand zich verleden jaar niet zoo gunstig liet aanzien, in Wonosobo eenig herstel gevonden heeft, en wij hopen, dat hij na korter of langer tijd zich weer geheel aan den Zendingshospitaal-arbeid mag wijden.

Zendingsonderwijs in Timor

Te Haliloelik in de onderafdeeling Beloe in de afdeeling Noord- en Midden-Timor en residentie Timor en Onderhoorigheden wordt een bijzondere standardschool met internaat opgericht, uitgaande van de missie van de congregatie der paters van het Goddelijk Woord te Steijl. Ten behoeve van die

onderwijsinrichting zijn door de regeering subsidies verleend van f 48,239 en f 1611, respectievelijk voor de kosten van oprichting van een uit 5 leslokalen bestaand schoolgebouw met bijbehorende zalen voor de interne leerlingen en voor de kosten van aanmaak en aanschaffing van het schoolmeubilair en leermiddelen.

Dit bericht las ik in de Nieuwe Courant 8 Juni 1919. De Roomsche Missie kan dan toch niet klagen dat ze voorbijgegaan wordt, als er subsidies worden uitgedeeld. Bijna 50 duizend gulden in eens. Zoo iets kreeg Soemba nog niet.

Theelood, gebr. Postzegels enz.

D. v. d. Meulen, H. d. Sch. te Wijneterp zendt aan den heer W. van Buuren nog een doos oude pennen.

De heer W. v. Buuren te Rotterdam kan zich niet meer belasten met het ontvangen van Theelood, Postzegels enz. Ik zoek voor hem een plaatsvervanger. **Men zende in geen geval deze dingen aan mij.** Ik heb er tijd noch plaats voor.

H. DIJKSTRA.

De Salatiga-zending te Utrecht heeft van J. N. te B. eene gift van f1000 ontvangen.

Een vraag.

Hilversum, 20 Aug. '19.

Weleerwaarde Heer.

Gaarne zouden we van u willen vernemen welk boek u voor onze vereen. het meest geschikt acht voor Zendingsstudie.

Zoudt u zoo goed willen zijn door middel van het „Zendingsblad" ons uw antwoord te doen toekomen.

In afwachting van uw gewaardeerd antwoord teken ik mij

J. EBES.

Secr. der Geref. Meisjesver. „Eunice" te Hilversum.

Antw. De uitgaven van den Zendingsstudieraad acht ik het beste. Men doet het beste met de boeken ter inzage te vragen en dan een keuze te doen. Een boek, waarin de Zending van de Gereformeerde Kerken behandeld wordt, is nog niet (of niet meer) verkrijgbaar. Het adres v. d. Zendingsstudieraad is te 's Gravenhage, Nassau-Zuilensteinstraat.

Dr. Harrenstein's arbeid.

Men schrijft aan de Rott.:

De snelle uitbreiding van den arbeid onder de verstrooide Gereformeerden van Noord-Sumatra heeft den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk in Medan er toe genoopt uit te zien naar hulp voor Dr. W. G. Harrenstein. Zooals deze op de in Juni l.l. gehouden classisvergadering op Java mededeelde,

weerspiegelt deze uitbreiding zich ook in de toename van het ledental der Kerk van Medan. Bij de komst van Dr. Harrenstein bedroeg dit 125, thans is het gestegen tot 175. De Kerkeraad van Medan heeft Dr. J. H. Bavinck van Rotterdam bereid gevonden voor den tijd van 1½ jaar als hulpprediker Dr. Harrenstein terzijde te staan. Den 15en November hoopt Dr. Bavinck met de „Sindoro" de reis naar Indië te aanvaarden.

De uitsluiting der Duitsche zending.

Het comité voor Nederlandsche Zendingsconferenties had gisteravond 10 Juli in de Lutherse Kerk (Spui) te Amsterdam een bijeenkomst belegd, naar aanleiding van de uitsluiting der Duitsche zending bij het vredetractaat van Versailles.

Het woord werd gevoerd door ds. Joh. Rauws en ds. P. Stegenga. De sprekers wazen er op, dat er op zendingsgebied twee groote stroomingen waren, n.l. de Angelsaksische, waarvan Engeland en Amerika de vertegenwoordigers waren en dan de continentale zending van Deutschland.

Wanneer men deze stroomingen, die elkaar langen tijd niet verstonden, karakteriseert, dan zou men zeggen de eerste werkt meer in de breedte, de andere meer in de diepte. Eerstgenoemde werkte meer met het uitzenden van zendelingen naar nieuwe gebieden, de tweede bestudeerde de menschen (taal en karakter), waaronder de zending werkte. De beide stroomingen kwamen langzamerhand bij elkaar. De oorlog heeft deze weer uit elkaar doen gaan.

Door het tractaat van Versailles is zelfs de Duitsche zending in de Duitsche en Engelsche kolonies uitgesloten. Dit is voor de zending een ramp. Vele Duitsche zendelingen zijn aan den dijk gezet. Per jaar werd in Deutschland negen millioen mark voor de zending gegeven. Door de uitsluiting van de Duitsche zending is de zaak van het christendom schade berokkend.

Wat de historie der Duitsche zending aangaat, moet gewezen worden op de Hernhutters, die zooveel voor de zending gedaan hebben. Bij deze broedergemeente was het slechts zelfopoffering, politieke bedoelingen waren er niet. Deze zending vloeit voort uit piëtisme. De Engelsche zending was in het begin niet voldoende, en dankbaar maakte Engeland des tijds gebruik van de Duitsche zendelingen voor zijn koloniën. Van de meeste groote Duitsche Missionen gingen de eerste zendelingen naar Engelsche bezittingen, in den laatsten tijd ook naar China en de eigen kolonies. De zending's belangstelling richtte zich vooral naar Azië, waar het minst aantal christenen waren. Ook de Duitsche zendelingen uit China zijn thans ver-

schenen. Het meest heeft de Duitsche zending van Voor-Indië geleden. Dit land is geheel van de Duitsche zendelingen beroofd. Ook op de Goudkust is al het werk in den steek gelaten. Daar is een der meeste bloeiende zendelingsgebieden met één slag verdreven. In nog meer kolonies zijn de Duitsche zendelingen verdreven ook uit Zuid-Afrika. Nu zijn 26 Duitsche zendelingscorporaties buiten werk met vele zendelingen, Inlandsche helpers, posten en scholen. Aan de Duitsche zending is een groote smaad aangedaan. Maar wie zal nu den inlanders de noodige hulp geven? Er is een groote schade toegebracht aan de geheele wereldzending. De „supra-nationaliteit" van de zending is in het gedrang gekomen. In de Christelijke kerk zal een krachtig protest oprijzen, opdat de zending haar taak kan vervullen.

De bijeenkomst was druk bezocht.

N. v. d. D. 11 Juli '19.

De Kloetrampe.

Uit een particulier schrijven ontleent de „Tel." ten aanzien dezer vreeselijke catastrofe nog het volgende:

Het is nu juist een week geleden, dat de Kloet, een der gevaarlijkste vuurspuwende bergen, op een vreeselijke manier heeft huisgehouden. De verwoesting van alle omringende streken is zoo ontzettend, dat het gewoon alle beschrijving te boven gaat. Dat de Kloet niet rustig was, was bekend. Een paar jaar geleden, toen ik te Blitar en Kediri logeerde, zag men den vurigen gloed tegen den hemel schijnen, die een zacht schijnsel terugkaatste en zoo den top van den berg verlichtte. Dit vuurwerk trok toen reeds duizenden toeschouwers.

Nu heeft dezelfde berg vuurpijlen en ballen van vuur in de lucht doen vliegen; ontzettende uitbarstingen werden kilometers ver in 't rond gehoord. Niet alleen schudde de heele berg, doch mijlen ver werden de aardshokken gevoeld.

Het grootsche vuurwerk verduisterde spoedig, de berg begon kokende modder uit te spuiten. Spoedig daarop kwamen groote golven modder en slijk aanrollen. Op enkele plaatsen waren die golven 5 M. hoog, terwijl de stroom een breedte had van 5 tot 8 K.M.

Aan vluchten viel voor de hoogste bergbewoners niet te denken. Daar zijn 40 à 50 dorpen door de kokende modder meegekleurd, geen mensch is daar in 't leven gebleven.

Thans zijn de reddingsbrigades bezig de plaatsen te bepalen van deze verdwenen dessa's. Blitar was zoowat het eindpunt van dezen kokenden stroom. Hoewel reeds wat

afgekoeld, was de modder nog heet genoeg, om de menschen met brandwonden te overdekken, die in verbijstering soms midden in de brij sprongen. Van deze ongelukkige slachtoffers werden enkele geheel uitgekookt teruggevonden, de meesten evenwel zijn weg, men vermoedt dat hun lijken onder aarde en slijk nog wel zullen worden teruggevonden. Wie zal het zeggen?

Men moet die natuurkrachten van nabij hebben gezien, om zich eenigszins een voorstelling te kunnen maken van de gruwelen, die zich aldaar hebben afgespeeld.

De dag die in Indië 's morgens om ongeveer zes uur met verblindende schoonheid begint, had voor die streken den 19den Mei begin noch einde. Was de modderregen al verminderd of geëindigd, dit was niet het geval met den aschregen. Deze was zóó dicht, dat de geheele Oosthoek van Java er door werd verduisterd; niet alleen, dat er geen zon was te zien, doch ver in 't rond moesten den geheelen dag lampen worden gebruikt, die dan niet verder dan 1 M. vooruitschenen. Deze helsche duisternis was dikwijls de oorzaak, dat, zoo men elkaar voor een oogeblik losliet, men elkaar niet terug kon vinden. En juist dit zoeken heeft vele slachtoffers gemaakt.

De stroom was gloeiende modder, het regende kokende modder en de warme asch verstikte alles. Het aantal slachtoffers bedraagt naar schatting 40 tot 50 duizend.

In Blitar kan men thans niet meer zijn van den vreeselijken stank. Buiten de duizenden lijken van menschen worden de cadavers gevonden van paarden, karbouwen, koeien, enz. enz. Gaat men gewoon door de straten van dit kleine stadje, dan ziet men hier en daar een arm of een been onder de nu reeds gedroogde modder uitkomen.

Het is een troosteloos gezicht, de meeste huizen tot den zolder vol modder, andere huizen zonder dak, hier en daar ziet men de mooiste meubels in sloot of gracht liggen, andere meubels zitten vaak in den top van een of anderen boom.

De menschen, zoowel Europeanen als Inlanders loopen voor zich uit te staren, de een praat maar steeds door als men hem iets vraagt en de woordenstroom is als het ware niet meer te stuiten, de andere kijkt u aan en zegt niets of geeft een verward antwoord en gaat heen.

Allen loopen als het ware wezenloos rond. Niet alleen hebben ze al hun bezittingen verloren, maar bijna zonder uitzondering vallen er ook bij elke familie menschenlevens te betreuren, terwijl de meeste slachtoffers nog gevonden moeten worden.

LEESTAFEL.

Lief en leed uit het leven van een schoolmeester. — Referaat door A. J. Drewes.

Rotterdam, D. v. Syn.

In dit boekje gaat het „leed” voorop en is luimig beschreven. Het lief volgt en is soms treffend. Een goede schoolmeester zou ook een goed zendeling zijn.

Langs een Omweg door M. Rudiger, 2de druk. — Leiden, Buurman en de Kler.

Een zeer goed, leerzaam boek, waarin de waarheid duidelijk op den voorgrond wordt gesteld en beleden.

Onder en met Papoea's in de prauw en door het bosch door J. van Muijlwijk. — Zendingstudieraad 's-Hage.

Dit Zendingsverhaal teekent ons veel van het leed dat de zendingsreizen op Nieuw-Guinea met zich brengen.

Door Liefde sterk, door Th. Storm. — Libertas, Rotterdam.

Deel X van de „Ster-editie”. Geschikte lectuur.

Van List en Liefde. Historisch verhaal door P. de Zeeuw J.Gzn. — Libertas, Rotterdam.

Deel XI van de bekende „Ster-editie” zeer vertrouwd verhaal; wat stroef.

De „Ster-editie” geeft sierlijke gebonden boeken, die er aantrekkelijk uitzien voor f1.40.

Armen en Rijken, door Dr. J. A. C. van Leeuwen, Hoogl. te Utrecht. — J. H. Kok, Kampen.

De schr. behandelt de vraag, wat het N. T. ons te zeggen heeft over rijkdom en armoede, en leidt ons binnen in de eerste zendingsgemeenten, die Paulus gesticht heeft. Niemand zal zich beklagen als hij dit geschrift met studie leest.

De Spiegel. — W. Kirchner, Amsterdam.

Geeft vele mooie platen. Meermalen ook over de zending en Ned. Ind. toestanden.

Bijbelsche Geschiedenissen, door van de Hulst en Isings. — H. J. Spruijt, Rijswijk Z.-H.

Van dit prachtige kinderboek is nu het Oude Testament bijna compleet. Het moest

in alle huizen komen; in het belang onzer jeugd.

Jonker van Sterrenburgh, een verhaal uit het Friesche volksleven door Idsardi. — J. H. Kok, Kampen.

Aan te bevelen. Zeer goede lectuur.

De boer van 't Grootshof, een verhaal uit den Gelderschen Achterhoek door N. N. W. van Diemen de Jel. — J. H. Kok, Kampen.

Een interessant boekwerk, dat zeker niemand onbevredigd zal laten.

Erfelijkheid en Rasverbetering, door Dr. D. Schermers. — J. H. Kok, Kampen.

Toont overtuigend aan dat dit beter bij erwten gaat dan bij menschen.

Giften voor de Zending.

Ontvangen van de Generale kas der Zending.

Uit het busje van P. Spierenga te Scharnegoutum f 2. Door Tj. Akkerman te Genumferwerdadeel, deel van de Pinkstercollecte f 15. Uit het Soendaneesje van Mej. Trijntje Keulen te Rijs Friesland f 1. Door W. van Joolingen, hoofd der school te Lopik van de schoolkinderen f 4.10. Door Dr. J. Hania van N. N. te ter Apel f 25. Door W. H. v. Schaick onder letter E. R. ingekomen voor de zending f 1.50. Van C. Verweel te St. Pancras opgespaarde halve centen f 2.50.

Zaandam, 22 Aug. '19.

W. BREUKELAAR.

Ontvangen voor de zending te Djocja en Solo.

Door J. v. Schuppen te Veennendaal voor Solo f 100. Pinkstercollecte Halfweg f 778.12⁵. Nagift uit Halfweg f 1. Pinstercollecte Westzaan f 14.77.

Zaandam, 22 Aug. '19.

W. BREUKELAAR.

Ontvangen voor de Zending op Soemba.

Van O. J. Bouwman te Uithuizen, gev. in de coll. f 2.50. Ds. Elzinga te Grootegast, nag. P.C. f 13. J. Vredevoogd te Middelstum, uit zijn Knikkertje f 17.50. R. Beute Kzn. te Steenwijk, gev. in de coll. 10 × 10 is f 20. J. Stulp te Niezijl, v. d. Jongel.v. f 15. Mej. G. Sebens te Hoogkerk, v. d. schoolkinderen f 10. H. Hilhorst te Haaksbergen, gev. in de coll. f 5. R. Streutker te Alteveer, gev. in de coll. f 10. K. Helder te Siddeburen, van de Zangv. Laus Deo f 20. P. Klimstra te Mussel, v. d. Jong.v. f 8. Wed. W. v. d. Meulen te Leek, uit het Knikkertje f 6. Ds. Lammertsma te Appingedam, gev. in de coll. f 1. L. D. Wijbenga te Scheemda, $\frac{1}{10}$ uit het schoolbusje f 3.25. R. Dasselaar te Wierden v. d. Ger.

Kerk f 10. Mej. E. J. Brons te Emmer Er-scheidenveen, v. d. Schoolk. f 6. Ds. Hamming te Groningen, gev. in de coll. f 2. H. W. 221 h.c., N. N. 200 h.c., N. N. f 1 en f 0.30, theelood School Lelestr. Juni f 11.07, Juli f 12.56 is f 29.03 $\frac{1}{2}$. R. A. Kassies te N. Amsterdam, coll. op een zilv. bruiloft f 6. J. Boerma te Stadskanaal, nag. P. C. f 2.50. G. H. Koning te Oostwolde (Old.) gev. in de coll. f 10. Ds. Postema te Beilen, gev. in de coll. f 1. Mej. C. Kassies te Vroomshoop, coll. op een bruiloft f 6. R. Beute Kz. te Steenwijk, gev. in de coll. f 20. L. Groefsema te Oldehove, verz. door G. Mollema, H. Mollema, A. Spanning, J. Spiensma, E. Hoeksema, E. Kornhorn, F. Wiersema, J. v. d. Goot, N. Zeldenrust en H. Rozema f 17. D. A. Koebrugge te Onstwedde, busje Knap.v. f 4.70, v. d. Schoolk. door Folkerts f 4.41 is f 9.11. Mej. A. Kieneker te Zuidwolde, busje v. K. de Vries f 3.67. Ds. Scholten te Zuidhorn, nag. P. C. f 4.50. Ds. Schaafsma te Grijskerk, busjes in de kerk f 10.48. J. J. Wegener te Wildervank, gev. in de coll. f 2.50. Ds. v. Halsema te Nijveen, gev. in de coll. f 15. A. Bosma te Oldekerk, 200 h.c. v. kinderen van J. Koning f 1. Ds. Lammertsma te Appingedam, v. e. broeder der gem. f 1. Ds. Scheepsma te Roodeschool door Mej. Swarts v. d. Schoolk. f 11.50. Ds. Pel te Kommerzijl, gev. in de coll. f 25. Ds. Kok te Warfum, v. d. Jongel.v. f 120. E. v. Huizen te Roodeschool v. d. Zend.v. f 28. H. Bosker te Een, gev. in de coll. f 15. Ds. Schaafsma te Grijskerk, busjes van K. M. A. H., G. W., E. O., F. D., T. O. is f 4. Ds. Postema te Beilen, gev. in de coll. f 2.50. Ds. Postema uit Hijken, gev. in de coll. f 10. Ds. v. Dijk te Uithuizen, deel coll., Classik. Zendingdag f 40. Ds. Middelveld te Hoogkerk, gev. in de coll. f 1. Ds. Middelveld uit Oostwolde (Enumatil) door Tj. de Vries v. d. Schoolk. f 5. Ds. Duursema te N. Amsterdam, gev. in de brievenbus f 2.50 en f 10 is f 12.50. Ds. Ouendag te Wierden, busje v. de Schoolk. f 7.15. Ds. Ubbens, deel saldo v. h. Vredewoldsche Zend.feest f 300. Mej. N. N. te ? f 1000. A. Scholtens te Sellings, busie v. d. Jongel.v. f 7.50. N. N. te O. een dank-offer f 25. Mevr. Goeree-Bakker te Wagenborgen, v. d. Kinderzondv. f 28, blinde Tine f 3 is f 31. Ds. de Boer te Garrelsweer, 2 m.d.l. bijdrage f 20, gev. in de coll. nag. P. C. f 10 en f 5 is f 35. Ds. Postema te Beilen, gev. in de coll. f 1.

Pinkstercollecte Assen. f 317.90. Hoogersmilde f 117.25. Alteveer f 36.62. Hollandscheveld f 39.57 $\frac{1}{2}$. Ruinerwold-Koekange f 150.70. Ds. Krim f 89.11. Zuidwolde f 50.12 $\frac{1}{2}$. Nieuweroord f 45.56. Tenboer f 132.47 $\frac{1}{2}$. N. Buinen f 218.09. Warfum f 82.79. Overschild f 22.42 $\frac{1}{2}$. Coevorden f 50.

P.S. In de vorige opgave stond: Vroomshoop P. C. f 106, moest zijn f 160. Dwingeloo Soembaweek f 125, moet zijn Pinkstercoll. Soembaweek coll. Dwingeloo f 70.50. O. Pekela f 86.70.

J. DUURSEMA,

Groningen, 21 Aug. '19.

Quaestor.

ONESIFORUS-BANK

UTRECHT.

Verstrekt **BOUW**-Kapitaal tegen zekerheidstelling
aan **KERKEN, SCHOLEN, STICHTINGEN.**

Geeft uit $4\frac{1}{2}\%$ 10-jarige Obligaties in stukken
van f 1000.—, f 500.—, 250.—, f 100.— 50.—.

Inlichtingen verschaft de Directie,
Nieuwe Gracht 69, Utrecht.

EET VOLLENGA'S HEERLIJKE
CHOCOLADE en BONBONS.
— Uitsluitend prima qualiteiten —
WEDERVERKOOPERS VRAAGT PROEFZENDINGEN.
J.V. Chocoladefabriek Joh. Vollenga & Co., Breda.

H. F. DE CHARRO & ZONEN.
PAPIERHANDEL - DEN HAAG.
PAPIERFABRIEK TE EERBEEK.
Vraagt onze nieuwe collectie Pakpapieren.

Hôtel-Rest. „DE HOOP”
Warmoesstr. 158. Tel. 9132 N. Amsterdam.
Logies f 0.50, f 0.60 en f 0.75.
:: Diners vanaf 50 cent. ::
Aanbevelend, A. L. ALDENKAMP.

Christeljk Internaat Wilhelmina, te Zeist,
neemt niet meer dan 20 leerlingen. Daar-
door kunnen ouders verzekerd zijn, dat
voor hun kind alles gedaan wordt, wat
eenigszins mogelijk is.

J. POPPES Jzn., Hoofdonderwijzer.

„NUMERALPH” BRIEF OPBERGSYSTEEM

Een beproefd systeem, waarvan duizenden tot
volle tevredenheid in gebruik.

L. FLES & Co.

AMSTERDAM, ROTTERDAM,
DEN HAAG ARNHEM
GRONINGEN - UTRECHT
SOERABAJA.

KAN MEN BINNENKORT VERWACHTEN
PRIJSVERLAGING
van ORGELS en PIANO's ??

Het antwoord luidt beslist

ONTKENNEND!!

Schaarschte in grondstoffen en hogere loonen maken dit beslist **ONMOGELIJK!**
Als ge voornemens zijt te koopen, koop dan NU. Momenteel nog keuze genoeg.
Grootte verscheidenheid in modellen en prijzen.

Vraagt gratis en franco Catalogus N. O. S. en Condiitien bij:

JOH. DE HEER, ROTTERDAM, Schiekade 210.

Het Beste, Goedkoopste en meest Solide adres voor Zaden, Bloembollen en Planten
is L. STASSEN, HILLEGOM. Vraagt Prijscourant welke franco wordt toegezonden.

PEEK & CLOPPENBURG

Grootste Heeren-en Jongeheeren KLEEDINGMAGAZYNEN

In alle voornamen plaatsen

LEVEN- en ONGEVALLenVERZEKERING

DE AMSTERDAMSCH E

AMSTERDAM: Tijdelijk adres: HEERENG RACHT 414.

Directie: Jhr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN Jr., Jhr. J. DE SAVORNIN LOHMAN,
Mr. J. C. L. VLAANDEREN.

Bij J. H. KOK te Kampen is verschenen de

**5^e geheel herziene
druk van** II

HET HUWELIJK

DOOR

Dr. A. DUPONT

Geneesheer-Directeur te Ermelo.

Een uitnemend boek voor Gehuwden en Verloofden, met geneeskundige wenken, nuttige raadgevingen en ernstige waarschuwingen, waarvan in korten tijd reeds de **VIJFDE DRUK** is verschenen. Door de gansche Chr. Pers dringend aanbevolen. Prijs ingenaaid f 2.50, gebonden f 3.25, (met 5 pCt. crisistoeslag). Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den uitgever J. H. KOK te Kampen.

Vraag uitvoerig prospectus.

Inlichtingen omtrent de

N. C. V. Spaarbrieven

worden gaarne verstrekt door:

DE HOOFD-INSPECTIE, Oosteinde 30, te Amsterdam.

C. BEZEMA, Poolmansweg 256, Lonneker.

J. HEINEMAN, Mauritslaan 32, Hilversum.

H. S. VAN HOUTEN, Vlooswijkstraat 62, Terneuzen.

J. A. JAEGER, 's Gravenheekje 6, Amsterdam.

A. LAKERVELD, Nude 177d, Wageningen.

L. VAN WESTERING, 2e Helmersstraat 12 huis,

Amsterdam.

G. K. ZELDENRUST, Noord, Warns.

NATIONALE CREDIT-VEREENIGING
van N.A.G.

**EEN WIJS MAN
heeft een SPAARBRIEF**
VAN DE
N.C.V.
TOUSSAINTADE 2, DEN HAAG
VRAAGT PROSPECTUS

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE
GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

En dit Evangelie des koninkrijks, zal inde geheele wereld gepredikt worden tot een geluigenis allen volkeren
Matth. 24 : 14

Redactie:
H. DIJKSTRA, Rotterdam.
J. HANIA, de Bilt (Utr.)

Comm. v. Toez. en Controle:
W. BREUKELAAR, Zaandam.

INHOUD: Deze vreemdeling. — Br. n. Antiochie. — Holl. Chin. Chr. School. — Poerworedjo (Slot). — Het Petronellahospitaal. — L. G. Weisz. — Korte Berichten. — Leestafel. — Giften.

Deze vreemdeling.

Zijn er geenen gevonden die wederkeeren om Gode eer te geven, dan deze vreemdeling?

Lucas 17 : 12.

Op zijn laatste reis naar Jeruzalem ontmoetten Jezus tien zwaar bezochte lijdens.

Zij waren aangetast door eene allervreeselijkste ziekte; zij waren melaatsch. Huid, zenuwen en vleesch veretterden dan menigmaal; het gezicht was soms bijna geheel verzworen. De stem werd heesch. Baard en hoofdhaar vergrijsden. Er viel wel eens een ledemaat, een oor of een vinger, schier geheel verrot, van het lichaam af. De reuke des doods en des grafs en der vervloeking was in deze krankheid.

Wat zijn wij dan beweldadigd als wij nog redelijk gezond mogen zijn of ook, indien wij al met ongesteldheid hebben te worstelen, toch nog voor melaatschheid bewaard zijn gebleven.

Melaatschheid was en is nog het zinnebeeld van de geestelijke melaatschheid, van de ziels-melaatschheid, d.i. van onze zonde. „Onrein, onrein” zijn wij van nature. „Ontzondig mij met hysoep en mijne ziel, nu gansch melaatsch, zal rein zijn en genezen”, moet weer de bede worden. Het bloed van Jezus Christus, Gods Zoon, moet ons weer reinigen van deze zonden.

Die tien melaatschen vernamen dat Jezus daar doortrok. Denkelyk hadden zij wel meermalen van Hem gehoord. Zijn gerucht was uitgegaan naar alle oorden des lands; zij zullen ook wel gehoord hebben dat Jezus blinden ziende maakte, kreupelen deed wandelen, aan dooven het gehoor teruggaf, de dooden opwekte en — ook melaatschen reinigde. (Matth. 11 : 5).

Als die Jezus zich ook nog eens over hen erbarmen wilde.

Zij wilden ook nog zoo graag weer beter worden, nog wat gezonde dagen hebben en het goede nog wat aanschouwen in het land der levenden.

„Jezus, Meester, ontferm U onzer" riepen zij daarom, zoo luid zij nog maar konden, met hunne schorre stem. Zij verhieven hunne stem, staat er; zoo veel mogelijk hebben zij de stem dus uitgezet, opdat hun noodkreet Jezus toch maar bereiken mocht.

En Hij hoorde.

Jezus was menigmaal met zoo innige ontferming bewogen als Hij kranken en ellendigen zag. En dat is Hij hier ook geweest, toen Hij die zieke, daklooze stumperds zag. Hij zeide tot hen: „Gaat henen en vertoont U zelf den priesteren." Eenerzijds lag daarin, dat Jezus hen niet terstond genas. Hij deed dat ongelijk. Hij hielp wel altijd „ter bekwamer tijd", doch niet altijd dadelijk. Zijn besten vriend Lazarus heeft Hij zelfs eerst laten ontslapen om hem dan weer uit den dood op te wekken. Toch lag anderzijds in die woorden: „Gaat henen en vertoont u zelf den priesteren" ook weer opgesloten, dat zij zeker genezen zouden worden; anders had Jezus ze niet naar de priesteren behoeven heen te zenden.

De kranken gingen henen. Zij gehoorzaamden Hem op Zijn woord.

En nog niet ver van Jezus af is toen het groote wonder der genezing aan hen geschied.

Hun oog werd in eens verlicht.

Hun vleesch heelde en kwam weder, gelijk het vleesch van een' kleinen jongen. (2 Kon. 5 : 14).

De borst werd verruimd.

De stem werd weer frisch.

Wat veranderde hun gezicht!

Hunne jeugd werd vernieuwd als eens arends.

De een zei zeker: Ik word beter; alle moeheid en matheid verdwijnt. En een ander zei misschien; Ik ben, geloof ik, ook geheel weer hersteld; wat voel ik mij frisch en verkwikt.

Jezus had ze allen gezond gemaakt. Allen waren gereinigd. Zonder medicijnen; zonder operatie; zonder eenig bad; zonder ook maar eenige pijnlijke behandeling; zonder de minste onkosten. Als in één oogenblik genezen. Door Jezus wonder-kracht, die Hij *van zich in* hen had laten werken, hoewel Hij niet bij hen was. Wonderlijk!

Hij geneest van *ziele*-wonden.

Hij heelt gebrokenen van harte,

En Hij verbindt z' in hunne smarte,

Die, in hun zonden en ellenden,

Tot Hem zich ter genezing wenden.

Maar Hij bevrijdde ook zoo treffend van *lichamelijke* ongesteldheid.

Naar Jezus! ook met onze ziekten, wordt ons zoo met nadruk toegeroepen. Ook met de uiterlijke nooden eerst naar Jezus.

Niet doen zooals Asa. (2 Kron. 16 : 12).

Wel doen zooals de melaatschen.

En zijn zij toen allen wedergekeerd naar Jezus? Om Hem hartelijk te danken? Verlegen met de weldaden haastig naar Hem heen gevloeden, uitroepende: wat zullen wij U vergelden voor de gunst, die U ons hebt bewezen?

Het ligt zoo voor de hand, niet waar, dat wij dat verwachten.

Maar zoo is het niet geweest.

Negen van de tien keerden niet weder.

Die zagen niet meer naar Jezus om.

Zij zijn denkelijk naar hun priester gegaan.

Zij zijn ongetwijfeld rein verklaard.

Zij hebben toen de offerhande gebracht, die voorgeschreven was. En zij

zijn toen allengs weer in het maatschappelijke leven opgenomen. Doch om Jezus hebben zij zich niet meer bekommerd.

Wat komt de snoode ondankbaarheid bij die negen uit!

Wat is de mensch van nature toch soms weinig bereid om erkentelijk te zijn voor de zegeningen, die hem geschonken zijn!

Wat is ondank des werelds loon!

Hoe diep is de mensch gezonken door zijn afval van God!

Eén van de tien deed echter anders. Die toonde wel zijne dankbaarheid. Hij *moest* naar Jezus toe. Hij kon het niet laten. Ook al bleven dan alle anderen achter, hij ging.

Die ééne was een Samaritaan; een vreemdeling; een van een ander volk dan het Joodsche, waartoe de negen behoorden. Juist die Samaritaan keerde weder. Hij was gereinigd van de melaatschheid des *lichaams*, doch ook van de melaatschheid der *ziel*. Hij was ook innerlijk afgewasschen door het bloed en den Geest van Christus. Jezus was ook zijn zielearts, die hem van de onzuiverheid des harten had verlost. Bij die negen had niet anders gewerkt dan het *wondergeloof*, dat wel van Jezus' wonderen en teekenen profiteeren wilde, doch zich om Zijn persoon niet bekommerde, en dat zich ook niet uit in dankbaarheid. Maar bij dien „vreemdeling" was er *zaligmakend* geloof, dat in Christus ook den Redder en Verlosser van zonde ziet en met Jezus zelf vereenigd doet zijn en blijven. Dat echte geloof was bij hem, waarvan in den catechismus staat: Het is onmogelijk dat zoo wie Christus door een waarachtig geloof is ingeplant, niet zoude voortbrengen vruchten der dankbaarheid. Hij heeft als een echte rank, door waar geloof in Christus ingeplant, „vruchten der dankbaarheid" voortgebracht. Hij „verheerlijkte God". „Hij viel op het aangezicht voor Jezus' voeten, Hem dankende". Hij heeft dan ook uit Jezus mond de bemoedigende en verblijdende woorden gehoord: „Sta op en ga henen; uw geloof heeft u behouden."

Wonderlijk bestel Gods. Deze ééne, deze „vreemdeling" was eerst Lo-Ammi (niet van Gods volk), Lo-Ruchama (niet ontfermd). Gods genade heeft hem echter gered. Hem in Zion doen geboren worden. Als in Isrel ingelijfd. Hij werd toen Ammi, wel van Gods volk; Ruchama, wel ontfermd. Het ging hier als 't ware naar Rom. 11 : God brak eenige natuurlijke takken (de Joden) af en entte den wilden olijfboom (dezen vreemdeling) in hunne plaats in en maakte hem des wortels en der vettigheid des olijfbooms mede deelachtig. Hier is vervuld: „En de vreemdeling zal zich tot hen (het verlorene Israël) voegen, en zij zullen het huis Jacobs aanhangen." (Jesaja 14 : 2). En de dankende heiden roemde God in Christus voor dat heil met hart en mond.

Zijn wij ook gereinigd door Christus? Wij zijn in ons zelf ook allen als een onreine; zijn wij ook gewasschen in het bloed des Lams? Is onze doop er een teeken en zegel van dat de Heilige Geest met dat bloed van Christus „van binnen in de ziel" heeft gewerkt, „haar zuiverende en reinigende van alle vuiligheden en ongerechtigheden"; het hart vernieuwende en „vervullende met alle vertroosting en ons gevende een ware verzekerdheid van Gods vaderlijke goedheid". (Bel. art. 34).

Wat geeft dat eene aangenaamheid in ons gemoed!

Wat maakt dat ons welgelukzalig!

Wat moeten wij ons dan genoopt voelen tot oprechte, innige, hartelijke dankbaarheid!

Vergeet ze niet, die groote weldadigheid!

Vergeet ze niet, 't is God, Die ze u bewees.

Helaas, dat wij soms nog negen maal ondankbaar zijn, en daartegenover maar eenmaal dankbaar.

Mocht ook op de Zendings-velden — als zegen Gods op de prediking des Evangelies — gezien worden dat de Heere nog vele Heidenen trekt uit de onreinigheid des doods en der verdoemenis; hen zuivert van hunne zonden, hen wederbaart uit kinderen des toorns tot kinderen Gods.

Opdat ze niet meer „vreemdelingen” zijn; maar „medeburgers der heiligen en huisgenooten Gods”. Opdat zij zich, gelijk „deze vreemdeling” uit de 10 melaatschen blij beroemen mogen met Gods erfdeel over het goede, dat God aan Zijne uitverkorenen toe wil voegen, naar ziel en lichaam; voor tijd en eeuwigheid.

En het dies met aangenaamheid des harten steeds luider uitzingen:

Geloofd zij God die Zijn genade,
Aan mij heeft groot gemaakt;
Die voor mijn welstand waakt;
Zijn oog slaat mij in liefde gade;
Hij wil mij heil bereiden;
Mij in een vesting leiden.

(Psalm 31 : 17).

de Bilt, Oct. '19.

J. HANIA.

Brieven naar Antiochie.

Gel. Den 21 Juni werd te Bandoeng de eerste vergadering der classis Batavia van de Gereformeerde Kerken gehouden. Dit is een zeer merkwaardige gebeurtenis. In vorige eeuwen werd te Batavia wel eens een Kerkeraadsvergadering gehouden, die vele dagen duurde en waar men zich aanstelde als ware het een Synode, maar het was toch slechts een kerkeraadsvergadering. Een meerdere vergadering is in Indië nooit gehouden. Dit is een classis van Europeesche kerken. De kerken van Batavia, Bandoeng, Semarang, Djokja, Soerabaia en Medan waren er vertegenwoordigd. Solo vroeg om institueering. Het was een voorloopige classis. De Gen. Synode, die in 1920 te Leeuwarden vergadert, moet de zaak nog in kalk en cement zetten. Van de zaken, die er behandeld zijn, zal ik u maar niet schrijven. De eerste dag was gewijd aan de Gereformeerden in de verstrooiing, de tweede aan Evangelisatie en leatuurverspreiding.

Op de lijst der aanwezigen trof ik met veel genoegen een ouden bekenden naam aan, n.l. dien van Ds. D. J. B. Wijers. Toen ZijnEerw. voor eenigen tijd naar Temanggoeng verhuisde, vertelde „men” hier in Nederland, dat hij vanilleplanter ging worden en daarbij een inkomen verdiende, waarbij het pensioen van een emeritus in 't niet verzonk. Het vermoeden werd uitgesproken dat hij nu niet meer naar zijn ambt zou omzien. Deze geruchten gaven mij aanleiding om eens te vragen of hij naar Temanggoeng ging om vannilleplanter te worden (bl. 12 van dit jaar). Nu trof ik zijn naam aan onder de aanwezigen ter classis. Hij leeft dus nog als van ouds mee in de kerkelijke wereld. Ook overigens schijnt er van het gerucht weinig of niets waar te zijn. Misschien heeft hij wel eenig deel in een vanille-plantage, maar dat moet volstrekt niet zulk een voordeelig zaakje zijn. Integendeel.

En nu wil ik nog iets meer zeggen, wat ik juist naar aanleiding van deze geruchten vernomen heb, wat Ds. Wijers zorgvuldig voor mij en anderen verborgen heeft, n.l. dat hij een voornaam deel van zijn vermogen gebruikt heeft om de zaak des Heeren te steunen, zonder eenig uitzicht op terugbetaling of zelfs op een behoorlijke rente. „Men” heeft zijn naam door het slijk

gesleurd; maar gij helpt mij zeker om zijn naam in eere te stellen. Den hoed af voor Ds. D. J. B. Wijers te Temanggoeng, een emeritus predikant met volle eere en onbezoodelden naam.

Men vraagt mij, naar aanleiding van het bericht over een Zendingsadviseur, wat dat voor iemand is, men vindt, geloof ik, dat ik en anderen wel in staat zijn adviezen te geven, goed en kwaad, al naar het valt, en die adviezen heeft men voor niets, wat moeten wij nu met een adviseur, die duizenden kost?

Het is wel de moeite waard u eens uiteen te zetten wat wij met zulk een adviseur bedoelen. In vroeger jaren achtte men het Zendingswerk een heel eenvoudig en gemakkelijk werk. Als iemand behoorlijk zijn belijdenis verstond, kon hij wel zendeling worden. Hij kon al heel gemakkelijk den heidenen den weg der zaligheid vertellen en er bestond weinig reden om te vreezen, dat de heidenen hem niet gelooven zouden. Hun leer was immers zóó dwaas, dat ze zeer blijde zouden zijn, als er iemand kwam om hen beter te onderwijzen. Men nam een boerenknecht achter de ploeg weg of een Drentschen herdersjongen van achter de schapen, gaf hem eenig onderwijs, en zond hem naar Indië. En, het moet erkend, God heeft met die zwakke krachten wel eens wonderlijke dingen gedaan. Maar langzamerhand heeft men geleerd, dat dit toch de weg niet is, dat de knapste man nog niet *te* knap is voor het moeilijke en hoogst teere werk der zending. Men kan gemakkelijk al die niet Christelijke religies „valsche” noemen, maar er zit in elke religie, ook zelfs van den eenvoudigsten animist, een gedachte, een systeem, er zit ook in elke religie een element van waarheid, gelijk er in elk menschenhart een zaad van den godsdienst, semen religionis noemt Calvijn het, sluimert, en het is niet iedereen gegeven deze dingen te ontdekken, en wat sluimert wakker te roepen, daarvoor is studie noodig, nauwgezette studie van de menschenziel.

Artikel 6 van des adviseurs instructie omschrijft zijn werk op Java. Het luidt aldus:

Zijn taak op Java omvat:

1e. het bestudeeren van de Javaansche „pseudo religies,” met name van den Islam.

2e. het beoordeelen van die „religies” naar de gereformeerde beginselen.

3e. het publiceeren in geschriften van de resultaten van zijn wetenschappelijk onderzoek.

4e. het leiding geven aan de missionaire Dienaren, die op Java komen, bij hun taalstudie en verdere voorbereiding tot hun missionairen arbeid.

5e. Het eventueel geven van onderwijs aan de „Opleidingschool” in overleg met de Deputaten der Generale Synode voor de Zending.

Aan wien heeft hij te adviseeren? Zijn naam zegt dat. Hij is adviseur voor Arabische en Inlandsche aangelegenheden ten dienste van de zending van de Gereformeerde Kerken.

Wie iets weten wil van den Koran, die in 't Arabisch geschreven is, van zijn geschiedenis, van zijn schrijver Mohammed, van zijn verklaring, kan zich tot den adviseur wenden; wie iets weten wil van de Inlandsche aangelegenheden van Java, van land en volk, van de religies, die daar vroeger beleden werden, van de wijze en den ernst, waarmee nu de Islam er beleden wordt, eveneens. We hopen dat hij door eenvoudig, beslist, geloovig optreden elken Gereformeerden Zendingsarbeider zal uitlokken tot vragen, ongeveer zocals wijlen Prof. Rutgers dat deed. Nog meer. Ook andere zendingssarbeiders zullen hoop ik hem hun vertrouwen schenken, en ten slotte, wat het allermeele bedoeld wordt en het allermeele gewenscht, de Javanen zelve, die over deze dingen ingelicht willen worden, zullen komen met hun vragen en bij zijn licht hun licht ontsteken. Als hij dan elken dag zijn licht ontsteken mag bij Hem, die het licht der wereld is, dan zullen er zeer heerlijke dingen te vertellen zijn.

Voorts wordt van hem verwacht, dat hij onderwijs zal geven aan de aan-

komende Missionaire Dienaren, die de taal moeten leeren en misschien ook aan de aanstaande pandita Djawa, die aan de opleidingsschool studeeren. Dit laatste zal echter geen oorzaak mogen worden van een minder krachtig en ijverig werken aan zijn eigenlijke taak als adviseur van Arabische en Inlandsche aangelegenheden.

Maar het is nog niet zoo ver. Hij moet eerst nog eenige jaren te Leiden studeeren, als iemand zooveel adviseeren zal en daarbij vertrouwen wekken, zoodat men geen loopje met hem neemt, moet hij ook heel wat in zijn mars hebben. We hopen dat de heer A. Ringnalda onder den zegen Gods tot deze dingen bekwaam zal zijn.

Wij sluiten met iets over het geld. Eerst een aanhaling:

Vijftig centen per hoofd.

De classis draagt echter den dep. tot de Zending op, in de e.v. vergadering van dep. tot de Zending en Zendende Kerk voor te stellen, dat de nieuwe begroting zoo wordt ingericht, dat de Kerken in de provincie Friesland zooveel mogelijk bijdragen naar den maatstaf van f0.50 per dooplid als minimum.

Het bovenstaande las ik in een classikaal verslag. De provincie Friesland heeft volgens het Handboekje een zielental van 38.316. Wordt door elk f0.50 gegeven, dan geeft dat een opbrengst van f19.000 per jaar. Dat zou prachtig zijn. Voor den Hoofddienst en voor den Schooldienst zou het ongeveer genoeg zijn, mits de tweede Dienaar voorloopig niet wordt gezonden.

De Medische dienst vordert bovendien van Friesland ongeveer f11.000 per jaar.

Voor één en ander zou men moeten aanhouden op f1 per hoofd. Wie zegt, dat het niet kan?

Met br. gr.,

Rotterdam, Snellinckstr. 54a, Aug. 1919.

H. DIJKSTRA.

Hollandsche Chineesche School.

(Bij de Plaats).

Solo, 14—8—'19.

Z. G. Br. en Vr.

Even in haast een krabbel bij de foto die we zenden. 't Is het gebouw der Holl. Chin. School Solo. Tot nu is het voor de helft voor die school gebruikt, voor de andere helft voor Holl. Inl. School (Idenburgschool). Nu de scholen gegroeid zijn, gaat de Idenburgschool zoo spoedig mogelijk over naar een eigen gebouw, waaraan we spoedig hopen te begin-

nen. We hebben al een heel geschikt terrein. De H. C. S. telt 116, de Idenburgschool 156 leerlingen. De H. I. S. te Klaten heeft sedert 2 Aug. een nieuw gebouw in gebruik en heeft 174 leerlingen.

Aan de H. C. S. werken: de heer Beuke-
ma, hoofd, de heer Karben, mej. Haytink;
aan de H. I. S. (Idenburgsch.) de heer H.
Meijerink, hoofd, G. J. Kaemingk, opvolger
van H. Meijerink, Bosman en de Inl. onder-
wijzer Soenardi.

POERWOREDJO. (Slot).

Een Kaoem.

Ds. Netelenbos eindigt met iets te vertellen van één der doopelingen, een kaoem, soort priester, goeroe elmoe, leermeester van elmoe's, (tooverspreuken).

Onder de tot het Avondmaal toegelatenen behoorde ook een gewezen kaoem, tevens goeroe-elmoe uit Logedé. Mijn voorganger heeft 'u, als ik me niet vergis, reeds over hem geschreven. Hij is een man, die wat meer weet dan zijn omgeving; dat bleek ook uit het dooponderzoek. Moge de toekomst

het bewijs brengen, dat hier inderdaad een belangrijke overwinning op het rijk der duisternis behaald werd. Tardjo vertelde me, dat de gewezen leerlingen van dezen man thans gemakkelijker te bereiken zijn dan vroeger; ze hebben zekere belangstelling voor de evangelie-prediking en daarvoor ben ik reeds zeer dankbaar. Want ik weet uit ervaring, hoe moeilijk het is, eenige belangstelling bij den doorsnee Javaan te vinden. Niet alleen het Evangelie, maar iedere bespreking van andere dan de meest gewone dingen on-

dervindt bij den Inlander groote onverschilligheid. Vandaar dat we reeds blijde zijn, als we eens wat langer over het christendom met hem kunnen spreken.

Ik moest hem, gedachtig aan wat vroeger te Efeze gebeurd is, natuurlijk gelijk geven, al had ik mijn nieuwsgierigheid gaarne bevredigd.

Natuurlijk had ik gaarne kennis genomen van de boeken, waaraan deze ex-goeroe zijn wijsheid placht te ontleenen. Ik informeerde er dan ook nauwkeurig naar, doch kreeg ten antwoord, dat hij die boeken vernietigd had.

Kesingi.

Over de andere geïnstitueerde kerk Poerworedjo, vond ik ditmaal niets, wel over twee buitenposten, Kesingi en Geparang.

Kesingi heeft een heele geschiedenis van

opwaken en met geweld onderdrukken door den loerah, (burgemeester) en schijnt nu tot rust gekomen. Misschien onderdrukt.

Over dezen post vind ik alleen het volgende bericht, van de hand van Ds. L. Netelenbos:

Te Kesingi heb ik eveneens een doopcandidaat onderzocht. Hoezeer ik ook trachtte, hem te benaderen, ik kon hem niet grijpen; in weerwil van al mijn zoeken vond ik niets. Ja, hij was een zondaar; doch ik ontdekte niets, wat op een besef van zonde wees. Toen ik hem eenige vragen stelde in verband met de gewone menschelijke tekortkomingen, gebreken, fouten enz. kreeg ik slechts ten antwoord, dat hij zich niet bewust was in eenig opzicht tekort te schieten. Arme man, hij was blijkbaar van meening, dat ik hem een strik spande, om hem — indien hij maar eenigszins vat op zich gaf — bij de politie te gaan aanklagen. Hoe hij zich een zondaar kan noemen bij gemis aan erkenning van eenige overtreding, is me een raadsel. Ook overigens was zijn kennis beneden het laagste minimum, zoodat ik hem moest aanraden, nog wat langer te leeren. De vraag of de schuld van dit onbevredigend onderzoek misschien bij mij lag, heb ik me gesteld. Doch ook goeroe Toegia kon niets uit hem krijgen. Hopen we, dat we hem over eenigen tijd in betere conditie terug zullen zien.

Geparang.

Voor dezen post begeert Ds. Netelenbos een hulphospitaal. Hij heeft er reeds over geschreven 18 Nov. 1918, maar die brief is mij ontsnapt, en daardoor mis is het begin der historie en „den blijvenden indruk” heb ik derhalve niet ontvangen. Hij schrijft dan:

„k Hoop dat mijn brief van 18 November l.l. u eenigen blijvenden indruk gaf van den toestand daar. k Ben er deze week nog een morgen geweest. Het is daar kostelijk: zonneschijn, rijkdom van klapperboomen; vruchtbare sawahs dicht in de buurt; een nieuwe, goed verharde weg, die Geparang, uit zijn isolement verlost heeft. Alles uitnemend. Doch — vergeet niet, dat overal muskiettenesten zijn; muggenlustoorden; verborgen bronnen van malariavergift; schuilplaatsen van booze vijanden, die tegen den avond de heele omgeving onveilig maken; en geen gasmasker helpt tegen hun gemeene aanvallen. Daar moet een hospitaal komen, om hulp te brengen aan die bleke, magere, verzwakte menschen. We kunnen daar goed werk doen. Laten we er niet te lang mee wachten. Want ik stel me voor, dat de ontwakende Javaansche bevolking niet zal nalaten haar stem te verheffen ten einde hulp te krijgen tegen den moordenden vijand in die streek. Laat de zending hier het initiatief nemen.

De Medische Hulpdienst.

Dit laatste stukje geeft wel een tamelijk geschikten overgang naar den Med. Dienst. De lezer weet, dat Dr. J. C. Flach op dit terrein werkzaam is. Dat de Med. Dienst duur is heeft men ook te Utrecht reeds ervaren. Het lijkt heel mooi, als wij een hospitaal bouwen, betaalt het Gouvernement $\frac{3}{4}$. Als het hospitaal f60.000 kost, draagt de Zending f15.000 bij en als de bouw tegenvalt, zooals ze dat veelal doet, dan wordt 15 misschien 25 en misschien nog meer. Genoeg, er staat nu een woning en van het hospitaal zijn twee zalen gebouwd en Dr. Flach is druk aan 't werk. Er was nog al gehoopt dat de gewone praktijk misschien wat bij zou brengen, maar dit wordt niet veel. Toch wordt dit deel van het werk wel gewaardeerd, zooals blijkt uit een brief van Ds. Netelenbos, die schrijft:

Ook doorkruiste onze dokter met zijn auto de omgeving. De menschen kennen hem overal. Onlangs ontmoette ik op het station te Koetoardjo een dankbaren assistent Wedana. Hij keerde met zijn echtgenoot huiswaarts. Die echtgenoot had hij moeten verliezen als Dr. Flach niet 's avonds laat nog per auto had kunnen komen, en de vrouw reeds in levensgevaarlijken toestand, had kunnen medenemen om haar onmiddellijk te opereeren. Nu ging ze gezond en wel huiswaarts.

De officieele opening van het hospitaal had plaats 15 Febr. 1918. Ds. Klaarhamer schreef daarover zeer opgewekt, als volgt:

„De naam des Heeren zij geprezen!

Zijn oog zij dag en nacht open over deze stichting der barmhartigheid.

Hij verhoore genadig de gebeden om genezing der lichamen en der zielen, die daar tot Hem worden opgezonden.

Hij zegene in ontferming den arbeid der zoekende en heelende liefde, die daar aan kranken en lijdenden in Zijn naam wordt betoogen.

Hij sterke en bekwame onzen geneesheer en die hem dienend in de verpleging ter zijde staan.

Naast de bekwaamheid en toewijding van den geneesheer is een liefdevolle, trouwe, zorgzame verpleging der kranken zeer noodig tot genezing en herstel.

De verpleegster is even onmisbaar als de arts.

Zuster van Zanten arbeidt als hoofdverpleegster nu nevens Dr. Flach, bijgestaan door een drietal helpers.

Er staan nu twee ziekenzalen met bijgebouwen en het operatiegebouw.

Er moeten nog 2 zalen bij komen.

Voor het oogenblik kunnen er nu 76 patiënten opgenomen worden.

ZENDINGSBLAD

van de Gereformeerde Kerken in Nederland
voor de Zending onder de Joden.

Redactie-adres: Ds. J. D. VAN DER VELDEN, Oudedijk 152, Rotterdam.

Verschijnt om de drie maanden.

Onberouwelijk.

Want de genadegiften en de roeping Gods
zijn onberouwelijk.

Rom. 11 : 29.

De Heere is de Getrouwe. Zijn wezen verandert niet. Zijne beloften verbreekt Hij niet. Zijne kracht vermindert niet. Zijn werk behoudt Hij in het leven in het midden der jaren. Nooit ontzegt Zijne almacht Hem het vermogen om Zijn raad uit te voeren. Daarom valt geen van Zijne woorden op de aarde en laat Hij nimmer half afgewerkt liggen, wat Hij eenmaal is begonnen. Daarom ook zijn de genadegiften en de roeping Gods onberouwelijk.

Dit is eene algemeene waarheid. En die generale stelling nu wordt hier in den tekst treffend aangewend en toegepast op een bijzonder geval. Paulus brengt haar in verband met de volvoering van Gods raad aangaande de Joden. Abrahams God is geen mensch, die van zijn doen berouw krijgt. Hij heeft er geen berouw van, dat Hij eenmaal aan Abrahams zaad beloften, verbonden, zegeningen als gaven Zijner genade schonk en dat Hij onder hen deed uitgaan de roeping tot het heil, besloten in de eeuwigheid, beloofd reeds van het paradijs af aan, verworven door Davids grooten Zoon, nedergelegd in het Koninkrijk der hemelen, geschonken door den Heiligen Geest.

Het geloof moet deze waarheid niet onaangeroerd laten liggen, doch het moet haar aangrijpen en er mede werkzaam zijn. Dan erkent het, dat hierin ook aangegeven ligt de grond voor den zendingsarbeid van Christus' kerk onder het vleeschelijk nakroost der aartsvaderen. Want de Heere heeft Zijn laatste woord over de Joden in de geschiedenis nog niet gesproken. De verharding, waaronder zij leven, is het einddoel niet van Gods wegen met dit volk. Zij is voor een deel over hen gekomen. Doch er is een overblijfsel naar de verkiezing der genade. Daarom wordt dat volk niet verstooten, maar bewaard en behoudt het beteekenis tot in de verste toekomst. Er mogen ook aangaande de Joden nog verwachtingen gekoesterd worden. Zij hebben wel van de dagen der vaderen af zich schuldig gemaakt aan de schandelijkste overtredingen; zij blijven wel hunnen weg verderven, doch de Heere houdt er Zijne uitverkorenen onder. Het volk der smarten om hunne zonden blijft aangaande de verkiezing beminden om der vaderen wil. En de prediking van het Evangelie aan dit volk, dat nog steeds het deksel op het aangezicht heeft onder het lezen des Ouden Testaments, is eene roeping van Gods wege.

De vervulling van die roeping zij voor ons eene daad van dankbare gehoorzaamheid en van volhardend vertrouwen, dat zich verzekerd houdt: de Heere zal Zijne oogmerken bereiken; nooit keert Zijn Woord ledig weder; God zal Zijn waarheid nimmer krenken, doch eeuwig Zijn verbond gedenken! Er is zoo veel, dat ons bemoedigen kan. De arbeid des Evangelies mag niet als noodeloos en behoeft niet als hopeloos te worden opgegeven. Hoe hoog de muren ook zijn van natuurlijke vijandschap en stijfnekkigheid, van Joodschen volkstrots en vormendienst, — er is tòch vrucht! En er zijn beloften! De Belover is getrouw en waarachtig. Van Zijne genadegiften en roeping krijgt Hij nooit berouw.

Onder de volkeren der aarde dolen de Joden rond als een levend raadsel voor wie niet gelooft en als een wonder voor wie Gods hand in alle dingen

ziet. Die hand zegende hen zoo mild, bevoorrechtte hen oudtijds zoo rijk, tuchtigde hen rechtvaardiglijk zoo hard, drukt hen thans zoo zwaar — doch vast en onverbroken blijft wat eenmaal uit Zijne lippen ging! Dát verlevendige de hope, vermeerdere het gebed, verwakkere den ijver en prikkele tot steeds naastiger arbeid ook vanwege onze Kerken.

's Gr.

J. D.

Nog eens onze „Messiasbode”.

„De Messiasbode” wordt nog steeds geregeld aan ongeveer 13000 adressen van Joden in ons land gezonden.

Meermalen blijkt 't ons, ook door mededeelingen van hen, die met Joden in aanraking komen, dat van den inhoud door de Joden goede nota genomen wordt.

Het getal van hen, die ons Zendingsblad terugsturen, is verblijdend klein.

Natuurlijk zijn er nog vele Joden, wien het Evangelie van Christus, ook als 't in geschrift gebracht wordt, 'n ergernis is.

Nog dezen morgen werd mij een blaadje teruggezonden met het geschrift: „Verzoeken van diverse vloddergeschriften verschoond te blijven.”

Wij moeten ons door dergelijke uitingen — vele Joden drukken zich in het weergeven van hun afschuw nog veel ongekuischter uit — niet laten afschrikken, om voort te gaan.

Wij moeten niet gaan denken, zooals vele Gereformeerden ook nog wel doen: „Och, met Joden is toch niets te beginnen; dat ziet ge ook weer aan zoo'n uitlating; laten wij toch maar wachten, met onder hen te werken, tot zij wat meer toegankelijk worden.”

Ook moeten wij niet het oor neigen naar hen, die zeggen: „'t Is toch wel wat prikkelend voor de Joden, om hun geregeld maar met het Evangelie, waarop ze zoo smalen, lastig te vallen.”

Valsche lijdelijkheid en gebrek aan moed mag ons niet verweten kunnen worden.

Als God ons gebiedt te werken onder de Joden, dan mogen wij niet wijzer zijn dan Hij, en oordeelen, dat 't de tijd nog niet is, en dan mogen wij ook niet vragen, of de Joden ons dat niet kwalijk zouden kunnen nemen.

Dan moeten wij aan 't werk gaan en aan 't werk blijven. En zeker mogen wij dan een zoo vaak door God rijk gezegend middel als de schriftelijke verkondiging niet verwaarloozen.

Willen de Joden zich ergeren, dan is dat hun zaak, daarover moeten zij zich verantwoorden.

Maar ons, die gelooven, mag niet verweten kunnen worden, dat wij in laffe vrees gezwezen hebben, dat wij ons voor de belijdenis van onzen Koning geschaamd hebben tegenover de Joden!

Dat wij „De Messiasbode” aan zoovele adressen kunnen zenden, danken wij voor een goed deel aan het feit, dat uit tal van plaatsen, waar Joden wonen, ons door de Kerkeraden hun namen gezonden zijn.

Maar... wij hadden toch nog meer, *nog veel meer* opgaven van Kerkeraden verwacht.

Wij willen niet graag klagen.

Want wij ontvingen uit zoo tal van plaatsen telkens weer zoo allerlei be wijzen van liefde en belangstelling voor ons werk.

Wij bemerken ook telkens, hoe velen er zijn, die onzen arbeid door ons zendingsblad gaarne willen bevorderen.

Zoo zijn er Kerkeraden, die ons verandering van adressen van Joden opgeven.

Zoo bereikt ons soms het verzoek van een lid eener Gereformeerde Kerk, om aan dit of dat Joodsch adres „De Messiasbode” wel te willen zenden.

Zoo deed ons voor korten tijd een Kerkeraad navraag naar de ontvangst, die ons blaadje ten deel viel van de zijde der Joden ten hunnent.

Echter, al stemt ons dat alles dankbaar, wij moeten nu toch eens klagen! Klagen over vele Kerkeraden!

Wij mogen toch in de eerste plaats verwachten, dat bij de Kerkeraden onzer Gereformeerde Kerken het inzicht in het zendingsbevel onzes Heeren Jezus Christus niet zóó oppervlakkig zal zijn, dat er niet ingezien wordt, dat dat bevel ook de Joden omvat. 'n Joodsche leeraar erkende dit laatste zelfs onomwonden in een Joodsch blad!

En is 't nu niet bedroevend, dat van de 218 Kerkeraden onzer Gereformeerde Kerken, die door steller dezes persoonlijk aangeschreven werden, met het dringend verzoek om de adressen der onder hen wonende Joden, er ongeveer 100 waren, die niet eens antwoordden?

Het wil er niet bij mij in, dat dit is, omdat zij 't zendingsbevel niet verstaan. Ik denk, dat 't een soort lakschheid is bij de broederen.

Maar dan toch eene schuldige lakschheid, die ons pijn doet. Of gaat 't misschien enkelen dier Kerkeraden, die niet antwoordden, evenals dien Gereformeerden predikant, van wien de scriba van den Kerkeraad zijner gemeente, toen hij de adressen der Joden zond, schreef: „Tot nog toe is in 't bijzonder voor Joden door den Kerkeraad niet veel gedaan. *Ds. X. voelt niet veel voor Jodenzending.*”

Ik weet, dat deze Ds. X. een ijveraar is op 't gebied der zending. 't Inzicht in het zendingsbevel moet er dus wel bij hem zijn, maar „'t gevoel” voor de Jodenzending is er niet, of althans niet voldoende. Nu weet ik ook, dat deze Ds. X. allermint een „gevoelsmensch” is. Maar, eilieve, waarom moet dan tegenover de Jodenzending het gevoel parten gaan spelen en van den arbeid afhouden? In allen gevalle zijn wij heel blij, dat dat gevoel den Kerkeraad niet weerhield, toch ons de Joodsche adressen te zenden. Mochten er onder de Kerkeraden, die tonutoe zwegen, zijn, die ook met zulke gevoelsargumenten werken, dan hopen wij ten zeerste, voor hen en voor de gemeenten, die onder hun opzicht staan, dat zij tot schuldgevoel zullen komen, dat zij zullen gaan gevoelen, dat dit niet recht is voor God, Die wil, dat wij allen Zijn bevel onvoorwaardelijk gehoorzamen zullen, en die inzonderheid zware verantwoordelijkheid op de ambtsdragers heeft gelegd. En ook van de Kerkeraden, die om andere redenen niets van zich lieten hooren, koesteren wij de verwachting, dat zij ons alsnog hunne medewerking zullen willen verleen, en de door ons gevraagde adressen zenden.

Wellicht zullen er Kerkeraadsliden zijn, die dit Zendingsblad lezen, en bij de rondvraag op hunne kerkeradsvergadering even willen informeer, of vanuit hunne gemeente de gegevens, waarom verzocht werd, zijn verstrekt.

Wij vertrouwen, dat onze klacht, onze eerste, die wij openlijk moesten slaken, gehoor zal vinden!

Voor de broeders en zusters, die „De Messiasbode” geregeld zouden willen ontvangen — wellicht ook, om naar aanleiding daarvan met Joden in hunne omgeving te spreken — zij nogmaals in herinnering gebracht, dat het adres der Administratie is: Mevr. J. A. van der Leeuw—Kraan, Zuidwal 91, 's Gravenhage. De abonnementsprijs is slechts f0.50 per jaar. Reeds tal van meelevenende gemeenteleden namen een abonnement.

's Gr., 19-9-'19.

v. N.

Waar gewerkt wordt.

Na de klacht een roemen!

Toen wij in 1916 onzen arbeid aanvaardden, werd ons o.m. opgedragen, te trachten in die plaatsen, waar veel Joden wonen, de Kerkeraden te bewegen, plaatselijke comité's te stichten, om arbeid onder de Joden te verrichten.

Rijken zegen heeft de Heere op die pogingen gegeven!

Reeds waren er enkele plaatsen, waar de kerken de Joden zending ter hand genomen hadden, n.l. 's Gravenhage, Rotterdam en Zwolle.

En nu zijn er reeds 14 gemeenten in ons vaderland, waar onderscheidene broeders en zusters der Gereformeerde Kerk onder leiding van, of althans in verband met den Kerkeraad, het Evangelie uitdragen onder de Joden.

Het zijn: Amsterdam, Apeldoorn, Arnhem, Gouda, 's Gravenhage, Groningen, Hilversum, Leeuwarden, Leiden, Meppel, Nijmegen, Rotterdam, Zwolle en Utrecht.

In al deze plaatsen zorgt men zelf voor de verspreiding van „De Messiasbode” onder de Joden, die er wonen. Reeds werden in de meeste van die gemeenten openbare vergaderingen gehouden voor Joden en Christenen, die bijna overal ook werkelijk door Joden bezocht werden, die veelal het Jodendom in heftige beroering brachten, en ook wel aanleiding gaven tot het in persoonlijke aanraking komen met Joden.

Vermeld moeten ook nog worden Hoogeveen, Scheveningen en Winschoten, waar wel niet „De Messiasbode” plaatselijk verzonden wordt, maar toch hartelijke medewerking werd gevonden onder de Gereformeerden voor den openbaren arbeid in vergaderingen onder de Joden.

v. N.

Slechts een halve Bijbel.

De Joden hebben slechts een halven Bijbel. Rijk aan heerlijke beloften, maar de blijde tijding, dat deze in Christus alle haar volkomen vervulling ontvingen, wordt er in gemist. De Joden hebben in het Oude Testament wél de schaduwen en de beloften, doch de wonderen der genade, waardoor in de volheid des tijds die schaduwen wezenlijkheid werden, erkennen zij in hun ongeloof en vijandschap niet.

Dat moet ons opwekken tot het gebed, dat de Heere de oogen van vele Joden openen moge. Het moet ons dringen, om het hun aan te zeggen, dat in Christus vervuld is, alles, wat door den Heere aan Abraham is beloofd, wat door Mozes aan Israël is geprofeteerd, en door David zoo heerlijk is bezongen.

J. P. T.

Verantwoording collecten en bijdragen van 16 Juni tot en met 15 Sept. 1919.

Gedeelte Pinkstercoll. Schoonoord f7.50, gedeelte Pinkstercoll. Dieren (1/3) f30.94, Voorst f2.41, Rouveen f77.22½, Zendingcommissie Maassluis f25, gift N. N. Beilen f2.50, Classis Hallum (ged.) f29.40, Schoondijk f10, Zendingbusje Achlum f5, Marum f2.50, Doornspijk f18.40, Elburg f21.65, Ermelo f57.63, Harderwijk f45.94, Hattum f36.02½, Nunspeet f15.02, Nijkerk f62.63, Oldebroek f15.50, Putten f22.57, Weesp f15.09, Gift J. van Schuppen, Veenendaal f10.—, Gift Ger. Jonged. Vereen. „Zie op Jezus”, Marum f3.—, Veendam f2.50, Hindeloopen f3.98, Woudsend f10.12½, Oudega f19.—, Barneveld f10.—, Wapenvelde f3.85, Heerde f11.88½, Apeldoorn f5.—, Epe f4.24½, Dronten f5.—, Tiel f26.39, Rossum f1.30, Z.-Bommel f8.40, Herwijnen f9.—, Poederrooi f1.—, Vuren f1.90, Zuilichem f6.—, Bergen op Zoom f15.97½, Oud Vosmeer f6.—, Rilland f14.96, Krabbendijk f23.55, Poortvliet f8.81, Middelharnis f14.67, Zuidland f36.22, Gedeelte Saldo Class. Zendingdag Warfium f10.—, Middelstum f5.—, Ezinge f43.56½, Haren f34.05½, Hoogkerk f45.29, Kielwindeweer f16.27, Onderdendam f14.64, Sappemeer f43.76, ten Boer f53.—, Thesinge

f33.76, Sauwerd f23.34½, Zuidwolde f38.18, Aderard f65.10, de Krim f31.16½, Gift de Krim f5.—, Zonnemaire f15.11½, Nyemirdum f21.93, Vleuten de Meern f7.—, Gift Wed. Kroese—v. d. Meulen te St. Laurens f5.—, Bedum A. f25.40, Ter Appel f12.—, Emmercompasuum f36.50, 2e Exloermond f11.58½, N.-Buinen f16.68½, N.-Weerdinge f27.94½, Gift N.-Weerdinge f15.—, Musselkanaal f5.—, Onstwedde f31.25, Sellinger f8.54½, Stadskanaal f60.77½, Gift Stadskanaal f4.97, Valthermond 14.88, Vlachtwedde f11.80, Wildervank f46.41, Boerakker f5.67, Enumatil f37.61½, Grootegast f31.25, Grijskerk f20.72½, Gerkesklooster A. f15.43, Gerkesklooster B. f39.16, Kommerzijl f37.81, Kornhorn f5.—, de Leek f21.22, Lutjegast f19.93½, Marum f21.58½, Munnekezijl f39.01½, Niezijl f28.50, Oldekerk f25.—, de Wilp f4.02½, Zevenhuizen f16.74, Zuidhorn f31.22½, Dinteloord f17.51, Drimmelen f6.33½, Fijnaart f20.15, Klundert f49.62½, Moerdijk f8.95, Willemstad f20.45, Alkmaar f34.83½, Zendingbusje M. U. L. O. School Kralingen f15.—, 's-Gravendeel f12.97, Oostkapelle f20.90, Gift B. van Noord te Steenwijk f5.—, Classis Hallum f313.50, Westmaas f13.93.

J. MIEDEMA,
Dep. Quaestor.

Die plaatsen zullen wel spoedig bezet zijn, zijn misschien reeds bezet.

Eerst moet nu bijgebouwd worden de woning voor den dokter, het zusterhuis, het polikliniekgebouw, het lijkenhuis en de barak.

Er is nu reeds voor f46.000 verbouwd en minstens een gelijke som zal nog moeten verbouwd worden. Waarschijnlijk wel voor hooger bedrag, want alle bouwmaterialen zijn ontzettend duur in Indië en stijgen nog maar steeds in prijs."

Over zijn werk schrijft Dr. Flach als volgt:

Het hospitaal werd 15 Febr. 1918 geopend en was al spoedig geheel gevuld.

Het totaal aantal verpleegden bedroeg in 1918: 666. De verdeeling in de verschillende ziektevormen kunt u zien in het hier bijgevoegde Jaarverslag a. d. Inspecteur.

Polikliniek werden behandeld: 3465 patiënten met 13068 consultaties, d.w.z. er werden 13068 adviezen en consulten gegeven. Iedere poliklinische patiënt kwam dus ongeveer 4 maal zich aanmelden ter behandeling. Het aantal recepten, dat in de apotheek van het ziekenhuis werd klaargemaakt bedroeg 14080; (zegge veertien duizend en tachtig), zoodat U begrijpt, dat de apothekers hier nog al wat te doen hebben.

Het aantal gewone verlossingen bedroeg 40; het aantal abnormale verlossingen bedroeg 28, waaronder de zwaarste en moeilijkste gevallen, die zich laten denken. Bij die verlossingen word ik flink terzijde gestaan door de Javaansche vroedvrouw Soepinah, die zelfstandig tangverlossingen uitvoert volgens alle regelen der kunst. U ziet dus, dat er in het vorige jaar heel wat arbeid in ons hospitaal is verricht.

Nu de arbeid buiten; deze is in het afgehoopen jaar zeer zwaar geweest.

Ongeveer Mei, Juni hadden we alhier en in de omgeving een vrij hevige cholera epidemie, wat een massa arbeid gaf, door de daarbij vereischte prophylactische seruminspuitingen, waarvoor duizenden zich kwamen aanmelden. Ook daarbij heeft het Javaansche personeel mij uitstekend geholpen. Toen de cholera plaag wat was bedaard trad de influenza-epidemie op, die duizendtallen Javanen heeft weggemaaid. Door de ondervoeding der meeste Javanen was het sterftecijfer zeer hoog; geheele gezinnen werden weggemaaid. Soms vandaag de vader, morgen de moeder, een paar dagen later de kinderen of omgekeerd. In dien tijd heb ik het verbazend druk gehad; ik maakte dikwijls dagen van 's morgens 5 uur tot 's nachts 1 à 2 uur en legde sommige dagen alleen aan rondrijden 150 K.M. af.

Verschrikkelijk was de ellende, die men te aanschouwen kreeg. Als de menschen

aangetast werden en ze kregen longontsteking er bij, kon men er bijna zeker van zijn, dat ze bezweken. Zoo zijn er duizenden en duizenden te Poerworedjo en omgeving gestorven. En als dokter verkeerde men in die dagen dag en nacht te midden van de meest schrikkelijke ellende en narigheid, wat zeer deprimeerend op de gemoedsgesteldheid werkt. Het is mij nog steeds een wonder; dat ons geheele gezin niet door die ziekte is aangetast, terwijl ik toch steeds te midden ervan verkeerde. Het is kennelijk de hand Gods, die ons bewaard heeft en die tot nu toe steeds de noodige krachten en lust tot den arbeid heeft geschonken.

Kosten.

Wat er tekort komt aan de exploitatie is reeds een heel bedrag.

Ik verzoek u vriendelijk er voorhands op te willen rekenen; dat er per jaar bij de exploitatie ongeveer 6 à 7000 gl. bij moet. Door de hooge prijzen van voedingsmiddelen, kleding enz., stijging van salarissen enz. gaat alles voortdurend de hoogte in, en zie ik geen kans om het hospitaal goedkoop te drijven.

Evangelisatie.

Ds. Netelenbos beschrijft hoe de Evangelisatie in een hospitaal gaat.

Door het alsnog ontbreken van een behoorlijke wachtkamer was er weinig geschikte gelegenheid om de loopende patiënten eens rustig toe te spreken. Timotheüs was niettemin iederen morgen op zijn post, knoopte gesprekken aan, deelde aan wie lezen konden het Javaansche maandblad Mardi-rahardja uit; Chineezers kregen het Maleische blad: „Penaboer" (= zaaier), uitgave van Ds. Tiemersma. Trouw bracht onze oude goero den menschen het Evangelie. En er is altijd wel iemand, die een gesprek over den godsdienst op prijs stelt. Veelal kon Timotheüs niet verder komen, dan hun de bekentenis ontlokken, dat het Christendom sae is, d.w.z. goed; dat ze over het gehoorde gaarne zullen nadenken; maar stereotiep komt dan de slotclausule: „het volbrengen, dat kunnen we nog niet; daarvoor zijn we niet sterk genoeg". Hier onderkennen we de groote verduistering van het religieus bewustzijn, dat van het licht der Schrift vervreemd bleef. Overal leidt dit bewustzijn tot de opvatting van onze verhouding tot God als die van een knecht tot zijn heer. En van het godsdienstig leven als een werken, om de zaligheid als loon te verkrijgen. Dan is 'het kostelijk, Evangelie-prediker te zijn; het „Volbracht", door Christus gesproken, te mogen bekend maken aan wie den vrede hunner harten slechts bereikbaar achten na zeer harden dienst. Doch — men verstaat dit uiteraard niet aanstonds; het Christen-

dom staat in zoo wonderbare tegenstelling met al de overleveringen der vaderen; ook is het niet naar den mensch. Want de Javanees is al even hooggevoelend als wij allen; kent zijn verlorenheid niet uit zichzelf.

Niettemin, het goede zaad werd elken morgen door Timotheüs uitgestrooid. En Kis hield enkele malen in 'de week samenkomsten op de zalen. Zoo was het hospitaal dienstbaar aan zijn zendingsdoel. Verder houdt ondergeteekende geregeld catechisatie met het verplegingspersoneel, dat natuurlijk nog iets meer noodig heeft te weten dan de verplegingkunst alleen. M. i. ligt de groote kracht van ons ziekenhuis voor de Zending, behalve in de geregelde Evangelisatie, niet minder in de wijze, waarop het verpleegpersoneel zijn taak vervult; ik bedoel nu zijn geestelijke taak als vertegenwoordigers van het praktische Christendom. Als ik de waarde weeg, eenerzijds van de rechtstreeksche Evangelieprediking, anderzijds van den invloed, dien het personeel kan uitoefenen, dan weet ik niet aan welke van beide factoren het meeste gewicht te hechten is. We hebben ze beiden dankbaar te waardeeren, tot steeds intensiever krachtontplooiing op te wekken en beiden zooveel mogelijk tot de meest hartelijke samenwerking aan te sporen.

God zegene wat de goeroe's doen! Hij zegene ook de samenkomsten, met het verpleegpersoneel gehouden!

Dr. Flach en ondergeteekende hebben ons vaak afgevraagd, hoe we het ziekenhuis het best aan zijn doel konden doen beantwoorden. Ons beiden leek het zeer gewenscht — wat trouwens ook voor de hand ligt — dat die patiënten, die eenige belangstelling toonden, later in hun desa's worden opgezocht.

Hij zet dan uiteen dat dit laatste nu nog niet kan, wegens gebrek aan personeel. Maar dat zal beter worden. Hij heeft een uitnemmend plan.

Doellah.

Het leek mij dan ook het beste om Doellah, die in December 1918 zijn theologische opleiding aan de school van Ds. Bakker voltooide, geheel af te zonderen voor het hospitaal. Ik hoop, hiermee in uw geest gehandeld te hebben. We zullen eens zien of hij daar genoeg werk in vindt. Het komt me voor, dat er voor een evangelist werk in overvloed te vinden is in het ziekenhuis; doch dan moet hij daar ook de man voor zijn.

Ik heb Doellah aangeraden, eerst zich eens op de hoogte te stellen van de werkwijze, in andere hospitalen gevolgd; en dan advies uit te brengen over de regeling van zijn arbeid, zooals hij zich die dacht. Van zijn reis heeft hij een rapport ingediend, en op grond daar-

van de volgende regeling van zijn werkzaamheden voorgesteld:

Maandag.

8—12, polikliniek en zaal (het zaalbezoek dient dan vooral tot kennismaking met de zieken, vriendschapsbanden aanknoopen, en in particuliere gesprekken het evangelie verkondigen.)

4 uur, uitgaan.

Dinsdag.

8—12, zie boven;

4—5, prediking op de vrouwenzaal.

Donderdag.

8—12, zie boven; 4 uur, uitgaan.

Vrijdag.

8—12, zie boven; 4 uur, uitgaan.

Zaterdag.

8—12, zie boven; 4 uur, uitgaan.

Uit de rapporten, die ik van Doellah krijg, blijkt wel dat er meerdere patiënten belangstelling toonen, en hem uitnoodigen, hen eens te komen bezoeken. Hij heeft nu een fiets gekocht, (natuurlijk na voorschot gekregen te hebben; ik zou er vóór zijn, hem de terugbetaling te vergemakkelijken, want 't is een dienstfiets) en hoopt zich nu in ruimere kring te bewegen. Ik heb hem aangeraden, zooveel mogelijk Timotheüs uit te noodigen om mee te gaan; hij profiteert dan van de ervaring van dien ouderen collega; en in het algemeen: twee zijn beter dan één; ook in geval van gedachtenwisselingen, die wel eens vrij lastig kunnen zijn.

Verder oppert Ds. Netelenbos plannen voor hulp-hospitalen te Geparang, te Djenar, te Temon. Heel goed!

Als Europeesche verpleegster is te Poerworedjo werkzaam Mej. A. van Zanten.

De toeloop van patiënten laat in geen opzicht te wenschen over. Beschikten wij maar over een enkele van die milliarden, die men zoo onbepikt heeft besteed om menschen te doden, wat zouden wij hier mooi werk kunnen doen.

Colportage.

Aanvankelijk had men te Utrecht niet veel verwachting van dezen tak van arbeid. In Maart 1916 schreef men aan den Miss. D. d. W.: „voor een colporteur-krantverspreider staan wij u hoogstens 80 cent toe per dag, dit laatste onder conditie, dat ge hem ontslaat als de resultaten van zijn arbeid teleurstellend zijn.”

En deze antwoordde:

Op het Poerworedjo-terrein gaat de colportage-arbeid aanvankelijk zeer gezegend. 2500 Mardi Rahardja's, 500 Penaboers, meer dan 100 bijbels of gedeelten daarvan, benevens christelijke boekjes worden elke maand verspreid. Een man is speciaal aangesteld voor colportage-arbeid. Zijn naam is Prawira (hetwelk beteekent: held). De andere helpers

doen, voor zoover hun werk dit toelaat, ook aan colportage-arbeid. Veel kunnen zij er echter niet aan doen. Gaarne zou ik daarom uwe toestemming ontvangen, om naar behoefte colporteurs aan te stellen. Voorloopig een viertal. Dadelijk zal dit wel niet kunnen gebeuren; ik moet de rechte menschen voor dit werk nog vinden. Heb ik echter uwe goedkeuring, dan kan ik, wanneer ik een geschikt man vind, hem dadelijk aanstellen, en beloop ik niet de kans, dat hij, doordat in elk bijzonder geval de goedkeuring van den Kerkeraad moet gevraagd worden en dit veel tijd kost, op een der andere terreinen gaat werken.

Dit werk beviel en werd uitgebreid. In 1917 heette het dienaangaande:

Van de Mardi Rahardja worden thans per maand 4000 exemplaren verspreid. Door elkaar worden per maand 100 bijbels, gedeelten ervan, christelijke boekjes etc. verkocht. Vijfhonderd Penaboers brengen elke maand aan de Chineezzen op ons terrein het Evangelie. In de maand September zijn door Thomas enkele desa's in de buurt van Poerworedjo bezocht, waar nog nooit (volgens het zeggen van die menschen) een goeroe christen geweest was. Aanvankelijk met gunstig resultaat, velen luisterden naar de Evangelieverkondiging van onzen helper. Allerlei eigenaardige vragen worden gesteld. Ik zal u over eenigen tijd een uittreksel geven uit de rapporten, die mij geregeld door de helpers, die de desa's ingaan, gebracht worden.

Het aantal goeroe's met dit werk belast krom nog niet. Maar wij hebben gezien dat ook in het hospitaal bladen werden verspreid.

Het Petronella-Hospitaal.

„Dr. Scheurer's Hospitaal". Het 23ste Jaarverslag dezer vereeniging is verschenen. Uit de verantwoording blijkt, dat de Kerkeraad der Geref. Kerk van Amsterdam van deze vereeniging in het afgelopen jaar de som ontving van f 7983.76½. Het bestuur wekt in het verslag op, om in overeenstemming met de nieuwe eischen en de nieuwe noden, met verdubbelden ijver te arbeiden. Deze aansporing geschiedt niet zonder reden. Want wat zien we? Als we de inkomsten van de laatste jaren vergelijken met die van een 15 jaar geleden? Een langzame en zekere achteruitgang der inkomsten. Hoe komt dat? Waarom kon 1903 meer dan f 11000.— bijeen brengen, terwijl 1918 de f 8000.— nog niet haalt? Omdat onze liefde verkild is? Omdat onze eigen behoeften grootter zijn geworden? Omdat er zooveel nieuwe zaken zijn, die onzen steun vragen?

Het bovenstaande knipte ik uit de Standaard.

Het antwoord op deze vragen is niet moeielijk. Sedert 1903 hebben de meeste kerken een eigen hospitaal geopend en dat kost enorm veel. Ongeveer f 10.000 boven de gouvernementssubsidie.

Geen wonder dat er hier en daar niet veel nieuwe leden voor de vereeniging „Dr. Scheurer's hospitaal" worden gewonnen.

Toch gaat dit verkeerd. Het hospitaal te Djokja heeft Centrale beteekenis. Hier worden de helpers opgeleid, die de geneesheeren ter zijde staan. Ware Djokja er niet dan zou elk hospitaal een hoogere rekening thuis krijgen.

Men blijve dus deze vereeniging steunen.

H. D.

Korte Berichten.

L. G. WEISZ.

Met groot leedwezen ontvangen we het overlijdensbericht van den heer L. G. Weisz, Commissair in Effecten te Amsterdam. De heer Weisz was reeds geruimen tijd lijdende; het scheen in het laatste jaar dat we het kwaad te boven waren; maar de krankheid openbaarde zich opnieuw en maakte nu 9 Sept. snel een einde aan zijn arbeidzaam leven.

Sedert 1899 was hij tweede quaestor van de Gen. Kas van de Zending van de Gereformeerde Kerken. Hij administreerde zonder eenige vergoeding alle gelden, die inkwamen, en leefde in dien arbeid met geheel zijn hart.

Zijn begrafenis werd namens Deputaten der zending bijgewoond door Ds. W. Breukelaar, onzen eersten quaestor. We verliezen veel in hem; zijn nagedachtenis blijft in eere. Trooste God de weduwe, die wel 't zwaarst door dit sterven getroffen wordt.

BUSJES.

a. Er zijn weer knikkertjes; maar ze kosten f 3.—;

b. Blikken busjes zijn er ook nog; ze kosten 10 f 1.30; 5 f 0.80; 1 f 0.23.

a en b zijn uitsluitend verkrijgbaar tegen toezending van een postwissel, bij Mej. S. Hania, Emmalaan 11, de Bilt (Utr.).

Men plage mej. Hania niet, door ze zonder postwissel aan te vragen. Haar instructie is zeer bepaald, ze mag alleen verzenden na ontvangst van een postwissel.

c. Papieren busjes à f 1.— per tien en

losse teksten a f0.90 per 100 worden gezonden door G. M. Feij, Burg 109, Middelburg, alleen na ontvangst van een postwissel.

Theelood, Postzegels enz.

Ontvangen van W. Bakhuizen te Den Dolder 119.000 postzegels, netjes soort bij soort in pakjes van 100 en 1000 en een partijtje theelood, zilverpapier, oud koper, capcules enz.

De heer W. v. Buuren te Rotterdam kan zich niet meer belasten met het ontvangen van Theelood, Postzegels enz. Ik zoek voor hem een plaatsvervanger. **Men zende in geen geval deze dingen aan mij.** Ik heb er tijd noch plaats voor.

Ik ontvang van hem de afrekening f8.03. Onze dank voor zijn zorg.

H. DIJKSTRA.

Als plaatsvervanger treedt op de heer P. J. Schreuder, Noordplein 39c, Rotterdam.

Gelieve alles rechtstreeks aan hem te zenden.

Tj. Mobach.

Onze broeder Mobach, die straks als Hoofd van de normaalcursus naar Pajeti op Soemba zal vertrekken, zoo de Heere wil, bericht dat hij is ondertrouwd met Klasina v. d. Kouwe en dat hun huwelijk 23 Sept. is bevestigd.

Naar Indië.

De heer W. de Vries, Accountant te Weltevreden, plaatst in de Standaard van Donderdag 11 Sept. een breed, zeer belangrijk, stuk over administratieve betrekkingen in Indië. Hij verklaart zich bereid flinke jonge menschen inlichtingen te geven, als ze hem breedvoerig schrijven. Hij besluit zijn schrijven als volgt:

„Ik durf iedereen, die met het bovenstaande rekening houdt, aanbevelen om naar Indië te gaan, indien hij althans weet, hier eene voor hem passende betrekking te zullen vinden.

Indië is het land voor ons Nederlanders, dat aan jongelieden, met energie en werklust begaafd, mooie vooruitzichten biedt. Zij, die in Nederland niet werken willen, moeten niet naar Indië komen in de meening dat het hier lui-lekkerland is.

Neen, er moet hier gewerkt, hard gewerkt worden.

Verschiedende tijdschriften vermelden geregeld welke betrekkingen bij het Nederlandsche Indische Gouvernement te vervullen zijn.

Eenige daarvan wil ik thans noemen. Adjunct-boekhouders, vereischte diploma Fe-

deratie of Verg. voor leeraren. Aanvangsalaris f250, eindsalaris f350 per maand.

Boekhouders, diploma H. B. S. of M.U.L.O., zelfde praktijk diploma en eenige jaren practische werkzaamheid. Aanvangsalaris f350, eindsalaris f500 per maand.

Hoofdboekhouders, zelfde diploma's als voor boekhouder, ongeveer 30-jarige leeftijd en veel practische ervaring. Aanvangsalaris f500, eindsalaris f700 per maand.

Adjunct-Gouvernements-Accountant, zelfde diploma's als boekhouders. Aanvangsalaris f250, eindsalaris f500 per maand.

Het komt meermalen voor dat personen uit den handel mij vragen naar administratief personeel.

Gaarne ben ik bereid, degenen, die inlichtingen wenschen te ontvangen te antwoorden, mits hunne brieven alle gegevens bevatten, welke noodig zijn om mij omtrent hen een oordeel te vormen.

Voor verschillende opleidingen geeft het gouvernement studiebeurzen. Men vrage inlichtingen aan het Departement van Koloniën.

Ik stel mij voor successievelijk op verschillende betrekkingen in Indië de aandacht te vestigen.

Liederijke verpleging door Christen-Javanen.

Men schrijft aan de Javabode:

Bij de verpleging van de slachtoffers der Kloet-uitbarsting wordt op prijszenswaardige wijze hulp verleend door het Javaansch verplegingspersoneel uit het Zendingsziekenhuis te Modjowarno.

De aldaar gevestigde zendeling-arts, dr. G. Roijer, gesteund door een aantal verplegers en zuster Hulsebos met haar staf inlandsche verpleegsters hebben de leiding op zich genomen van de verzorging der tallooze gewonden, die ondergebracht zijn in de lokaliteiten van de Normaalschool te Blitar, daartoe door den directeur, den heer Boschwinkel, welwillend afgestaan. De gedachte om aldaar een tijdelijke ziekenverpleging te vestigen is uitgegaan van dr. Pilon, maar is door dr. Roijer, mevrouw Roijer en zuster Hulsebos in korten tijd met krachtige hand tot uitvoering gebracht.

In de slaapzalen der Normaalschool liggen nu in lange rijen de ongelukkigen met vreeselijke brandwonden, die tot nog toe onverzorgd waren. Sommigen hebben gebroken ledematen, waarschijnlijk getroffen door gloeiende stenen en hevige brandwonden op de borst. Het is zwaar verplegingswerk, daar men zich in deze geïmproviseerde ziekeninrichting met velerlei zaken moet behelpen. Niettegenstaande dit, is de stemming onder het personeel zeer opgewekt.

De verplegers en verpleegsters gaan met voorbeeldige toewijding stil hun gang en toonen eenig besef te hebben van het leed, dat door hun volksgenooten geleden wordt. Het werk, dat aldaar door de Javanen verricht wordt, heeft beteekenis voor het aankweeken van altruïsme en is tevens het bewijs, dat de Christen-Javaan niet alleen door-het-schenken van giften zijn hulp verleent, maar door daden van dienende liefde zijn eigen volk tot heil wil zijn.

Zuster M. W. Lock.

Zuster Lock is 26 Sept. in tamelijken welstand te Amsterdam aangekomen. Ds. Dijkstra haalde haar af. Haar adres is de Lier.

Candidaat A. Pos.

De Heer A. Pos, Cand. a. d. Vrije Universiteit, heeft het beroep van Amsterdam voor Solo aangenomen.

Zusters voor Soemba.

De Dep. voor Soemba hebben benoemd de zusters H. Clevering te Rotterdam en H. Tibben te Amsterdam.

Wanneer deze zusters medisch zijn goedgekeurd, zullen ze met de eerste gelegenheid D.V. naar Soemba vertrekken.

Kerkbouwen.

Dr. B. J. Esser schrijft van de zendingspost Adiredjo, op zijn terrein.

„Ook de gemeente te Adiredjo toont meeleven en activiteit. Zij zijn daar nu druk aan het steenen bakken voor hun Kerk. Ook de bamboe leveren zij zelf. En als het straks tot het bouwen komt, spraken zij af, dat ieder Christen, die meewerkt zich te vreden zal stellen met een dagloon van 12½ ct. inplaats van het gewone loon van een kwartje.

„De school in Adiredjo werd met Januari geopend en telt nu ongeveer 50 leerlingen. Voor een begin zeer bevredigend. Zij is echter nog in een huurhuis. Zoo spoedig subsidie is toegestaan, hopen wij een flink gebouw daar op te trekken.”

Groote vergadering te Poerbolinggo.

Dr. B. J. Esser, die nu tijdelijk voor de gezondheid, inzonderheid ter wille van Mevrouw, te Wonosobo woont, schrijft over een groote vergadering als volgt:

„Ook dit jaar hebben wij wederom onze groote vergadering gehouden van Christenen van heel ons zendingsterrein te Poerbolinggo op Hemelvaartsdag. De bijeenkomsten slaagden uitnemend. Wel was 't een groot gemis dat de vrouw van den dominee er niet bij

aanwezig kon zijn. Aangezien wij toen reeds naar Wonosobo verhuisd waren, was 't huis zoo goed als leeg en kon dies gemakkelijk in de pastorie plaats gevonden worden voor de voeding der gasten. Dit geschiedde anders in de kerk op matten; waarop het gehoor ook onder de bijeenkomsten zat. Dit jaar konden de banken in de kerk blijven en waren de matten, waarop de maaltijden werden aangericht, in de pastorie uitgespreid. Het echtpaar van Proosdij luisterde de bijeenkomsten op door hun tegenwoordigheid. Jonathan van Wonosobo sprak nuttig voor het Javaansche en Chineesche gehoor en interessant voor de Hollanders over bijgeloofige gebruiken. Birman onze nieuwe Evangelist (sedert Januari) van Oost-Java, sprak over evangelisatiemethoden aldaar. En ik vertelde van mijn Sumatrareis van het vorig jaar.”

LEESTAFEL.

Op reis met den Zending. Vier Zendingsverhalen voor kinderen. — Zendingstudieraad den Haag.

Goede verhalen. Men zal ze op school en Zondagschool met genot vertellen.

Ons arsenaal. De Ethischen en de Heilige schrift, door Ds. H. C. v. Brink te Dieren. — Zutphen, J. B. v. d. Brink.

Eenvoudig en goed.

Menigerlei Genade. Wekelijksche leerredenen onder Red. v. Dr. J. C. de Moor en Dr. B. Wielinga. — J. H. Kok, Kampen.

Goede preeken, ook voor jongeren, zelfs voor hen, die meenen het beter te weten.

Onkeltje, door A. v. Hoogstraten—Schoch. — J. H. Kok, Kampen.

Dat is lief verteld, bevat ook wel eenige leering. Maar van deze schrijfster had ik verwacht, dat zij de zending ter sprake zou brengen.

De Lendenen omgord. Bijbelsch Dagboek, door J. J. Knap Cz. — J. H. Kok, Kampen.

Afl. 7 van de tweede druk verscheen. Ik lees dit dagboek reeds ter derden male elk dag met stichting. Zeer aan te bevelen.

Kaart van Magelang.

Ds. G. Goris te Zevenbergen teekende een kaart van het Zendingsterrein Magelang en gaf die uit. Het teekenen is een zeer voor-

naam werk, het teekenen van een juiste kaart is een zeer zorgelijk werk, maar het uitgeven van een zendingskaart is een waagstuk. Laten allen dit verstaan en Ds. Goris helpen door deze schoone kaart te koopen. Zij verdient een goede aanbeveling. De prijs is f 1 (met 't oog op de hooge kosten toch laag gesteld!) Voor porto en verpakking wordt f 0,25 in rekening gebracht, voor wie de kaart van zijn adres wenschte te ontvangen. Wie in Noord-Brabant of Zeeland de kaart door tusschenkomst der Prov. Deputaten wil ontvangen, deele dat aan den Deputaat zijner classis mede. Dan worden zij ter gelegenheid der classisvergadering zonder portkosten uitgereikt.

De kaarten worden niet opgeplakt verzonden, tenzij dat verlangd wordt, tegen vergoeding der kosten van het opplakken. Maar verstandiger is dat ieder ze zelf laat opplakken om beschadiging door de verzending te voorkomen.

H. D.

Het gevaar voor ontvorming van de Gereformeerde Kerken wegens clericalisme en „de critiek der Jongeren”, door G. G. Gijben, 's-Hage. — Leiden, Buurman en de Kler.

Deze brochure heb ik met veel aandacht gelezen en wat het tweede deel betreft ook met instemming, en ik hoop dat vele ouden en „jongeren” mijn voorbeeld zullen volgen.

Tombo, het Soendaneesje, door Aletta Hoog. Leesboek voor school en huis. — H. ten Brink, Arnhem.

De tweede herziene druk van dit goede boekje mag ik aankondigen. Er valt veel uit te leeren aangaande land en volk van West-Java.

Giften voor de Zending.

Ontvangen van de Generale kas der Zending.
Uit het busje van de kinderen der Christ.

School te Voorburg f10.50. Door Ds. J. P. Tazelaar uit het busje der Christ. bewaarschool te Weesp f2.50. Door Kr. Bouman van de Knapenvereniging Samuel te Pernis f13.40. Door R. E. Visser van de Geref. Kerk tt Hijlaard f30.50. Door E. C. Woltuis te Bloemendaal uit een busje f2. Door D. Agema uit het „Nikkertje” der Christ. school te Ureterp f5. Door Mej. Chr. Melse 50 halve centen verzameld door Jacobus Steketee Mz. te Nieuwdorp f0.25. Door S. Abbema uit het „Nikkertje” van de schoolkinderen te Schetens f32.59 en van S. v. 't Zet van verkocht regenwater f1.50 te zamen f34.09. Door Mej. C. v. Triel van de kinderen der Christ. school te Lexmond f5.90. Door Ds. H. Dijkstra van J. Oostenbrink te Wezep uit het „Nikkertje” f20 en van N. N. te N. f10 te zamen f30. Door Ds. A. H. v. Minnen te 's-Gravenzande 10 pCt. van de ontvangsten voor de Zending in de Classis Den Haag over 1918 f526.37. Door Mej. M. Boers van de kinderen der Geref. school te Rinsumageest f4.55. Door J. Bouma uit het schoolbusje te Hemelum f1 en f2 te zamen f3. Door Ds. E. Schouten 10 pCt. van de ontvangsten voor de Zending in de Classis Woerden over 1918 f200. Door D. Agema uit „Nikkertje” der Christ. school te Ureterp f5.

Zaandam, 22 Sept. '19.

W. BREUKELAAR.

Ontvangen voor de Zending te Djocja en Solo.

Van de Geref. Kerk te Oostzijde f162.25 en voor het te kort Med. dienst f150. Van de Geref. Kerk te Haarlem f700. Van idem te Sloterweg f51.81. Van idem te Beverwijk f47.60. Van idem te Velsenoord f41. Van idem te Velsen f50 en voor het te kort Med. dienst f50. Van idem te Wormerveer f45. Van idem te Wormer Pikstercoll. f20.87 en bijdrage f30. Van idem te Bloemendaal f200 en voor het te kort Med. dienst f118.69. Van idem te Westzaan voor het te kort Med. dienst f25.76. Opbrengst netto class. Zendingdag te Haarlem f130. Door Mej. W. Graaff van de schoolkinderen te Krabben-dam f5.50. Van de Geref. Kerk te Zandvoort Pinkstercoll. f115.58,

Zaandam, 22 Sept. '19.

W. BREUKELAAR.

Het abonnementsgeld van 1919 te zenden aan den Uitgever.

De prijs voor Kerkeraden en Vereenigingen, die 4 ex. en daarboven ontvangen, 5 cts. per nummer; welk bedrag per 3 maanden wordt tegemoet gezien.

Particulieren die 1 tot 3 ex. ontvangen, betalen per Jaargang, franco per post, 66 cts. Ex. op beter papier f 1.25 per jaar.

De contribuanten van de Ned. Geref. Zendingsvereniging, waarvan Penningmeester is de heer L. Berk, Heerenmarkt 5, Amsterdam, ontvangen het „Zendingsblad” gratis.

J. ZOMER, Uitgever.

J. ZOMER — ELECTR. DRUKKERIJ „VADA” — WAGENINGEN.

ONESIFORUS-BANK

UTRECHT.

Verstrekt **BOUW**-Kapitaal tegen zekerheidsstelling
aan **KERKEN, SCHOLEN, STICHTINGEN.**

Geeft uit $4\frac{1}{2}\%$ 10-jarige Obligaties in stukken
van f 1000.—, f 500.—, 250.—, f 100.— 50.—.

Inlichtingen verschaft de Directie,
Nieuwe Gracht 69, Utrecht.

EET VOLLENGA'S HEERLIJKE
CHOCOLADE en BONBONS.

Uitsluitend prima qualiteiten.

WEDERVERKOOPERS VRAAGT PROEFZENDINGEN.

N.V. Chocoladefabriek Joh. Vollenga & Co., Breda.

N. J. Lankhout & Zoon
Sneek.
Zegens, Suikergoed
Schakels, Verschoff-artikelen.

DISPONIBEL.

N.V. Papierfabriek „Goudenhoef” Eerbeek.

Dir.: FRITS N. DE CHARRO VAN KEMPEN

Levert eenzijdig gesatineerde Pakpapieren

bij minstens 500 a 1000 K.G. Teleph. EERBEEK No. 1

Hôtel-Rest. „DE HOOP”

Warmoesstr. 158. Tel. 9132 N. Amsterdam.

Logies f 0.50, f 0.60 en f 0.75.

:: Diners vanaf 50 cent. ::

Aanbevelend, A. L. ALDENKAMP.

Christelijk Internaat Wilhelmina, te Zeist,

neemt niet meer dan 20 leerlingen. Daar-
door kunnen ouders verzekerd zijn, dat
voor hun kind alles gedaan wordt, wat
eenigszins mogelijk is.

J. POPPES Jzn., Hoofdonderwijzer.

„NUMERALPH” BRIEF OPBERG-SYSTEEM

Een beproefd systeem, waarvan duizenden tot
volle tevredenheid in gebruik.

L. FLES & Co.

AMSTERDAM, ROTTERDAM,
DEN HAAG - ARNHEM
GRONINGEN - UTRECHT
SOERABAJA.

NU PLANTEN!

Zoo u succes wilt hebben plant dan
deze of volgende maand uw vrucht-
boomen. Groote voorraad kernegezonde
boomen als **Pyramiden** en **Stam-**
boomen, Bessen, Aardbei-
planten, Tuin- en Hegplant-
soen.

Billijke prijsopgaaf op aanvraag.

A. M. EERDSMANS, Boomkweeker,
NAARDEN — BUSSUM

DISPONIBEL.

Het Beste, Goedkoopste en meest Solide adres voor Zaden, Bloembollen en Planten
is L. STASSEN, HILLEGOM. - Vraagt Prijscourant welke franco wordt toegezonden.

PEEK & CLOPPENBURG

Grootste Heeren-en Jongeheeren KLEEDINGMAGAZYNEN

In alle voornamen plaatsen

LEVEN- en ONGEVALLENVERZEKERING

DE AMSTERDAMSCH

AMSTERDAM: Tijdelijk adres: HEERENGRACHT 414.

Directie: Jhr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN Jr., Jhr. J. DE SAVORNIN LOHMAN,
Mr. J. C. L. VLAANDEREN.

Bij J. H. KOK te Kampen is verschenen de

**5^e geheel herziene
druk van**

HET HUWELIJK

DOOR

Dr. A. DUPONT

Geneesheer-Directeur te Ermelo.

Een uitnemend boek voor Gehuwden en Verloofden, met geneeskundige wenken, nuttige raadgevingen en ernstige waarschuwingen, waarvan in korten tijd reeds de VIJFDE DRUK is verschenen. Door de gansche Chr. Pers dringend aanbevolen. Prijs ingenaaid f 2.50, gebonden f 3.25, (met 5 pCt. crisistoeslag). Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den uitgever J. H. KOK te Kampen.

Vraag uitvoerig prospectus.

Inlichtingen omtrent de

N. C. V. Spaarbrieven

worden gaarne verstrekt door:

DE HOOFD-INSPECTIE, Oosteinde 30, te Amsterdam.

C. BEZEMA, Poolmansweg 256, Lonneker.

J. HEINEMAN, Mauritslaan 32, Hilversum.

H. S. VAN HOUTEN, Vlooswijkstraat 62, Terneuzen.

J. A. JAEGER, 's Gravenhekje 6, Amsterdam.

A. LAKERVELD, Nude 177d, Wageningen.

L. VAN WESTERING, 2e Helmersstraat 12 huis,

Amsterdam.

G. K. ZELDENRUST, Noord, Warns.

INHOUD: De Heere hoort mijne stem. — Brieven naar Antiochië. — Solo. — Gereformeerde Kerk te Bandoeng. — Korte Berichten. — Leestafel. — Giften.

De Heere hoort mijne stem.

Ik heb lief, want de Heere hoort mijne stem, mijne smeekingen.

Psalm 116: 1.

De heiden wendt zich in nood en zorg tot zijne afgoden. Hij heeft ook zijne wederwaardigheden en rampen in het leven. Zijne dagen en tijden van benauwdheid. Ook bij hem is het wel, gelijk bij ons, in bange dagen: Duizend zorgen, duizend dooden kwelen mijn angstvallig hart. De ziel schier overstelpst door groote zwarigheên.

Hij tracht dan o.a. bij zijne afgoden hulp en uitkomst te vinden. Voor die afgoden knielt hij neder en vraagt om troost en bevrijding. Doch zij kunnen hem geene toevlucht zijn in smart. Jesaja sprak er al bij herhaling van in zijne profetie: De ééne helft van een stuk hout wordt door den mensch verbrand; hij ontsteekt het en bakt er brood bij; en hij warmt er zich bij en zegt: Ha, ik ben warm geworden, ik heb het vuur gezien. En het andere stuk van het hout maakt hij tot eenen god, tot zijn gesneden beeld; hij knielt er voor neder en buigt zich en aanbidt het en zegt: „Red mij, want gij zijt mijn god”. De houten afgod kan echter niet ter hulpe komen. „Daar staat hij; hij wijkt van de stede niet, ja roept iemand tot hem, zoo antwoordt hij niet, hij verlost hem niet uit zijne benauwdheid.” (Jes. 45 en 46).

En zooals het in de dagen van Jesaja en ook vroeger reeds was, zoo was het ook later steeds en is het ook nu nog. Een afgod is geen God; hij merkt niet, want hij kan niet merken op de stem der smeekingen. Hij is een ijdel en nietig ding, dat niet hooren kan en niet verhooren. „Ooren hebben zij, maar hooren niet.”

Evenmin als de Baäls-priesters ten tijde van Elia antwoord kregen van Baäl; hoe zij ook riepen en kermden met luider stem: o Baäl, antwoord ons,

er was „geene stem en geen antwoorder”; evenmin geven nu de afgoden eenig troostwoord op het noodgeschrei van wie hen aanroepen. Van de afgoden is daarom nooit eenige hulp te wachten. „Zij kunnen geen kwaad doen, ook zoo is er geen goedgevoelen bij hen”. (Jerem. 10 : 5). Zij verlichten den druk van het angstig hart niet. Zij nemen de onrust niet weg. Zij laten geen licht stralen in de bange duisterheiden.

Er gaat nooit ook maar eenige vertroosting van hen uit.

Zij verruimen het benepen hart nimmer een ziertje.

Als wij daaraan denken, dan verstaan wij al weer heel spoedig hoe ook daarin de beklagens-waardige, de diep-teleurstellende, de *telkens weer* diep-teleurstellende-toestand van den heiden uitkomt.

Hoe ongelukkig, hoe ellendig is de mensch geworden door zijne breuke met, door zijn afval van God.

Hoe heerlijk is het daartegenover wat de vrome in Psalm 116, door Gods genade over hem, nog weer ervaren had!

Die was ook in grooten nood geweest. Er staat niet bij in het begin van den Psalm dat het David is geweest, doch het is zeer wel mogelijk. In elk geval, de dichter had het bang gehad. O zoo benauwd. Hij lag als gekneld in de banden van den dood, die voor oogen scheen. De hel had hem al schier verslonden. Hij dacht: ik ben weg; het is met mij gedaan.

En zag hij op zijne onwaardigheid, nu, hij had het wel verdiend, dat het zoo met hem ging. Het zou onverdiende gunst zijn als hij gered werd. God moest hem dan „genadig” zijn. Wat had hij toen gedaan?

Het allerbeste, allernoodzakelijkste, dat wij in zulke aangrijpende tijds-gewrichten kunnen en moeten doen is: God aanroepen. Hij had zich ook tot den Heere gewend. Hij kende Hem en nam nu zijne toevlucht tot Hem slechts met een kort gebed; doch met een kort gebed, dat geheel overeenkomstig de behoefte was en daarom zoo bijzonder geschikt. Hij bad: „Och, Heere, bevrijd mijne ziel.” En hij bad dat in ootmoedig, kinderlijk, vast geloofs-vertrouwen, want zegt hij later: „Ik heb geloofd, daarom sprak ik”.

En wat had zijn God toen gedaan?

Zijn God *kon* helpen. 't Was een Almachtig God.

Zijn God *wilde* ook helpen. Was ook een hem genegen God. Hij neigde het oor tot hem. Hij hoorde zijn stem. En Hij redde hem uit al zijne angsten en noden.

En nu is hij zoo verlegen onder de weldaden, die de Heere hem bewezen had; de hem geboden redding was hem zoo'n groot wonder, dat hij niet weet hoe hij Zijn' getrouwen Heere ook maar eenigszins op de rechte wijze zal verheerlijken en roemen. In vers na vers wordt de Heere in het laatste deel van den Psalm groot gemaakt. En in het begin van zijn' lofzang vertelt hij al aanstonds, tot lof en roem des Heeren, dat de Heere *zijne stem had gehoord*. Wat was hem dat eene verruiming geweest, dat de Heere acht had gegeven op zijn roepen; naar hem geluisterd had en dies zijne banden had losgemaakt zoodat hij nu weer voor het aangezicht des Heeren wandelen mocht in de landen der levenden.

En hij bezingt dat alles met zoo grooten nadruk, opdat hij Gods kinderen, die dien psalm onder de oogen kregen, daardoor als 't ware grootelijks opwekken zou om ook maar tot den Heere de toevlucht te nemen als het hun bange mocht worden. Want, Zalig hij, die in dit leven, Jacobs God ter hulpe heeft; Hij, die door den nood gedreven, zich tot Hem om troost beeft; Die Zijn hoop in 't hachlijkst lot, vestigt op den Heer zijn God.

Nog hoort Hij hunne stem.

Nog redt Hij de zielen van den dood, de oogen van tranen, de voeten van aanstoot.

Nog schenkt Hij hulp, nog redt Hij keer op keer.

Hebt gij zelf ook niet gedurig ondervonden: Hij heeft mij in angstvallig-heen gehoord en geantwoord en gered?

Zeker, de Heere antwoordt niet altijd dadelijk op het roepen van de Zijnen. Lang moeten zij Hem soms in hunnen druk verwachten. Wij denken dan wel eens: Mijn weg is voor den Heere verborgen. En als Satan er dan bijkomt en zegt: Waar is nu uw God? wat kan het dan soms angstig benauwd zijn in de ziel. Waak op o God! Houd u niet als doof van mij af! Leen mij toch, een toegenegen oor, o Jacobs God, geef mij gehoor, wordt het dan wel. Zelfs kan het in tijden van geestelijke verlating wel eens over de lippen komen: „Mijn God, ik roep des daags, maar gij antwoordt niet, en des nacht, en ik heb geene stilte” (ik krijg geen rust, omdat gij niet antwoordt). Bidden zij dan maar een doorworstelen met God; een sterk aanhouden bij den Heere; een aanloopen van onzen God als een stroom, of Hij toch hooren wil; Heer, neem mijn gebed ter oore; wil naar mijne smeekstem hooren; Merk, naar uw goedgunstig heen, op de stem van mijn gebeén.

En hoezeer verheugd is straks het hart als de Heere dan weer merken laat, dat Hij hoort; ons toont dat Hij zich ontfermt op het gebed; en ons soms overduidelijk doet zien: Ik ging U niet voorbij; ik hoorde uwe stem wel altijd; doch het was nu eerst de bekwame tijd om U te bevrijden en in de ruimte te doen gaan.

Laten wij dus maar tot den Heere blijven vluchten, op Hem het oog blijven houden. Hem ook blijven vertrouwen bij ons bidden. Hij is bewogen met het lot der Zijnen. Hij hoort nog zoo gedurig hunne stem. En redt hen nog zoo telkens weer uit. Laten wij in nood maar niet te veel aan de menschen zeggen: zeg maar veel aan den Heere in uw bidvertrek.

Ook al is de uitkomst soms eene andere dan door den bidder zelf begeerd of verwacht is geworden, die uitkomst zal niet falen.

En meteen wordt dan telkens nog weer beter verstaan dat een teeder, aanhoudend gebedsleven ook een rijk gezegend, troostvol, menigmaal zeer verrassend leven is.

En wat der zending aangaat, ieder die zich met dezen arbeid bemoeit en er eenigszins in leeft, zal zelf gedurig weer herhalen in zijn gebed: Uw Koninkrijk kome. Een van de groote zendings-mannen in Duitschland had die bede onder zijn portret geschreven; en daarom laat zich ook zoo gemakkelijk denken dat ze als in zijn hart was geschreven; dat ze in dat hart leefde en elken dag uit zijne ziel opging als reukwerk voor Gods aangezicht. Hij geloofde ook zoo vast; De Heere hoort mijne stem, ook als ik bid om zegen op het werk der zending.

En kan ook de zendings-arbeid niet vooral daartoe dienen dat den heiden duidelijk gemaakt worde: Gij moet uw bidden tot de afgoden varen laten; uwe uitkomst niet zoeken bij hen; redding van de nooden der ziel en van de zorgen in het leven is te vinden bij den levenden God in Christus; zoek den Heere, terwijl Hij te vinden is; roep Hem aan terwijl Hij nabij is. Beschaamd zullen worden, die heil verwachten van hunne beelden; maar die den Heere verwachten zullen niet beschaamd worden. Wie op Hem blijven hopen, hebben niets te vreezen. Hij redt hen uit al hunne nooden. Door Zijn eigen Geest tot bidden gedrongen spreken zij hunne behoeften uit voor Zijn vaderhart; en Hij toont hun nog telkens weer dat Hij het gebed hoort. En de geloovige, heilbegeerige, straks verhoorde aanroeper van Zijn Naam, uit welk volk ook, zal met dankerkentenis kunnen verklaren: Ik heb het zelf ondervonden, ik weet dat het waar is:

Hij, die het al kan zien en hooren,
Merkt op de stem van mijn gebed.

Brieven naar Antiochie.

Gel.! We hebben in de week van 14—17 Oct. te Utrecht een zendingsweek beleefd, zooals er niet vele voorkomen. Trouwens de uitwendige omstandigheden werkten niet mede om ons feestelijk te stemmen. We vergaderden in het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen en daar vindt men midden in 't gebouw, omringd aan alle zijden van zalen en zaaltjes, een zaal die van geen enkele zijde behalve van boven licht ontvangt uit de eerste hand. Den geheelen dag genoten wij de heerlijkheid van het electrisch licht en vergaten op die manier alle dingen, die buiten zijn, ten minste daar was het op aangelegd. Voorts was het er koud, de kachels, die bestemd waren om het gebouw te verwarmen, zwierven met pijpen en al door de gangen, alsof ze ons sarren wilden. Als derde middel om onze stemming te dempen diende de ledige zaal. Ik zou een onwaarheid zeggen. De zaal was niet ledig. Er stonden — ik heb ze niet geteld — omtrent 500 stoelen, en ik denk dat we elk tien stoelen voor ons gebruik hadden.

Den avond van 14 Oct. heb ik niet meegemaakt. Toen werd de tentoonstelling geopend en sprak Ds. Joh. Rauws. Ik kwam Woensdag-morgen en hoorde Dr. J. W. Gunning, die pas een reis naar Indië achter den rug heeft, over het *Inlandsch Christendom*. Hij sprak zeer eenvoudig en bevattelijk en vertelde ons vele aardige bijzonderheden van de Inlandsche Christenen. Ik kan u aanraden de lezing, als die gedrukt wordt, te koopen, het is mij onmogelijk er veel van te vertellen. De inlandsche Christenen hebben wel eenige overeenkomst met onze vaderlandsche Christenen; er zijn goeden en kwaden onder en zelfs de goeden hebben nog hun kwade buien. De meesten achten zichzelf beter dan den ander, precies anders dan Paulus van de Filippenzen wenschte (Phil. 2 : 3). Het was donker en koud.

Des namiddags sprak Ds. Rauws. Hij gaf op meesterlijke wijze een beknopt overzicht over de zending der twee laatste jaren in Oost en West. Na hem kreeg de vroegere zendingsconsul, Baron van Boetzelaer het woord. Er kwamen nu wat meer mensen binnen, zoodat elk onzer niet meer heelmaal tien stoelen bezetten mocht. Deze besprak zijn bezoek op Nias. Hij legde er nadruk op dat de opwekking, die aldaar plaats vond, een *geestelijk* karakter had. Op andere plaatsen gaan wel eens velen over tot het Christendom uit beweegredenen van stoffelijken aard; op Nias is dit niet het geval. De Niassers werden gegrepen door den Heiligen Geest. Het is bepaald te betreuren dat deze rede, die met warmte werd uitgesproken, niet door een paar duizend mensen werd aangehoord.

Des avonds was in de Domkerk de Feestvergadering van de Utrechtsche Zendingsvereniging. Die heb ik niet bijgewoond; mijn krachten slinken en dat merk ik vooral op zulke dagen; maar ik heb gehoord dat daar in die groote kerk twee mensen nauwelijks één stoel konden krijgen.

Den volgenden morgen was 't weer donker, koud en ledig. Dr. Gunning sprak over het onderwijs in Ned. O.-Indië. Dat is tegenwoordig het onderwerp van den dag. In de week 22—24 Oct. wordt er in den Haag een groot congres gehouden over het onderwijsvraagstuk in onze koloniën. Maar te Utrecht was er geen belangstelling voor. We hadden nu elk 20 stoelen ter beschikking. Als men spreker hoort, wordt men bang voor de toekomst onzer zendingsscholen. De Regeering doet veel voor het onderwijs en dat is te prijzen, maar de zending kan onmogelijk gelijken tred met haar houden, de zendingsschool verdwijnt onder de massa.

Des namiddags nam ik weer vrij af, want des avonds wilde ik gaan. Dan zouden er lichtbeelden worden vertoond en zendeling van der Roest zou spreken. Nu was ik eindelijk ook eens op een plaats waar het warm en vol was. Het was er niet licht, dat hoort ook niet bij lichtbeelden. Maar

vol; geweldig. Daar werd gezongen en de lichtbeelden werden besproken en er was een opgewekte stemming.

Den volgenden morgen was er vergadering van den Zendingsstudieraad. Die Raad heeft dezen zomer heerlijke conferenties gehad in haar eigen gebouwen te Lunteren en spant zich in om de menschen, die aan Zendingstudie willen doen, aan geschikte boeken te helpen. Als men zag hoe donker koud en ledig het te Utrecht was, zou men denken dat er voor Zendingstudie heelemaal geen lust zou zijn. Dat valt echter wat mee. Er zijn in onderscheiden steden en dorpen klubjes van jongelingen en jongedochters, die zich aan de zendingstudie wijden. Er zijn velen, die over de zending een oordeel kunnen vellen, en er zijn weinigen die er wat van weten. De Zendingstudie wil hierin verandering brengen. Als dat haar gelukt dan worden ook de ledige zalen vol, zelfs al bleven ze donker en koud.

In de bovenzalen, die de vergaderzaal het licht benemen, werd een zendingstentoonstelling gehouden. Men zag er vele afgoden, die de zending op het heidendom veroverd heeft, en vele merkwaardige dingen uit de vreemde landen. Deze tentoonstelling kon zich echter niet meten met een andere, die enkele jaren geleden te Utrecht werd gehouden.

Er was in de dagen van 14—17 Oct. te Utrecht veel te leeren en veel te genieten, maar weinigen hebben van de gelegenheid gebruik gemaakt.

De zending stelt ons gedurig voor vragen, die niet in het gewone leven voorkomen. Zoo heeft men op Soemba een Irvingiaan, een docter, een beslist geloovig Christen, die geregeld bij Ds. Wielenga kerkt en hem bijstaat in het ziekenhuis. Deze had een kind dat hij gaarne wilde laten doopen, maar er was geen gelegenheid voor hem op Soemba, omdat hij niet tot de Gereformeerde kerk behoort. Zich bij die kerk voegen kon hij niet, omdat hij uit volle overtuiging Irvingiaan is. Dat zou ook niemand hem aanraden, zoolang hij niet tot betere inzichten kwam. Kon nu dat kind gedoopt worden? De broeders wisten het niet. De ééne dacht wel, de andere twijfelde. Nu behoorde de docter volgens de gemaakte regeling als Europeaan bij Ds. C. de Bruijn, maar hij ging met Ds. Wielenga om en deze kende hem het beste. Het slot was, dat Ds. de Bruijn het goed vond als Ds. Wielenga op eigen verantwoording het kind doopte. Is dat nu goed?

Het doopsformulier zou een hinderpaal kunnen zijn. Een Irvingiaan kan niet beloven zijn kind in de „voorzeide leer" te onderwijzen. Maar het Maleische formulier, dat in Indië in gebruik is, hoewel het door onze kerken nog niet is goedgekeurd, zooals de Javaansche vertaling, die de Gen. Synode van 1905 heeft goedgekeurd, na ingewonnen adviezen van hen die Javaansch kennen; dat Maleische formulier geeft eenige ruimte. Het vraagt: „of men het Oude en Nieuwe Testament als Gods Woord aanneemt en instemt met de 12 geloofsartikelen. Daarop kon de Irvingiaan volmondig ja zeggen. Zoo woont hij te Pajeti, waar nog geen kerk geïnstitueerd is, bij de gemeente in, komt met de geloovige Europeanen en Savoeneezen en Soembaneezen bij Ds. Wielenga ten avondmaal. Alles wat onregelmatig. Juist bracht dezer dagen de „Heraut" een dergelijk geval ter sprake. Hij wijst er op dat de Synode van de Gereformeerde Kerken in Frankrijk in 1631 besloot de Luthersche geloovigen, die zich in Frankrijk vestigden, op plaatsen waar geen Luthersche Kerk was, tot Avondmaal en Doop toe te laten. Ook gingen Gereformeerden, die in Duitschland vertoefden op plaatsen waar geen Gereformeerde kerk was, den Doop zoeken in de Luthersche kerk.

De „Heraut" keurt dergelijke inschikkelijkheid zeer beslist af, als aldaar een kerk is, waarbij de betrokken persoon behoort en waar hij zich om deze of gene reden niet thuis gevoelt. Maar in gevallen als op Soemba vindt het blad het goed. Zulk een lid wordt dan „een gast" of inwoner. Hij onderwerpt zich tijdelijk aan het toezicht der kerk en verbindt zich om geen propaganda te maken voor de leer van de kerk, waartoe hij naar overtuiging behoort.

Zoo komt het meermalen voor dat men zich wat moet schikken. Het is al wel gebeurd, dat de kerkeraad van Batavia een orthodoxen predikant van de Indische kerk verzocht een kind te doopen van ouders die te ver weg woonden om te Batavia ter kerk te komen, of om door een predikant der Gereformeerde kerk te worden bezocht.

De Doop mag niet bediend worden behalve in den dienst des Woords en bij een samenkomst der gemeente. Maar het is bekend dat een Gereformeerd predikant op een afgelegen post den doop heeft bediend en vermoedelijk ook het Avondmaal heeft uitgereikt op een plaats, waar hij alleen was met een Gereformeerd ouderpaar. Men moet zich schikken naar de omstandigheden. Een zendeling of Miss. D. des Woords, die den eersteling op een plaats moet doopen, staat soms geheel alleen, hij met zijn doopeling. Ds. D. K. Wielenga heeft nog geen Kerkeraad, hij heeft alleen wat losse geloofigen rondom zich verzameld en toch bedient hij Doop en Avondmaal.

Zuster M. W. Lock van Soemba is in ons land. Het lijkt wel tamelijk goed met haar, maar ze is overspannen. Er is te Pajeti een ziekenhuis met 25 bedden, daar is alles op berekend, ruimte en personeel en verplegingsartikelen, maar door buitengewonen nood kwamen er 47. Natuurlijk, dat moest verkeerd loopen. Na het vertrek van zuster Lock is er geen zuster, Ds. Wielenga zit voor alles alleen. Dat gaat ook mis. Ik heb in de laatste dagen veel over deze zaak gedacht. Het schijnt heel hard om aan een patiënt te zeggen; voor u geen plaats! Het is haast niet mogelijk. Maar het *moet*. Nu is het kwaad veel grooter dan wanneer er eenige patiënten waren afgewezen. Niet boven de maat! Wij kunnen nooit geroepen worden om meer te doen dan wij kunnen.

Een Miss. D. d. W. heeft 10 of 12 helpers in een kring van posten rondom hem. Meer kan hij niet hebben. Minstens eenmaal in de drie maanden moet hij op elken post een paar dagen vertoeven. Meer kan hij niet. Dus houdt hij zich daaraan, al roepen er hem ook nog zoo velen.

Een docter heeft een hospitaal met 100 bedden. Meer kan hij niet nagaan. Als dat vaststaat, dan moet hij ook nooit 101 opnemen.

Overspanning leidt tot schade. Men slacht de kip die de eieren legt.

Dat is mijn toepassing op het geval van zuster Lock.

Ten slotte moet ik nog een fout herstellen. Friesland heeft niet 38000 zielen, dat is alleen het Noordelijk gedeelte, Noord- en Zuid-Friesland samen 65706. De Friezen en Friezinnen moeten dus niet *f1*, maar een *halven gulden* per hoofd bedragen anders komt er geld te veel, en dat is voor vele menschen nog erger dan geld te weinig. Maar van die *f0.50* laat ik nu ook geen cent meer afdingen; het is al mooi dat ik mijn eisch zoo maar in eens halveer.

Voorts van harte,

H. DIJKSTRA.

Rotterdam, Snellinckstraat 54a, 20-10-19.

SOLO.

Solo of Soerakarta, (die twee namen schijnen door elkander gebruikt te worden) is het arbeidsveld van Dr. H. A. van Andel, in dienst van Amsterdam met Noord-Holland. De Zendingsarbeid werd er jaren lang gekeerd, met behulp van art. 123, omdat er onrust gevreesd werd in dit oude vorstendom, waar de Islam zoo diep geworteld heette te zijn. Merkwaardig dat juist hier het Evangelie goeden gang maakt.

Voor een overzicht moeten wij spreken van den hoofddienst en de beide hulpdiensten.

De Hoofddienst is de prediking in woorden en geschrifte. De Hulpdiensten zijn School- en Medische Dienst. Vooral de schooldienst zal nog al heel wat ruimte in beslag nemen. We beginnen met den Hoofddienst. **De gemeente.**

De inlandsche gemeente telde begin 1913 slechts 74 zielen, en groeide in de volgende

jaren tot 90, 148, 171, 236, 297 en ruim 400. In de laatste twee jaren dus ruim 100.

Begin 1913 werkten te Solo één helper bij den dienst des Woords en twee onderwijzers in een schoolje van 30 leerlingen. En thans: 13 helpers bij den dienst des Woords, zeven colporteurs, een bezoekerzuster, twee helpers voor krantenverspreiding, dertien onderwijzers en één onderwijzeres aan de inlandsche scholen enz. tezamen 40. Verwonderd vragen wij wel eens: vanwaar zijn zij allen gekomen? Maar als de Heere een werk wil laten groeien, dan geeft Hij ook de noodige werkrachten.

Het zal wel duidelijk zijn dat bij zulk een uitbreiding van het werk vermeerdering van arbeiders noodig is. Dr. van Andel heeft 13 helpers tot den dienst des Woords. Dat is genoeg voor één Miss. D. d. W. Hij moet ten minste eens per drie maanden een paar dagen, liefst een Zondag, bij elken helper doorbrengen om hem te leiden en te bemoedigen. Laat hij dat na, dan verslapt de zaak, doet hij het trouw dan kan hij niet meer dan hoogstens 12 helpers hebben. 'Er moet dus een predikant bij en anders moet Dr. van Andel de uitbreiding stop zetten. Overspanning leidt tot niets.

Een aardig verhaal van den arbeid in de gemeente geeft Dr. Verhagen, als

Een eerste Zendingssindruk.

Solo, 7 Aug. '19. Zendingziekenhuis.

Als men pas uit 't vaderland, na een reis van vijf weken eindelijk in de tropen arriveert, zijn de indrukken, die men krijgt van 't land, van 't klimaat en van 't volk, zooveel en van zoo menigerlei aard, dat 't niet wel mogelijk is ze allen te verwerken. Laat mij er u één, mijn Zendingssindruk, die ik den eersten Zondag 3 Aug., dat ik op Java was, het voorrecht had mee te maken, mogen vertellen.

Gevolg gevende aan de vriendelijke uitnodiging van ds. en mevr. Van Andel, gingen we naar Schragen, een plaatsje ongeveer 20 paal d.i. 30 K.M. ten oosten van Solo, om daar met de gemeente het heilig Avondmaal te vieren in een toko.

De eigenaar er van is een Chinees, die, al van meer dan middelbaren leeftijd, getrouwd is met een jonge Javaansche vrouw, die hem één kind schonk. Hij zelf, hoewel hij er reeds veel milder tegenover staat dan eenigen tijd terug, moet van het Christendom niets hebben. Hij is van beroep woekeraar. Zijn vrouw daarentegen is eene vurige belijdsster van de Christelijke waarheid, en heeft van haren man gedaan weten te krijgen, dat hij z'n huis beschikbaar stelt, voor het houden van de godsdienstoefening.

Bij ons binnentreden zagen we daar naar

schatting 30 menschen, mannen, vrouwen en kinderen, groote en kleine. Midden in de toko stonden twee tafels, van verschillende grootte en hoogte, tegen elkaar geschoven; het hoogteverschil was opgeheven door onder elk der vier pooten van de laagste een metselsteen te leggen. Ze waren bedekt met een tamelijk schoon uitzierend laken en omgeven door een vijftiental stoelen. Aan 't hoofd van de tafel stonden twee mooie stoelen voor den dominé en zijn vrouw, en op den meer gewonen stoel rechts van den dominé werd een matje gelegd voor den onverwachten gast, den nieuwen toewan dokter.

Nadat ds. Van Andel en z'n vrouw met de verschillende mannen en vrouwen wat gesproken hadden, was 't tijd geworden om den dienst te beginnen.

Behalve wij drieën hadden nog drie mannen en vier vrouwen plaats genomen aan de tafel, de rest van de toehoorders bevonden zich meer op den achtergrond.

De dienst geschiedde, wat de liturgie betreft, op dezelfde wijze als in Holland, maar in 't Javaansch, eene taal, waarvan ik tot mijn spijt nog niets versta. Maar toen volgde het uitreiken van de zichtbare teekenen en zegelen van Gods genade. O indrukwekkende gedachte, om toch, hoewel de taal niet verstaande, met de Javaansche broeders en zusters de gemeenschap der heiligen te oefenen. Ja, 't was waarlijk een aangrijpend oogenblik om voor 't eerst met den Christen Javaan mede aan te zitten aan den disch des Heeren.

Na afloop van den dienst werd ons naar hun gebruik een feestmaaltijd aangericht, bestaande uit chineesche rijsttafel (droge rijst met p.l.m. 20 bijgerechten) en een flesch z.g. ajar blanda (een soort spuitwater).

Hierop volgde ons afscheid. Als bijzonderheid van onze terugreis zij nog terloops opgemerkt, dat ons gezelschap met één persoon was vermeerderd. Mevr. Van Andel had n.l. weten te bewerken, dat een jong javaansch christenmeisje, het zusje van de vrouw van den Chinees, met haar meeging naar Solo, om haar op die wijze te onttrekken aan het gevaar, dat ze voor een som gelds aan een of anderen Mohammedaan of heiden zou worden uitgehuwelijkt.

DOKTER VERHAGEN.

Colportage.

Deze vraagt ook heel wat krachten. Leest maar!

De colportage bracht in 1918 in omloop 10.768 christelijke boeken, waaronder 5507 Bijbels of Bijbelgedeelten. De omzet is veel kleiner dan in vorige jaren, omdat de maatschappelijke toestand zeer ongunstig geweest is. Er werd en er wordt

in onze residentie veel armoede geleden. Wende God die beproeving af, en stelde Hij de krankheden en de armoede van het laatste jaar tot geestelijken zegen.

Elke maand brachten 500 Maleische en 10.000 Javaansche maandbladen het Evangelie in vele gezinnen. Maar slechts een klein deel van het lezend publiek wordt daardoor bereikt. Het aantal gezinnen, waarin iemand is die lezen kan, gaat naar schatting de 100.000 te boven. Laat ons dus wel dankbaar maar niet voldaan zijn; wij staan pas aan het begin van de vervulling van onze taak. Wie op héél Solo als zendingsterrein beslag legt, moet ook aan héél Solo het Evangelie brengen.

Een Blaadje.

Maar de Heere kan door kleine middelen groote dingen tot stand brengen. Enkele jaren geleden kwam een half Javaansch krantje als pakpapier in een pandhuis. Een schrijver las dat stukje krant, nam het mee naar huis, las het met zijn familie. Zij gingen den helper, wiens adres erin stond, bezoeken. En thans zijn door die kleine aanleiding reeds vier volwassenen en een kind gedoopt. „En een deel viel in de goede aarde en gaf vrucht, het een honderd-, het ander zestig-, en het ander dertigvoud.” Wij kunnen den loop niet nagaan van bepaalde giften in het zendingswerk, maar wij mogen toch wel aannemen dat bepaalde giften (b.v. in een collecte in Holland) een bepaald werk op den zendingsakker bekostigen. Dat halve krantje, dat zooveel invloed oefende, kostte een halven cent. Het zal vermoedelijk betaald zijn door een halven cent, die met opoffering en biddend gegeven is, een „penningske der weduwe.”

De inlandsche gemeente hoopt, dat ze dit jaar een eigen kerkgebouw krijgt. Ze heeft gehoord dat de liefde van velen al heel wat voor kerkbouw te Solo heeft samengebracht. Wordt ze in haar verwachting niet teleurgesteld!

Men weet dat er ook een Europeesche Kerk in Solo wordt geïnstitueerd. Deze zal haar eigen kerkgebouw noodig hebben.

Het Ziekenhuis.

Mevrouw v. Andel schrijft daarover in Febr. van dit jaar als volgt:

Het ziekenhuis, onder de leiding van dokter C. van Proosdy, zag een grooten stroom van hulpzoekenden tot zich komen. Er werden twee duizend patienten opgenomen; gemiddeld bevonden zich in het ziekenhuis 149 zieken per dag; in de polikliniek kwamen 4620 nieuwe patiënten. Het is heerlijk, lijden te mogen wegnemen of verzachten. En het medisch werk kan ook een uitnemend middel zijn, om de liefde en barmhartigheid van

het Christendom te toonen en om belangstelling te wekken voor het Evangelie. Den laatsten Zondag doopte ik nog iemand, die enkele jaren geleden in het ziekenhuis voor het eerst kennis maakte met het Evangelie en later in het hulpziekenhuis te Wonosari tot de besliste keuze kwam. Hij was kaoem, ambtenaar van den mohamedaanschen godsdienst, en heeft nu dit werk vaarwel gezegd, om zich voortaan geheel aan het landbouwbedrijf te wijden.

Het uiterlijk aanzien van het ziekenhuis is in het laatste jaar zeer veranderd. Het grootste deel van het nieuwe ziekenhuis werd gebouwd en in gebruik genomen. De ruime lichte zalen zijn een verkwikking voor de patienten, de nieuwe woningen een verkwikking voor de helpers. Het geheel levert een keurigen aanblik op. Een der Javaansche hoofdregenten maakte enkele photo's en zond ons een exemplaar daarvan, wat we zeer op prijs stelden.

Met de wisseling van het jaar kwam dr. Vogelesang uit Holland terug en werd met groote blijdschap ontvangen. Dokter van Proosdy, die drie en een half jaar met veel toewijding den zwaren last van het werk gedragen had, droeg hem aanstonds de leiding van het ziekenhuis over. Dr. Groot en mej. Loggen, reeds enkele maanden vroeger gekomen, werken mee om den last te verlichten of aan het medisch werk een nog grootere uitbreiding te geven. Mevrouw de weduwe Van de Loosdrecht, den zendeling die op Celebes vermoord werd, nam de zorgen der huishouding voor hare rekening. Geve God, dat de zegen voor het lichamelijk en geestelijk welzijn der patiënten evenredig moge zijn aan de blijdschap en toewijding, waarmee zij allen hun taak verrichten.

We kunnen hier alleen aan toevoegen dat Dr. Verhagen in den loop des jaars ook nog is aangekomen en het werk te Solo heeft aanvaard. Nu zijn er dus drie docters.

Scholen.

Het onderwijs is bij den arbeid te Solo zeer op den voorgrond getreden. Er zijn nu gewone scholen en scholen voor Holl. Inl. onderwijs. Over elk van die een klein stukje.

Inlandsche scholen.

Deze scholen werden bezocht door gewone Javaansche kinderen, voor gewoon lager onderwijs in lezen, schrijven en rekenen. Het zijn de eigenlijke zendingsscholen. We lezen er van:

Voor de scholen was 1918 ook van veel beteekenis. Het aantal inlandsche scholen klom van drie tot vier door de opening van een school te Karag-Dawa. De drie inlandsche scholen in de stad Solo namen in aantal leerlingen toe. Er zijn thans meer dan

350 leerlingen op die zendingsscholen. Slechts één dezer scholen had een eigen gebouw; het werd met twee lokalen vergroot. Een andere kreeg een eigen gebouw met vijf lokalen en een onderwijzerswoning. De derde kreeg nu ook een eigen gebouw en we hopen in dit jaar een onderwijzerswoning er voor te bouwen. Ook Karang-Dawa krijgt zoo mogelijk dit jaar een eigen schoolgebouw en woning. Gebrek aan inlandsche onderwijzers belette ons, met het nieuwe jaar weer een nieuwe school te openen.

Holl. Inl. Scholen.

De scholen met Hollandsch als voertaal gaan niet van de kerk maar van een eigen vereeniging uit. Ook deze vereeniging heeft rijke stof tot danken. In de laatste helft van 1917 werden een Hollandsch-Chineesche en een Hollandsch-Javaansche school geopend. De leerkrachten voor de laatste werden door de heeren mr. J. F. van Beeck Calkoen, A. J. Drewes en mr. A. F. de Savornin Lohman Jr. in Holland gezocht; de vele moeite, in dien tijd aan uitzending verbonden, werden door hen gedragen; de benooidigde gelden, bijna f8000, werden door bemiddeling van mr. de Savornin Lohman renteloos voorgeschooten door het bestuur van het seminarie te Depok. Wij zijn hun zeer veel dank verplicht voor hun uitnemende keuze en groote toewijding, en ook het bestuur van Depok voor zijn hulp. De breedere commissie, welker namen in mijn vorig verslag genoemd werden, heeft ons later krachtig gesteund door leerkrachten te kiezen en te zenden en door groote sommen voor ons te verzamelen. Wat zouden wij zonder hen beginnen! De voorspoedige bloei onzer scholen zij hun tot zoo groote blijdschap, dat de moeite met vreugde door hen gedragen wordt. De voorzitter der commissie trad af, daar hij zou optreden als minister van koloniën. Onze dankbare waardeering van den arbeid van den heer Idenburg voor onze scholen moge ons hart eenigszins weemoedig stemmen over zijn heengaan als voorzitter, toch kunnen we ons verblijden, omdat zijn optreden ons over zijn aftreden vertroost. En wij verheugen ons zeer, dat professor Bavinck de zorgen van het voorzitterschap op zich genomen heeft.

De hollandsch-chineesche en de hollandsch-javaansche school tellen thans tezamen meer dan 200 leerlingen. Bij het vormen van een nieuwe eerste klas voor de laatste moesten zelfs 30 kinderen worden afgewezen wegens plaatsgebrek. De hollandsch-javaansche school bewoont thans nog een deel van het gebouw der hollandsch-chineesche. We hopen dit jaar een eigen gebouw voor haar te zetten; een gunstig gelegen, ruim terrein is reeds aangekocht. Een foto van de Holl.-Chin.

school vindt men in 't vorig nummer van het Zendingblad.

School te Klaten.

Klaten is een voorname plaats, halverwege Djokja en Solo. Er zou daar plaats zijn voor een Miss. D. d. W. Vooreerst is er alleen een Holl. Inl. School. Van het hoofd dier school kreeg ik een particulieren brief, dien ik hier tusschen invoeg.

Klaten, 2 Sept. 1919.

Hooggeachte, Weleerw. Heer,

Voor zoover ik mij herinner, had ik nog niet de eer eens gehad met U kennis te maken, ook niet per brief. Mag ik dat dan bij dezen doen. Ik ben Hoofd van de Chr. Holl.-Jav. School te Klaten op het Zendingsterrein van Ds. Van Andel. In den loop van 1918 werd ik daarvoor benoemd en begon Januari 1919 mijn arbeid aldaar. De school werd 3 Jan. begonnen in een huurhuis met 42 leerlingen. Het plan was spoedig met den bouw van een nieuw schoolgebouw te beginnen en dat is ook geschied. Op 't oogenblik ruim ½ jaar na het begin zitten we reeds in een prachtig nieuw gebouw en is het leerlingen-aantal gestegen tot even boven de 180. 14 dagen na de opening van de school 13 Januari kwam de heer Wiggers, pas uit Holland gearriveerd mij ter zijde staan, zoodat we met den Javaanschen onderwijzer het eerste halfjaar vrij geregeld met onze drie klassen hebben kunnen werken. De nieuwe cursus en niet minder zeker zoo'n mooie, nieuwe school lokte met Aug. j.l. een groot aantal kinderen, zoodat we er al gauw voor ons drieën een te groot aantal hadden.

Gelukkig kregen we hulp van een tweeden Javaanschen onderwijzer. 2 Aug. j.l. werd de nieuwe school geopend. Vanuit Djokja en Solo waren vele belangstellende vrienden en collega's overgekomen om die opening bij te wonen. Ook uit Klaten zelf waren enkele belangstellenden aanwezig, waaronder we opmerkten de Ass. Resident en een districts-hoofd, hier meer bekend onder den naam van Panéwoe.

Om half tien begon de plechtigheid. Ds. Van Andel opende als Voorzitter het samenzijn, waarna door den Ass. Resident een sympathiek woord werd gesproken, waarin hij de verzekering gaf van zijn belangstelling voor onze school en haar in alles zijn medewerking toezegde.

Nadat door mij nog het woord was gevoerd en de vierledige naam Chr. Holl.-Jav. school was toegelicht, was hiermee het officiele gedeelte der opening afgelopen.

De leerlingen kregen een kleine versnapering en gingen daarna huiswaarts, terwijl de gasten nog eenige oogenblikken in een der

gezellig ingerichte lokalen bijeen bleef. Ons nieuwe schoolgebouw is een sieraad voor Klaten en doet in alle opzichten den bouwheer, de heer Zuidema van Djokja alle eer aan. Gelegen aan een zijweg, dus verwijderd van alle hinderlijk gedruisch, geeft het front een onbelemmerd uitzicht naar het Zuider gebergte of Goenoeng Kidoel. Waar ik mijn Javaantjes les sta te geven, kunnen tegelijkertijd mijn blikken over uitgestrekte tabaksvelden gaan tot waar de hellingen van het Zuider gebergte zich verliezen in den blauwen nevel.

Het werk hier heeft de liefde van ons hart en met blijdschap kunnen en willen we dien arbeid verrichten. Met verlangen zien we alweer uit naar de komst van een nieuwe leerkracht uit Holland.

Gelukkig kunnen we het hier in de eenzaamheid best vinden. Verstoken van andere geestverwanten, vinden we hier in ons werk, in huis en op school, en den omgang met elkaar een vervulling, die niet naar meer of anders doet vragen. Ook wat dat betreft, kunnen we onzen God niet dankbaar genoeg zijn. Gaan we eens per maand naar Solo, om in den grooteren kring daar een aangenaamen dag door te brengen, met vreugde keeren we ook telkens weer naar onzen post terug.

Mogen nog velen der Hollandsche onderwijzers onze gelederen, die nog veel te dun zijn, komen versterken. Thans reeds ruim 3½ jaar in Indië werkzaam, hebben we, noch mijn vrouw, noch ik ook maar een oogenblik ons naar Holland teruggewenscht, al gaan ook vaak onze gedachten naar familie en vrienden in 't vaderland.

Laat ik U mogen zeggen, dat de Zendingen Solo er één is, waar ieder meeleeft in alles wat er gebeurt. Dat ook alles wordt gedaan, om ieder mee te laten leven in allen Zendingenarbeid, die er verricht wordt.

Geachte Ds. Dijkstra, misschien wilt U een of ander uit mijn schrijven gebruiken voor Geref. Zendingsblad of Uw Camera. Dat vind ik uitstekend.

Ontvang bij dezen onze zeer hartelijke groeten,

met heilbede.

hoogachtend
Uw dw.

J. BEUMER.

De Koningin-Emma-School.

Deze school is de gelijke, of hoopt althans de gelijke te worden van de Koningin-Wilhelmina-School te Djokja, n.l. een school voor meisjes uit den Javaanschen adel. In Nederland is een „comité van Bijstand“, dat voor deze beide scholen geld verzamelt. Evenals de vereeniging „Dr. Scheurers hospitaal“ heeft het over het geheele land Hoofden, die een nuttig werk doen.

Deze school heeft tot onderwijzeres Mej. Elderink, vroeger onderwijzeres te Lemmer en als hoofd mej. H. M. Hemmes, vroeger onderwijzeres te Delft.

De school werd 31 Maart geopend met 12 leerlingen en telt nu reeds 40. Ze is voorlopig in een huurhuis gevestigd. Alle scholen samen hebben 506 leerlingen.

Ten slotte moeten wij ook nog noemen de **Chr. Holl. Inl. Kweekschool**, die voorloopig te Solo is gevestigd. Aan deze kweekschool worden Inlandsche jongens en meisjes opgeleid voor onderwijzers aan de Chr. Holl. Inl. scholen. Het is nog niet uitgemaakt of zij te Solo zal blijven. Ze werd 1 September 1919 geopend. Hoofd is de heer Meyerink, vroeger Hoofd der Idenburgschool te Solo.

De kosten.

Over dit onderwerp schreef Mevr. v. Andel:

Met den groei van het werk stijgen de onkosten. Maar de inkomsten stegen ook. Amsterdam zond namens Noord-Holland f 9000, een veel hooger bedrag dan in vorige jaren. En ook de vrienden in Indië hebben ons in bijzondere mate verrast. De kleine hollandsche kring te Solo bracht meer dan f 2000.— bijeen, de inlandsche gemeente f 733.—, voor den kerkedienst en onderhield haar eigen armen. En de vrienden buiten Solo (onder wie ook enkelen in Holland) zonden meer dan f 4000.—. Zonder dien krachtigen steun zou onze kas nu een hopeloos tekort hebben. Wij komen u allen heel hartelijk danken. Die goedheid van God en die mildheid der menschen hebben een diepen indruk op ons gemaakt en onze harten heel dankbaar gestemd. Deze cijfers zijn zeer verbeterd. Zie hieronder.

Ten slotte nog de mededeeling dat cand. Pos het beroep van Amsterdam voor den Zendingdienst heeft aangenomen.

Over alle deze dingen past het ons den Heere te danken.

Naschrift. Twee dagen nadat het bovenstaande naar de pers verzonden was, kwam uit Indië een stuk gedagteekend Solo 12 Sept. 1919. Zooveel mogelijk heb ik bij de correctie de nieuwe gegevens nog opgenomen. De volgende begrooting neem ik nog geheel over:

H. D.

Begrooting voor het jaar 1920.

Uitgaven:

Dienst des Woords:

1. Traktement en kindergel-	
den miss. dienaar des	
Woords	3800.—
2. Huishuur miss. dienaar	
des Woords	1200.—
3. Traktement van 13	
helpers	3739.20

4. Extra-toelagen voor bovengenoemde helpers ..	900.—
5. Reizen en transporten ..	1200.—
6. Porti en administratie ..	300.—
7. Onderhoud gebouwen ..	600.—
8. Grondhuren ..	300.—
9. Colportage: gekochte boeken ..	2400
traktement 10 Colporteurs ..	1800
vrachten ..	200
krantverspreiding ..	1200
Totaal aan Colportage ..	5600.—
Schooldienst:	
10. Traktementen van 17 onderwijzers ..	3704.40
11. Schoolbehoeften voor 4 scholen ..	400.—
12. Onderhoud, schoonmaken, huur schoolgebouwen ..	1296.40
13. Opleiding onderwijzers ..	410.—
Extra: bouw van twee helperswoningen ..	3000.—

Totaal aan Uitgaven 26.450.—

Ontvangsten:

1. Contributies: Hollandsche Kerk Solo ..	2700
Javaansche leden ..	300
Chineesche leden ..	270
Totaal aan Contributies ..	3270.—
2. Collecten Inlandsche godsdienstoefeningen ..	150.—
3. Collecten Hollandsche godsdienstoefeningen ..	300.—
4. Colportage: verkochte boeken ..	2400
giften uit Indië (buiten Solo) ..	1200
Opbrengst advertentieblad ..	900
Totaal aan Colportage ..	4500.—
5. Schooldienst: Subsidie voor vier scholen ..	2050.—
Schoolgelden ..	600.—
6. Geldzending Gereformeerde Kerk van Amsterdam ..	10.800.—
7. Extra-giften uit Indië (buiten Solo) ..	4780.—

Totaal aan Ontvangsten 26.450.—

Met beleefde en hartelijke groeten,

Hoogachtend,

Uw vriend en broeder,

H. A. VAN ANDEL.

Gereformeerde Kerk te Bandoeng.

Bandoeng, Juli 1919.

L. S.

De Kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Bandoeng waagt het langs dezen weg tot

U te komen met het vriendelijk en dringend verzoek of U door het houden eener collecte of op andere wijze Uw steun zoudt willen verleen voor den bouw eener kerk en pastorie. Gaarne hadden wij, indien het mogelijk ware, dit verzoek beperkt tot de Kerken van Indië, maar haar getal is zoo klein, (er zijn slechts 6 geïnstitueerde kerken) dat de steun door deze kerken te verleen slechts gering kan zijn. Deze overweging dringt er nu toe Uw steun te verzoeken en we doen het met te meer vrijmoedigheid, nu we weten mogen dat er in Holland een groeiende belangstelling is in de bloei van het Indisch kerkelijk leven en het besef steeds grooter wordt dat de bloei van dat kerkelijk leven van groote betekenis kan zijn voor de komst van Gods Rijk in deze landen.

Hoe gaarne zouden wij zien, dat U eens een Zondag ooggetuige kon zijn van ons kerkelijk leven. Ge zoudt zien een groote stad, waarin het wereldsch leven van alle kanten op U aandringt, waar de verleiding haar vele slachtoffers maakt en waar zooveel genade noodig is om staande te blijven. En in die groote stad zoudt ge ergens aan het eind van een gangetje, schier verborgen voor voorbijgangers een klein gebouwtje vinden, dat de vergaderplaats is van den kleinen kring van Gereformeerden die daar iederen Zondag bij elkaar komen om door den dienst des Woords en de gemeenschap der broederen gesterkt te worden in den vaak moeilijken strijd. Meestal wordt er in die samenkomst een preek gelezen. Maar in dezen kring zoudt ge toch aantreffen blijdschap over wat de Heere reeds schonk aan den kring die reeds vergaderd mocht worden. Ge zoudt hooren van de verwachting die wij koesteren op de overkomst van een eigen predikant, wanneer we den steun daartoe van de Deputaten voor verstrooide Gereformeerden zullen hebben ontvangen, over het groeiend aantal leden der Kerk dat we door de sterke uitbreiding van het aantal inwoners van Bandoeng mogen verwachten. Ge zoudt hooren van de Evangelisatiearbeid en plannen om de vele weggezondenken alhier met de prediking van het Evangelie te kunnen bereiken, van den arbeid onder de verstrooide Gereformeerden, die op fabriek en onderneming op vele mijlen van Bandoeng verwijderd, een eenzaam bestaan en daarom vaak ook een geestelijk kwijnend bestaan leiden. Er is zooveel te doen en we zien biddend uit naar den dag van overkomst van onzen predikant, om al dezen arbeid, die nu reeds zwak werd aangevangen, tot een goede organisatie te brengen en krachtig voort te zetten.

Maar voor dit alles hebben we een flink kerkgebouw noodig; voor den Dienst des

Woords, voor den Evangelisatiearbeid en voor den velerlei anderen arbeid waarvoor een onderdak noodig is.

Voor een eenvoudig en toch lokkend kerkgebouw en voor een pastorie hebben we hier, waar grond en bouwmaterialen zooveel duurder zijn dan in Holland f50000.— noodig. Voor dit bedrag zouden we een kerk en pastorie kunnen hebben ongeveer gelijk aan een nette dorpskerk met pastorie in Holland. Van dit bedrag hopen we zelf een f20000 bijeen te brengen, het resterende bedrag verwachten we uit Holland.

Om dit bedrag bijeen te krijgen verzoeken wij vriendelijk en met broedelijken aandrang om voor ons een collecte te houden. Neem deze circulaire, wat wij U vragen mogen, niet slechts als kennisgeving aan, maar wil gehoor geven aan deze dringende roepstem om hulp. We hebben geruimen tijd veel moeten missen en zoo vaak terug gedacht aan den geestelijken overvloed waarin we ons in Holland mochten verheugen; laten we nu mede door Uw steun een gebouw mogen kunnen zetten, waarin we des Zondags kunnen samenkomen, dat we tot middelpunt kunnen maken van de velerlei arbeid die verricht wordt en verricht zal worden, een gebouw dat voor den arbeid in Gods Koninkrijk van zooveel betekenis zal kunnen zijn.

Om de toezending van gelden te vergemakkelijken, deelen wij U mede, dat br. P. L. de Gaay Fortman, gep. Luitenant-Kolonel der Genie, die drie jaren het ambt van Ouderling onzer Kerk bekleedde, zich disponibel stelt voor de ontvangst van Uw steun, die het verder aan ons zal overmaken.

Vriendelijk verzoeken wij Uw steun aan hem toe te zenden, zijn adres is: P. L. de Gaay Fortman te Amsterdam, Eikenweg 5.

De Kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te BANDOENG.

Consulent Dr. H. A. VAN ANDEL, te Solo.
Ouderlingen.

P. M. HOEKSTRA, Praeses.
H. A. ROB.
L. BRACHT.
K. OVERZET, Scriba.

Diaken. C. P. JANSZ.

We bevelen deze zaak de Kerken aan. De Indische Kerken houden zich financieel prachtig, des te meer verdiengen ze onze hulp.

H. DIJKSTRA.

Korte Berichten.

Busjes.

De knikkertjes zijn weer uitverkocht. Ze zullen weer besteld worden. Ze worden wellicht nog duurder.

b. Blikken busjes zijn er nog; ze kosten 10 f1.30 5 f0.80; 1 f0.23.

Zij zijn uitsluitend verkrijgbaar tegen toezending van een postwissel, bij Mej. S. Hania, Emmalaan 11, de Bilt (Utr.)

Men plage Mej. Hania niet, door ze zonder postwissel aan te vragen. Haar instructie is zeer bepaald, ze mag alleen verzenden na ontvangst van een postwissel.

c. Papieren busjes à f1.— per tien en losse teksten à f0.90 per 100 worden gezonden door G. M. Feij, Burg 109, Middelburg, alleen na ontvangst van een postwissel.

Zendingsdag.

Te Utrecht werd een Zend. dag gehouden voor de Geref. Kerken in Utrecht en Gelderland. Sprekers waren Ds. B. A. Knoppers van Almelo, Ds. J. G. Schreurer van Ermelo, Jonkvrouw C. M. van Asch van Wijk als penn. van den Medischen Dienst, Ds. J. Breukelaar van Utrecht, Ds. M. Brouwer van Heemstede, Ds. Verhy van Hellevoetsluis, Ds. Ingwersen van Nijkerk.

Theelood, Postzegels enz.

De heer P. J. Schreuder, Noordplein 39c, Rotterdam, belast zich met de ontvangst. Men zende alles rechtstreeks en franco aan hem.

Eenige bijzonderheden aangaande de Kloet-eruptie.

Men meldt ons uit Wonoredjo: dit plaatsje ligt achter een rots. Heerlijk niet waar? Hij was er slechts 12 paal (1 paal is 1500 M.) vanaf. Met een vriend ging hij de geteisterde streek bezoeken. Het was vreeselijk om aan te zien hoe de lijken uit den modder werden opgevischt en dan op deuren en planken gedragen werden. Sommige inlanders konden niet spreken van den schrik. Degeen die gered waren, waren in boomen geklommen. Toen hij 's nachts buiten kwam na gewekt te zijn door een vriend, zag hij in de lucht honderden vuurballen, die weer plotseling verdwenen. De inlanders noemen dit Ketop (knipoogen beteekent dit).

Alles meegedeeld door een ooggetuige en per brief ontvangen 16-7-19.

Algemeene Jaarvergadering
der Nedl. Ger. Zendingsvereniging
op Maandag 24 Nov., 's middags 2 uur, gebouw Salvatori Amstel te Amsterdam.

Het Bestuur:

Ds. N. A. DE GAALJ FORTMAN, Voorz.
L. BERG, Secr.

Overtochtsfonds voor Ds. Aalders te Batavia.

(Op een oor na gevild).

Uitgaven per 31-12-18 (zie Kerkblad 224)	f 18882.81½
te verminderen met	f 4000.—
	f 14882.81½

Vordering van N. N., meer dan oorspronkelijk opgegeven .. f 16.16

Totaal f 14898.97½	
Giften per 31-12-18	f 7669.50
In 1916-17 bijeengebracht	f 2189.90
Giften 31-12-18—4-8-19	f 1153.13
Toezeggingen 1918-1919	f 12925.03
	f 12925.03

Tekort derhalve f 14898.97½ — f 12925.03 is f 1973.94½.

Giften ter dekking van dit tekort gelieve men te zenden aan de ondergeteekende.

De Commissie van Administratie der Gereformeerde Kerk van Batavia, Tjamaralaan 13, Weltevreden.

Weltevreden, 4 Aug. 1919.

Pengaloesan.

Deze plaats ligt aan de helling van den Slamet. Er staat een goed helpershuis, maar er was geen helper. De woning zou door de witte mieren worden opgegeten en dat mocht niet. Dan maar afbreken en de afbraak verkoopen. Zoo was besloten. Woensdag zou men er mee beginnen. En nu vertelt Dr. B. J. Esser, van Gods merkwaardige leiding in kleine dingen:

„Op Paaschmorgen sprak ik over de doeken, die voor het eerst bij Johannes het geloof in den opgestanen Heiland deden doorbreken. Ik wees de gemeente er op, hoe de Heere soms kleine dingen gebruikt om de Zijnen te verzekeren van Zijn tegenwoordigheid en hun geloof te sterken. En zie, na 't einde van de godsdienstoefening, vind ik een brief, net door den post gebracht, inhoudende een vraag van Zendingeling de Vries van Oost-Java of ik misschien ook een goeroe-indjil kon gebruiken, wien hij uitnemende getuigenis kon geven en die bijzonder geschikt was voor bergterrein.

Vindt gij dat niet merkwaardig, tegelijk verblijdend en beschamend? Nu, ge begrijpt dat het voor mij was als de doeken voor Johannes.

Van de afbraak der mooie woning kwam niets. In plaats van een brief te zenden naar Pengaloesan met de order het huis af te breken, werd onmiddellijk naar br. de Vries in Swaroe geschreven om den man, die, naar

we hopen, het geestelijk huis aldaar zou opbouwen, te zenden.

Sedert is onze vriend Mastaka er werkzaam en aanvankelijk niet zonder zegen. 't Is een wel wat oude, maar nog krachtige en ijverige man, die naar 't schijnt takt heeft de menschen te trekken”.

In de Paaldorpen.

In het Zuiden van Java bij Noesa Kembangan, vindt men den Kinderzee. Dr. B. J. Esser heeft daar een bezoek gebracht aan de Paaldorpen. Ziehier wat hij vertelt:

„Onlangs maakte ik met den helper Misaël een interessanten tocht naar de z.g. paaldorpen in de Kinderzee bij Tjilatjap. Die dorpen zijn in het ondiepe water gebouwd. Bij vloed komt de zee onder de huizen en bij eb blijven de visschen in de modder achter. De bevolking is welvarend en woont in ruime huizen. De straten tusschen de huizen bestaan uit bamboes en boomstammetjes naast elkaar gelegd, ongeveer 2 meter boven de modder waar men met apenhandigheid over heen moet klauteren. Ik verkocht er een tasch vol boeken en Misaël bleef er twee nachten. Onze tocht gold eigenlijk een Chineesch meisje, dat ik in Maart in Poerbolinggo (als vrucht van het ziekenhuis) gedoopt had. Zij was echter net weer teruggekeerd naar Poerbolinggo. Verder woonde daar ook een oud-patiënt (Javaan), die belangstelling getoond had. Wij zullen nu geregeld naar ruim 20 adressen daar het Javaansche evangelisatieblad zenden, hoewel als 't Evangelie er ingang mocht vinden, de verzorging van Christenen daár wel heel veel bezwaren zou opleveren.”

Een Liedjeszanger.

We weten nog van de politie te Grendeng op de bruiloft, die bekeerd werd. (Zend. Bl. 1917 bl. 74). Van hem heeft Dr. Esser weer wat nieuws.

„Vroeger schreef ik al eens over de politie van Grendeng, die ik in November 1917 doopte. De man is van ouds een gezochte liedjeszanger (tembang) op feestelijke bijeenkomsten. Aangezien die liedjes niet van goed allooi zijn, zag hij er na zijn overgang tot het Christendom van af. Doch onlangs is hij er weer mee begonnen en wel door Christelijke liedkens, gemeenlijk Bijbelsche verhalen, te gebruiken. Hij krijgt die van den ouden gewezen tjarik (dorpschrijver) van Glonggong (Friesch terrein). Een ander gemeentelid gaat dan mee en na den zang wordt de geschiedenis nog eens verteld, verklaard en toegepast. Zij hadden dit geheel uit zich zelf bedacht.”

LEESTAFEL.

De verwachting die niet beschaamd wordt. Leerrede over Ps. 25 : 3a, door E. Th. Ploos van Amstel. J. H. Kok, Kampen.

De niet onbegaafde en algemeene bekende prediker zal men met genoegen hooren en lezen.

De bekende vier. Chr. Vrouwenleven. „Hou Zee". Vrij en Blij. Meisjesleven. Uitgegeven bij E. J. Bosch te Baarn.

Alle goed. Vrij en Blij spant de kroon.

De Modernen en de Christus, door Ds. D. v. Dijk, Uithuizen. J. B. van den Brink, Zutphen.

Een goed boekje.

Calvijn als Theoloog en de Stand van het Calvinisme in onzen tijd. Drie Redevoeringen van Dr. B. B. Warfield, met een woord vooraf van Dr. H. Bavinck, vertaald door C. M. E. Kuyper. — J. H. Kok, Kampen.

Drie zeer merkwaardige lezingen, warm pleidooi voor het echte Calvinisme. Zeer leerzaam.

Bij de Uitgevers Oosterbaan en Le Cointre te Goes zal met Januari a.s. een blad verschijnen, getiteld:

„De Reformatie" Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven.

In overeenstemming met den titel is de bedoeling, dat door dit blad zal worden medegewerkt aan de voortzetting der reformatie van het Gereformeerde leven op den grondslag van de beginselen der Reformatie, gelijk deze zijn uitgedrukt in de Gereformeerde belijdenis.

Het blad zal echter niet een uitsluitend kerkelijk karakter dragen. Ook de algemeene cultuurvraagstukken en de geestelijke stroomingen van onzen tijd zullen erin worden ter sprake gebracht en beschouwd in het licht van Gods Woord.

In het bijzonder zal hierbij rekening worden gehouden met de vragen der „jongeren", en zooveel mogelijk recht van uiting worden gegeven aan verschillende nuanceeringen van het Gereformeerde leven.

Het Comité tot oprichting en instandhouding van dit blad bestaat uit de heeren: Dr.

J. C. de Moor, Amsterdam, voorzitter; Prof. Dr. F. W. Grosheide, Amsterdam, 2e voorzitter; Ds. C. Lindeboom, Amsterdam, secretaris; J. van Andel, 's Gravenhage; Dr. J. G. Geelkerken, Amsterdam; Dr. V. Hepp, Watergraafsmeer; Prof. Dr. T. Hoekstra, Kampen; Dr. G. Keizer, Tiel; Ds. J. G. Kunst, Arnhem; Ds. F. C. Meyster, Rotterdam; Ds. J. C. Rullmann, Utrecht; Dr. H. W. Smit, 's-Graveland; Dr. B. Wielenga, Amsterdam.

Als Commissie van Redactie zullen optreden: Dr. K. Dijk, Dr. B. Wielenga en Dr. V. Hepp (eindredacteur).

Verschillende publicisten op kerkelijk, politiek, sociaal en letterkundig gebied hebben medewerking toegezegd, terwijl ook in Ned.-Indië, Amerika en Z.-Afrika medewerkers zijn aangezocht.

Maranatha-Kalender voor het jaar 1920. Prijs f1.

Premieboek. Isardi. Sampie. Prijs f0.60. — J. H. Kok, Kampen.

Zeer aan te bevelen. Mooie uitvoering en inhoud. Boeiend boek.

Giften voor de Zending.

Ontvangen voor de zending te Djocja en Solo.

Door Ds. H. Dijkstra van den heer W. van Buuren te Rotterdam voor verkoop van theelood enz. f8.03 en van „Kees en Mies" f0 50 te zamen f8.53. Van Mej. de Wed. G. Draaisma te Schettens f10. Door D. v. d. Meulen te Wijnjeterp uit het Nikkertje der Christ. School f5. Door Ds. W. F. Sluiter van de Geref. Kerk te Pernis f10. Door Ds. F. Wiersma te Oosterbierum van Dieuwke Winsemius f2.80. Door A. Baden te Zuidzande van een werkman f1. Door Mej. R. Voogsgaard te Nieuw Loosdrecht uit het busje f12. Uit het Soendaneesje van Trijntje Keulen te Rijs f1. Door Ds. F. Wiersma te Oosterbierum spaarcenten van Jannigje Schepenaar f1.25. Door J. de Haan uit het „Nikkertje" van de Christ. Nor.School te Berlikum f20.

Zaandam, 22 Oct. '19.

W. BREUKELAAR.

Ontvangen voor de zending te Djocja en Solo.

Door F. de Boer te Marken voor Solo van de kinderen der Christ. School f30 en van de Jonged. Vereeniging f5 te zamen f35. Van de Geref. Kerk te Zaandam ½-jaarlijksche bijdrage f300. Van de Geref. Kerk te Krommenie van het tekort Med. dienst f46. Van de Geref. Kerk te Koog Zaandijk f116.66. Door Ds. K. Bakker te Niezijl voor Solo f1.

Zaandam, 22 Oct. '19.

W. BREUKELAAR.

ONESIFORUS-BANK

UTRECHT.

Verstrekt **BOUW-Kapitaal** tegen zekerheidsstelling
aan **KERKEN, SCHOLEN, STICHTINGEN.**

Geeft uit $4\frac{1}{2}\%$ 10-jarige Obligaties in stukken
van f 1000.—, f 500.—, 250.—, f 100.— 50.—.

Inlichtingen verschaft de Directie,
Nieuwe Gracht 69, Utrecht.

**ZAKKEN VOOR
KOFFIE EN THEE**

**N.V. MECH. PAPIERW.
FABRIEK UTRECHT**

GEDEPONEERD - FABRIEKSMERK

N.V. Papierfabriek „Coldenhove” Eerbeek.

Dir.: FRITS N. DE CHARRO VAN KEMPEN

Levert eenzijdig gesatineerde Pakpapieren

bij minstens 500 a 1000 K.G. Teleph. EERBEEK-No. 1

Hôtel-Rest. „DE HOOP”

Warmoesstr. 158. Tel. 9132 N. Amsterdam.

Logies f 0.50, f 0.60 en f 0.75.

:: Diners vanaf 50 cent. ::

Aanbevelend, A. L. ALDENKAMP.

Christelijk Internaat Wiilhelmina, te Zeist,
neemt niet meer dan 20 leerlingen. Daar-
door kunnen ouders verzekerd zijn, dat
voor hun kind alles gedaan wordt, wat
eenigszins mogelijk is.

J. POPPES Jzn., Hoofdonderwijzer.

„NUMERALPH” BRIEF OPBERGSYSTEEM

Een beproefd systeem, waarvan duizenden tot
volle tevredenheid in gebruik.

L. FLES & Co.

AMSTERDAM, ROTTERDAM,
DEN HAAG - ARNHEM
GRONINGEN - UTRECHT
SOERABAJA.

NU PLANTEN!

Zoo u succes wilt hebben plant dan
deze of volgende maand uw vrucht-
boomen. Groote voorraad kerngezonde
boomen als **Pyramiden** en **Stam-**
boomen, Bessen, Aardbei-
planten, Tuin- en Hegplant-
soen. Billijke prijsopgaaf op aanvraag.

Bij goede behandeling wordt voor 't aanslaan der boomen ingestaan.

A. M. EERDSMANS, Boomkweker.
NAARDEN — BUSSUM

Het Beste, Goedkoopste en meest Solide adres voor Zaden, Bloembollen en Planten
- Vraagt Prijscourant welke franco wordt toegezonden.
L. STASSEN, HILLEGOM.

PEEK & CLOPPENBURG

Grootste Heeren-en Jongeheeren KLEEDINGMAGAZYNEN

In alle voornamen plaatsen

LEVEN- en ONGEVALLENVERZEKERING

DE AMSTERDAMSCH

AMSTERDAM: Tijdelijk adres: N. SPIEGELSTRAAT 17.

Directie: Jhr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN Jr., Jhr. J. DE SAVORNIN LOHMAN,
Mr. J. C. L. VLAANDEREN.

Bij J. H. KOK te Kampen is verschenen de

5^e geheel herziene
druk van

HET HUWELIJK

DOOR

Dr. A. DUPONT

Geneesheer-Directeur te Ermelo.

Een uitnemend boek voor Gehuwden en Verloofden, met geneeskundige wenken, nuttige raadgevingen en ernstige waarschuwingen, waarvan in korten tijd reeds de VIJFDE DRUK is verschenen. Door de gansche Chr. Pers dringend aanbevolen. Prijs ingenaaid f2.50, gebonden f3.25, (met 5 pCt. crisistoelag). Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den uitgever J. H. KOK te Kampen.

Vraag uitvoerig prospectus.

Inlichtingen omtrent de

N. C. V. Spaarbrieven

worden gaarne verstrekt door:

DE HOOFD-INSPECTIE, Oosteinde 30, te Amsterdam.

C. BEZEMA, Poolmansweg 256, Lonneker.

J. HEINEMAN, Mauritslaan 32, Hilversum.

H. S. VAN HOUTEN, Vlooswijkstraat 62, Terneuzen.

J. A. JAEGER, 's Gravenhekje 6, Amsterdam.

A. LAKERVELD, Nude 177d, Wageningen.

L. VAN WESTERING, 2e Helmersstraat 12 huis,

Amsterdam.

G. K. ZELDENRUST, Noord, Warns.

HET ZENDINGSBLAD
 VAN DE
GEREFORMEERDE KERKEN NEDERLAND

En dit Evangelie des koninkrijks, zal in de geheele wereld gepredikt worden tot een getuigenis allen volkeren.
 Matth. 24: 14

redactie:
 H. DIJKSTRA, Rotterdam.
 I. HANIA, de Bilt (Utr.)

Comm v Tcez. en Conuile:
 W. BREUKELAAR, Zaandam.

Zoo ik lust heb in den dood des goddeloozen. — Brieven naar Antiochië. — Soemba.
 — Korte Berichten. — Leestafel. — Giften.

Zoo ik lust heb in den dood des goddeloozen! [KERSTFEEST].

Zeg tot hen: Zoo waarachtig als ik leef, spreekt de Heere Heere, zoo ik lust heb in den dood des goddeloozen! Maar daarin heb ik lust, dat de goddelooze zich bekeere van zijnen weg en leve.

Ezech. 33 : 11.

Godelooze! Het is geen sierlijke, aantrekkelijke naam, die hier aan de menschen wordt gegeven. Oorspronkelijk behoefde hij dan ook dien ontzettenden naam niet te dragen. Schepsel Gods, dienstknecht en diensmaagd Gods, zoon en dochter des Allerhoogsten Gods waren toen de namen, waarmede hij terecht genoemd kon worden.

God heeft namelijk in den beginne den mensch goed geschapen; naar zijn evenbeeld; versierd in zijn verstand met ware en zalige kennis van zijnen Schepper en van andere geestelijke dingen; in zijnen wil en zijn hart met gerechtigheid; in alle zijne genegenheden met zuiverheid, zoodat de mensch geheel heilig is geweest. Hij had toen ook lust om den Heere zijn God te dienen en te verheerlijken met al wat in hem was. God was *alles* voor hem geweest; hij wilde ook *alles* voor God zijn. De naam „Godlover” paste toen dan ook wel voor hem, de naam „godelooze” nog in geen enkel opzicht.

Doch, gij weet dat zeker ook wel, wij hebben toen God op het hoogst misdaan. Op grove en gruwelijke wijze zijn wij tegen God ingegaan. Het kon niet erger. Het verbond dat God met onzen eersten voorvader Adam had gemaakt, is door hem voor het gansche menschelijke geslacht gebroken

geworden. Hij heeft God de gehoorzaamheid opgezegd en Hem veracht. Hij luisterde naar de ingevingen van den vorst der duisternis en zwoer God, met volle bewustheid, geheel moedwillig af. Hij heeft God den nek toegekeerd en niet het aangezicht. Den springader des levenden waters heeft hij verlaten om zich zelf bakken uit te houwen, gebrokene bakken, die geen water houden. Hij is in al zijne wegen verkeerd en verdorven geworden. Zich zelf beroovende van al de gaven, die Gods Geest hem geschonken had haalde hij in de plaats van die over zich blindheid, schrikkelijke duisternis, ijdelheid en verkeerdheid des oordeels in zijn verstand; boosheid, wederspanning en hardigheid in zijn wil en in zijn hart; mitsgaders onzuiverheid in alle zijne genegenheden. Hij werd alzoo bedorven dat hij ganschelijk onbekwaam is om eenig geestelijk goed uit te denken als uit zichzelf, veel minder om het in het werk te stellen.

Hij is, kortom, een „godelooze” geworden door zijn val en ongehoorzaamheid.

Zeker, de eene mensch is nog wel grooter godelooze dan de andere. Evenals de eene zonde zwaarder is dan de andere zonde, de eene zoo groot is als een balk of een kemel, en de andere in omvang meer gelijk op een splinter of mug: zoo zijn er ook zondaren, die „niet verre zijn van het Koninkrijk Gods”, en anderen, die, als een Achab, „zich zelve (als) verkocht hebben om te doen wat kwaad is in de oogen des Heeren”, het zij dan al of niet opgehitst door boozen, zooals Izebel er eene was; doch van elk van God afgevallenen mensch geldt toch dat hij, hetzij dan in meerdere of mindere mate, een „godelooze” is, die zijn weg tegenover God zeer verdorven heeft. En die dan ook, naar het rechtvaardige oordeel Gods, Gods gramschap dubbel waardig is; zich schuldig gemaakt heeft des geestelijken, des lichamelijken en des eeuwigen doods; als God in 't recht wil treden, moet de godelooze voor eeuwig wegzinken onder den vloek Gods in de diepte der hel.

Heeft God nu echter lust in dien dood des zondaars? Is Hij geneigd tot wreedheid en verderving? Is de toestand van den godeloozen onherstelbaar, zoodat er geene uitkomst voor hem mogelijk is, omdat het Gods hoogste vermaak is om hem met de geduchte krachten van Zijn' ondoorgrondelijken toorn te treffen?

Neen, mogen we zeggen, en nogmaals neen. Gods barmhartigheid roemt tegen het oordeel. Hij heeft in gunst en niet in wraak Zijn lust. Niet in den dood en den ondergang van den zondaar, maar veel meer hierin dat hij gered worde en behouden, dat hij zich bekeere tot den Heere. Zijn God en leve, heeft de Heere lust. Ezechiël moest, als wachter over het huis Israels, dat dan ook uitroepen voor de ooren des volks: „Zoo ik lust heb in den dood des godeloozen spreekt de Heere Heere!” Ik ben niet hardvochtig en wreed; het is niet mijn hoogste vermaak om u te laten omkomen. Niet in *uw sterfen*, maar in *uw leven* heb ik lust; *uw behoud*, niet *uw verderf* beger ik van ganser harte. O het is God den Heere zooveel aangenamer dat een godelooze zich bekeert en leeft, dan dat hij neerstort in de eeuwige verwoesting. Met een eed: „Zoo ik lust heb!” heeft Hij het laten bevestigen.

Toonde Hij dat al niet gedurig in Zijne lankmoedigheid en verdraagzaamheid jegens de godeloozen? Als Hij nog maar telkens weer goeddoende bleef van den hemel ook over hen; hun regen en vruchtbare tijden gevende en hunne harten vervullende met spijze en vrolijkheid, „opdat zij den Heere zoeken zouden, of zij Hem immers tasten en vinden mochten” (Handel. 17 : 27)?

Vóór Hij den grooten zondvloed zond om de ongeloovige en onboetvaardige wereld te straffen, heeft Hij eerst nog 120 jaar tijd gegeven tot bekeering en het godelooze geslacht door Noach's prediking en ark-toebereiding laten

waarschuwen. En toonde de Heere niet op geheel eenige wijze, „zoo ik lust heb in den dood des goddeloozen!" door het Kerstfeest? Hij had maar één zoon; één eigen, eeuwige, natuurlijke zoon; Die van eeuwigheid geboren is; in wien Hij Zijn welbehagen had; „Die een voedsterling was bij Hem; daggelijks Zijne vermaken, te allen tijde voor Zijn aangezicht spelende." (Spr. 8 : 30). Die in de gestalte Gods zijnde dan ook geene daad van geweld behoefde te plegen om Gode even gelijk te zijn. Hij was ook God uit God, licht uit licht; het afschijnsel van Gods heerlijkheid en het uitgedrukte beeld van Gods zelfstandigheid. God heeft Hem echter in de volheid des tijds uitgezonden uit den heerlijken hemel naar de bedorven aarde. Heeft Hem laten geboren worden in armoede in de kribbe:

Hij de Schepper van 't Heelal,
Werd geboren in een' stal.

Daar was niets aantrekkelijks!

En God zond Hem uit opdat „goddeloozen" door Hem zouden worden bevrijd van hunne ongerechtigheid: opdat zij in Gods gunst zouden worden hersteld; leven zouden en niet sterven.

De geboren Christus heette daarom immers ook „Zaligmaker". Zooals de Engel Gabriël tot Jozef en Maria had gezegd: Gij zult Zijn Naam heeten Jezus (Zaligmaker), want Hij zal Zijn volk zalig maken van hunne zonden. En gelijk het tot het oor en het hart van de herders is gesproken geworden: „Ziet, ik verkondig u groote blijdschap, die al den volke wezen zal, namelijk dat u heden geboren is de Zaligmaker, welke is Christus de Heere, in de stad Davids".

God de Heere, mogen wij dus wel zeggen, heeft er alles voor over gehad om te bewijzen dat Hij geen lust heeft in den dood des goddeloozen! Hij heeft zelf voor den goddelooze den weg ter bekeering en ten leven in Christus weer gegeven.

En Hij deed dat uit ondoorgrondelijke barmhartigheid!

Zonder dat Hij er ook maar eenigszins toe verplicht was.

Zonder er door eenig schepsel, mensch of Engel toe opgewekt of aangespoord te zijn.

Hij nam redenen uit zich zelf. Was met het lot van den goddelooze bevoogen. Van eeuwigheid af ging Zijne erbarming reeds naar hem uit. God de Heere had — om zoo te zeggen — van eeuwigheid af niet eerder rust vóór Hij uitkomst had bedacht en gevonden en vastgesteld voor den zondaar in Christus.

Ten spijt van Satan!

Ter handhaving van Zijne eere!

Ook ter betooning van Zijne ondoorgrondelijke barmhartigheden!

In het Paradijs heeft Hij dat „Kerstfeest" zelf reeds bekend gemaakt. Zocht Adam op; troostte hem; beloofde hem reeds dat Hij hem Zijn Zoon geven zou om zijne zonden te verzoenen en hem gelukzalig te maken. Door het Evangelie van de Kribbe openbaarde Hij toen reeds luide: Zoo ik lust heb in den dood van den goddelooze!

En sinds liet Hij dat Evangelie gedurig verkondigen door patriarch en profeet: en heeft het eindelijk in de komst van Christus op wondere wijze vervuld.

Mocht het waarheid geworden zijn voor ons gemoed: Ik ben ook een goddelooze. Niet enkel de zware taal van onze lippen, ook eene vrucht van wat de H. Geest werkte in ons hart. Mocht het hart verbrijzeld zijn geworden door schuldbesef over zware goddeloosheid; verstaan zijn en o zoo diep gevoeld, in het verslagen hart: Er is geen vrede in onze beenderen van wege onze zonde; onze ongerechtigheden gaan over ons hoofd; als een zware last zijn ze ons te waar geworden; wij hebben de straf verdiend om allerlei en velerlei overtredingen; ja, mijne zonde maakt mij het voorwerp

van Gods toorn, reeds van het uur van mijn ontvangenis af; O God, erbarm U over mij, goddelooze en zijt mij genadig!

Gods Geest passe dan aan uwe ziel toe: Christus, de geboren Zaligmaker, is ook voor U geboren. Hij daalde in diepten van ellenden neder om ook U te redden. Ook uwe ongerechtigheden zijn door Hem verzoend. Zijne kribbe, voltooid door het kruis, bracht U alles aan wat noodig is om met God verzoend te worden. Om Hem heeft God nu weer een welbehagen in U. Gods lust is tot U in zijn gezonden Zoon. „Grootte blijdschap”, zooals de Engel ze aankondigde aan de herders, zij er daarom in het hart. Het zal dan kunnen zijn: Er is vreugde in mijn ziel, want de Heiland kwam binnen; Hij is ook in mij geboren; ik, die een goddelooze was, ben gered van den dood en heet nu weer een geliefde des Heeren.

En als in deze dagen ook weer „in de wereld” den Heidenen gepredikt wordt: God heeft geen lust in den dood van den goddelooze. Hij zond zijn Zoon uit om dien dood te niet te doen; zoekt bij dien Christus uw heil, want het is bij niemand anders te vinden; opene de Heilige Geest dan veler harten opdat er acht gegeven worden op dat heil — en troostrijk woord. — En zoo redde dit „Kerstfeest” velen van het eeuwig verderf én hier én in Indië; ja overal.

J. HANIA.

De Bilt, Dec. 1919.

Brieven naar Antiochie.

Gel! We zagen met droefheid onzen Minister van Koloniën A. W. F. Idenburg heengaan. Moge de hoop van de „Standaard” vervuld worden, dat langdurige rust hem krachtsvernieuwing zal schenken. Ik zal u niet over hem schrijven, er zijn weinig menschen die ik liefheb, zooals hem, en de jongste geschiedenis heeft ons nog geleerd, dat de liefde zeer moeilijk een juist oordeel velt. Alleen wil ik overnemen wat volgens het „Kort Verslag” de heer Treub in de Tweede Kamer gezegd heeft. Dit luidt aldus:

„Intusschen wil spreker één uitzondering maken, niet aan het adres van een der regeeringsleden, maar aan den wegens gezondheidsredenen afgetreden heer Idenburg. Als lid van het vorige Kabinet weet spreker, hoezeer deze als landvoogd vooral in de eerste oorlogsjaren, meer dan zijn beste krachten heeft gegeven in 's lands belang. Voor alle leden van het Kabinet was het een moeilijke toestand, maar de leden hier konden dagelijks overleg plegen; de heer Idenburg kreeg zijn instructies van hier; moest dikwijls zelf beslissingen nemen en groote verantwoordelijkheid dragen. Dat is ten slotte te veel gebleken. De heer Idenburg heeft recht op een woord van hulde, ook van de zijde van hen, die niet zijn geestverwanten zijn. Daarnaast wordt de hoop uitgesproken, dat zijn gezondheid spoedig zal herstellen.”

Tot zoover het „kort verslag” dat men gewoonlijk aanhaalt met de twee letters K. V., aan welke gewoonte ik mij ook denk te houden.

Overigens zal ik mij liever bezig houden met den nieuwen Minister van Koloniën en wat men van hem verwacht. Laat ik hem u eerst voorstellen. Hij heet S. de Graaff, is door H. M. beëdigd den 12 November 1919, en heeft den volgenden dag de portef. van den Minister overgenomen. Voor mij is hij een geheel onbekende. Onder de leden onzer kerk te Batavia komt wel een A. van der Graaff voor en te Soekaboemi vind ik een Mevr. de Graaff geboren R. Rambach, maar dit een en ander helpt mij niet vooruit. Daarom moet ik het doen met de warme aanbeveling waarmee de „Standaard” hem begroet. Lees maar wat ik hierbij voor u uitknip. Het luidt:

„Een gelukkige keuze.

Naar thans blijkt, heeft de Minister-President bij het zoeken naar een

opvolger voor Minister Idenburg, van meet af zeer bijzonder zijn aandacht gericht op den heer S. de Graaff, die dan nu ook benoemd is. Deze Indische specialiteit was lange jaren Directeur van het Binnenlandsch Bestuur in onzen Archipel, en tegelijk Commissaris voor de Bestuurs Hervorming op Java.

In de partijgeschillen heeft hij zich dusver slechts zeer zelden gemengd. Als bestuurslid gaf hij er de voorkeur aan, zich zooveel 't ging van de politieke worsteling op zekeren afstand te houden. Toch mocht hieruit geenszins worden afgeleid, dat zijn politieke overtuiging nog elk eigen karakter miste. Veeleer stond sinds jaren vast, dat hij zijn sympathieën aan de Antirevolutionaire richting schonk, en het alleen het beste achtte, met het oog op zijn positie, zich voorshands van den politieken strijd, zooveel als het kon, te onthouden. Ten onzent, in het Moederland, zijn we aan zulk een onthouding van partijstrijd minder gewoon, doch in Indië kan eer omgekeerd gezegd, dat de meest invloedrijke Staatslieden in zulk een neutrale positie vaak juist de meest gewenschte verhouding zagen, om in het Indische bewind kracht van zich te laten uitgaan. De verhoudingen, die te 's-Gravenhage gelden en hier niet anders zijn konden, zijn niet zonder inperking vatbaar om naar Weltevreden te worden overgebracht. Doch ook al staan op Java de Staatslieden niet zoo scherp als hier, in 't Moederland, in politieke overtuiging tegen elkander over, toch zou zich vergissen, wie zich inbeeldde, dat onze vooraanstaande mannen in den Archipel in politieke onverschilligheid afgleden. Dit moge bij enkele min-principieele Indologen te beklagen zijn geweest, maar bij de eersteklasse Indologen, als waartoe zeer stellig ook de heer de Graaff mag gerekend worden, is hier geen sprake van. Dezulken toch houden zich in, omdat 't h.i. het Indische bewind in perikel zou kunnen brengen, zoo men in de Gouvernementskringen te scherp wimpel tegenover wimpel stelde. Er staat in Indië een eenig belang op den voorgrond, dat de staatslieden van alle partijen op 't hart weegt, en hen tot zelfbeheersching noopt. Dit echter neemt in 't minst niet weg, dat men èn in Indië èn hier op 't Plein zeer wel weet, wat men man voor man aan deze Indologen heeft, en dan zeer zeker zal de keuze waartoe het thans kwam, ons Antirevolutionairen hoogst aangenaam zijn en in het gevolg komen."

Tot zoover de „Standaard". Het is botertje tot den bodem.

Van den nieuwen Minister zelven vond ik nog heel weinig. De „Avondpost", een Haagsch blad, heeft met hem gepraat en hem een belijdenis afgenomen. Deze vertelt daarvan het volgende:

„Voor zelfbestuur acht Z.Exc. Indië op het oogenblik nog niet rijp, inzoo verre onder zelfbestuur moet worden verstaan de Regeeringsvorm, zooals die in de Engelsche Dominions wordt toegepast, waar de kolonie een zelfstandige Regeering bezit binnen het verband van het moederland. Deze Regeeringsvorm zal mogelijk zijn in de verre toekomst, wanneer de inlanders door meer ontwikkeling zich de daartoe noodige eigenschappen in voldoende mate zullen hebben eigen gemaakt. Echter komt aan de inlanders in zekere mate medezeggenschap toe in het bestuur der kolonie onder leiding van het moederland.

In de Sarekat Islam als uitvloeisel van den tijd, zoolang deze zich blijft bewegen in de gematigde richting en zich voor oogen houdt de economische ontwikkeling van het land, ziet de Minister de Graaff geen gevaar; echter in het algemeen komt het voor, dat de S. I. altijd zekere neiging zal hebben om te derailleeren en dan kan de beweging zeer zeker een groot gevaar worden.

Over de defensie van Indië wilde Z.Exc. zich op het oogenblik nog niet in bijzonderheden uitlaten. Echter kon hij wel als zijn meening te kennen geven, dat Indië niet in een toestand moet verkeeren, dat het voor den eersten den besten open staat. En met de huidige verdedigingswerken verkeert het

ook niet in dien toestand, ofschoon het natuurlijk niet in zijn geheel zich zal kunnen weren tegen een overval van een sterke vijandelijke combinatie.

Het nut van de zending uit cultureel oogpunt, afgescheiden van de ethische verdiensten, acht de Minister boven eenigen twijfel verheven. De zending in Indië, onverschillig van welke godsdienstige richting, verdient dan ook de volle waardeering van het moederland en zij verdient alle steun binnen de perken van het financieel vermogen.

Gelijke steun, al weder met inachtneming onzer financieele krachten, dient te worden gegeven aan het onderwijs. Het onderwijs toch werkt aan verhooging van het algemeen beschavingspeil en dit kan niet anders dan aan de inlanders en aan de kolonie ten goede komen. De inlander in het algemeen is volgens Z.Exc. zeer zeker vatbaar voor goed onderwijs en zoolang dit hem houdt in den juisten gezichtskring en overeenkomt met de behoeften van plaatselijken aard, dus op een gezonde wijze zal zijn ingericht, zal het er toe bijdragen den inlander te brengen tot waardeering van veel in ons bestuur, wat hij nu niet kan begrijpen en niet weet te apprecieeren.

Wat de quaestie van een universiteit voor Indië betreft, deze acht Z.Exc. voornamelijk praematuur. Van veel meer belang is de opleiding in technischen zin om te kunnen voldoen aan de vele behoeften, welke in deze richting in elk opzicht gevraagd worden."

Dit is alles wat de „Avondpost" er uit heeft kunnen halen. Betrekkelijk ben ik er nog al mee ingenomen. Over zending en onderwijs heeft hij het, dunkt mij, wel goed voor.

Als ik na deze belijdenis navragen had mogen doen, zou ik eens gevraagd hebben naar het gevoelen van Zijn Exc. over art. 123. Gij weet dat Idenburg een herziening beloofd had en het spijt mij geweldig dat hij die niet gegeven heeft en persoonlijk verdedigd. Ik ben zeer benieuwd wat het worden zal. Onze Gen. Syn. heeft in 1914 een rapport over dit onderwerp goedgekeurd en het slot daarvan wil ik u overschrijven.

Een invloedrijk heer te Smilde was altijd bang, dat de gemeente zou geregeerd worden uit de consistoriekamer van kerk *a*, zooals hij onze gemeente noemde, en als hij nog leefde, zou hij ook wel bang zijn voor een regeering over Indië door de Generale Synode van A en B, zooals hij ongetwijfeld zou zeggen, maar dit mag mij niet beletten het oordeel van de Gen. Syn. onzer Ger. Kerken in herinnering te brengen. Zie hier wat ik er van over neem:

„Naar het oordeel der deputaten moet, voor wat speciaal de verhouding tusschen de Zending en de Koloniale Regeering aangaat, worden bedacht:

Aan den éénen kant: dat de Zending niet moet staan onder voogdij van de Koloniale Regeering. Van voogdijschap van de Regeering over „de Zending" mag geen sprake zijn. Als men van voogdijschap over de Zending zou willen spreken, laat dan gezegd worden: „De Gereformeerde Kerken zelf oefenen voogdijschap over de Zending".

Aan den anderen kant is toch echter niet ongewenscht, dat de Koloniale Regeering kennis krije en hebbe van „de Zending" in Nederlandsch-Indië; en dat daarom de Regeering door „de Zending" in kennis worde gesteld met hare plannen en arbeid. Zoo'n kennisgeving kan door „de Zending" geschieden zonder prijsgeving van haar vrijheid en zelfstandigheid; is voor de Zending niet *vernederend* en voor de Regeering *vereërend*, en dies zeker alleszins aan te bevelen.

En evenzeer is dan zeker van groot belang te achten, als de Regeering harerzijds zou willen toonen dat zij den arbeid der Zending niet vijandig is en mede om de ontvangen inlichtingen te meer vertrouwen stelt in de Zending.

Het beste en schoonste zou daarom zeker zijn dat er wederzijdsche er-

kenning tusschen „de Zending" en de Koloniale Regeering bestond. Twee dingen zouden dan moeten geschieden:

1. De Koloniale Regeering zou moeten verklaren dat zij de Zending erkende; zonder haar ook maar eennigszins aan banden te willen leggen;
2. De Zending moet aan de Regeering kennisgeven:
 - a. van hare Zendingsorde of van hare statuten enz.;
 - b. van de personen, die zij uitzendt; en
 - c. van de plaats, waar zij gaat arbeiden.

Op deze manier zou, naar het oordeel uwer deputaten, de verhouding van „de Zending" en de Koloniale Regeering zeer wel geregeld kunnen worden. Hiermede is het rapport ten einde.

Uwe vergadering bij de behandeling er van de wijsheid des Geestes toebeddende, zijn wij

namens deputaten voornoemd:

Ds. H. DIJKSTRA, *h. t. Voorz.*

Dr. J. HANIA, *h. t. Secr."*

De Gen. Synode besloot uit te spreken, naar aanleiding van dit Rapport:

Dat de Synode instemt met hetgeen Deputaten in hun rapport hebben gezegd over de wijze, waarop de verhouding tusschen de Zending en de Koloniale Regeering zou kunnen worden geregeld.

De Synode zegt dus niet dat het zoo moet worden geregeld, het zou zoo kunnen, maar de mogelijkheid bestaat dat het ook op andere wijze geregeld wordt en dat het ook goed is.

Men heeft gevraagd, wat de Regeering er aan hebben zou als de Zending mededeeling deed van *b. de personen, die ze uitzendt?*

We zouden daarop antwoorden, dat de Regeering dan in de gelegenheid was haar bezwaren kenbaar te maken wanneer dergelijk persoon haar bekend was als ongeschikt. Het zou b.v. kunnen zijn dat zoo iemand vroeger reeds getoond had dat hij onrust wekte. Om nu iemand, alleen omdat hij Zending is, al vast verdacht te houden, gelijk in art. 123 van het R. R. geschiedt, dat gaat toch niet aan.

En wat zou de Regeering er aan hebben, als haar werd meegedeeld *waar een bepaalde Zending zou willen arbeiden?*

Wij antwoorden: De Regeering zou dan, met het oog op vroegere histories bezwaar kunnen maken en de Zending ernstig kunnen waarschuwen ja des noods verbieden, wanneer ze meende dat dit gevaar opleverde voor de personen of voor de maatschappelijke orde.

De Regeering heeft er niets mee te maken of de Zending voor de uitbreiding der kerk een verstandige keuze doet; ze heeft alleen te rekenen met de maatschappelijke en staatskundige belangen.

Ik wil eindigen met een bericht van den Z. S. R. Het is u bekend dat deze drie letters korte aanduidingen zijn van den Zendingsstudieraad, die onder leiding staat van den heer Jan Willem Gunning, Domplein 25 te Utrecht.

De mededeeling luidt als volgt:

Zomerconferenties van den Zendingsstudie-Raad in 1920.

Naar aanleiding van den grooten toeloop op de laatsgehouden Zomer-Conferentie, en door het eigen nieuwe Conferentie-Oord te Lunteren bij Ede (dat dezen zomer in gebruik genomen is en uitnemend heeft voldaan), thans tot zulk een uitbreiding in staat, heeft de Z. S. R. besloten den komenden zomer D.V. drie conferenties te houden, en daarbij tevens te specialiseeren, ten einde beter aan verschillende belangen tegemoet te kunnen komen.

Op de eerste conferentie, 26—31 Juli 1920, zullen niet alleen onderwerpen uit de Nederlandsche Zending behandeld worden, maar ook enkele uit de Wereld-Zending, en zullen enkele buitenlandsche sprekers gevraagd worden (wier toespraken niet zullen vertaald worden), b.v. iets over Hindoeïsme,

of over de Zending in China of Japan, of iets dergelijks. Op deze conferenties worden inzonderheid bezoekers uit gestudeerde kringen, uit de kringen van het Jong-Vrouwen-Gilde en soortgelijke milieu's verwacht.

De tweede conferentie, 2—7 Aug. 1920, zal in het bijzonder gewijd zijn aan het Jeugdwerk, n.l. aan Zendingsonderricht en andere Zendingsactie op scholen, Zondagscholen en Kinder-Zendingsverenigingen, enz. Deze conferentie is bestemd voor hen, die op eenigerlei wijze onder en voor kinderen werkzaam zijn, zoodat er gelegenheid zal zijn enkele onderwerpen op dit jeugdwerk betrekking hebbende vollediger te kunnen behandelen dan tot dusverre op onze conferentie mogelijk was. Het wordt dus niet een speciale onderwijzers-conferentie maar algemeener een „jeugdwerk“-conferentie.

De derde conferentie, 9—14 Aug. 1920, zal het zelfde karakter behouden als de conferenties tot dusverre hadden, waarbij inzonderheid met den arbeid der Zendingsstudiekringen rekening gehouden zal worden.

Het programma hopen wij in Januari of Februari te kunnen mededeelen. Het plan dezer conferenties wordt echter nu reeds bekend gemaakt, opdat men er tijdig rekening mee zou kunnen houden.

Ten einde in nauwer aanraking en tot een betere samenwerking te komen met al die organisaties (Verenigingen, Commissies en andere officieele of bijzondere lichamen), die op eenigerlei wijze werkzaam zijn ter bevordering van het Zendingsleven in Nederland, en daarbij ook de grondslagen van Zendingsstudie en Zendingsopvoeding willen toepassen, heeft de Z. S. R. een wijziging in zijne statuten en organisatie gebracht, waardoor voortaan al zulke organisaties zich bij den Z. S. R. kunnen aansluiten, en alsdan in den Z. S. R. een of meer afgevaardigden (naar gelang de contributie) als gewoon lid kunnen benoemen. Aldus zullen die lichamen voortaan rechtstreeks aan den Z. S. R.-arbeid en de Zendingsopvoedingsbeweging kunnen medewerken, en zal omgekeerd die arbeid zich nauwer en beter bij de bestaande belangen en behoeften kunnen aanpassen.

Ik besluit met een herinnering, die in het vorige nummer moest geplaatst zijn, want de Zendings-Zondag is nu voorbij.

De eerste Advents-Zondag, 30 November, is bestemd tot Zendings-Zondag. Door het Comité voor de Alg. Zend.-Conferenties wordt in November weer een circulaire gezonden aan de kerkeraden en predikanten.

Wij hopen van harte, dat vele, dat alle kerkeraden en alle predikanten aan dit verzoek zullen voldoen.

In enkele lauwe kringen is men dadelijk klaar met de opmerking: „O, dat is zeker weer om een collecte.“ Deze opmerking is uwer onwaardig.

Neen, het gaat niet om een collecte. Als gij het om bepaalde redenen beter vindt geen collecte te houden, houdt dan geen collecte.

Het gaat om de Gemeente, om uwe gemeente, opdat zij niet derve den zegen, die in de Zending geschonken wordt.

Het gaat om de Zending in deze moeilijke tijden. Het gaat er om, of zij haar werk kan voortzetten of niet.

De hoogste belangen der Zending worden bedreigd. Er is een biddende Gemeente noodig om die te beveiligen.

Hier is ook een taak voor u, waaraan gij u niet straffeloos kunt onttrekken. Maar ook een taak, die voldoening schenkt aan allen, die haar vervullen. Wilt acht geven op zoo groote genade.

De Kerken in de Drie Prov., Groningen, Drente en Overijssel, hebben Kerstmis hun Zendingsdag, met een collecte.

Ik zou veel lust hebben daarover nog wat voort te gaan, hoewel ik reeds tweemaal gezegd heb dat ik eindigen wil. Het gaat mij, zooals ik onlangs een spreker hoorde, hij kon maar niet aan het einde komen.

Ik breek dus af met de pen maar niet met het hart, (minnebrieven stijl).

Rotterdam, Snellinckstr. 54a, 22 Nov. '19.

H. DIJKSTRA.

SOEMBA.

a. Med. Hulpdienst.

In betrekking tot den midischen hulpdienst werd door Deputaten nog een belangrijk besluit genomen. Reeds lang is gesproken over het uitzenden van een dokter naar West-Soemba. Velerlei werkzaamheden werden ervoor verricht. Ds. Krijger drong er telkens en telkens weer sterk op aan en desniettegenstaande werd door Deputaten het diep ingrijpend besluit genomen om tot uitzenden van een dokter naar West-Soemba vooralsnog niet over te gaan.

Het spreekt wel vanzelf, dat Deputaten niet maar voetschoots tot dit besluit zijn gekomen. Het werd genomen naar rijp beraad en nadat de zaak wel onderzocht en overwogen was. De motieven, die tot dat besluit geleid hebben, lagen hoofdzakelijk in drie dingen, n.l. in de beteekenis van dezen hulpdienst voor den arbeid der zending op Soemba. Is deze van dien aard dat de uitzending van een dokter naar W.-Soemba strikt noodzakelijk is?

En de finantiën. Kunnen ze door de kerken gedragen worden? En stel, dat 't kon, mochten dan zoo groote uitgaven aan een hulpdienst verleend en aan den hoofddienst onttrokken worden? En eindelijk de plaats van vestiging. Wijst niet zeer veel er op, dat een dokter eigenlijk niet naar Wset-Soemba, maar naar Pajeti moest worden gezonden?

b. Ds. Colenbrander.

Volgens van Soemba ontvangen telegram zal Ds. Colenbrander en gezin D.V. half December naar hier vertrekken per s.s. „Insulinde“.

Zdl.

W. W. S.

Korte Berichten.

Ds. W. Pera.

Tijdens het verlof van Ds. Pera wenscht hij de brs. te Soemba te bezoeken. Z.Eerw. vertrekt den 29 October van Soerabaja en blijft te Soemba tot 18 November. Den 23 en 30 November hoopt hij het Woord en Sacrament te bedienen voor den Kring te Makassar.

Busjes.

a. Knikkertjes zijn weer besteld. Ze worden zeer duur, vermoedelijk f5.— per stuk.

b. Blikken busjes zijn er ook nog; ze kosten 10 f.1.30; 5 f.0.80; 1 f.0.23.

a en b zijn uitsluitend verkrijgbaar tegen toezending van een postwissel, bij Mej. S. Hania, Emmalaan 11, de „Bilt“ (Utr.).

Men plage mej. Hania niet, door ze zonder postwissel aan te vragen. Haar instructie is

zeer bepaald, ze mag alleen verzenden na ontvangst van een postwissel.

c. Papieren busjes à f1.— per tien en losse teksten à f0.90 per 100 worden gezonden door G. M. Feij, Burg 109, Middelburg, alleen na ontvangst van een postwissel.

Nieuwendijk (N.-B.)

Zondagavond 26 Oct. 1919 kwam de Zendingcommissie in Openbare Jaarvergadering met vele belangstelling samen in de Ger. Kerk. Deze bijeenkomst stond bij afwezigheid van den Voorz. der Comm., Ds. de Bruijn onder leiding van Ds. Dekker te Venlo, die dien dag alhier reeds in den Dienst des Woords was voorgegaan. Op gebruikelijke wijze werd de vergadering geopend.

Uit de Jaarverslagen van Secretaris en Penningmeester bleek, hoe er ruime stof tot dank is aan God. Zoo goed als alle leden deden trouw hun werk. De Zendingsspenning vloede mild.

Dit jaar kwam er in de Commissie nogal eenige verandering. Door het aftreden van Secretaris en Penningmeester werden voor die functie's gekozen de vrienden Z. Heyblom en C. Ketel. Ook traden nieuwe leden toe. Nu zijn er 13.

Omtrent het verslag van den Penningmeester merken we op, dat de inkomsten dit jaar f418 bedroegen en dat er met aftrek der noodige uitgaven voor Zendingsblaadjes, etc. nog f250 kon verdeeld worden, en wel f100 aan de Evangelisatie in Noord-Brabant en Limburg; voor dat werk in Drenthe en Friesland ieder f5 en f140 voor ons Zendingsterrein te Magelang.

Op uitnodiging onzer Vereeniging was Ds. Dekker ook in ons midden, om 't een en ander mede te deelen over den Evangelisatiearbeid, een werkkring, in miniatuur gelijk aan die van Dr. Harrenstein op Sumatra. Dat zijn woord ingang vond, blijkt wel hieruit, dat de collecte voor dat doel ruim f87 bedroeg.

Aan 't einde dezer 8ste Jaarvergadering gekomen, waarop we met dank aan den Heere mogen terugzien, eindigde Ouderl. W. v. Helten met dankzegging.

P. BROUWER Czn., Secr.

Theelood, Postzegels enz.

1. Van Mej. Akke Haitsma te Wons, een pak theelood, zilverpapier en postzegels.

2. Van Mej. Joh. van Raalte, Geldersche dijk te Hattem, 1 sigarenkist met theelood, zilverpapier en 736 postzegels.

3. Van Mej. J. E. Varenkamp te Rotterdam, een pakje theelood.

4. Van den Heer J. Benthem, Oostwijkstr.,

Steenwijk, een doos met zilverpapier (staniol).

5. Van Mej. A. C. Wisch?? te Sprang, een doos met theelood, zilverpapier en postzegels.

6. Van Mej. L. C. Schilpzand, „Even Buiten“, Hillegom, een pak theelood en zilverpapier.

Men zende ze aan den Heer P. J. Schreuder, Noordplein 39c, Rotterdam.

Solo.

Kort verslag van de Institeuerings vergadering op 26 Juli 1919.

Op dien voor den kring te Solo zoo gedenkwaardigen Zaterdagavond opende Dr. H. A. van Andel de samenkomst met gebed, waarna onze miss. predikant herinnerde aan de voorafgegane correspondenties en besprekingen.

In November '18 had ZEerw. toestemming van den Kerkeraad van A'dam om, behoudens gunstig advies van de Classis Batavia, in den loop van 1919 over te kunnen gaan tot institeueering van de Gereformeerde Kerk te Solo, zoo de broeders en zusters daartoe den wensch te kennen gaven.

Amsterdam antwoordde toestemmend; de kring te Solo achtte het in het belang van Zendingswerk en Kerkelijk leven gewenscht over te gaan tot institeueering en verzocht den missionairen Denaar des Woords deze zaak als een spoedeisvende op de Classikale vergadering te Bandoeng te brengen. De Classis Batavia sprak haar blijdschap uit, dat de Gereformeerden te Solo wenschten op te treden als de Gereformeerde Kerk aldaar.

Nadat de voorzitter deze toelichtingen had gegeven, verklaarden alle brs. en zusters: te aanvaarden de drie Formulieren van Eenigheid als uitdrukking van hun geloof en de Kerkenorde van 1618/'19 (in den thans vigeerenden vorm) als regel van hun kerkelijk leven; zich aan te sluiten aan de Geref. Kerken om met dezen in kerkelijk verband samen te leven en op te treden onder den naam Gereformeerde Kerk te Solo.

Thans werd overgegaan tot het kiezen van ambtsdragers. Tot ouderling werden verkozen de broeders Dr. Vogelensang en H. Meijerink, tot diakenen de brs. Dr. Groot en P. Beukema.

Besloten werd de bevestiging te doen plaats vinden in den ochtenddienst op 31 Aug. a.s.

Hierna volgde een korte bespreking van den komenden zendingsarbeid voor de jonge gemeente, haar voorloopige financiële regeling, waarna Dr. van Andel de begroting voor 1920 van den zendingspost toelichtte.

Met grooten dank aan God, die zooveel zegen schonk, werd de samenkomst gesloten.

Tot de Gereformeerde Kerk zijn mede toe-

getreden de zusters Mej. Eelderink en Mej. Haijntink, te voren leden der Ned. Hervormde Kerk.

I.EESTAFEL.

Beknopt Overzicht der Kerkgeschiedenis, door J. C. Wirtz Czn., 4de druk. — Oosterbaan en Le Cointre, Goes.

Zeer beknopt. Een leiddraad bij het onderwijs. Natuurlijk vergeet Wirtz de zending niet.

De Antichrist, door Dr. V. Hepp. — J. H. Kok, Kampen.

Doorwrocht, schriftmatig, duidelijk, waar-schuwend. Zeer leerzaam voor jong en oud. De Zending haaste zich eer de Anti-Christ komt.

De Nieuwe Zondagsschool, serie onder Redactie van A. L. Gerritsen.

— Uitgever H. ten Brink, Arnhem.

De meeste boekjes las ik met aandacht, ze hebben bijna alle een opvoedkundige strekking. Ze zijn niet alle van dezelfde waarde; bij een enkele teekende ik aan. „Echt mooi“, o.a. bij „De vroolijke Buurtjes“. Een andere vond ik „wat al te“.

Wat is waarheid, door J. la Roy. — J. H. Kok, Kampen.

Zeer geschikt. Laat het bij vele duizenden verspreid worden!

Chr. Scheurkalender, „De Olijftak“. (Onze kleine Vertrouster). Prijs 70 cts.; voor uitdeeling op Zondagsscholen enz. 45 cts. — Oosterbaan en Le Cointre, Goes.

Zeer goed. Eenvoudig mooi schild. Ter uitdeeling uitstekend.

Giften voor de Zending.

Ontvangen voor de Generale kas der Zending.

Van V. H. te Asperen f5. Van Mej. M. F. van Wagenveld te Barneveld opbrengst huisbusje f5.84. Van Ds. B. v. H. te H. opbrengst Zendingsskalender f20. Van Hendrika Drop te Schipluiden f1.50. Door J. de Wit opbrengst busjes van de Geref. Jongelings Vereeniging te Boskoop f15.66½. Door G. H. Dijkstra te Lioesens van de Meisjesvereeniging f6.20 en van Mej. A. de Boer f2.50 te zamen f8.70. Door H. Vleeming legaat van wijlen den heer G. Berends te Velp f100. Door E. V. de Jong uit het knikkertje van de kinderen der Christ. School te Nieuwkoop f2.85.

W. BREUKELAAR.

Zaandam, 22 Nov. '19.

Bij mij is ingekomen voor de Zending van de kinderen der Chr. School te Pernis f23. Van de zieke Koojie Born Johsd. 200 bespaarde halve centen. Van eene zieke 50 centen. Van N. N. f1.30. Voor al deze gaven uit Pernis hartelijk dank.

F. W. SLUIJTER.

Maassluis, Nov. '19.

Zending Gereë. Kerken op Soemba.

R. Raap te Schildwolde, J. J. ter Huizen f3.50; D. Grashuis en H. Doornbos h. c. f0.60 is f4.10; H. Timmermans te Lutten, uit de busjes f42.65 en gev. in de coll. f25 is f67.65; R. Beute Kz. te Steenwijk, gev. in de coll. f10 en f5 is f15; Mej. E. Koster te Wagenborgen, v. d. Jonged. ver. f10; P. Pilon Pz. te Stedum, v. d. Zend. ver. f75, v. d. Schoolk. f17 is f92; H. v. Dam te Loppersum, busje van D. Klunder en A. Maring f16.95; Ds. Lammertsma te Appingedam, gev. in de coll. f5, legaat van wijlen den heer J. Buurma f250 is f255; J. Dekker te Hollandscheveld, gev. in de coll. f2.50; D. A. Koebrugge te Onstwedde, busje Koebrugge f4.26, busje Mej. Mooibroek f4 is f8.26; Uithuizermeeden, gev. in de coll. f20; T. Westerkamp te Wittewierum, verz. op een 30-jarige bruiloft f3.85; Dr. Oosterhof te Borger, gev. in de coll. f5; H. Roelfsema Pz. van een zilveren bruiloft te Nieuwolda, f7.50; H. Hasper te Amsterdam, v. d. leerl. der school f25; R. Bente Kz. te Steenwijk, gev. in de coll. f10; H. Bosker te Een, gev. in de coll. f5; J. F. Fleurke te de Krim, saldo Kal. f4; W. Westerkhof te Lutjengast, gev. in de coll. f5; Ds. v. d. Munik v. d. Zend. ver. te Winsum—Oberburg, f29.85; K. D. v. d. Kooi te Winsum—Oberburg, v. 't Javaantje der school f5.60 en J. W. f5 is f10.60; Ds. Postema te Beilen, gev. in de coll. f2 en f1 is f3; H. Zwaagman te Houwerzijl, van P. Keegstra 200 h. c. is f1; A. Bosma te Oldekerk, gev. in de coll. f5, H. Stol en dankoffer f10 is f15; Ds. v. Dijken te Zweeloo, gev. in de coll. f2.50; A. Zwerver te Groningen, v. d. kinderen 270 h. c. is f1.35; Dr. Dee te Dwingeloo, gev. in de coll. f1; Harmina Lubberts te Zuidbroek f1; R. Wigboldus te Zuidwolde, gev. in de coll. op Dankdag f50; J. Havinga te Kielwinderweer, gev. in de coll. op Dankdag f25; Dr. Schot te Hardenberg, uit Dedemsvaart, f100; Dr. Schot te Hardenberg, uit Avereest, gev. in de coll. en dankoffer f10; Dr. Schot te Hardenberg, uit Heemse, gev. in de coll. f2.50; J. Boerma te Stadskanaal, gev. in de coll. en dankoffer f75 en f10 is f85; Ds. Zijlman te Hengelo, gift van br. B. f5; Ds. v. Dijken te Zweeloo, gev. in de coll. op Dankdag f5; Ds. Brouwer te Westerbork, gev. in de coll. op Dankdag f2.50 en f35 is f37.50; Ds. Meijer te Marum, uit de Kerkbusjes f50; Ds. Duin te Emmer-Compascuum, gev. in de coll. f5; A. Blaak te Sappermeer, v. d. Zend. ver. f86.41½, v. een broeder, aflossing van een schuld aan de Zending f10 is f96.41½; Mej. A. Galema te Nieuwolda, v. d. Centv. der Jonged. v. f9; H. Velhuis te Bedum, gev. in de coll. op Dankdag f5; J. v. Dalen te Ambt Vollenhove B, gev. in de

coll. en dankoffer f10 en f10 en f5 is f25; Mej. H. T. Wildeboer te Siddeburen, v. E. Nieuwenhuis 100 h. c. is f0.50; Ds. Scholten te Zuidhorn, gev. in de coll. f40 en Joh. Meereveld 180 h. c. is f40.93; J. J. Wegener te Wildervank, gev. in de coll. f2.50; W. Westerkhof te Lutjegast, gev. in de coll. f7.45; Ds. Hamming te Groningen N. N. 50 h. c. is f0.25, N. N. f9.49, gev. in de coll. f2.50 en f0.10 is f2.60, en theelood school Leliestr. f8.64, zijn catechisatiekas f26.25 is f47.23; D. A. Koebrugge te Onstwedde, uit de Zendingsskas f70; Aaltje Dijkens te Uithuizen, 125 h. c. is f0.62½; Ds. Postema te Beilen, gev. in de coll. f1; Mej. A. Kieneker te Zuidwolde (Gron.) busje van M. de Vries f1.29½; Ds. de Boer te Garrelswear, 2 m. bijdr. f20; U. v. d. Vinne te de Krim v. A. Kamphuis f15; R. Bente Kz. te Steenwijk, gev. in de coll. f10.

Soembaweek collecte:

Uithuizermeeden f264.20; Ommen f75; Sappermeer f134.10; Gees f51.43; Hasselt f9.95; Kampervreen f6.63.

J. DUURSEMA, Questor.

Groningen, 20 Nov. 1919.

Gereë. kerk te Rouveen, gev. in de coll. f10; Ds. Stadig te Ezinge, busjes van A. Wieringa, J. v. d. Kooy, H. Datema, J. Scriemer, E. v. d. Veen, A. J. Mulder, L. Burgler, M. Schuitema en B. Srip f35; H. J. Ypes te Houwerzijl, v. d. Zendv. f100; J. Boerma te Stadskanaal, gev. in de coll. f100 en f10 is f110; J. E. v. Buuren te Delfzijl, gev. in de coll. f15; R. Beute Kz. te Steenwijk, gev. in de coll. f10 en f5, coll. zilverbruiloft v. K. Oosterhof en H. Beute f5.82 is f20.82; J. v. Dalen te Ambt Vollenhove B v. d. kinderen van v. d. Meij, 200 h. centen is f1; Ds. Gispén uit Haulerwijk, gev. n de coll. f2.50 en f2 is f4.50; Ds. Gispén uit Vries, nag. P. C. f2.50, gev. in de coll. f4.97½ is f7.47½; Ds. Schoemaker te den Ham f24.90; J. Boerma te Stadskanaal, gev. in de coll. f15 en f10 en f5 en f25 en f30 en f5, v. d. Zend. v. f30 is f120; M. Koornstra te Grootegast, 100 h. stuiv. van Dirkje Hovius te Doezum f2.50; M. Velthuis te Bedum, gev. in de coll. f1; Ds. Hamming te Groningen, van N. N. f2, N. N. f144.25 is f146.25; Dr. Schot te Hardenberg, van de dames Mina en Anna Wameling, verz. in de vakantie f60; J. Boerma te Stadskanaal, gev. in de coll. f10; Ds. de Jong te Schoonebeek, busje van Gesina Bruna f16.89½; Dr. Dee te Dwingeloo, gev. in de coll. f10; H. J. Kuiper te Zwartsluis, v. d. Zend.-Comm. f80, gev. in de coll. f100 en f20 is f200; A. Plender, Kampervreen, Zendingssbusjes f32.17½; Ds. Lammertsma te Appingedam, gev. in de coll. f2.50, van een broeder f1 is f3.50; Ds. Bakker te Emmen, gev. in de coll. uit dankbaarheid f2.50; G. Sloot te Kampen, v. d. Zendingsskring f1400; Ds. Postema te Beilen, gev. in de coll. f10 en f2 en f1.50 is f13.50; K. D. v. d. Kooi te Winsum—Oberburg, 't Javaantje der Schoolk. f12.45; Mevr. Scheepma te Roodeschool, busje Jongemeisjesvereen. Mirjam f8.20; Ds. Vis-

ser te Oldemarkt, busje v. Willem Old te Ossenzijl f6.45; Dr. Dee te Dwingeloo, gev. in de coll. f2; Ds. Heidema te Zuidbroek, verz. op de Zondagschool f2; L. H. M. te Rijsoord, f2.50; W. Sloots te Gasselter-Nijveen, v. d. Zendv. f125; Ds. Meijer te Marum, coll. bruil. van J. R. en G. d. W. f5.50; Mej. G. Haan te Groningen, 2 maandel. contrib. v. d. Kinderzendv. f100; Joh. Haan te Scheemda, v. d. Jongelv. f25; J. H. Antuma te Enumatil, v. d. Knapenv. f10.90; J. J. Wegener te Wildervank, gev. in de coll. f2.50; J. Nienhuis te Overschild, v. d. Zendv. f25; K. Snip te Haren, v. d. Kuikeraars der school f1.40; Ds. Bouwman te Gees, gev. in de coll. f2.50; Dr. Dee te Dwingeloo, gev. in de coll. f2; Joh. Raven te Zuid Barge, v. d. schoolk. f6; A. Bosma te Oldekerk, v. d. kinderen van T. Boonstra 100 h. c. is f0.50; O. J. Bouwman te Uithuizen, gev. in de coll. f2.50; Ds. Hoogeraad te Uithuizen, een ontvangen gift f1.50; J. de Vries te Kommerzijl, saldo Kal. en busjes f42.29½; Ds. Veltman te Zevenhuizen, busjes in de kerk f40.37; Ds. Buikema te Stads-Musselkanaal, gev. in de coll. f10 en f20 is f30; Ds. Dijkstra van Wichertjes te Overdinkel f2.50; Ds. Bramer te Hoogerveen, gev. in de coll. f3; P. Stavinga te Hoogesmilde, f14.90; R. Beute Kz. te Steenwijk, gev. in de coll. f10 en f10 is f20; Ds. Smitt, deel coll. van 't klassikaal Zendingsfeest in 't Laarwoud f100.12½; Ds. Zijlmans te Hengelo, van Mevr. K. f1.50, Jongedv. f1.50 is f3; Ds. Bulder te Vroomshoop, gev. in de coll. f34; J. J. Wegener te Wildervank, gev. in de coll. f5; G. S. Bouwman te Uithuizen, gev. in de coll. f1; J. Wildvank te Delfzijl, uit busjes f42.75; J. Kamphuis te De Krim, coll. verg. Jongelv. f6; Ds. Elzinga te Grootegast, gev. in de coll. f10 en f10 is f20; Anna en Gonda Drupsteen te Hasselt, saldo Kal. f3; Ds. Schaafsma te Grijskerk, van G. N. 180 h. c. is f0.90; R. Beute Kz. te Steenwijk, gev. in de coll. uit dankbaarheid f10; C. J. Meijer te Meppel, coll. bruil. en R. T. en J. W. M. f2, Mej. de Wed. Latma f1 is f3; W. Meijering te Borger, v. d. Zendv. f50; L. Groefsema te Oldehove, verz. door G. Mollema, H. Mollema, E. Kornhorn, E. Hoeksema, A. Spannenga, N. Zeldenrust, T. Wiersema, J. Spriensma, J. v. d. Goot en W. Raven f16; W. A. Kampenga te Winsum—Oberghum, v. d. Zend-

Comm. f30; N. N. te T. f75; R. A. Kassies te N. Amsterdam, v. d. Zend-Comm. verz. door schoolk. f67.85; J. Wildvank te Delfzijl, coll. herdenking van 't 10-jarig bestaan der Zangv. „Cresendo" f19.75; A. Smit te Haren, contrib. f16.45, van Anne ? 100 h. c. is f16.95; Ds. Schaafsma te Grijskerk, van A. d. H. 100 h. c. is f0.50; K. H. Ubbens te Loppersum, gev. in de coll. f2.50; H. Doesburg te Bedum, v. d. Centsv. Onze Roeping f212.45; T. d. Vries te Oostwolde, coll. op 't schoolfeest f12; Emmer-Compascuum, busjes in de school f10; K. Snip te Haren, van eenige knikkers f1.60; Ds. Schaafsma te Grijskerk, busjes in de kerk f8.50; J. E. v. Buuren te Delfzijl, gev. in de coll. f3; J. K. Gaasterland te Marum, van de leclr. der M.U.L.O. f3.25; G. H. v. d. Vegt te Langeslag, van A. Verweij te Raalte f2; Ds. Duin te Emmer-Compascuum, gev. in de coll. f25.

Ds. Duursema te N. Amsterdam, gev. in de brievenbus f2.50 en f2.50, uit Zweeloo f2.50 is f7.50; Mej. H. T. Wildeboer te Siddeburen, Nikkertje der schoolk. f8, G. Havinga f1.50 is f9.50; Ds. Lugtigheid te Uithuizemeeden, Fam. Werkman, verz. op een bruiloft f4, J. Kuiper f3, kinderen Kapinga f1.31 is f8.31; Ds. v. Halsema te Nijveen, v. d. Jongelv. f6.63½; M. Velthuis te Bedum, gev. in de coll. f5; Ds. Schaafsma te Grijskerk, van M. H. en T. W. 325 h. c. is f1.625; G. H. Hutman te Nijverdal, v. d. Jongedv. f149.60; Ds. v. Goor te Groningen, van D. d. J. f1; Uithuizemeeden, gev. in de coll. f1; A. v. d. Velde te Kielwindeweer, v. d. kinderen van J. Leenders 100 h. c. is f0.50; Ds. Smitt te Zuidlaren, gev. in de coll. een dankoffer f25; J. Boerma te Stadskanaal, gev. in de coll. f5 en f10 is f15; Mevr. Texer—Offringa te Groningen, v. d. Zondagsch. Guyotplein f17.43½, v. d. Zangv. S. D. G. f8.10 is f25.53½.

Pinkstercollecte: Houwerzijl f64.09; Haulerwijk f37.45; Appelscha f25.86; Diever f162; Beilen f80; Hijken f24.16; Vledder f10.07½; Meppel f374.50; Kornhorn f35.22; Blokzijl f37.33; Kamperveen f9.38½; Soerabaja f44.74; De Wilp f16.30; Avereest f48.61; Westerbork f68.59; Winsum—Oberghum f132.30.

J. DUURSEMA, Quaestor.

Groingen, 17 Oct. 1919.

HET ZENDINGSBLAD 1919. REGISTER.

A.

Aalders (Ds. J. C.) 44, 60, 101, 173.
Adiredjo 75, 157.
Adjibarang 131.
Adriaanse (Ds. L.) 136.
Amerika 102—103.
Amsterdam 101.
Andel (Dr. H. A.) 5, 166.
Art. 123 R. R. 20, 182.

Automobiel 73.

Avondmaal te Karoeni 123 te Temon 137.

B.

Bangjarnegara 73.

Bakker (Ds. D.) 58, 135.

Bandoeng 12, 60, 70, 148, 171—172.

Banjoemas 75.

Bataks 91.

Bataksche Christenen te Batavia 77.

Batavia 7, 77, 101, 116.
 Beets (Dr. H.) 4, 36—38, 102.
 Belastingen 4.
 Beroepen van Miss. Dienaren 52, 85.
 Beumer (J.) 169—170.
 Birman Goeroe Poerbolinggo 157.
 Blitar 141.
 Boetzelaar (Baron v.) 6, 164.
 Bogaart 136.
 Bola Bokat 123.
 Bouma (J.) 109.
 Bruyn (Ds. C. de) 40.
 Buchanan (Rev.) 38, 55.

C.

China 6.
 Chineezen-asch 131.
 Classis Java 44, 116.
 Classis Batavia 148.
 Clevering (Zuster H.) 157.
 Colenbrander (Prof.) 21.
 Colenbrander (Ds. J. F.) 12, 39, 120—122.
 Colportage Wonosobo 106.
 Colportage Poerworedjo 154.
 Colportage Solo 167.
 Courantenrondbrengers 74, 167.

D.

Doellah 154.
 Delfos (Ds. A.) 12.
 Djocjakarta 72, 87—90, 104—105, 135.
 Doop te Temon 138.
 Dooponderzoek 152.
 Duitsche Zending 138, 140.
 Duurte 134.
 Dijk (Ds. K. v.) 27, 53.
 Dijk (Tj. v.) 42, 134.

E.

Esser (Dr. B. J.) 26, 72—77, 131, 157, 173.
 Evangelisatie op Soemba 56, 124, 134.
 Evangelisatie te Poerworedjo 153.

F.

Flach (Dr. J. C.) 11, 152—154.
 Finantiën 67.

G.

Gehrels (Dr. C. A.) 106—108.
 Geldzorgen 100, 115, 132.
 Genootschappen (Vier samenwerkende Z. Gen.) 67.
 Geparang 152.
 Glonggong 75, 173.
 Gombong 91, 118—120.
 Goris (Ds. L.) 157.
 Graaff (S. de) 180.
 Grendeng 75, 77, 173.
 Groot (Dr. K. P.) 24, 60, 88, 105.
 Gunning (Dr. J. W.) 93, 164.
 Haas (Ds.) 136.
 Harrestein (Dr. W. G.) 25, 27, 58, 70, 91, 139.
 Hausleiter 4.
 Hensgen (Zend.) 11.
 „Heraut" 165.
 Holl. Inl. Kweekschool 170.

Honger op Java 84.
 Honger op Soemba 135.
 Hospitaal te Poerbolinggo 73.

I.

Idenburg 169, 180.
 Idenburg-school 150.
 Indië ontwaakt 92.
 Indië (vaart op) 27.
 Irvingiaan 165.
 Israël (Zending onder) 27.

J.

Java (Classis) 44.
 Java Honger 84.
 Java Taal 90.
 Jonathan Goeroe Wonosobo 157.
 Jongelieden 12.

K.

Kambaniroe 40.
 Kandang Gampang 73.
 Kaoem (Een) 150.
 Karang Dawa 168.
 Karoeni 43, 123—124.
 Keboemen 124, 135.
 Kesingi 151.
 Keuch. School 86.
 Klaten 169.
 Kloetramp 140, 156, 172.
 Knapen-regiment 22.
 Koelewijn (D.) 86.
 Koningin-Emma-School 77, 170.
 Kouwe (Ds. J. W. van den) 54.
 Kraan (J. J.) 117.
 Krijger (Ds. L. P.) 43, 44, 55, 123.
 Kweekschool (Chr. Holl. Ind.) 60.
 Kwitang 27.

L.

Lauli 58.
 Lawang 91.
 Lawonda 123.
 Lock (Zuster M. W.) 41, 84, 123, 157, 166.
 Loosdrecht (Zend. A. A. v. d.) 11.
 Lunteren 68.

M.

Magelang 135, 157.
 Makassar 93.
 Mangili 122.
 Mardi Rahardja 74, 153.
 Medan 25, 58—60, 91.
 Meditatiën 1, 17, 33, 49, 65, 81, 97, 113, 120, 145, 161, 177.
 Medische Dienst Poerworedjo 152 (Zie ook Ziekenhuis.
 Mees (R.) 116.
 Meester Cornelis 60.
 Melolo 11, 39, 120—122.
 Merkelijn 11.
 Meijerink (H.) 88.
 Misael (Goeroe) 75.
 Mobach (Tj.) 11, 42, 156.
 Modjowarno 58, 156.
 Moor (Dr. de) 116.

N.

Nederlanders naar Indië 26, 117, 156.
 Ned. Ger. Zend. Ver. 172.
 Netelenbos (Ds. L.) 9, 52, 85, 105, 106, 136—
 138, 150—154.
 Nias 164.
 Nieuwendijk 12, 185.
 Noesakembangan 77, 173.

O.

Offringa (Dr.) 108.
 Onderwijzers op Soemba 134.
 Oost-Java 135.
 Opleidingsschool 58, 92, 135.
 Overzicht (finantieel) 7.

P.

Paaldorpen 173.
 Pajeti 41, 122—123, 166.
 Palihan 138.
 Pandita Djawa 70—72.
 Panoesoepan 75.
 Parakans 132.
 Penaboer 153.
 Pengaloesan 74, 173.
 Pera (Ds. W.) 27, 93, 185.
 Pers (Zending en) 11.
 Petronella-Hospitaal 88—90, 139, 155.
 Picarija (Goeroe) 55.
 Poerbolinggo 72—77, 135, 157.
 Poerwokerto 75.
 Poeworedjo 135—138, 150—155.
 Pos (Cand. A.) 157.
 Pos (Ds. W.) 84.
 Proosdij (Dr. C. v.) 157.
 Pruys (Dr. H. S.) 139.

R.

Rante Pao 69.
 Rauws (Ds. Joh.) 164.
 Rehobothkerk 108.
 Reisgelegenheid 44, 61, 77, 92.
 Renkema (Ds. W. B.) 22.
 Ringnald (A.) 124, 150.
 Roest (Zend. v. d.) 164.
 Rome 20.
 Royer (Dr. G.) 156.
 Ruyssenaers (Ds. G. J.) 73.
 Rutgers (Prof. Dr. F. L.) 13, 149.
 Rijsche Zending 133.

S.

Salatiga-Zending 139.
 Scholen Pajeti 42.
 Scholen Solo Inl. 168.
 Scholen Solo Holl. Inl. 72, 169.
 Scholen Klaten Holl. Inl. 169.
 Scholen Kon. Emma Holl. Inl. 170.
 Scholen Solo Holl. Chin. 132, 150.
 Scholen Gombong Holl. Inl. 118—120.
 Scholen (in Ned. Indië) 77, 87.
 School en Zending 78, 109.
 School (Zendingslectuur voor de) 156, 157.
 Schoolverzuim op Soemba 124.
 Schragen 167.

Schreuder (J.) 156.
 Semarang 27, 60.
 Singkëhs 132.
 Soemba 38—44, 55—58, 120—124, 134—138,
 157, 165, 185.
 Soembaweek 44.
 Soerabaja 10, 28, 60, 135.
 Solo 52, 77, 88, 91, 118, 135, 150, 166—171,
 186.
 Solo Begroting 170.
 Spaansche griep 69, 84, 121, 124, 134, 135.
 Spiegel (Zend. H. v. d.) 124.
 Standaardschool op Timor 139.
 Statistiek Melolo 122.
 Ster (De) 12.
 Stokkum (Dr. M. W. Th. van) 73—74.
 Studeerende Inlanders 92.
 Studie (Zendingen) 45.

T.

Tardjo 138, 150.
 Temanggoeng 149.
 Temon 136.
 Tentoonstelling 165.
 Theelood 11, 44, 91, 109, 124, 139, 156.
 Theologisch jaar 43.
 Thomas (Soemba) 56.
 Tibben (Zuster H.) 157.
 Tiemersma (Ds. L.) 60.
 Timor 139.
 Tjilatjap 75.
 Tombo Het Soendaneesje 158.

U.

Utrecht 164, 172.
 Verhagen (Dr.) 91, 103, 167.
 Verstrooiing 91.
 Vogelesang (Dr.) 84, 109.
 Vries (W. de) 156.

W.

Wadoe (Goeroe El.) 55.
 Waardeering 108.
 Wai Kaboebak 56, 58.
 Waingapoe 40.
 Weisz (L. G.) 155.
 Wielemaker (K.) 78.
 Wielenga (Ds. D. K.) 41, 122—123, 165—166.
 Wonosobo 105—108, 157.
 Weijers (Ds. D. J. B.) 12, 148.

Z.

Zanten (Zuster v.) 152.
 Zendeling (op reis met) 157.
 Zendingsadviseur 124, 149.
 Zendingsbibliotheek 85.
 Zendingsblad 92.
 Zendingsdag Utrecht 172.
 Zendingsstudieraad 45, 60, 68, 108, 139, 183.
 Zendingswetenschap 4.
 Ziekenhuis Pajeti 41, 166.
 Ziekenhuis Solo 168.
 Zigterman (Zuster G.) 55.
 Zuidema (J. P.) 107, 135, 136.
 Zwaan (Ds. C.) 77.

ONNESIFORUS-BANK

UTRECHT.

Verstrekt **BOUW-Kapitaal** tegen zekerheidsstelling
aan **KERKEN, SCHOLEN, STICHTINGEN.**

Geeft uit $4\frac{1}{2}\%$ 10-jarige Obligaties in stukken
van f 1000.—, f 500.—, 250.—, f 100.— 50.—.

Inlichtingen verschaft de Directie,
Nieuwe Gracht 69, Utrecht.

**SMAAKVOLLE
BANKETBAKKERS
ZAKKEN**

**N.V. MECH. PAPIERW.
FABRIEK UTRECHT**

GEDEPONEERD **FABRIEKSMERK**

N.V. Papierfabriek „Coldenhova” Eerbeek.

Dir.: FRITS N. DE CHARRO VAN KEMPEN

Levert eenzijdig gesatineerde Pakpapieren

bij minstens 500 a 1000 K.G. Teleph. EERBEEK No. 1

Hôtel-Rest. „DE HOOP”
Warmoesstr. 158. Tel. 9132 N. Amsterdam.

Logies f 0.50, f 0.60 en f 0.75.

:: Diners vanaf 50 cent. ::

Aanbevelend, A. L. ALDENKAMP.

Christelijk Internaat Wilhelmina, te Zeist,
neemt niet meer dan 20 leerlingen. Daar-
door kunnen ouders verzekerd zijn, dat
voor hun kind alles gedaan wordt, wat
eenigszins mogelijk is.

J. POPPES Jzn., Hoofdonderwijzer.

„NUMERALPH” BRIEF OPBERGSYSTEEM

Een beproefd systeem, waarvan duizenden tot
volle tevredenheid in gebruik.

L. FLES & Co.

AMSTERDAM, ROTTERDAM,
DEN HAAG - ARNHEM
GRONINGEN - UTRECHT
SOERABAJA.

Vraagt bij uwen boekhandelaar een

PSALMBOEK

met **volledige formulieren** van
de Uitgevers Maatschappij

Gebr. ZOMER & KEUNING.

Een KERKBOEKJE in gewatteerde
band is een uitnemend

KERSTFEESTCADEAU.

*N. J. Lanckheut & Zoon
Sneek.
Zegans, Sneek
Schied. Veenhoef-wijkeloren*

DISPONIBEL.

PEEK & CLOPPENBURG

Grootste Heeren- en Jongeheeren
KLEEDINGMAGAZYNEN

In alle voornamen plaatsen

LEVEN- en ONGEVALLENVERZEKERING

DE AMSTERDAMSCH E

AMSTERDAM: Tijdelijk adres: N. SPIEGELSTRAAT 17.

Directie: Jhr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN Jr., Jhr. J. DE SAVORNIN LOHMAN,
Mr. J. C. L. VLAANDEREN.

Bij J. H. KOK te Kampen is verschenen de

5^e geheel herziene
druk van

HET HUWELIJK

DOOR

Dr. A. DUPONT

Geneesheer-Directeur te Ermelo.

Een uitnemend boek voor Gehuwden en Verloofden, met geneeskundige wenken, nuttige raadgevingen en ernstige waarschuwingen, waarvan in korten tijd reeds de **VIJFDE DRUK** is verschenen. Door de gansche Chr. Pers dringend aanbevolen. Prijs ingenaaid f2.50, gebonden f3.25, (met 5 pCt. crisistoelag). Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den uitgever J. H. KOK te Kampen.

Vraag uitvoerig prospectus.

Inlichtingen omtrent de

N. C. V. Spaarbrieven

worden gaarne verstrekt door:

DE HOOFD-INSPECTIE, Oosteinde 30, te Amsterdam.

C. BEZEMA, Poolmansweg 256, Lonneker.

J. HEINEMAN, Mauritslaan 32, Hilversum.

H. S. VAN HOUTEN, Vlooswijkstraat 62, Terneuzen.

J. A. JAEGER, 's Gravenheekje 6, Amsterdam.

A. LAKERVELD, Nude 177d, Wageningen.

L. VAN WESTERING, 2e Helmersstraat 12 huis,

Amsterdam.

G. K. ZELDENRUST, Noord, Warns.

Gereformeerde Kerken in
Nederland.
Het zendingsblad
1919

1919

343211

THREE DAY

GRADUATE THEOLOGICAL UNION LIBRARY
BERKELEY, CA 94709

GTU Library

3 2400 00291 2412

